

Національна академія правових наук України

**ЗВІТ
ПРО НАУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
ЗА 2023 РІК**

Харків
2024

Упорядники:
Є. А. Гетьман, О. С. Гиляка, Я. В. Ковач

Звіт про наукову діяльність Національної академії правових наук України за 2023 рік / [упоряд.: Є. А. Гетьман, О. С. Гиляка, Я. В. Ковач] ; Нац. акад. прав. наук України. – Харків, 2024. – 398 с.

© Гетьман Є. А., Гиляка О. С., Ковач Я. В., упорядкування, 2024
© Національна академія правових наук України, 2024

ЗМІСТ

I.	Науково-організаційна діяльність президії НАПрН України	4
II.	Фундаментальні наукові дослідження	14
III.	Прикладні та грантові наукові дослідження	242
IV.	Наукові дослідження на замовлення регіонів	243
V.	Участь академії в законопроектній (нормотворчій) роботі	249
VI.	Науково-правові (науково-експертні) висновки для центральних органів державної влади	271
VII.	Науково-правові висновки та судово-експертні дослідження, виконані на замовлення юридичних і фізичних осіб за цивільно-правовими договорами	298
VIII.	Участь в організації та проведенні наукових заходів: конференцій, семінарів, круглих столів тощо	310
IX.	Характеристика видавничої діяльності – наукова/науково- технічна продукція і науково-публікаційна активність	321
X.	Міжнародне наукове співробітництво	385
XI.	Науково-інноваційна діяльність академії	387
XII.	Стан та перспективи підготовки наукових кадрів	388
XIII.	Кадрове забезпечення	389
XIV.	Фінансове та матеріально-технічне забезпечення	393

I. НАУКОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРЕЗИДІЇ НАПрН УКРАЇНИ

У 2023 році Національна академія правових наук України на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження планів заходів з реформування Національної академії аграрних наук, Національної академії правових наук, Національної академії педагогічних наук на 2021 і 2022 роки» від 04.08.2021 №911-р (далі – План реформування) та протокольного рішенням Національної ради України з питань розвитку науки і технологій від 23.02.2023 № 5 продовжувала заходи щодо власного реформування, які не були повністю охоплені в минулий період, зважаючи на те, що у 2022 році на більшій території України велися активні бойові дії, які унеможливлювали своєчасне виконання плану в повному обсязі. Так, на виконання пунктів 1–3 Плану реформування та розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.10.2022 №910-р «Деякі питання управління об'єктами державної власності» із сфери управління Національної академії правових наук України до сфери управління Фонду державного майна України переданий єдиний майновий комплекс Видавництво «Право» (акт приймання-передачі, затверджений заступником Голови Фонду державного майна України Симоновим С. А. від 02.08.2023).

Крім того, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 20.10.2023 № 1099 цілісний майновий комплекс Науково-дослідного інституту правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії правових наук України переданий у відання Національної академії наук.

Постановою президії НАПрН України від 07.07.2023 №131/8 на виконання п. 9 Плану реформування була створена Робоча група з підготовки нової редакції Статуту НАПрН України з метою його суттєвого доопрацювання й уточнення окремих положень. Розроблений Робочою групою проєкт нової редакції Статуту буде внесений на розгляд загальними зборами НАПрН України, проведення

яких заплановане на червень 2024 року. До 31 грудня 2023 року проводилося публічне обговорення оновленої редакції Статуту НАПрН України.

У 2023 році Національна академія правових наук України продовжила роботу спрямовану на встановлення зв'язків з органами державної влади. Працівниками апарату президії НАПрН України забезпечено підготовку проєктів меморандумів (угод) та їх підписання з органами державної влади, закладами вищої освіти та науковими установами.

Так, 28 квітня відбулося підписання Меморандуму про співпрацю між Вищою радою правосуддя та Національною академією правових наук України. Предметом Меморандуму є співпраця, обмін інформацією та досвідом на основі наукового партнерства у форматі підготовки та реалізації спільних національних та міжнародних, наукових та практичних заходів, проєктів, програм, які сприятимуть ефективній роботі ВРП, підвищенню авторитету правосуддя.

27 липня підписано Меморандум про співпрацю між Національною академією правових наук України та Національною академією Служби безпеки України. Метою Меморандуму є консолідація зусиль щодо нормотворчої, наукової, освітньої та видавничої діяльності закладів.

23 серпня відбулося підписання Меморандуму про співпрацю між Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини та Національною академією правових наук України. Метою цього Меморандуму є консолідація зусиль сторін, спрямованих на створення умов для розвитку взаємовигідного співробітництва щодо вдосконалення науково-практичних механізмів з питань реалізації та захисту прав і свобод людини та громадянина, забезпечення розвитку правової науки, розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства України у сфері захисту прав людини і громадянина та його адаптації до законодавства Європейського Союзу.

1 вересня підписано Меморандум про партнерство та співробітництво між Державною регуляторною службою України та Націо-

нальною академією правових наук України. Мета цього Меморандуму – об'єднання зусиль Державної регуляторної служби України і Національної академії правових наук України щодо вдосконалення правового забезпечення реалізації державної регуляторної політики, правовий аналіз процесів формування та реалізації державної регуляторної політики в Україні, а також проведення роз'яснення та консультації щодо окремих питань державної регуляторної політики, ліцензування, процедури видачі документів дозвільного характеру та державного нагляду (контролю).

13 вересня начальник Харківської обласної військової адміністрації Олег Синегубов та президент НАПрН України Володимир Журавель підписали Меморандум про партнерство та співробітництво між Харківською обласною військовою адміністрацією та Національною академією правових наук України. Мета Меморандуму – розробка пропозицій щодо вдосконалення правового забезпечення діяльності обласних, районних, міських воєнних адміністрацій, об'єднання зусиль ХОВА і НАПрН України в сфері забезпечення правового режиму воєнного стану на території області та правовий аналіз, роз'яснення і консультування щодо окремих питань національної безпеки та оборони, економічної, інформаційної та культурної безпеки, діяльності військової адміністрації.

5 жовтня державний секретар Міністерства внутрішніх справ України Інна Ящук та президент НАПрН України Володимир Журавель підписали Меморандум про співробітництво між Міністерством внутрішніх справ України та Національною академією правових наук України. Мета Меморандуму – об'єднання зусиль, що спрямовані на розвиток співробітництва в умовах воєнного стану та у повоєнний період з питань забезпечення розвитку правової науки, проведення спільних наукових досліджень та практичних заходів, розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства України та його адаптації до законодавства Європейського Союзу.

31 жовтня директор Національного інституту стратегічних досліджень Олександр Богомолів та президент НАПрН України Володимир Журавель підписали Меморандум про співробітництво

між Національним інститутом стратегічних досліджень та Національною академією правових наук України. Мета Меморандуму – об'єднання зусиль задля спільної інформаційної та координаційної підтримки, розвитку взаємовигідної та довгострокової співпраці на основі спільних сфер діяльності, упровадження кращих практик і методів здійснення наукових досліджень та з інших питань, що становлять взаємний інтерес.

9 червня на базі Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія» відбулися загальні збори Національної академії правових наук України.

Участь у роботі зборів взяли Голова Верховної Ради України, дійсний член (академік) НАПрН України Руслан Стефанчук, віцепрезидент Національної академії наук України Сергій Пирожков, президент Національної академії педагогічних наук України Василь Кремень, народний депутат України Юлія Гришина, члени НАПрН України та делегати наукових установ Академії.

За результатами таємного голосування одноголосно позбавлено статусу дійсного члена (академіка) НАПрН України Медведчука В. В. за державну зраду, антиукраїнську позицію та пособництво агресору, що завдали значної шкоди авторитетові НАПрН України.

Відбулися вибори керівного складу та членів президії НАПрН України. На посаду президента Національної академії правових наук України було обрано дійсного члена (академіка) Володимира Журавля, на посаду першого віцепрезидента – дійсного члена (академіка) Олександра Бандурку, на посаду віцепрезидента – дійсного члена (академіка) Олександра Скрипнюка, членом президії НАПрН України, який входить до її складу не за посадою обрано члена-кореспондента Олександра Буханевича.

Також пройшло обрання й затвердження академіків-секретарів трьох відділень Академії. На посаду академіка-секретаря відділення теорії та історії держави і права було обрано дійсного члена (академіка) Наталію Оніщенко, на посаду академіка-секретаря відділення державно-правових наук і міжнародного права – члена-ко-

респондента Юрія Барабаша, на посаду академіка-секретаря відділення цивільно-правових наук – члена-кореспондента Андрія Гриняка.

У 2023 році НАПрН України виступила організатором 1 та співорганізатором 6 наукових заходів, зокрема:

31 березня 2023 року в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова відбулася VI Міжнародна науково-практична конференція «Правові засади організації та здійснення публічної влади», присвячена 85-річчю від дня народження доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника Національної академії правових наук України, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда Петровича Юзькова.

Співорганізаторами конференції виступили Конституційний Суд України, Національна академія правових наук України, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Інститут держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України, Євразійська асоціація правничих шкіл та правників.

23 червня 2023 року Національна академія правових наук України виступила співорганізатором Всеукраїнського круглого столу «Публічна служба: нова архітектура та стратегії для деокупованих територій». Співорганізаторами наукового заходу також виступили Національне агентство України з питань державної служби, Вища школа публічного управління, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Запорізький національний університет, Навчально-науковий інститут права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Донецький державний університет внутрішніх справ, Одеський державний університет внутрішніх справ, Громадська мережа публічного права та адміністрації UPLAN та Асоціація фахівців адміністративного права.

29–30 червня у Львові відбулася I Школа адміністративної процедури. Захід проведено проектом ЄС «Підтримка комплексної реформи державного управління в Україні» (EU4PAR) у партнерстві з Національною академією правових наук України за підтримки Міністерство юстиції України в межах Реформи державного управ-

ління. Потреба в такому заході обумовлена прийняттям у 2022 році Закону України «Про адміністративну процедуру», який є одним із базових законодавчих актів для євроінтеграційного руху України. Участь у I Школі адміністративної процедури взяли представники закладів вищої освіти, що готують юристів з Харкова, Києва, Запоріжжя, Одеси, Чернівців, Львова, Дніпра, Ужгорода. Гостями Школи стали експертки EU4PAR Яутріте Брієде, суддя Конституційного Суду Латвійської Республіки, докторка юридичних наук, професорка Латвійського університету та Йованка Якубек-Лалик, докторка юридичних наук, професорка Варшавського університету. Також до роботи I Школи адміністративної процедури долучився заступник Міністра юстиції України Олександр Банчук.

6 липня 2023 року відбулася Шоста міжнародна науково-практична конференція «Адміністративна юстиція в Україні: проблеми теорії та практики. Соціальні права. Виклики воєнного часу», ініціатором якої виступив Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду в співпраці з Національною академією правових наук України та Інститутом держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України, а також міжнародними партнерами: проєктом Ради Європи «Посилення судових та позасудових засобів захисту прав осіб, постраждалих від війни в Україні», проєктом ЄС «Право-Justice», Німецьким фондом міжнародного правового співробітництва (IRZ).

Проведення конференції ініційовано з метою обговорення питань ефективності судового захисту соціальних прав у мирний і воєнний час, особливостей здійснення адміністративного судочинства в умовах війни, вивчення зарубіжного досвіду судового захисту соціальних прав під час війни.

8 грудня 2023 року в приміщенні президії Національної академії правових наук України відбувся круглий стіл – презентація колективної монографії «Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану», присвячений 75-й річниці Загальної декларації прав людини та 30-й річниці НАПрН України. Монографічне видання було підготовлено дійсни-

ми членами (академіками) та членами-кореспондентами Академії, а також науковцями, які працюють в установах НАПрН України. У цілому авторський колектив налічує 96 науковців, серед яких понад 30 членів Національної академії правових наук України. Обсяг монографії складає 73 друк. арк.

У роботі розглянуто стратегічні напрями розвитку української держави, правової науки, громадянського суспільства в період воєнного стану; теоретико-правові основи становлення і розвитку системи національної безпеки й оборони України; правові засади відновлення економіки України та відшкодування збитків, заподіяних державі, юридичним і фізичним особам, природним ресурсам; вектор європейської інтеграції як основний напрям розбудови українського законодавства; підстави і правові механізми притягнення осіб держави-агресора до кримінальної відповідальності за вчинення на території України воєнних злочинів.

Національна академія правових наук України продовжила роботу по підготовці та виданню «Великої української юридичної енциклопедії». Так, у 2023 році вийшов друком дев'ятий том енциклопедії «Цивільне право», присвячений 30-ти річчю НАПрН України. Дев'ятий том є результатом фундаментальних наукових досліджень, виконаних відомими вченими – представниками наукових цивілістичних шкіл України. Варто підкреслити, що підготовка цього тому співпала в часі з початком роботи над рекодифікацією (оновленням) цивільного законодавства України, розробленням Концепції оновлення Цивільного кодексу України тощо, а завершення – з повномасштабним вторгненням російської федерації на територію нашої держави, оголошенням воєнного стану та зміною пріоритетів і самої держави, і кожного її громадянина.

Постановою президії НАПрН України від 07.07.2023 № 131/6 було започатковано Премію імені академіка Миколи Панова. Премія присуджується авторам нових оригінальних наукових робіт у галузі кримінального права щорічно до Дня народження дійсного члена (академіка) НАПрН України Миколи Панова. Премія присуджується в трьох номінаціях, а саме: найкраще монографічне дослідження

з питань кримінального права; цикл наукових робіт з кримінального права; найкраща наукова стаття з питань кримінального права. Виплата Премії здійснюється за рахунок коштів Благодійної організації «Благодійний фонд «Братство меценатів «Благодійники вітчизни».

6 жовтня в приміщенні президії Національної академії правових наук України відбулося нагородження лауреатів Премії імені академіка Миколи Панова. Участь у конкурсі взяли науковці у галузі кримінального права провідних закладів вищої освіти та наукових установ України.

Лауреатами Премії імені академіка Миколи Панова за 2023 рік у таких номінаціях стали:

- найкраще монографічне дослідження з питань кримінального права:

монографія «Кримінально-правове забезпечення державної безпеки України у воєнній сфері в контексті сучасних викликів та загроз», автор – Луценко Юрій Васильович, начальник відділу з дослідження проблем протидії організованій злочинності загальнокримінальної спрямованості, у сфері торгівлі людьми, нелегальної міграції, обігу обмежено оборотоздатних та вилучених з цивільного обороту об'єктів Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України, доктор юридичних наук, професор;

- цикл наукових робіт з проблем кримінального права:

цикл трьох монографій, присвячених проблемам суб'єктивної сторони у кримінальному праві, автор – Вереща Роман Вікторович, завідувач кафедри кримінального та адміністративного права Академії адвокатури України, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України;

- найкраща наукова стаття з питань кримінального права:

стаття «Criminal Offense or Civil Law Dispute: to the Issue of Assessing Unfair Information Business under the Criminal Legislation of Ukraine» («Кримінальне правопорушення чи цивільно-правовий спір: до питання про оцінку недобросовісного інформаційного біз-

несу за кримінальним законодавством України»)), автор – Євтеєва Дарина Петрівна, заступник директора з наукової роботи Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України, кандидат юридичних наук, старший дослідник.

Апаратом президії НАПрН України у звітному році забезпечено проведення 15 засідань президії НАПрН України та її бюро, на яких розглянуто низку важливих питань діяльності Академії та її структурних підрозділів, зокрема:

- заслухано та схвалено наукові повідомлення щодо проведення окремих фундаментальних наукових досліджень, що здійснюються в наукових установах НАПрН України;

- обговорено план заходів з нагоди 30-ї річниці з дня заснування Національної академії правових наук України та стан виконання Програми спільної діяльності Національної академії наук України та Національної академії правових наук України на 2023–2025 роки;

- затверджено Зведений тематичний план фундаментальних наукових досліджень наукових установ Національної академії правових наук України, що плануються до виконання за рахунок коштів державного бюджету в 2024 році;

- розглянуто та затверджено зміни й доповнення до організаційних структур апарату президії НАПрН України та наукових установ НАПрН України;

- затверджено Положення про порядок формування, проведення та контролю за виконанням фундаментальних наукових досліджень у Національній академії правових наук України;

- затверджено розподіл обов’язків між членами президії Національної академії правових наук України;

- підтримано ініціативу головного редактора журналу «Право України», дійсного члена (академіка) НАПрН України Святоцького О. Д. щодо участі Національної академії правових наук України в реалізації проєктів «Кодекси України у правовій доктрині, рішеннях та висновках КСУ, практиці ЄСПЛ, Суду Справедливості ЄС та

правових позиціях Верховного Суду» та «Конституція України у правовій доктрині та рішеннях Конституційного Суду України»;

– заслухано та схвалено звіти директорів Науково-дослідного інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАПрН України, Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності НАПрН України, Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України, Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України та Державної наукової установи «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України» про результати виконання фундаментальних наукових досліджень за темами, що завершуються у 2023 році.

За запитом центральних та місцевих органів державної влади, органів місцевого самоврядування, вищих судових і правоохоронних органів, громадських організацій працівниками апарату президії НАПрН України підготовлено, опрацьовано та направлено суб'єктам звернення близько 200 відповідей, серед яких 75 науково-правових висновків, пропозицій та зауважень до проєктів нормативно-правових актів, підготовлених фахівцями наукових установ НАПрН України.

У 2023 році апаратом президії НАПрН України було забезпечено підготовку й видання 4 номерів наукового юридичного журналу «Вісник Національної академії правових наук України», внесеного до Переліку наукових фахових видань України у галузі юридичних наук, збірника наукових праць «Щорічник українського права» («Yearbook of Ukrainian Law») та Переліку тем дисертаційних досліджень з юридичних наук, затверджених у 2022 р.

II. ФУНДАМЕНТАЛЬНІ НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ

У 2023 році наукові установи Національної академії правових наук України проводили фундаментальні дослідження відповідно до Тематичного плану фундаментальних досліджень, що фінансуються за рахунок коштів державного бюджету в 2023 році Національної академії правових наук України, затвердженого бюро президії НАПрН України № 206/1-Б від 26.08.2022.

Дослідження здійснювалися за 35 фундаментальними темами, з яких 10 тем – завершено. Зокрема, Науково-дослідним інститутом приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака досліджувалося 6 тем, Науково-дослідним інститутом інтелектуальної власності – 5, Науково-дослідним інститутом вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса – 6, Науково-дослідним інститутом державного будівництва та місцевого самоврядування – 5, Державною науковою установою «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України» – 5, Науково-дослідним інститутом правового забезпечення інноваційного розвитку – 4, Науково-дослідним інститутом правотворчості та науково-правових експертиз – 4.

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака

Тема «Здійснення і захист корпоративних прав за законодавством України та країн Європейського Союзу», затверджена постановою президії НАПрН України № 109/7 від 20.06.2019. Номер державної реєстрації: 0120U100406. Термін виконання: 01.01.2020–31.12.2023. Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор Васильєва В. А.

Мета дослідження полягає в розробці науково-обґрунтованих підходів до здійснення та захисту корпоративних прав учасників корпоративних відносин, удосконалення правового механізму здійснення та захисту корпоративних прав суб'єктів підприємництва

в умовах реформування корпоративного законодавства на шляху євроінтеграційних процесів, що відбуваються в Україні, та в умовах воєнного стану, що триває на території України.

Наукові результати:

Вперше:

- аргументовано, що на період дії воєнного стану в разі неможливості проведення загальних зборів товариства з обмеженою відповідальністю з фізичною присутністю учасників доцільно проводити загальні збори у режимі відеоконференції із застосуванням за аналогією закону нормативно-правові акти щодо акціонерних товариств;

- доведено, що сформована в судовій практиці правова позиція з приводу безумовного характеру права учасника на отримання дивідендів у строки, зазначені у рішенні загальних зборів, що не потребує додаткового звернення до товариства з певною вимогою чи заявою, є справедливою, відповідає балансу інтересів учасників і відповідних господарських товариств та покладає відповідальність за належне виконання відповідного рішення загальних зборів товариства на саме товариство, а не його учасників;

- визначено, що у Директиві 2007/36/ЄС передбачено можливість проведення електронних загальних зборів акціонерів з вибором декількох форм участі, а саме у режимі відеоконференції, що дозволяє бачити й чути всіх акціонерів або шляхом електронного голосування без спільної присутності в режимі реального часу;

- доведено, що очні загальні збори проводяться за місцезнаходженням товариства з можливістю участі в загальних зборах акціонерів віртуально через засоби відеозв'язку, дистанційні загальні збори можуть проводитися шляхом заочного голосування за допомогою засобів електронного та поштового зв'язку, а електронні загальні збори можуть проводитися в режимі відеоконференції, що дозволяє бачити й чути всіх акціонерів у реальному часі з визначеним електронним механізмом голосування;

- запропоновано запровадити примусову ліквідацію товариства з одним учасником (ТОВ, ТДВ, АТ), яким є громадянин держави,

що визнана Україною державою-агресором, або юридична особа, що зареєстрована на території держави-агресора, або юридична особа, кінцевим бенефіціарним власником якої є громадянин держави-агресора, на підставі рішення суду з проведенням розрахунків з усіма кредиторами товариства та конфіскацією активів відповідного учасника товариства у власність держави;

– аргументовано, що враховуючи ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», до товариств з обмеженою відповідальністю можуть запроваджуватися такі заходи як: трудова повинність для працездатних осіб, не залучених до роботи в оборонній сфері та захисту критичної інфраструктури і не заброньованих за товариствами на період дії правового режиму воєнного стану; використання потужностей та трудових ресурсів товариства для потреб оборони, зміна режиму їхньої роботи, проведення інших змін виробничої діяльності, а також умов праці відповідно до законодавства; примусове відчуження майна, що перебуває у власності товариства тощо;

– доведено необхідність включення до правових інструментів при виникненні та реалізації корпоративних прав такої категорії як корпоративна правосуб'єктність учасника, яка настає з моменту народження/реєстрації особи. Ключовим маркером корпоративної правосуб'єктності є її реалізація в межах корпоративного правовідношення щодо приєднання та розпорядження корпоративними правами;

– доведено, що примусово вилучене майно рф та її резидентів доцільно передавати у господарське відання державним унітарним підприємствам, за діяльністю яких здійснює контроль наглядова рада підприємства, що забезпечує ефективність управління активами і можливість передання отриманих прибутків у визначеному державою розмірі у вигляді чистого прибутку в дохід держави без ускладнених процедур з метою подальшого відновлення держави у післявоєнний час та з метою відшкодування шкоди постраждалим від воєнних дій фізичним та юридичним особам;

– аргументовано недоречність передання господарським товариствам, частка держави в яких становить 50 і більше відсотків,

у власність майнових активів, примусово вилучених з власності рф та її резидентів, що знаходяться на території України;

– висловлено позицію, що правовий механізм отримання дивідендів за результатами здійснення корпоративного управління активами й отримання чистого прибутку, який передбачає визначення можливості чи неможливості нарахування й виплати дивідендів у державний бюджет загальними зборами учасників відповідного товариства, не є ефективним рішенням щодо розпорядження примусово вилученими об'єктами права власності рф та її резидентів, з огляду на що запропоновано примусово вилучене майно рф та її резидентів, що перебуває на території України, передавати суб'єктам господарювання виключно в управління на підставі договору управління майном;

– аргументовано, що на період дії воєнного стану доречно було б передбачити можливість обрання або тимчасового призначення членів наглядових рад суб'єктів господарювання у спрощеному порядку за допомогою засобів відеозв'язку в реальному часі в разі відсутності кворуму для проведення засідання наглядової ради чи для вирішення окремих стратегічно важливих питань діяльності товариства;

Удосконалено:

– положення про те, що суб'єктивне корпоративне право є статусним і отримує своє модусне наповнення тільки в результаті прийняття засновницьких актів та економічної діяльності юридичної особи. Безперечно, що на особливість корпоративної правосуб'єктності особи перш за все впливає організаційно-правова форма емітента корпоративних прав. І довершують особливості змісту корпоративної правосуб'єктності такого суб'єкта ті положення, які містяться в статутних документах. Застосовується поняття спеціальної правосуб'єктності. Визнання корпоративних прав учасників видом майнових прав, які є об'єктом цивільного права, тільки підтверджує їх речово-правову природу;

– положення, що питання визначення кінцевих бенефіціарних власників нерідко має формальний характер та зводиться до адмі-

ністративної відповідальності за неподання чи несвоєчасне подання інформації про кінцевого бенефіціарного власника згідно ст. 166–11 КУпАП у вигляді штрафу, з огляду на що запропоновано передбачити заборону внесення зміни до відомостей про юридичну особу до внесення відомостей про кінцевого бенефіціарного власника, заборону отримання ліцензій (дозволів) та вжиття інших заборонних заходів правового характеру;

– положення про те, що для застосування такого заходу відповідальності як відшкодування збитків посадовою особою обов'язковим є встановлення сукупності таких чотирьох умов як: протиправна поведінка, завдана шкода (збитки), причинний зв'язок між протиправною поведінкою та завданою шкодою, вина. Причинний зв'язок між протиправною поведінкою особи та завданою шкодою є обов'язковою умовою відповідальності. За відсутності хоча б одного з цих елементів цивільна відповідальність не настає. Така позиція неодноразово висвітлюється у рішеннях суду;

– положення про те, що для виходу з товариства учасник має подати заяву про вихід, що повинна бути оформлена в письмовій формі з нотаріальним засвідченням справжності підпису особи. Заява про вихід з товариства подається не тільки товариству, а й державному реєстратору, у зв'язку з чим моментом виходу учасника з товариства є не момент подання заяви про вихід з товариства, а момент внесення змін до державного реєстру про вихід учасника та зміну складу учасників товариства внаслідок його виключення з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань;

– положення про те, що в умовах воєнного стану правило про проведення дистанційних загальних зборів акціонерів може не застосовуватися в акціонерних товариствах з одним учасником, так як відповідні нормативні акти не містять положень про особливості проведення загальних зборів з одним акціонером та прийняття ним рішень.

Набули подальшого розвитку:

– положення про те, що загальні збори учасників товариства не мають права скасовувати попереднє рішення про виплату диві-

дендів учаснику, який у подальшому вийшов зі складу учасників товариства, який таке рішення загальних зборів про виплату дивідендів є безумовним і його виконання товариством не залежить від подальшої долі учасників;

- положення про наслідки прострочення проведення розрахунків з учасником, який вийшов, що полягають, зокрема, в праві такого учасника вимагати сплати вартості майна з урахуванням установленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних від простроченої суми на підставі ст. 625 ЦК України;

- положення про те, що особливістю дистанційного проведення загальних зборів акціонерів є їх проведення без фактичної участі акціонерів в обговоренні питань порядку денного та без формату зустрічі в режимі реального часу за допомогою засобів відеозв'язку із застосуванням кваліфікованого електронного підпису, що забезпечує ідентифікацію осіб, які організовують та беруть участь у загальних зборах акціонерів.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Монографія – 1:

Васильєва В. А., Зозуляк О. І., Вінтоняк Н. Д., Сішук Л. В. Здійснення і захист корпоративних прав в умовах правових режимів надзвичайної ситуації та воєнного стану в Україні : монографія / за заг. ред. В. А. Васильєвої. Київ : Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2023. 250 с.

Збірник наукових праць – 1:

Здійснення та захист корпоративних прав в Україні: шлях до європейських стандартів : зб. наук. праць за матеріалами XXI міжнар. наук.-практ. конф. (м. Івано-Франківськ, 6 жовтня 2023 р.). НДІ приватного права і підприємництва імені акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України ; за ред. В. А. Васильєвої. Івано-Франківськ, 2023. 140 с.

Науковий захід – 1:

XXI міжнародна науково-практична конференція «Здійснення та захист корпоративних прав в Україні: шлях до європейських стандартів» (м. Івано-Франківськ, 6 жовтня 2023 р.).

Законопроект – 1:

Проект Закону про внесення змін до чинного законодавства щодо удосконалення корпоративного управління в товариствах (направлено до Комітету правової політики Верховної Ради України).

Наукові статті – 7:

– Сіщук Л. Визнання недійсними vs скасування рішень загальних зборів підприємницького товариства. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 22. С. 94–102;

– Сіщук Л., Зеліско А. Корпоративний договір в підприємницькому товаристві: законодавчі трансформації. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 23. С. 16–26;

– Сіщук Л., Калаур І. Корпоративні права як об'єкт цивільних прав. *Наше право*. 2023. №3. С. 196–204;

– Зозуляк О., Парута Ю. Про цивільні правовідносини у контексті ускладнення правових зв'язків у їх структурі. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2023. №62. С. 237–245;

– Вінтоняк Н. Визнання недійсними установчих документів ТОВ: аналіз судової практики. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №3. С. 132–135;

– Вінтоняк Н. Вчинення значного правочину з порушенням встановленого порядку. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №9. С. 61–64;

– Васильєва В. А., Васильєва В. В. Безвідклична довіреність з корпоративних прав: хронологія змін та нове у правовому регулюванні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №5. С. 60–63.

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 1:

Zozuliak O., Cherniak O., Panchenko S., Nikolenko L., Orel L. Imminence of Ukrainian and EU legal systems in the field of conventional law. *Lex Humana*. 2023. Vol. 15. N. 1.

Тема «Приватноправові засади реалізації житлової політики в умовах Євроінтеграції», затверджена постановою бюро президії НАПрН України №206/1-Б від 26.08.2022. Номер державної реєстрації: 0123U100003. Термін виконання: 01.01.2023–31.12.2026. Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України Галянтч М. К.

Мета дослідження полягає у формуванні концепції забезпечення реалізації прав людини в житловій сфері. Очікуваними результатами дослідження є розробка науково-обґрунтованих пропозицій і рекомендацій по становленню та розвитку приватного права на основі принципів житлового права як основа регламентації та регулювання житлових відносин.

Наукові результати:

Вперше:

– розкрито завдання держави в забезпеченні практичної реалізації права на житло, в тому числі правовими засобами, зокрема шляхом створення відповідної нормативної правової бази; система забезпечення житлових прав і свобод особи в сучасній Україні поки що перебуває на стадії становлення, а реалізованість та захищеність окремих прав і свобод залишається й досі на невисокому рівні;

– запропоновано спрямовувати розвиток житлового законодавства на створення приватноправової системи охорони та захисту житлових прав і законних інтересів суб'єктів права на основі норм матеріального цивільного права в контексті адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (EU *acquis*) на засадах розмежування та поєднання приватноправових і публічно-правових методів регулювання;

– встановлено, що додатковою метою сучасної державної житлової політики забезпечення житлом має стати встановлення на-

лежних умов відновлення житлового фонду, формування компенсації, позови щодо реституції та компенсації;

– розкрито зміст державної житлової політики, який полягає в забезпеченні реалізації конституційних прав на житло на основі принципів: забезпечення безпеки проживання громадян; належна якість житлово-комунальних послуг; гарантування прав власності на житло; співіснування та розвиток житлового фонду державної, комунальної та приватної форм власності; розподіл житлового фонду за функціональними ознаками на житловий фонд загального призначення, житловий фонд соціального призначення, службове житло та спеціалізовані будинки; забезпечення рівних можливостей для вибору людиною шляхів вирішення своїх житлових проблем (будівництво житла, придбання житла у власність або оренда житла; використання житлового фонду виключно за призначенням, уникнення спекуляцій на ринку житла); солідарна участь держави в придбанні належного житла загального призначення для молодих сімей та сімей, які виховують три та більше дитини; захист соціально вразливих верств населення шляхом надання їм соціального житла за встановленими державою стандартами на умовах найму; забезпечення сталого розвитку населених пунктів та раціонального використання наявних ресурсів на базі середньо- та довгострокового планування будівництва житла та житлово-комунальної інфраструктури, випереджуючого розвитку комунальної інфраструктури у відповідності до напрямів і темпів житлового будівництва тощо;

– висловлена доцільність унормувати засади об'єктивних економічних законів, які становитимуть принципи здійснення та захисту суб'єктивних прав та публічної діяльності, а також упроваджувати поступову приватизацію суспільних відносин;

– запропоновано наступні фактори, що впливають на формування принципів житлового права: реалізація соціально-економічної політики держави (зокрема, щодо окремих категорій громадян та об'єктів з метою утвердження принципу домірності та соціальної справедливості); системність усіх конституційних прав людини та їх

єдність у реалізації; доступність механізмів реалізації права на житло, що втілюється у належному правовому вноормуванні.

Удосконалено:

- пропозицію встановити презумпцію визначення «місця постійного проживання фізичної особи» за «місцем її реєстрації», що дозволить достовірно визначити наявність умов для реалізації прав у житловій сфері;

- обґрунтування необхідності встановлення єдиних соціальних житлових стандартів через економічну ситуацію в країні, що склалася внаслідок пошкодження та знищення окремих видів житла внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією російської федерації, відсутність реформ у сфері житлового законодавства, породжує проблеми реалізації житлових прав фізичних осіб у період військових дій;

- критерії конкретизації вичерпного переліку житла, соціальні стандарти для відновленого житла, межі відшкодування, критерії забезпечення житлом населення України відповідно до стандартів, які вже вироблені в державах ЄС;

- положення, що соціальна відповідальність у житловому праві – це концепція, згідно з якою приватний власник житла повинен: підтримувати баланс власних економічних інтересів та соціальних потреб суспільства; розуміти соціальну цінність житла; експлуатувати житло без порушень прав сусідів та третіх осіб, навколишнього середовища; здійснювати всі необхідні дії щодо утримання житла згідно із вимогами законодавства, санітарно-технічними стандартами; використовувати житло для проживання; надавати житло для задоволення житлових потреб інших осіб, зокрема за соціальним наймом;

- пропозиція здійснювати класифікацію житлових правовідносин залежно від: 1) функціонального призначення; 2) мети, на яку спрямовані житлові правовідносини; 3) економічного змісту; 4) сфери застосування; 5) методу правового регулювання;

- пропозиція, що передумовами до трансформування принципів житлового права має стати належне розуміння таких категорій

як «життєвий рівень» та «достатнє (належне) житло», що в наступному дозволить установити технічні вимоги до житла;

– підхід до кількісних та якісних показників житла, за результатами якого вбачається за можливе оцінити спроможність публічних інституцій гарантувати соціальну складову реалізації права на житло.

Набуло подальшого розвитку:

– положення, пов'язані зі свободою пересування та вільним вибором місця проживання в Україні відповідно до Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні», Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод і протоколами до неї, іншими міжнародними договорами України;

– положення, щодо якого фізичну особу не може бути виселено з обраного нею місця перебування навіть з районів бойових дій без її згоди. Громадянам України, а також іноземцям та особам без громадянства, які на законних підставах перебувають в Україні, гарантуються свобода пересування та вільний вибір місця проживання на її території, за винятком обмежень, які встановлені законом з метою здійснення та захисту цивільних та сімейних прав у сучасних умовах;

– порядок реалізації свободи пересування та вільного вибору місця проживання щодо випадків обмежень в умовах сучасного воєнного стану, встановлених ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» та Порядком встановлення заборони або обмеження на вибір місця перебування чи місця проживання осіб на території, на якій діє воєнний стан, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1450.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Монографія – 1:

Правові принципи впровадження житлових відносин в сучасних умовах : монографія / Галянич М. К, Заїка Ю. О., Кочин В. В. та ін. ;

за заг. ред. М. К. Галянтича. Київ : НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2023. 100 с.

Збірник наукових праць – 1:

Правові засади як основа регламентації та регулювання житлових відносин в умовах воєнного часу : зб. матеріалів круглого столу (м. Київ, 19 травня 2023 р.). Київ : НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2023. 126 с.

Науковий захід – 1:

Круглий стіл «Правові засади як основа регламентації та регулювання житлових відносин в умовах воєнного часу» (м. Київ, 19 травня 2023 р.).

Наукові статті – 12:

– Kochyn V. Research methodology of legal regulation of economic relations in the conditions of privatization and European Integration. *Приватне право і підприємництво*. 2023. № 22. С. 158–169;

– Аврамова О. Система суб'єктів житлового права в умовах відновлення та модернізації житла. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 122–125;

– Бернацький М. Відновлення права на житло та права власності на житлове приміщення порушених військовою агресією. *Приватне право і підприємництво*. 2023. № 23. С. 27–34;

– Кочин В. В. Право на житло у соціальній державі: ринкові та соціально-орієнтовані засади регулювання житлових відносин. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2023. № 5;

– Галянтич М., Пижова О. Проблеми набуття права власності на житло шляхом інвестиційного житлового будівництва. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 22. С. 125–133;

– Галянтич М. К., Гармаш О. О. Правове регулювання відносин, пов'язаних із індивідуалізацією фізичної особи, як особистого немайнового права. *Часопис Київського університету права*. 2023. № 1. С. 37–43;

– Давидова Н. О. Правові моделі забезпечення житлом в країнах ЄС. *Порівняльно-аналітичне правознавство*. 2023. № 1. С. 121–126;

– Заїка Ю. О. Зміна черговості спадкування за законом як вияв соціальної справедливості. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 25. С. 101–107;

– Заїка Ю. О. Право на соціальне житло в умовах воєнного часу. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 22. С. 134–140;

– Кочин В. В. Трансформування принципів житлового права відповідно до економічних відносин у державі. *Юридична Україна*. 2023. № 10. С. 57–64;

– Галянтич М. К., Пижова О. В. Удосконалення приватноправових механізмів здійснення суб'єктивних житлових прав у сучасних умовах. *Держава та регіони. Серія: «Право»*. 2023. № 4;

– Haliantych M. K., Kochyn V. V. Principles of modern housing law in the conditions of private law codification. *Правові новели*. 2023. № 21. С. 114–120.

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 1:

Teremetskyi V., Avramova O., Rusnak L., Gorbenko A., Kyrychenko T. Correlation between the right to health care and the right to housing within medical and law-enforcement practice in terms of the COVID-19 pandemic. *Georgian medical news*. 2023. № 7(340). P. 198–204.

Законопроект – 1:

Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про житлово-комунальні послуги». Законопроектом пропонується врегулювати на період дії воєнного стану питання сплати житлово-комунальні послуги у разі руйнування житла/пошкодження житла, що унеможливило його використання, внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій (направлено до Комітету Верховної Ради України з питань енергетики та житлово-комунальних послуг, вих. № 01–9/1-235-1 від 29.12.2023).

Тема «Правове забезпечення ринкових відносин в умовах Євроінтеграції», затверджена постановою бюро президії НАПрН України № 206/1-Б від 26.08.2022. Номер державної реєстра-

ції: 0123U100002. Термін виконання: 01.01.2023–31.12.2026. Науковий керівник – доктор юридичних наук, старший науковий співробітник Полюхович В. І.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичної моделі правового забезпечення ринкових відносин в умовах євроінтеграції на основі врахування всіх системно-структурних зв'язків між його інститутами, одним з яких є соціальна правова держава, та її подальше практичне впровадження шляхом розробки необхідних законопроектів, поширення напрацьованих наукових ідей серед науковців, суддівського корпусу, юристів-практиків тощо.

Наукові результати:

Вперше:

- встановлено, що технічне регулювання як засіб державного регулювання господарських відносин є самостійним правовим явищем, яке передбачає встановлення певних вимог (умов), при дотриманні яких товар вважається таким, що відповідає чинному законодавству та може обертатися на ринку, а також є елементом інших суспільно-правових явищ (механізмів), що забезпечують функціонування економіки та оборот товарів на її ринках, контроль за функціонуванням якого здійснюється за допомогою ринкового нагляду;

- доведено, що позивачем у справах щодо захисту інтересів держави і відповідачем у справах при пред'явленні позовних вимог до неї є сама держава, від імені якої чи на захист якої (залежно від конкретних обставин пред'явлення позову) діють інші, визначені законом суб'єкти;

- обґрунтовано існування в Україні воєнного екоциду, розмежовано поняття «екоцид» та «воєнний екоцид», надано авторське визначення поняття «воєнний екоцид», а також окреслено його правові наслідки.

Удосконалено:

- положення щодо застосування принципу правової взаємності у справах транскордонного банкрутства, що за закріпленням і технікою реалізації є відмінним від принципу взаємності, перед-

баченням у ЦПК України щодо визнання і виконання судових рішень іноземних судів;

- розуміння основних позитивних і негативних аспектів застосування штучного інтелекту та інших цифрових технологій у судовій діяльності з огляду на практику автоматизації правосуддя в США та деяких країн Європи, а також загальноєвропейських судових інституцій, та визначені основні напрямки вдосконалення цифровізації правосуддя в загальному аспекті;

- поняття цифрової економіки як економіки, де ключовими факторами (засобами) виробництва є цифрові дані: набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи в будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером (настільним комп'ютером, ноутбуком, смартфоном, ігровою приставкою, смарт-телевізором тощо), які приводять його в дію для досягнення певної мети або результату, числові, текстові тощо;

- положення про вдосконалення нормативно-правового захисту інтересів учасників при транскордонній реорганізації у двох напрямках: а) удосконалення системи інформування учасників про заплановану реорганізацію перед голосуванням на загальних зборах, що досягається за рахунок розширення інформації, яка надається учасникам, і конкретизації її змісту; б) створення механізму захисту міноритаріїв та учасників, які голосували проти угоди.

Дістало подальшого розвитку:

- положення про необхідність удосконалення процедури примусового відчуження майна в умовах воєнного стану шляхом установа паритету в балансі інтересів держави та інтересів власників майна;

- ідея про модернізацію Господарського кодексу України шляхом розробки Економічного кодексу України, що дозволить: оновити господарське (економічне) законодавство України, скасувати нормативний баласт, здійснити дерегуляцію в сфері правового забезпечення економіки; спростити існуючий механізм правового регулювання, зробити його компактнішим і доступнішим для сприйняття й позбавити термінологічної множинності; створити якісно

новий нормативний акт, що стане стимулом для розвитку як економічних процесів, так і спеціального нормативного регулювання галузей економіки;

– концепція взаємодії господарської відповідальності та соціальної відповідальності бізнесу в контексті завдань сучасного суспільства на підставі того, що повоєнна розбудова України вимагатиме від держави створення умов для корпоративної соціальної відповідальності бізнесу, а від бізнесу – активної участі в екологічних, освітніх, соціальних, культурних проєктах, піклуванні про людей з обмеженими можливостями тощо. У період дії воєнного стану український бізнес, балансуючи між економічною раціональністю та суспільною відповідальністю, став одним із факторів зміцнення обороноздатності України, що також є проводом його соціальної відповідальності.

– аргументація законодавчо закріпити основні положення щодо проведення перевірок органами АМКУ, зокрема встановити строк проведення перевірки один місяць з можливістю продовження не більше ніж на один місяць на підставі відповідної ухвали суду.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Збірник наукових праць – 1:

Правове забезпечення ринкових відносин в умовах євроінтеграції : зб. наук. праць / Безух О. В., Бакалінська О. О, Бичкова С. С. та ін. ; за ред. Полуховича В. І. Київ : НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України. 2023. Вип. 1. 250 с.

Науковий захід – 1:

Науково-практичний круглий стіл «Перспективні напрями правового забезпечення повоєнної відбудови України» (м. Київ, 13 липня 2023 р.).

Законопроект – 1:

Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про акціонерні товариства». У законопроекті пропонується уточнити вимоги, що висуваються до корпоративного секретаря, процедури

укладання з ним цивільно-правового договору, призначення на посаду та припинення повноважень корпоративного секретаря акціонерного товариства (направлено до Комітету Верховної Ради України з правової політики, вих. № 01–9/1–132 від 14.07.2023).

Наукові статті – 16:

– Полюхович В. І. Реформування господарсько-правових основ регулювання економіки в контексті євроінтеграції. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 22. С. 178–183;

– Полюхович В. І. Нові законодавчі ініціативи в сфері захисту економічної конкуренції. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 23. С. 75–83;

– Бичкова С. С. Особливості примирення сторін виконавчого провадження. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 10. С. 76–79;

– Olefir V. I., Popovych T. G., Andrushchenko L. V. Circulation of commercial goods: violation of legislation in wartime conditions. *Юридична Україна*. 2023. № 5. С. 19–24;

– Гончаренко О. М., Нескороджена Л. Л. Електронний договір (контракт) як інноваційна модель засобу саморегулювання. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Вип. 5. С. 49–55;

– Гончаренко О. М. Транскордонне банкрутство та принцип правової взаємності. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 22. С. 170–177;

– Гончаренко О. М. Правова експертиза законопроектів у сфері господарювання в умовах євроінтеграції та дії правового режиму воєнного стану. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 23. С. 283–290;

– Гончаренко О. М. Правові засади саморегулювання господарської діяльності повоєнної України. *Право України*. 2023. № 10. С. 36–48;

– Запорожченко А. В. Революційна правосвідомість – від широти дискреції до свавілля та суцільної зарегульованості. *Juris Europensis Scientia*. 2023. Вип. 1. С. 3–7;

– Ковалишин О. Р. Страхування відповідальності в корпоративному управлінні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2023. №63. С. 88–91;

– Ковалишин О. Р. Корпоративне право України кін. 80 – поч. 90 рр. XX ст.: історико-правовий аспект. *Юридичний вісник*. 2023. №3. С. 21–27;

– Черненко О. А. Примусове відчуження акцій в умовах воєнного стану. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 22. С. 103–109;

– Черненко О. А. Корпоративна соціальна відповідальність суб'єктів господарювання в період дії воєнного стану. *Київський юридичний журнал*. 2023. №4. С. 66–73;

– Popovych T. G., Andrushchenko L. V. Circulation of commercial goods in wartime conditions. *Юридична Україна*. 2023. №4. С. 12–17;

– Цветков А. М. Невідповідність публічного порядку України як підстава відмови у визнанні та наданні дозволу виконання рішень іноземних арбітражних судів та оскарження рішень МКАС при ТПП України. *Приватне право і підприємництво*. 2023 Вип. 23. С. 109–116;

– Цветков А. М. Теоретичні та законодавчі підходи до визначення поняття «банк» як одного із основних інститутів фінансово-кредитної системи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №8. С. 174–177.

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 1:

Bobryk V., Karmaza O., Makhinchuk V., Tsvyetkov A., Koroied S. Features of legal regulation of franchise agreement in Spain. *Amazonia Investiga*. 2023. №12(62). P. 189–196.

Тема «Теоретичні та практичні проблеми реалізації завдань цивільного та господарського судочинства в Україні», затверджена постановою президії НАПрН України №113/6 від 26.06.2020. Номер державної реєстрації: 0121U100029. Термін виконан-

ня: 01.01.2021–31.12.2024. Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор Бобрик В. І.

Мета дослідження полягає у формуванні науково обґрунтованого підходу до сутності та змісту завдань цивільного та господарського судочинства й розкриття їх впливу на інститути процесуального права для подальшого вдосконалення процесуального законодавства й судової практики.

Наукові результати:

Вперше:

– визначено поняття «цивільна процесуальна політика» як загального напрямку науково обґрунтованої, послідовної та системної діяльності держави в особі її органів та їх посадових осіб, а також інститутів громадського суспільства у сфері створення й оптимізації механізму цивільного процесуального правового регулювання в певний період часу, на основі якого здійснюється функціонування та розвиток цивільно-процесуальних відносин і практики застосування цивільного процесуального законодавства, та який спрямовується на забезпечення ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави;

– доведено, що суддя, призначений уперше на цю посаду строком на п'ять років до набрання чинності змін до Конституції України, внесених згідно із Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016, повноваження якого припинилися після 30.09.2016 із закінченням цього строку, може бути обраний зборами суддів на адміністративну посаду у відповідному суді (на посаду голови суду або його заступника) за таких умов: а) такий суддя до спливу строку, на який його було призначено, подав у встановленому законом порядку заяву про проведення кваліфікаційного оцінювання; б) щодо такого судді на момент проведення зборів суддів відповідного суду не проведено чи не завершено проведення кваліфікаційного оцінювання або Вища кваліфікаційна комісія суддів України за результатами його кваліфікаційного оцінювання прийняла рішення про підтвердження здатнос-

ті такого судді здійснювати правосуддя у відповідному суді; в) такий суддя не був раніше достроково звільнений з адміністративної посади в суді (крім звільнення з адміністративної посади за його заявою); г) з дня дострокового звільнення такого судді з адміністративної посади в суді (крім звільнення з адміністративної посади за його заявою) пройшло більше двох років (якщо було таке звільнення); д) такий суддя не обіймав адміністративну посаду, на яку він претендує бути обраним, більш як два строки поспіль;

– обґрунтовано необхідність упровадження в українську судову практику поняття стандарту перегляду як рівня поваги до розсуду суб'єкта, який ухвалив рішення, що переглядається. Хоча точність поваги, яку приписують стандартам перегляду, є ілюзією, різниця між відомими стандартами насправді може мати психологічний вплив, оскільки спонукатиме суддю в суді, який здійснює перегляд, усвідомлювати рівень поваги, який належить у кожному випадку встановити під час перегляду, що тісно пов'язано з ідеєю стабільності судових рішень як передумови передбачуваності правосуддя та загалом правової визначеності;

– запропоновано наділити державних виконавців ширшими повноваженнями на примусове виконання судових рішень у адміністративних справах, що ймовірно дозволить забезпечити їх примусове виконання без установлення спеціальних способів контролю з боку суду. В свою чергу, це дозволило б поглибити уніфікацію відповідної процедури в адміністративному судочинстві із судовим контролем за виконанням судових рішень у господарських і цивільних справах;

– запропоновано вирішення проблеми невідповідності пізніших висновків судових колегій існуючим правовим позиціям палат Верховного Суду, які пропонується позначати як висновки *per incuriam* без потреби відступу від них для підтвердження їх необов'язковості для врахування судами.

Удосконалено:

– доведення того, що законодавчо закріплена можливість розгляду трудового спору в суді першої інстанції без виклику сторін

створює передумови для порушення прав працівника, а також може перешкоджати досягненню мети цивільного судочинства. Для усунення таких передумов запропоновано законодавчо передбачити, що у разі подання заяви від будь-якої зі сторін про розгляд справи з участю сторін суд повинен перейти до розгляду справи з викликом сторін незалежно від обґрунтованості такої заяви;

– наукову позицію з приводу доцільності уніфікації терміну, що позначає особу, якій належить право безспірної вимоги про стягнення з боржника коштів, у зв'язку з чим необхідно відмовитися від застосування слова «заявник» для позначення такої особи.

Дістало подальшого розвитку:

– критерії обмеження конституційних прав і свобод людини та громадянина (в інтересах національної безпеки держави в мирний час, у разі запровадження воєнного або надзвичайного стану), до яких запропоновано віднести: а) нормативне закріплення можливості запровадження обмежень (Конституція та закони України); б) тип загрози (особливості застосування обмежень залежно від виду загрози); в) законні підстави (легітимна мета) – втручання в права повинно мати певну основу в національному законодавстві (інтереси національної безпеки та територіальної цілісності, інтереси громадської безпеки, інтереси економічного добробуту країни); г) необхідність запровадження обмежень у демократичному суспільстві; ґ) пропорційність та співмірність – застосовані обмеження мають відповідати меті; д) тривалість (строковість) – обмеження конституційних прав і свобод людини та громадянина повинно бути окреслене часовим проміжком (протягом якого строку на всій території держави або на певній його частині будуть діяти обмеження); е) спосіб обмеження (конкретизація на рівні закону заходів щодо обмеження конституційних прав і свобод людини та громадянина);

– класифікація стандартів перегляду, якими є: перегляд *de novo*; перегляд очевидно помилкового рішення; перегляд за критерієм розумності; перегляд свавільного чи продиктованого примхою рішення; перегляд рішення, прийнятого внаслідок зловживання дискрецією; відсутність перегляду;

– обґрунтування поділу спорів, визначених чинним законодавством України як колективні трудові спори на спори юридичного характеру та спори неюридичного характеру. Спорами юридичного характеру визначено спори про виконання чи невиконання норм чинного законодавства про працю та колективних договорів і угод, які мають обов’язковий характер, а також процедурних норм, які визначають порядок установа чи зміни умов праці, в тому числі укладення колективних договорів. Спорами неюридичного характеру є спори щодо змісту нових умов праці, які хоче запровадити та чи інша сторона колективних трудових відносин. Такі спори не є підвідомчими судам та вирішуються шляхом примирних процедур чи в порядку страйку;

– наукове розуміння сутності цивільної процесуальної політики, яку запропоновано розглядати через призму таких напрямів її реалізації: 1) як сукупності напрямів правотворчої діяльності держави та правозастосовної діяльності компетентних державних органів, спрямованої на забезпечення ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави; 2) як законодавчої діяльності з розробки стратегії, тактики, аналітики, управління, а також моніторингу виконання ухвалених рішень із урахуванням домінуючих на конкретному етапі розвитку держави підходів до розуміння сутності й основних завдань цивільного судочинства, закріплених ЦПК України, на основі якого здійснюється юридичне вирішення цивільно-правових конфліктів; 3) як узгодження діяльності держави в особі її органів та їх посадових осіб, а також інститутів громадського суспільства із соціальними потребами й очікуваннями суспільства в питаннях забезпечення ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави;

– положення про те, що засобами уніфікації судових процесів в Україні є: систематизація відповідного процесуального законодавства; рішення Конституційного Суду України, правові позиції вищих

судових органів, застосування судами аналогії права (закону), кожен з яких не є самодостатнім. Основним способом уніфікації судочинства є прийняття нормативно-правових актів чи внесення до них змін, спрямованих на запровадження однорідних підходів при розгляді та вирішенні судових справ. Також уніфікація судочинства може зводитись й до забезпечення одноманітності правозастосовної діяльності, що охоплюється поняттям єдності судової практики.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Збірник наукових праць – 1:

Імплементация міжнародних стандартів у цивільне та господарське судочинство України : зб. матеріалів Шостого наук.-практ. круглого столу (м. Київ, 15 червня 2023 р.) ; упорядн. В. М. Короленко. Київ : НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2023. 115 с.

Науково-практичний коментар – 1:

Цивільний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар. Вид. 3-тє, перероб. та доп. ; за заг. ред. М. М. Ясинка. Київ : Алерта, 2023. 860 с. (Гетманцев М. О. Коментар до Глави 5. Докази та доказування (статті 76–119) С. 151–257).

Науковий захід – 1:

Шостий науково-практичний круглий стіл «Імплементация міжнародних стандартів у цивільне та господарське судочинство України» (м. Київ, 15 червня 2023 р.).

Законопроект – 1:

Проект Закону про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України та Цивільного процесуального кодексу України (щодо учасників наказного провадження). У законопроекті запропоновано уніфікувати найменування такого учасника наказного провадження як стягувач і відмовитися від вживання в процесуальних Кодексах терміну «заявник» (направлено до Комітету Верховної Ради України з питань правової політики (вих. №01–9/4–165 від 29.09.2023).

Наукові статті – 12:

– Берестова І. Міжнародні стандарти та конституційні гарантії в процедурі обмеження прав людини в умовах воєнного стану

в Україні. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 23. С. 151–162;

– Берестова І. Е. Судова процесуальна процедура в нетривіальних судочинствах. *Юридична Україна*. 2023. № 1. С. 13–29;

– Бобрик В. І. Виконання судових рішень як стадія цивільного судочинства. *Форум права*. 2023. № 76(3). С. 100–108;

– Бобрик В. І., Берестова І. Е. Право судді, призначеного на посаду строком на п'ять років, бути обраним на адміністративні посади. *Юридична Україна*. 2023. № 4. С. 17–26;

– Бобрик В. І. Уніфікація судового контролю за примусовим виконанням судових рішень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С. 485–489;

– Гетманцев М. О. Виконання рішення суду як один із елементів права на справедливий суд. *Форум права*. 2023. № 76(3). С. 87–99;

– Гетманцев М. О. Значення процесуального режиму у забезпеченні судового захисту та єдності судової практики. *Юридична Україна*. 2023. №. 10. С. 49–56;

– Гетманцев М. О. Поняття та сутність процесуальної політики. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 22. С. 50–58;

– Гетманцев М. О. Процесуальна політика і «справедливе правосуддя» як державна стратегія розвитку цивільного процесуального права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С. 180–184;

– Пільков К. Висновки Верховного Суду: формула висновку, його обов'язковість та механізм відступу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 8. С. 201–209;

– Пільков К. Значення res judicata арбітражних рішень у господарському судочинстві. *Право і суспільство*. 2023. № 4. С. 153–160;

– Попович Т. Г. Європейський досвід застосування стандартів при вирішенні спорів. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 22. С. 184–189.

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 1:

Nahnybida V., Chorna Zh., Lozinska S., Ivanova S., Bobryk V. Protection of Rights of Ownership under Ukrainian and

European Law: Theory and Practice. *Revista Jurídica Portucalense*. 2023. № Especial. P. 321–339.

Тема «Вплив євроінтеграції та діджитал-трансформацій на розвиток приватного права України», затверджена постановою президії НАПрН України № 113/6 від 26.06.2020. Номер державної реєстрації: 0121U100028. Термін виконання: 01.01.2021–31.12.2025. Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор Нагнибіда В. І.

Мета дослідження полягає у визначенні стану та перспектив удосконалення захисту особистих немайнових та майнових прав з огляду на приведення законодавства України до європейських стандартів захисту прав людини та основоположних свобод і зважаючи на процеси євроінтеграції в умовах становлення та розвитку цифрового суспільства.

Наукові результати:

Вперше:

- розроблено цілісну концепцію та складові елементи зобов’язань із відшкодування шкоди, завданої внаслідок надзвичайних ситуацій та воєнного стану, зміст якого полягає в праві постраждалої особи вимагати від завдавача шкоди або іншої особи відповідно до закону відшкодування шкоди, завданої обстановкою надзвичайної ситуації та/або воєнного стану, яка виникла внаслідок протиправного винного (у встановлених випадках і без вини) діяння (дії або бездіяльності);
- сформульовано критерії встановлення причинно-наслідкового зв’язку між протиправним діянням особи та шкодою, завданою внаслідок надзвичайної ситуації та воєнного стану. Такий зв’язок є складним та включає спричинення протиправним діянням небезпечної події, яка в кінцевому результаті безпосередньо призвела до виникнення обстановки надзвичайної ситуації (воєнного стану) та виникнення в особи, завдавача шкоди, обов’язку з відшкодування шкоди, завданої такою надзвичайною ситуацією;
- встановлено механізм відшкодування шкоди, завданої правомірними діями внаслідок проведення робіт з ліквідації наслідків

надзвичайної ситуації (бойових дій), який передбачає: а) відшкодування збитків за правилами, передбаченими ЦК України для відшкодування шкоди, завданої у стані крайньої необхідності, та звільнення від такого обов'язку у випадку рятування при цьому життя або майна самої постраждалої особи; б) відшкодування шкоди, яка безпосередньо не пов'язана з надзвичайною ситуацією, але завдана особам при проведенні робіт з ліквідації її наслідків;

- на основі досвіду права ЄС та законодавства європейських країн запропоновано запровадити в законодавстві механізм часткової компенсації шкоди, завданої надзвичайною ситуацією державою за порушення останньою позитивного обов'язку щодо розроблення та запровадження належного нормативного порядку компенсації шкоди, завданої надзвичайною ситуацією;

- встановлено тенденцію стрімкої розбудови онлайн арбітражу як ефективної системи, процедурно та технічно забезпеченої, а не лише відокремлених декларованих положень чи допустимих можливостей;

- встановлено, що пряма участь підсанкційних суб'єктів у арбітражному розгляді під юрисдикцією держави-члена ЄС у частині доступу до арбітражу, сплати арбітражних зборів, отримання послуг адвокатів-представників у ході арбітражного процесу, виведена за межі санкційного режиму в якості нормативно встановленого винятку.

Удосконалено:

- цивілістичне визначення надзвичайної ситуації (на основі права європейських країн) як обставини на окремій території, у тому числі території суб'єктів господарювання, на водних об'єктах, що характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення у зв'язку з небезпечною подією природного, техногенного, соціального або воєнного характеру, що призвела до виникнення загрози або зумовила настання істотної майнової та немайнової (моральної) шкоди й одночасно може бути визнана в установленому порядку як підстава для звільнення від відповідальності за невиконання зобов'язань (виступаючи в якості випад-

ку непереборної сили та/або форс-мажору) або як підстава для відшкодування шкоди особами, на яких такий обов'язок покладено законом (завдавач шкоди або держава);

– розуміння правової категорії «загрози настання майнової шкоди» в частині недостатності виключно самої загрози спричинення обстановки надзвичайної ситуації для виникнення самостійного деліктного або компенсаційного зобов'язання; обов'язковим елементом таких зобов'язань має бути майнова та/або немайнова (моральна) шкода, завдана потерпілим особам при цьому встановлення факту наявності лише моральної шкоди достатньо для виникнення зобов'язань із відшкодування шкоди, завданої надзвичайними ситуаціями;

– розмежування підстав застосування цивільно-правового та публічно-правових (адміністративних, екологічних) механізмів відшкодування шкоди, завданої внаслідок надзвичайної ситуації на основі критерію наявності (або відсутності) протиправної поведінки певної особи (в тому числі органів державної влади, їх посадових та службових осіб) та її необхідного причинно-наслідкового зв'язку зі шкодою, завданою надзвичайною ситуацією. Відзначається доцільність об'єднання згаданих публічно-правових механізмів у межах єдиної галузі – законодавства України у сфері цивільного захисту;

– висновок про те, що новітня санкційна політика ЄС щодо рф через безпрецедентність масштабу запроваджених обмежень не лише серйозно вплинула на економічну діяльність та фінансові операції осіб та компаній держав-членів ЄС із рф, РБ та відповідними підсанкційними суб'єктами, а й зумовила виникнення низки процесуальних, матеріально-правових і суто практичних труднощів при розгляді та вирішенні спорів у порядку міжнародного комерційного арбітражу;

– висновки про те, що нормативно закріплене зняття санкційних обмежень, установлене ст. 5аа(1) Регламенту Ради (ЄС) №833/2014 забороняє будь-які прямі або опосередковані транзакції з визначеними в ній та у відповідних додатках до Регламенту Ради (ЄС) №269/2014

підсанкційними суб'єктами, за винятком операцій зі сплати арбітражних зборів, виплати гонорарів арбітрам та адвокатам, що представляють підсанкційних сторін у ході арбітражного процесу;

- висновки про те, що міжнародні електронні комерційні контракти з огляду на сферу застосування, відносну новизну та надзвичайну популярність мають ряд особливостей змісту, структури та проблемних питань, які потребують подальшого вивчення та дослідження;

- підходи щодо можливості застосування електронних підписів при підписанні таких контрактів, питання порядку здійснення й фіксації волевиявлення сторони контракту при його підписанні або при підписанні супутніх документів.

Дістало подальшого розвитку:

- обґрунтування доцільності закріплення в цивільному законодавстві механізму відшкодування шкоди за відсутності вини її завдавача, що ґрунтується на принципі ризиків унаслідок експлуатації об'єктів (джерел) підвищеної небезпеки, а також механізмів обов'язкового страхування відповідальності їх операторів та ризиків настання шкоди внаслідок експлуатації таких об'єктів;

- положення про те, що застосування блокчейн-технології при здійсненні правосуддя дозволить забезпечити процесуальні гарантії учасників судового розгляду, зменшити навантаження на суди, уніфікувати судову практику та забезпечити зручність для сторін;

- теоретичні та прикладні підходи до практики тлумачення й застосування принципу свободи договору в регулюванні приватноправових відносин в Україні та країнах ЄС, а також регулювання його обмежень та їх наслідків.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Монографія – 1:

Нагнибіда В. І., Мул А. М. Завдання та відшкодування шкоди в умовах правових режимів надзвичайної ситуації та воєнного стану : монографія. Київ : НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2023. 255 с.

Науковий захід – 1:

Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасні виклики для приватного права України: європеїзація, диджиталізація, війна» (м. Київ, м. Хмельницький, 21 грудня 2023 р.).

Законопроект – 1:

Проект Закону про внесення доповнень до Цивільного кодексу України щодо запровадження механізму відшкодування шкоди, завданої внаслідок надзвичайної ситуації. Запропоновано доповнити ЦК України статтею 1188¹ «Відшкодування шкоди, завданої внаслідок надзвичайної ситуації», якою врегулювати питання відшкодування шкоди, завданої внаслідок надзвичайної ситуації, яку пропонується відшкодувати винною особою, яка спричинила виникнення небезпечної події, що призвела до створення обстановки надзвичайної ситуації (направлено до Комітету Верховної Ради України з питань правової політики, вих. № 01–9/4–102 від 22.12.2023).

Наукові статті – 12:

– Нагнибіда В. І. Процесуальні гарантії учасників арбітражного розгляду при вирішенні міжнародних комерційних спорів в режимі відеоконференцв'язку. *Юридична Україна*. 2023. № 4. С. 38–46;

– Chumak V, Teremetskyi V., Popovych T. Organizational and Legal Model of the Activities of the Police of Germany regarding Anti-Smuggling: Prospects for the Implementation of the Positive Experience in Ukraine. *Журнал східноєвропейського права*. 2023. № 110. С. 27–32;

– Пожоджук Р. Окремі питання імплементації Директиви 2005/29/ЄС про недобросовісні комерційні практики. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 207–211;

– Пожоджук Р. Характеристика недобросовісних комерційних практик у контексті захисту прав споживачів. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2023. № 2. С. 31–37;

– Іщук А. Ю. Особливості змісту міжнародних електронних комерційних контрактів. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. № 23. С. 186–191;

– Черняк О. Ю. Захист учасників договірних відносин в контексті наближення правопорядків України та ЄС. *Інтернаука. Серія: «Юридичні науки»*. 2023. № 8 (66). С. 126–132;

– Нагнибіда В. І. Вплив санкцій ЄС на міжнародний комерційний арбітраж. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. № 23. С. 168–173;

– Ішук А. Ю. Дійсність міжнародних електронних комерційних контрактів *Юридичний вісник*. 2023. № 6. С. 108–113;

– Махінчук В. М., Гаврилюк О. О., Філатов В. А., Парасій-Вергуненко І. М., Устименко В. А. Методологічні підходи до визначення економічної ефективності права неплатоспроможності. *Економіка і право*. 2023. № 4 (71). С. 3–21;

– Нагнибіда В. І. Верифікація сторін та безпека каналів зв'язку при вирішенні спорів в арбітражі в режимі відеоконференції. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2023. № 66. С. 45–52;

– Новицька Н. Б., Устименко В. А., Теремецький В. І. Правове регулювання укладання ЕРС-контрактів для потреб відновлюваної енергетики. *Ірпінський юридичний часопис. Серія: Право*. 2023. Вип. 1(10). С. 62–71;

– Теремецький В. І., Косиця О. О. Методологія оцінювання роботи судів відповідно до європейських стандартів. *Наше право*. 2023. № 3. С. 54–59.

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 1:

Nahnybida V., Chorna Zh., Lozinska S., Ivanova R., Boryslavska M. Freedom of contract as a fundamental principle of Ukrainian and EU contract law. *Rivista di Scienze Giuridiche*. 2023. № 2. P. 206–225.

Тема «Правове забезпечення соціального спрямування економіки України та бізнесу в сучасних умовах цифровізації, глобалізації, появи нових загроз суспільному благополуччю», затверджена постановою бюро президії НАПрН України № 206/1-Б від 26.08.2021.

Номер державної реєстрації: 0122U000064. Термін виконання: 01.01.2022 – 31.12.2025. Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України Вінник О. М.

Мета дослідження полягає у визначенні стану та перспектив удосконалення правового забезпечення соціального спрямування економіки України та бізнесу в сучасних умовах цифровізації, глобалізації, появи нових загроз суспільному благополуччю.

Наукові результати:

Вперше:

- установлено, що залучення приватних інвестицій не спроможне забезпечити фінансування повоєнної відбудови, у зв'язку з чим необхідно запровадити правові механізми залучення інвестицій дружніх держав шляхом внесення відповідних змін у Закон України «Про державно-приватне партнерство»;

- обґрунтовано доцільність обмеження судової юрисдикції та запровадження спеціального, винятково або альтернативно позасудового (апеляційного) механізму вирішення конфліктних ситуацій у відносинах з відбудови зруйнованих під час війни об'єктів містобудування, а також отримання потерпілими особами компенсацій за пошкоджене або знищене нерухоме майно;

- встановлено особливості універсальних сфер цифровізації, що охоплюють економічну та інші сфери суспільного життя (електронних комунікацій, електронних довірчих послуг, публічних електронних реєстрів як складової електронних публічних послуг), і визначені характерні риси основних ринків цифрової економіки (електронної комерції, електронних комунікаційних послуг, електронних фінансових, у тому числі платіжних, послуг, хмарних послуг, віртуальних активів);

- виявлені особливості двох складових стимулювання (позитивного й негативного) розвитку цифрової економіки, одна з яких забезпечує розвиток цифрового бізнесу, а інша – попередження та мінімізацію негативних проявів (ризиків) цифровізації;

- встановлено, що нове євроінтеграційне законодавство України про контактуючі матеріали й предмети спрямовано, насамперед,

на досягнення цілей безпечності харчових продуктів, хоча опосередковано також сприяє забезпеченню продовольчої безпеки країни;

- розкрито особливості вітчизняного й європейського (зокрема, польського) правового досвіду, практики ЄСПЛ щодо пошуку та забезпечення балансу публічних інтересів держави та прав, свобод, інтересів людини у відносинах примусового відчуження майна в умовах воєнного стану задля подальшої модернізації основних засад шляхом упровадження суттєвих і структурних новацій та формування правозастосовної прийнятної для правопорядку України європейської практики;

- обґрунтовано правову модель клінічного рішення в сучасних умовах загроз суспільному здоров'ю, цифровізації та стандартизації процесів надання послуг у сфері охорони здоров'я, в якій об'єктивно провідну роль відіграють чинні клінічні настанови й нормативно-правові акти, керівні документи з найкращої клінічної практики й стандарти медичної допомоги, в тому числі ті, що розміщені в міжнародних електронних базах клінічних настанов і стандартів медичної допомоги, пацієнторієнтований підхід, критичне мислення лікаря;

- обґрунтовано доктринальну позицію про те, що в контексті транскордонних медичних послуг правовий режим окремих прав пацієнтів корелює з їх кваліфікацією як прав абсолютних чи відносних: права пацієнтів, які походять від абсолютних прав людини є обов'язковою складовою правового регулювання відносин з надання транскордонних медичних послуг; відносні права пацієнта у відносинах з надання транскордонних медичних послуг обумовлюються низкою правил, умов та обмежень, установлених актами ЄС та законодавством окремих країн.

Удосконалено:

- обґрунтування необхідності внесення до Конституції України положень про цифрові права та цифрові обов'язки громадян;

- розуміння інформаційно-правового статусу суб'єкта господарювання в умовах сучасної цифрової економіки, під яким пропонується розуміти визначену нормами інформаційного права та га-

рантовану державою сукупність інформаційних, у тому числі цифрових прав, свобод, законних інтересів та обов'язків суб'єкта господарювання, необхідних для інформаційної підтримки будь-якого виду господарської діяльності, забезпечення господарського управління та правового господарського порядку, а також для провадження господарської інформаційної діяльності з метою досягнення економічних або соціально-економічних результатів;

- бачення гармонізації законодавства України у сфері санітарних та фітосанітарних заходів із законодавством ЄС як одного із векторів забезпечення соціальної спрямованості економіки, оскільки, з одного боку, процес гармонізації відповідного законодавства дозволяє підвищувати вимоги щодо захисту здоров'я людини, а з іншого – дотримання цього законодавства суб'єктами господарювання забезпечує соціальну спрямованість їх економічної діяльності;

- наукові підходи щодо закріплення положення про звільнення від зобов'язання сплати як тіла кредиту, так і користування кредитними коштами за договором кредиту відповідно до позичальників, майно яких знищено або пошкоджено внаслідок ведення бойових дій або залишилось на окупованій території;

- висновки про неповноту та фрагментарність вітчизняного регулювання відносин з надання транскордонних медичних послуг, що спричиняє відсутність як цілісних правових механізмів, так і окремих інститутів для забезпечення прав пацієнтів на рівні вимог права ЄС, які в цілому створюють перешкоди для імплементації Україною Регламентів та Директив ЄС щодо транскордонних соціальних і медичних послуг;

- правові позиції щодо актуальних правових моделей організації надання суспільно значущих медичних послуг в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення в Україні: механізми співоплати держави та пацієнта; механізми державно-приватного партнерства.

Набуло подальшого розвитку:

- пропозиція нормативно покласти на місцеві територіальні громади та торгово-промислові палати обов'язок своєчасно інфор-

мувати міжнародні організації про потенційних українських реципієнтів, що підвищить ефективність наданої ними допомоги, спрямованої на відновлення та збільшення обсягів виготовлення продовольчої продукції в Україні;

– підходи щодо необхідності розробки й упровадження ефективних заходів, направлених на розвиток інноваційного підприємництва та підвищення інноваційного потенціалу України завдяки вдосконаленню правового інструментарію державної політики розвитку інноваційного підприємництва.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Монографія– 1:

– Крупчан О. Д., Гайдулін О. О. Євроінтеграція приватного права: теорія та методологія : монографія / за заг. ред. Крупчана О. Д. Київ : НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2024. 277 с.;

Навчальний посібник – 1:

– Вінник О. Право цифрової економіки України : навч. посібн. Київ : НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2023. 270 с.

Науковий захід – 1:

Науково-практичний круглий стіл «Соціальне спрямування економічної діяльності в умовах викликів воєнного стану та повоєнного відновлення в Україні: правові та організаційні проблеми» (м. Київ, м. Хмельницький, 30 листопада 2023 р.).

Законопроект – 1:

Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» (щодо забезпечення прав та інтересів осіб в умовах збройної агресії). У законопроекті запропоновано уточнити поняття «негативні зміни в навколишньому природному середовищі», розширивши перелік факторів, що їх спричиняють, розширити перелік суб'єктів правовідносин щодо надзвичайної екологічної ситуації, закріпити додаткову мету спостережень за станом навколишнього природного середовища (направ-

лено до Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування, вих. №01–9/4–102 від 17.05.2023).

Наукові статті – 12:

– Бурило Ю. Інформаційно-правовий статус суб'єктів господарювання в умовах цифрової економіки. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. №22. С. 80–86;

– Вінник О. Окремі проблеми вдосконалення правового забезпечення відносин державно-приватного партнерства. *Приватне право і підприємництво*. 2023. №22. С. 87–93;

– Вінник О. М. Досвід ЄС у використанні потенціалу інституційного державно-приватного партнерства в ракурсі посилення національної безпеки в умовах війни та повоєнної відбудови України. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. №3. С. 186–202;

– Деревянко Б. В., Туркот О. А. Правове сприяння відшкодуванню фінансових збитків українських аграріїв: роль держави, Європейського союзу, міжнародних організацій. *Вісник Маріупольського державного університету. Сер. «Право»*. 2023. Вип. 25. С. 5–15;

– Деревянко Б. В., Грещук Г. І., Туркот О. А. Застосування альтернативних способів захисту прав суб'єктів господарювання: українські реалії та досвід країн ЄС. *Економіка та право*. 2023. №1 (68). С. 34–40.

– Король В. І. Європейські тренди та особливості законодавства України у сфері оподаткування благодійної допомоги. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 22. С. 148–157;

– Король В., Король А. Пріоритетні вектори модернізації нормативно-правового забезпечення соціального підприємництва в Україні. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 23. С. 266–273;

– Миронова Г., Деревянко Б., Муляр Г. Забезпечення прав пацієнтів у відносинах з надання транскордонних медичних послуг. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 22. С. 39–49;

– Миронова Г. Правове забезпечення надання суспільно значущих медичних послуг через механізми партнерства державного

та приватного секторів в умовах відновлення України. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 23. С. 132–140;

– Пільков К. Забезпечення дії принципу *res judicata* у господарському судочинстві в умовах відкритого доступу до судових рішень. *Актуальні проблеми правознавства*. 2023. №2. С. 135–141;

– Примак В. Належні й ефективні способи захисту цивільних прав та інтересів як чинник побудови соціальної ринкової економіки. *Приватне право і підприємництво*. 2023. №23. С. 192–198;

– Семіног С. Особливості захисту договірних прав позичальників, майно яких пошкоджено, знищено або залишилось на окупованій території. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №2. С. 189–192 .

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 1:

Teremetskyi V., Myronova G., Batryn O., Udrenas G., Makhmurova-Dyshliuk O., Yatskovyna V. Legal Guaranteeing for Providing Socially Significant Medical Services During Martial Law and Post-War Recovery of Ukraine. *Journal of Law and Sustainable Development*. 2023. Vol. 11 №6. P. 1–15.

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності

Тема «Інтелектуальна власність в цифровій економіці», затверджена постановою президії НАПрН України № 106/10 від 15.06.2018. Номер державної реєстрації: 0118U007601. Термін виконання: 01.01.2019–31.12.2023. Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент Андрощук Г. О.

Мета дослідження: вивчення стану, тенденцій та ролі інтелектуальної власності в розвитку цифровізації, цифрової трансформації економіки в світі та Україні.

Наукові результати:

– досліджено економіко-правові механізми протидії діяльності патентних тролів у цифровій економіці в США та ЄС. В останні роки майже 60% усіх патентних судових процесів у США стосу-

валися груп, відомих як непрактикуючі організації (NPE) або патентні тролі. Патентним тролінгом є діяльність фізичної або юридичної особи, яка, отримуючи патент на винахід, не займається виробництвом продукції, а тільки використовує позови про порушення свого права на патент з метою виграти в судовому розгляді для отримання прибутку. Діяльність патентних тролів слід визнавати як зловживання правом, оскільки вона не відповідає цілям патентного права та його принципам, порушує як суспільний інтерес, так і інтерес компанії, яка використовує запатентовану технологію, передбачуваного порушника. У США згідно статистики від RPX Corporation визначені найбільш активні патентні тролі та сфери їх діяльності: електронні продажі та програмне забезпечення; побутова техніка; мережі; медіа-контент та його розповсюдження; мобільний зв'язок та техніка; доставка та логістика;

– новий європейський «патентний пакет» привнесе дві головні зміни: 1) можливість звертатися до Європейського патентного відомства (далі – ЄПВ) для отримання єдиного патенту, який буде діяти в усіх державах-членах, які беруть участь, як єдиний охоронний документ; 2) створення наднаціонального ЄПС, наділеного виключною юрисдикцією щодо розгляду всіх справ про порушення та визнання недійсними європейських і єдиних патентів, а також справ про порушення і дійсність свідоцтв додаткової охорони, що видаються на підставі Регламенту ЄС № 469/2009 щодо свідоцтв додаткової охорони для лікарських засобів (кодифікована версія) або Регламенту ЄС № 1610/96 щодо свідоцтв додаткової охорони для засобів захисту рослин;

– досліджено стан та проблеми цифрової трансформації в ЄС та Україні. На основі аналізу звіту BOIB World Intellectual Property Report 2022 показано зростання ролі інтелектуальної власності в цифровій економіці. Рушійною силою зростання є розробка цифрових технологій. В умовах переходу до цифрової трансформації (цифровізації) соціально-економічного розвитку органи державного управління стикаються з новими викликами, серед яких: експоненціальне зростання інформації; стрімкий науково-технологічний

розвиток виробництва й управління; формування цифрових компетенцій для творчості, інноваційної діяльності в новому інформаційному й технологічному середовищі; пошук найкоротшого шляху постачання нових знань; ризики цифрового суспільства і глобалізація, що посилюється, зміна поколінь та ін.;

– презентовано післявоєнний план діджиталізації України до 2030 року, який складається з чотирьох ключових цілей: трансформувати повністю всі урядові сервіси у сферу онлайн, забезпечити майже все населення найкращою якістю Інтернету, надати мільйонам українців основи цифрових навичок та збільшити частку ІТ у ВВП країни. Наближення національного законодавства до законодавства і стандартів ЄС зменшить регуляторні розбіжності між Україною та ЄС у цифровій сфері та прискорить цифровий розвиток України. Хоча нормативно-правове регулювання цих відносин існує, проте йому притаманні численні вади, зумовлені як об'єктивними чинниками (стрімкість розвитку відносин цифровізації, поява нових ІКТ, раптовість загроз на прикладі нинішньої неоголошеної війни) та причинами суб'єктивного характеру (невиконання визначених відповідними концепціями та стратегіями завдань щодо вдосконалення правового регулювання відносин у сфері цифрової економіки / цифровізації). Пропонується зосередитися на формуванні породженого використанням ІКТ у сфері господарювання права цифрової економіки, розробці проєкту Цифрового кодексу України. Цифровізація української економіки та суспільства є одним із важливих складників не лише обраного Україною вектору європейської інтеграції, а й розвитку країни загалом;

– досліджено економіко-правові проблеми розвитку інноваційних технологій цифрової економіки (на прикладі криптовалют та блокчейну). Проаналізовано кращі практики правового регулювання, винахідницьку активність та динаміку патентування винаходів у цій сфері в різних юрисдикціях (США, ЄПВ, Китаї, Франції, Японії, Південній Кореї), технологічні тренди та проблеми регулювання. Даються рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності у цій сфері в Україні. Цифрові технології, що з'явилися

протягом останнього десятиліття допомагають знайти джерела підвищення ефективності й нові можливості конкурентного розвитку ринкових бізнес-структур. Водночас вони потребують перебудови наявних бізнес-процесів, їх організаційно-правового забезпечення на підставі нових викликів, цінностей, пріоритетів і технологічних можливостей;

– на міжнародному ринку України як пріоритетній країні належить 60 патентів на винаходи на основі блокчейн або 0,03% загальної кількості за цим напрямом, отримані в період 2010–2022 роки. Найвища патентна активність в Україні спостерігалась у 2019 р. – 18 патентів. Серед цих патентів до «живих» (чинних) патентів належать 54,8%, до «мертвих» (через несплату зборів або термін дії яких закінчився) патентів – 30,9%. Серед живих патентів 3 од. стосуються найбільш перспективних – щодо пристроїв для секретного або захищеного зв'язку; протоколів захисту мереж. Серед 29 українських патентоволодільців юридичними особами є 11 патентоволодільців, інші – приватні особи. В Україні необхідно імплементувати норми Керівництва ЄПВ щодо винаходів, реалізованих на комп'ютері, у Правила складання, подання та розгляду заявки на винахід та корисну модель. Лише комплексний підхід: зміни до законодавства, удосконалення експертизи, стимулювання винахідницької діяльності у цій сфері дасть можливість її активізувати;

– оцінюючи погляди окремих науковців про особливість процесу трансформації сучасної економіки в економіку цифрового типу, відмічено відсутність участі у цьому процесі інтелектуальної власності, як головного носія інтелектуальної економіки. Тут більше присутній технократичний погляд з елементами «оцифрування» та «цифровізації інформації»;

– визначено, що в контексті економіки інтелектуальної власності здійснюється подальше її оновлення та життєздатність під впливом процесу трансформації сучасної економіки в економіку цифрового типу, в якій головним каталізатором стає інтелектуальна власність, що стає предметом дослідження. Носієм головного

каталізатора у вигляді інтелектуальної власності виступає людський капітал, який формує інтелектуальний капітал, що є створений або придбаний інтелектуальний продукт, який має вартісну оцінку, об'єктивований та ідентифікований;

– визначено, що під цифровою економікою розуміємо трансформаційні зміни існуючих та розвиток нових бізнес-моделей з використанням новітніх цифрових технологій у сферах господарсько-виробничої (підприємницької) діяльності, які забезпечують новий рівень технічних, технологічних, організаційних, правових та фінансових можливостей цифровізації з посиленням інформаційно-комунікаційних технологій та масштабу інформатизації;

– досліджено законодавство ЄС, що регулює ринки криптовалютних активів. Сучасний етап економічного розвитку суспільства характеризується формуванням нової сфери економіки – цифрової, обумовленої збільшенням ролі цифрових технологій та електронно-інформаційних технічних засобів зв'язку в розвитку всіх головних галузей науки. Інтерес до цифрових активів і нових фінансових технологій в Україні зростає. Нині криптовалютою володіють понад 6 млн українців, а у 2022 році Україна посіла третє місце за використанням кріпти у світі. Рада ЄС 5 жовтня 2022 року схвалила та опублікувала текст закону про ринки криптовалютних активів (*Markets in Crypto Assets Regulation* (далі – MiCA), що розширює так зване *Crypto Travel Rule*, яке вже існує в традиційних фінансах, на перекази криптоактивів. MiCA – це регламент ЄС, який регулює випуск та надання послуг, пов'язаних із криптоактивами та стейблкоїнами. Прийнятий 20 квітня 2023 року Європейським парламентом, MiCA є першим і єдиним у своєму роді законодавством у світі та є прикладом для інших юрисдикцій. MiCA визначає криптоактив як «цифрове уявлення вартості або прав, які можуть передаватися та зберігатися в електронному вигляді з використанням технології розподіленого реєстру або аналогічної технології». У Регламенті проводиться різниця між «криптовалютами», з одного боку, і «токенами», з іншого. MiCA також встановлює вимоги до емітентів криптоактивів та постачальників

послуг криптоактивів (CASP). Емітенти криптоактивів повинні надавати повну та прозору інформацію про криптоактиви, які вони випускають, та дотримуватися правил розкриття інформації та прозорості. Постачальники послуг криптоактивів повинні бути зареєстровані, застосовувати заходи безпеки та відповідати вимогам щодо боротьби з відмиванням грошей;

– досліджено економічні та правові проблеми модернізації патентної системи Європейського Союзу (ЄС) в умовах цифрової трансформації. Проведено економіко-правовий аналіз запропонованих 27 квітня 2023 року Європейською Комісією (ЄК) нових правил щодо модернізації патентної системи ЄС, їх особливостей, проблем, перспектив та можливостей використання для України. Досліджено пропоновані ЄК положення про стандартні основні патенти, примусове ліцензування винаходів у кризових ситуаціях та перегляд законодавства про сертифікати додаткової охорони. Стандартні основні патенти (Standard essential patents – SEP) – це патенти, що захищають технологію, яка була оголошена необхідною для впровадження технічного стандарту, прийнятого організацією з розробки стандартів (SDO). Такі стандарти стосуються, наприклад, підключення (5G, Wi-Fi, Bluetooth, NFC) або стандартів стиснення та розпакування аудіо/відео. Щоб створити продукт, що відповідає стандарту, розробник зобов'язаний використати відповідні «основні» патенти. Монополія, що надається такими конкретними патентами, врівноважується зобов'язанням власників SEP ліцензувати ці патенти на справедливих, розумних та недискримінаційних умовах (fair, reasonable and non-discriminatory – FRAND), надаючи доступ на ринок розробникам. Протягом багатьох років чинна патентна система страждала від відсутності прозорості, передбачуваності та тривалих суперечок і судових розглядів. У своєму Плані дій у галузі ІВ на 2020 рік. Комісія наголосила на необхідності «набагато чіткішої та передбачуваної структури, яка стимулює добросовісні переговори, а не звернення до судових розглядів». Застосовність SEPs (особливо для стандартів підключення) зростатиме з розвитком Інтернету речей (IoT). Відповідно добре функціону-

юча система, яка полегшує доступ до цифрових технологій, заохочуючи інновації, має вирішальне значення для технологічного суверенітету ЄС. Пропонована система ліцензування SEP спрямована на створення збалансованої системи, яка встановлює глобальний орієнтир прозорості SEP, зменшення конфліктів та ефективних переговорів. Ця концепція широко застосовувана в патентному праві ЄС і США, та майже не відома в Україні. За результатами досліджень патентів важливих для реалізації стандартів (SEP), від 20% до 30% патентів, на які були подані заявки, є основоположними. Однак коефіцієнт основоположності варіюється залежно від портфелю патентів. Варто зазначити, що процеси, пов'язані з SEP, досі не визначені нормативно-правовими актами України, попри те що вони можуть бути корисними як для творчих працівників та установ, так і для виробників продукції та користувачів стандартів;

– досліджено трансформацію інтелектуальної економіки в цифрову, яка поступово набуває нових відмінних ознак, де домінують результати зусиль інтелектуального людського капіталу та активізується діяльність інноваційного середовища в напрямку створенням інтелектуальних віртуальних продуктів. Оновлюються технічні та технологічні умови ефективного використання інформаційно-комунікаційного середовища та прискорюються зміни в нормативно-правовій системі у сфері цифровізації економіки та захисту інтелектуальних віртуальних продуктів;

– обґрунтовано, що реальне або матеріальне людино-цифрове середовище спирається на цифрові права людини, які полягають у праві людей на доступ, використання, створення і публікацію цифрових творів, доступ і використання комп'ютерів та інших електронних пристроїв, які відносяться до цифрових інструментів з використанням відповідних комп'ютерних програм, які є об'єктом авторського права. Це можуть бути інтернет-клієнти, системи управління базами даних, засоби захисту, текстові і графічні редактори, відеоігри, драйвери різноманітних пристроїв корпоративні інформаційні системи і т.д.; цифрові права інтелектуальної власності виникають як цифрове право особи на результат інтелектуальної,

творчої діяльності або на інший цифровий об'єкт права інтелектуальної власності, створений/розроблений з використанням цифрових технологій, який не відноситься до віртуальної власності та відтворений на матеріальному носії, права на який визначені Цивільним кодексом України та іншими законами;

– дістало подальшого розвитку дослідження віртуалізації інтелектуальної власності. Так, віртуалізація інтелектуальної власності – це процес переходу від цифрової інтелектуальної власності до цифрової віртуальної інтелектуальної власності з відповідними ознаками розробки/створення нових об'єктів, які мають економічну цінність рівноцінним матеріальним речами та є об'єктами товарообігу в ринковому віртуальному просторі з додержанням правових принципів володіння, користування та розпорядження ними з використанням цифрових технологій. Це дозволяє проблеми цифрового права людини на цифрові об'єкти віртуальної власності розглядати з позиції речового права, як особливий вид права власності, об'єктом якого є безтілесні речі або безтілесне майно;

– з появою віртуальних власників (власника) або неявних власників, які спираються на штучний інтелект, права розчиняються в системі трансформованих комп'ютерних програм та цифрових технологій. У цьому процесі віртуалізації власності, який набуває темп розвитку, нівелюються цифрові права людини на цифрові об'єкти або інструменти віртуальної власності, які замінюються віртуальним або умовним автором, де втрачається цінність речового права, як панування особи над віртуальною річчю, а домінує лише комерційний економічний інтерес, який може набувати ознаки монополії на ринку цифрових послуг, що стає загрозою втрати соціальних прав у суспільстві та потребує правового регулювання держави. Правоздатність і дієздатність такої цифрової особи має обмежений характер і визначається залежно від комплексу функціоналу та переліку дій, що мають юридичне значення, якими наділяється ця особа в силу закону;

– встановлено, що віртуальним активом вважатимуть окремий різновид цифрових речей, що дозволить традиційну економіку

України трансформувати в цифрову економіку, в якій присутня цифрова індустрія віртуальних активів; цифровою річчю є віртуальні активи, цифровий контент та інші блага, а також вони створюють та існують виключно в цифровому середовищі та мають майнову цінність; цифрові платформи в сфері інтелектуальної власності розглядаються як техніко-технологічні комп'ютерні платформи цифровізації, які є системними прогресивними інноваційними інструментами з великими можливостями, в яких одночасно розвиваються та поєднуються комп'ютерна техніка, технологія, телекомунікація та цифрові програмні методи їх використання; цифрова платформізація в сфері інтелектуальної власності за відповідним напрямом функціонування формує реальну та віртуальну людино-цифрові системи, які мають свої особливості, до яких відносять поліфункціональність та індивідуальну функціональність;

– дістало подальший розвиток розуміння щодо формулювання фундаментальних приписів щодо існування та обігу забезпечених віртуальних активів з позиції цивільного права, так як недоліки правового регулювання в цій сфері можуть дорого коштувати суспільству, оскільки вони здатні створити ризики для власників і володільців уже відомих об'єктів цивільного права, а також для суспільства; цифровізація економіки інтелектуальної власності в умовах цифрових платформ, як ознака людино-цифрової системи, що вимагає докорінних змін у загальних підходах правової регламентації нового типу економічних відносин, оскільки діяльність цифрових платформ зачіпає предмети як публічного (фінансове, податкове), так і приватного права (цивільне, господарське, трудове); платформи в реальній та віртуальній людино-цифровій системі інтелектуальної власності, цифрові зводять безпосередньо творців, авторів, винахідників, виробників і кінцевих споживачів, що дозволяє отримувати взаємодію без посередників;

– розроблено визначення віртуальних активів за ознакою їхньої забезпеченості невіртуальними активами, що є небезпечним із точки зору встановлення нечіткого правового режиму регулювання, невідповідності типів крипто-активів в Україні крипто-активів ЄС;

цифрову платформізацію в сфері інтелектуальної власності за відповідним напрямом функціонування, враховує творчу діяльність людини-винахідника або програміста з використанням цифрових технологій, який розробляє програмний продукт, придатний для виконання цифрових завдань;

– удосконалено механізм правового регулювання блокчейн-технологій, за яким необхідно враховувати використання розширеної класифікації віртуальних активів, використовуючи міжнародний досвід країн, де вже існують відповідні нормативні акти й є досвід правозастосування; цифрову платформізацію в сфері інтелектуальної власності за відповідним напрямом функціонування, враховує творчу діяльність людини-винахідника або програміста з використанням цифрових технологій, який розробляє програмний продукт, придатний для виконання цифрових завдань.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Монографія – 1:

Інтелектуальна власність в цифровій економіці: проблеми теорії і практики : монографія / кол. авторів ; за наук. ред. Г. О. Андрощука. Київ : НДІ інтелектуальної власності НАПрН України. 2023.

Збірник матеріалів конференції – 1:

Правове регулювання цифрової економіки та штучного інтелекту: національний та міжнародний виміри : матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Київ, 16 листопада 2023 р.). Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України. Київ : Інтерсервіс, 2023. 308 с.

Наукові статті у фахових виданнях категорії «Б» Переліку наукових фахових видань України – 6:

– Андрощук Г. О. Патентування криптовалютних та блокчейн-технологій: стан, тенденції, проблеми регулювання. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 1–2. С. 53–63;

– Бутнік-Сіверський О. Б. Інтелектуалізація цифрової економіки: економіко-правовий погляд. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 1–2. С. 86–96;

– Ромашко А., Дорожко Г., Кравець О. Стандарти основні патенти на нові технології. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 3. С. 43–51;

– Шульпін І. Технології блокчейн у захисті та управлінні авторськими правами: зарубіжний досвід та стан в Україні. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 6. С. 81–90;

– Омельченко А. В. Суспільні відносини у сфері цифровізації як предмет правового регулювання. *Юридична Україна*. 2023. № 10. С. 40–48;

– Зеров К. Чи мріють системи генеративного штучного інтелекту про електричних овець? Поняття та умови охороноздатності об'єктів, згенерованих системами генеративного штучного інтелекту в Україні? *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 4–5. С. 90–100.

Аналітичні матеріали – 2:

– Проблеми патентування методів підприємництва (методів ведення бізнесу) : аналітична довідка (направлено до Міністерства економіки України, № 204 від 22.12.2023);

– Проблеми патентування винаходів, створених з використанням штучного інтелекту : аналітична довідка (направлено до Міністерства економіки України, № 205 від 22.12.2023).

Науково-експертний висновок до законопроекту – 1:

Науково-експертний висновок на підготовлений до другого читання проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання діяльності у сфері трансферу технологій» (проєкт № 4623 від 21.01.2021), що знаходиться на розгляді у Верховній Раді України.

Проекти нормативно-правових актів, концепції розвитку законодавства – 2:

– На запит Міністерства культури та інформаційної політики України розроблено пропозиції стосовно внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 04.01.2002 № 3 «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади». Документ містить пропозиції щодо вдоскона-

лення деяких положень постанови, які торкаються питань права інтелектуальної власності;

– Проект Закону про внесення змін до деяких законів щодо об'єктів промислової власності, створених з використанням штучного інтелекту. Законопроект розроблено з метою врегулювання відносин, які виникають щодо винаходів і корисних моделі, промислових зразків, створених з використанням штучного інтелекту.

Тема «Інтелектуальна власність в креативних індустріях», затверджена постановою президії НАПрН України № 113/6 від 26.06.2020. Номер державної реєстрації: 0120U104800. Термін виконання: 01.01.2021–31.12.2024. Науковий керівник – доктор юридичних наук, старший дослідник Штефан А. С.

Мета дослідження: комплексний науковий аналіз стану правового регулювання креативних індустрій в Україні, дослідження тенденцій розвитку законодавства у сфері креативних індустрій, виявлення прогалин і колізій в їх правовому регулюванні, аналіз положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС щодо правового регулювання креативних індустрій та створюваних ними об'єктів, характеристика економіко-правових проблем функціонування креативних індустрій в Україні.

Наукові результати:

– уперше встановлено, що у світовій доктрині не вироблено достатньо чіткого й обґрунтованого додаткового критерію для охорони об'єктів, автономно згенерованих штучним інтелектом, а тому єдиним таким критерієм наразі залишається те, що об'єкт утворено комп'ютерною програмою без безпосередньої участі людини. Критерій відмінності цього об'єкта від існуючих подібних об'єктів, установленний у ч. 1 ст. 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права», є нечітким, оскільки не дозволяє встановити, наскільки значними повинні бути ці відмінності та які інші об'єкти виступають базисом для порівняння, що утруднюватиме його застосування на практиці;

– удосконалено підхід до визначення суб'єкта права *sui generis* на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою

без безпосередньої участі людини: таким повинен бути тільки суб'єкт авторського права на комп'ютерну програму, яка генерує відповідні об'єкти, що відповідає меті захисту інвестицій;

– уперше обґрунтовано, що умова набуття права на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, – дотримання авторського права та/або суміжних прав усіх осіб, чий твор (виконання, фонограми, відеограми, програми організацій мовлення) були використані в процесі генерування такого об'єкта – не враховує специфіку функціонування комп'ютера, який генерує певні об'єкти, а недотримання цієї умови буде практично неможливо довести, що ставить під сумнів життєздатність відповідної законодавчої вимоги;

– дістало подальшого розвитку визначення моменту виникнення права *sui generis* на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою: оскільки строк чинності права *sui generis* становить фіксований період часу, запропоновано пов'язати цей строк не з моментом генерування об'єкта, як це має місце у ч. 5 ст. 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права», а з датою оприлюднення цього об'єкта;

– дістало подальшого розвитку положення про необхідність формування переліку об'єктів, автономно згенерованих штучним інтелектом, які не охороняються правом *sui generis*, щоб це право не охоплювало об'єкти, котрі не повинні мати монополію на їх використання, зокрема, повідомлення про поточні події у вигляді звичайної прес-інформації, неоригінальні бази даних, які не є результатом значних інвестицій;

– уперше запропоновано застосувати до набуття прав на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, підхід, коли первинно охорона автономному комп'ютерному творінню надаватиметься на короткий період, наприклад, п'ять років, однак може бути продовжена суб'єктом права *sui generis* на такий же період. У такому разі слід буде обмежити загальний строк чинності права *sui generis*, щоб він не перевищував двадцять п'ять років чи інший строк, виправданий інтересами суспільства. Такий по-

рядок надаватиме потенційному суб'єкту права *sui generis* можливість самостійно вирішувати, чи бажає він набути правову охорону та нести пов'язані з цим ризики. Однак це потребуватиме впровадження процедури реєстрації права *sui generis* на кожен відповідний об'єкт та розробки відповідної процедури;

- встановлено, що основною відмінністю в правовому регулюванні індустрії манги в Японії є поєднання законодавства з авторського права та антимонопольного законодавства в частині визначення цін на об'єкти авторського права, що створило унікальні умови для розвитку ринку мальовисів в Японії. Ринок манги в Японії сформовано таким чином, щоб максимально ефективно застосовувати механізми охорони прав автора для комерціалізації твору, при цьому враховуючи інтереси суспільства;

- зроблено висновок щодо можливості використання досвіду японського законодавства для розроблення певних рекомендацій і пропозицій для вдосконалення законодавства України в цій сфері. Зокрема, визначення поняття «твір» через категорію продукт, яке міститься у законодавстві Японії, є більш доречним, ніж використання категорії творіння, яке закріплене в новому Законі України «Про авторське право і суміжні права»;

- проаналізовано та порівняно такі результати інтелектуальної творчої діяльності, як комп'ютерні програми, компіляції (бази) даних та застосування на їх основі «криптовалюти» як цифрової валюти, пов'язаної з роботою засобів обчислювальної техніки та інформаційних систем. Доведено, що створення криптовалюти полягає в розробленні певних алгоритмів функціонування цієї цифрової валюти, що можуть бути результатами інтелектуальної діяльності. Однак продукт, отриманий унаслідок використання таких результатів, уже є іншим об'єктом цивільних прав;

- дістало подальшого розвитку положення, що основними принципами реклами є: законність, як відповідність Конституції України й іншим актам законодавства; точність та достовірність, як об'єктивне відображення дійсності для споживачів реклами; використання форм і засобів, які не завдають споживачу реклами

шкоди, зокрема дітям, як особливій категорії споживачів з підвищеною чутливістю до небажаних проявів насильства, пропаганди нездорового способу життя тощо;

– запропоновано ст. 1 Закону України «Про рекламу» доповнити такими поняттями: «недостовірна реклама» – реклама, що містить відомості щодо особи чи товару, які не відповідають дійсності; «неетична реклама» – реклама, що порушує загальноприйняті норми моралі шляхом уживання образливих слів, порівнянь, образів стосовно раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками;

– обґрунтовано, що інтереси суб'єктів господарювання у сфері набуття й реалізації прав на об'єкти інтелектуальної власності, створені під час виконання трудових обов'язків, можна визначити як такі, що полягають у безперешкодному використанні відповідних об'єктів у власній господарській діяльності з метою посилення її конкурентоздатності, упровадження в діяльність інноваційної складової, комерціалізації службових об'єктів інтелектуальної власності. Цього можна досягти за рахунок повної належності суб'єкту господарювання майнових прав інтелектуальної власності на службові об'єкти;

– встановлено, що суміжні права організації мовлення виникають щодо програми організації мовлення як сукупності телерадіопередач (окремих програм), інших об'єктів авторського права та/або суміжних прав. Передача (окрема програма) може бути результатом творчої діяльності та охоронятися авторським правом, а тому суміжні права організації мовлення на неї не поширюються. Процес здійснення мовлення є аналогічним для всіх організацій мовлення певного виду та не охоплюється суміжними правами;

– уперше обґрунтовано, що право надати твору назву або залишити його без назви і право присвятити твір особі, події чи даті є складовими права на недоторканність твору, а їх законодавче виокремлення в окремі особисті немайнові права автора є штучним і практично невиправданим. Ураховуючи, що держави-члени ЄС не

охороняють право на назву і присвяту твору, рекомендовано відмовитися від виділення права на назву твору та права на присвяту твору й розглядати їх як елементи права на недоторканність твору;

– встановлено, що закріплення поняття «твір» на законодавчому рівні є позитивним кроком у реформуванні законодавства у сфері авторського права. Однак визначення поняття «твір» у Законі України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 має певні недоліки, зокрема: 1) визначення поняття «твір» містить дві ознаки – оригінальність та інтелектуальність, проте зазвичай у доктрині авторського права вони вважаються тотожними й часто розкриваються одна через одну; 2) сумнівним вбачається також пояснення поняття твору через категорію «творіння», оскільки фактично «твір» і «творіння» є синонімами;

– обґрунтовано, що коли публічна ліцензія є відкликною, вона повинна визначати порядок повідомлення ліцензіата (ліцензіатів) про її відкликання. Відкликання публічної ліцензії по суті є розірванням договору за ініціативою ліцензіара, коли подальша чинність всезагального дозволу на використання об'єкта авторського права та/або об'єкта суміжних прав не відповідає його інтересам і потребам. Тому таке уточнення необхідне у першу чергу для забезпечення інтересів суб'єктів авторського права і суміжних прав. Окрім того, користувачам (ліцензіатам) повинна забезпечуватися можливість отримання інформації про відкликання публічної ліцензії й припинення відносин щодо використання об'єкта авторського права та/або суміжних прав. Без такого уточнення правове регулювання зазначених відносин є неповним, що не сприяє стабільності відносин у сфері використання об'єктів авторського права та/або суміжних прав на підставі публічних ліцензій і прогнозованості правозастосування;

– аргументовано, що якщо публічна ліцензія передбачає сплату винагороди за використання об'єкта авторського права та/або об'єкта суміжних прав та можливість її відкликання ліцензіаром, така ліцензія повинна встановлювати мінімальний строк дозволеного використання об'єкта авторського права та/або об'єкта суміж-

них прав. Відкликання ліцензії не впливає на перебіг цього строку. Якщо провести аналогію з розірванням договору внаслідок істотної зміни обставин, суд на вимогу будь-якої зі сторін визначає наслідки розірвання договору виходячи з необхідності справедливого розподілу між сторонами витрат, понесених ними у зв'язку з виконанням цього договору (ч. 2 ст. 652 Цивільного кодексу України). Тобто, якби припинення публічної ліцензії відбувалося в судовому порядку на ліцензіара міг би покладатися обов'язок відшкодувати користувачу витрати, понесені на виплату винагороди за використання об'єкта, якщо користувач втратив право використовувати об'єкт, навіть не почавши таке використання або не реалізувавши його в легітимно очікуваних межах. Для публічних ліцензій такий порядок є доволі незручним, однак відкликання відплатної ліцензії не може здійснюватися довільно і без урахування інтересів користувача, адже це суперечитиме засадам добросовісності й справедливості;

– дістало подальшого розвитку положення про те, що дія публічної ліцензії поширюється на територію всього світу, якщо інше не передбачене умовами ліцензії. Чинна редакція ст. 51 Закону України «Про авторське право і суміжні права» не згадує про цей аспект. За загальним правилом, установленим ч. 7 ст. 1109 Цивільного кодексу України, у разі відсутності в ліцензійному договорі умови про територію, на яку поширюється дія ліцензії, її дія поширюється виключно на територію України. Такий порядок непридатний для публічних ліцензій, оскільки вони оприлюднюються в мережі Інтернет і зазвичай розраховані на транскордонну дію. Однак за відсутності конкретизації цього аспекту дія публічних ліцензій, в яких не вказана територія дії дозволу на використання об'єкта авторського права та/або об'єкта суміжних прав, автоматично обмежуватимуться територією України;

– запропоновано внести доповнення до Закону України «Про захист прав споживачів» щодо права споживача на інформацію про товар (продукцію), згідно з якими споживач товару, в якому втілено (зафіксовано) твір, має право на інформацію не лише про власти-

вості та характеристики товару, який він придбаває, а й про можливі дії правомірного використання твору. Такі доповнення дозволять попереджати порушення авторського права, здійснювати правомірне використання творів, як виробниками (продавцями) товару, так і споживачами такого товару;

- запропоновано визначення поняття колективного твору: це твір, що створений у результаті творчої діяльності двох або більше співавторів, який структурно може включати твір або твори інших осіб, які не входять до складу колективу співавторів, але об'єднані творчою діяльністю для досягнення певної спільної мети;

- визначено, що одна з основних проблем захисту прав організаторів спортивних змагань і подій, а також їх офіційних трансляторів, полягає у дисбалансі між розвитком технологій, що дозволяють проводити несанкціоновані ретрансляції спортивних заходів і потокові трансляції з місця проведення заходу, і законодавства, яке не встигає реагувати на нові види порушень прав на об'єкти авторського права і суміжних прав в мережі Інтернет;

- дістало подальшого розвитку положення про те, що необхідним кроком у боротьбі з незаконними ретрансляціями спортивних заходів є розробка єдиних технічних стандартів із оперативного виявлення і блокування піратського контенту, налагодження роботи технологічних департаментів при спортивних організаціях, для яких ризик втрати прибутків через діяльність піратів є найбільш високим. Розробка і застосування таких технологічних інструментів потребує не тільки більш тісної співпраці спортивних організацій і федерацій з різних країн, а й прийняття міжнародного договору, який визнав би спортивну трансляцію об'єктом авторського права – аудіовізуальним твором – і встановив перелік заходів, які можуть застосовуватися для припинення його незаконного використання шляхом несанкціонованої ретрансляції;

- визначено, що загальний підхід до розвитку креативних секторів економіки в розвинених країнах має здебільшого регіональний, а не національний характер. Відзначена тенденція до відсутності жорсткого правового регулювання креативних секторів еко-

номіки в даних країнах, тенденція визначення переліків креативних секторів економіки на регіональному, а не державному рівні з ухилом у розвиток тих секторів, які є традиційно сильними в конкретному регіоні або місті. Хоча такий підхід дозволяє більш ефективно розвивати притаманні різним місцевостям креативні сектори економіки окремим містам і регіонам, він не дозволяє державним статистичним відомствам отримувати точні дані щодо кількості робочих місць, які забезпечують різні креативні сектори економіки, обсягу ВВП, що генерується в цих секторах, кількості об'єктів права інтелектуальної власності, що генеруються різними видами економічної діяльності.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Збірник матеріалів конференції – 1:

Право, інтелектуальна власність, креативні індустрії: сучасний вимір і подальші перспективи : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 19 травня 2023 р.) / за заг. ред. А. С. Штефан ; Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України. Київ : Інтерсервіс, 2023. 188 с.

Наукові статті – 8:

– Штефан А. Об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою (штучним інтелектом) без безпосередньої участі людини: перший світовий досвід правової охорони. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 1–2. С. 75–85;

– Улітіна О. Правове регулювання мальовисів як об'єктів авторського права в Японії. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 1–2. С. 45–52;

– Коваль І., Павлюченко Ю. Правове забезпечення інтересів суб'єктів господарювання у сфері набуття і реалізації прав інтелектуальної власності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 1–2. С. 16–24;

– Троцька В. М. Право на винагороду авторів аудіовізуального твору відповідно до законодавства ЄС та України. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 3. С. 24–32;

Федорова Н. Склад авторів реклами як аудіовізуального твору. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. №4–5. С. 20–27;

– Міщенко І. Економічний аналіз тенденцій та проблем розвитку креативних індустрій у світі та Україні. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. №4–5. С. 101–112;

– Пилюченко Д. Сценічний образ у театрі як об'єкт авторського права. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. №6. С. 23–28;

– Дорошенко Д. Проблеми охорони трансляцій спортивних заходів в контексті авторського права і суміжних прав. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. №6. С. 29–39.

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 1:

Shtefan A. Creations of artificial intelligence: in search of the legal protection regime. *JIPITEC – Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law*. 2023. Vol. 14 (1). P. 95–107.

Проекти нормативно-правових актів, концепції розвитку законодавства – 2:

– Проект Закону про внесення змін і доповнень до Закону України «Про авторське право і суміжні права» та Цивільного кодексу України щодо удосконалення правового регулювання публічної ліцензії;

– Концепція розвитку законодавству у галузі книговидавництва (пропозиції щодо концептуального розвитку законодавства України у галузі книговидавництва, які спрямовані на забезпечення ефективного розвитку ринку книжкової видавничої продукції в Україні) (направлено УКРНОІВІ, вих. № 189 від 07.12.2023).

Аналітичні довідки – 3:

– Аналітична довідка щодо проблем правової охорони особистих немайнових прав автора (направлено Міністерству економіки України для використання в нормопроєктуальній роботі, № 196 від 15.12.2023);

– Аналітична довідка щодо винятків та обмежень в авторському праві, прийнятих у законодавстві ЄС, обов'язкових для імпле-

ментації (інтелектуальний аналіз тексту і даних). (направлено Міністерству економіки України для використання в нормопроектальній роботі, № 181 від 29.11.2023);

– Аналітична довідка щодо правового регулювання креативних індустрій в Україні (направлено до «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» (УКРНОІВІ), № 181/1 від 29.11.2023).

Тема «Інкорпорація та кодифікація законодавства як складові стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні», затверджена постановою президії НАПрН України № 113/6 від 26.06.2020. Номер державної реєстрації: 0120U104799. Термін виконання: 01.01.2021–31.12.2024. Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України Мироненко Н. М.

Мета дослідження: дослідити та визначити стан, тенденції та можливі шляхи систематизації законодавства у сфері інтелектуальної власності в Україні. Визначити умови, фактори та соціальні інститути, які впливають на процес інкорпорації та кодифікації законодавства у сфері ІВ в Україні та у світі. Дослідити та визначити ефективність існуючого категоріального апарату у сфері інтелектуальної власності, що використовується в законопроектній роботі у сфері ІВ.

Наукові результати:

– уперше було змодельовано й проаналізовано правовідносини між власником твору образотворчого мистецтва та його автором на предмет здійснення права доступу до твору. Зроблено висновок про те, що всі відносини, які виникають між автором твору та власником речі, в якій він втілений є зобов'язально-правовими;

– здійснено аналіз кодексів промислової власності Італії, Іспанії та Португалії, на підставі якого зроблено висновок, що ці акти являють собою уніфіковані правові акти й хоча всі вони містять загальні положення, вони не є кодексами в розумінні кодифікованого акта в Україні. Доведено, що комплексний характер аналізова-

них актів може бути зручним у використанні, але призводити до різного ступеня дублювання норм спеціального законодавства (процесуального, кримінального, адміністративного). Запозичення такого підходу до кодифікації законодавства у сфері промислової власності визнано непридатним для України. Крім того, сама процедура та відображення результату гармонізації законодавства України з законодавством ЄС має суттєву відмінність у порівнянні, наприклад, із законодавством Португалії. Водночас, проаналізовані нормативно-правові акти містять низку положень, які могли б бути з користю використані в Україні, особливо в післявоєнний період, збагатили б зміст законодавства України, надали б додаткові гарантії охорони авторам об'єктів промислової власності;

– досліджена проблема взаємопроникнення норм законодавства у сфері інтелектуальної власності в законодавство інших галузей права, і навпаки. На основі досвіду кодифікації законодавства у сфері промислової власності Італії, Іспанії, Португалії, Туреччини визначаються загальні та відмінні підходи щодо взаємодії положень цього законодавства із положеннями норм охоронного законодавства на прикладі кримінальної відповідальності за порушення прав на торговельні марки. Формулюються висновки та пропозиції щодо зміни методологічних підходів вирішення цієї проблеми в законодавстві України;

– уперше, враховуючи принципи побудови системи права України, правові традиції сформульовані основні вимоги, яким має відповідати визначення предмета кодифікації в контексті проведеного аналізу: а) не порушуючи принципи побудови галузевої системи права кримінальні злочини й адміністративні проступки повинні знайти свої системне викладення у спеціальних галузевих кодифікаційних актах; б) кореляція законодавства у сфері інтелектуальної власності з охоронним законодавством України має здійснюватися не лише за допомогою використання банкетних норм з посиланням на настання відповідальності за порушення відповідних прав, а й за рахунок визначення конкретних дій, які мають вищий ступінь суспільної небезпеки й підлягають кримінальному переслідуванню,

дії, за вчинення яких доречно встановити адміністративну відповідальність, а за вчинення яких доцільно застосувати цивільну відповідальність; в) змінити методологічний підхід до визначення порушень прав промислової власності – відійти від формулювання – все що посягає на права власника свідоцтва на торговельний знак або на права на інший об’єкт права промислової власності є порушенням – до формулювання конкретних порушень;

– проаналізовано критерії якості закону в практиці ЄСПЛ. Визначено, що якість закону розкривається через такі чинники: доступність (наявність доступу до тексту закону), чіткість (зрозумілість) його формулювань, передбачуваність можливих наслідків поведінки особи. У своїй сукупності та взаємозв’язку ці чинники забезпечують, по-перше, можливість кожної особи бути обізнаною як про факт існування закону, так і про зміст його положень; по-друге, можливість однозначного розуміння змісту закону, що не допускає варіативності тлумачення його норм та утворює чітке уявлення про межі поведінки, яка дозволяється законом; по-третє, можливість передбачення наслідків своєї поведінки й відповідного коригування її з тим, щоб уникнути ризику вчинення правопорушення;

– на підставі аналізу положень Міжвідомчої угоди Європейського парламенту, Ради і Комісії про загальні керівні принципи якості розробки законодавства Співтовариства зроблено висновок, що з урахуванням специфіки європейських актів, європейські критерії якості закону можуть бути сприйняті Україною та застосовуватися на практиці;

– уперше було проведено аналіз співвідношення категорій «творчість» та «оригінальність». Так, Законом України «Про авторське право і суміжні права» в попередній редакції критерії визначення правооб’єктності не конкретизувались, але виводились через зміст самого закону, відповідаючи доктринальним положенням, схваленим на рівні науки. Охоронюваним вважався такий виражений в об’єктивній формі результат творчої праці фізичної особи, який є творчим, тобто відповідав критерію творчості. Редакція За-

кону про авторське право від 01.12.2022 вказує, що відтепер охоронюваним результатом є той, що є оригінальним. У світлі зобов'язань відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС є облігаторною для врахування з точки зору наближення до *acquis communautaire* ЄС судова практика CJEU. Це означає, що тлумачення критерію «оригінальність» за вітчизняним законодавством має відповідати сформульованій Судом Справедливості ЄС позиції. На теперішній час і за європейською, і за вітчизняною традицією охороноздатним є такий результат творчої діяльності автора, який відображає його індивідуальність. На основі аналізу вперше було зроблено висновок про те, що сучасний підхід до визначення правооб'єктності є менш вимогливим, що фактично значно розширює коло об'єктів авторського права;

- обґрунтовано необхідність внесення змін до законів України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів» щодо назв договірних конструкцій, зокрема заміни поняття «договір про передачу права власності» на «договір про передання майнових прав інтелектуальної власності», а також уніфікувати ці поняття в Спеціальній інформаційній системі Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій;

- запропоновано використовувати замість терміну «право інтелектуальної власності» термін «інтелектуальне право», що сприятиме кращому розумінню правової природи інтелектуальної власності та не породжуватиме хибні уявлення про поширення речового права на майнові права інтелектуальної власності;

- здійснено аналіз комплексної правової охорони окремих об'єктів права інтелектуальної власності. З'ясовано (на прикладі охорони дизайну інтер'єру) неможливість охорони фірмового стилю як цілісного результату у вигляді одного об'єкта права інтелектуальної власності. Наразі можливою є охорона одного й того ж результату у вигляді різних об'єктів права інтелектуальної власності (залежно від мети, що саме, і для яких цілей потрібно охороняти),

якщо охорона заявляється для того самого суб'єкта права. Проте не завжди є зручним реєструвати і промисловий зразок, і торговельну марку, і поширювати також охорону авторським правом на один і той самий результат;

— досліджено якість законодавства України у сфері промислової власності, засобів індивідуалізації з позицій його відповідності критеріям повноти, системності, узгодженості та відповідності європейським стандартам, ефективності з урахуванням темпів розвитку інтелектуальної інноваційної інфраструктури, нових інформаційних технологій, глобалізації та інтеграції, основних тенденцій змін законодавства та факторів, що обумовлюють такі зміни. Отримані результати у вигляді підбору матеріалів для наукової статті на тему визначення джерел права для правотворчої діяльності з метою визначення й усунення наявних у законодавстві з промислової власності прогалин, дублювання та колізій при здійсненні систематизації законодавства з промислової власності. Наукова новизна полягає в обґрунтуванні доцільності використання практичних результатів судової та експертної діяльності для визначення й усунення наявних у законодавстві з промислової власності прогалин. Ступінь новизни полягає в прикладах практичної реалізації використання різних джерел права при проведенні систематизації законодавства з промислової власності;

— проведено порівняльно-правовий аналіз законодавства України щодо охорони та захисту комерційної таємниці та Директиви (ЄС) 2016/943 Європейського парламенту та ради від 08.06.2016 про захист нерозкритих ноу-хау та ділової-інформації (комерційної таємниці) проти їх неправомірного придбання, використання та розкриття, Директиви 2004/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 29.04.2004 про захист прав на інтелектуальну власність з метою наближення національного законодавства у сфері комерційної таємниці (нерозкритого ноу-хау та бізнес-інформації) до положень Угоди про асоціацію та законодавства Європейського Союзу;

— досліджені розбіжності положень законодавства України із положеннями законодавства ЄС щодо визначення поняття комер-

ційної таємниці, її правової охорони, забезпечення належних заходів, процедур і засобів захисту прав та економічних інтересів власників комерційної таємниці, які використовуються в разі порушення прав на неї під час судового розгляду, оскільки наслідком існуючих розбіжностей є, зокрема складність охорони та захисту комерційної таємниці, у тому числі в транскордонних відносинах між Україною та Європейським Співтовариством;

– проведено аналіз Закону України №2974-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності» від 21.03.2023, яким імплементовано до національного законодавства положення Угоди про асоціацію щодо загальних зобов'язань, цивільних заходів, процедур і засобів захисту прав інтелектуальної власності, передбачених частиною 3 глави 9 розділом IV Угоди про асоціацію та Директиви 2004/48/ЄС шляхом внесення зміни до Цивільного кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, а також до спеціальних законів про охорону прав на промислові зразки, знаки для товарів і послуг, географічних зазначень, винаходи й корисні моделі, компонування напівпровідникових виробів; про авторське право і суміжні права;

– визначено, що імплементацією в національне законодавство положень Угоди про асоціацію Україна забезпечила захист прав інтелектуальної власності, у т.ч. комерційної таємниці як об'єкта інтелектуальної власності на основі Директиви 2004/48/ЄС, тому імплементація у законодавство Директиви (ЄС) 2016/943 принципово не змінить правовий механізм захисту комерційної таємниці, оскільки більшість цих положень Директиви (ЄС) 2016/943 корелюється та доповнює положення Директиви 2004/48/ЄС;

– визначено, що європейське законодавство містить нові для України положення щодо: а) складу комерційної таємниці (нерозкриті ноу-хау, ділова інформація); б) невіднесення комерційної таємниці до об'єктів інтелектуальної власності, при цьому вона є доповненням або альтернативою правам інтелектуальної власності; в) сфер, на які положення Директиви (ЄС) 2016/943 не розповсю-

джуються; г) випадки законного та незаконного придбання, використання та розкриття комерційної таємниці, у тому числі випадки неправомірного використання комерційної таємниці третіми особами; д) забезпечення при захисті комерційної таємниці прав на свободу вираження поглядів та свободу інформації, прав суспільних інтересів, прав найманих працівників та викривачів;

– визначено, що поняття «комерційної таємниці» із зазначенням основних суттєвих ознак комерційної таємниці для національного законодавства України не є новим та узгоджується із поняттям «нерозкрита інформація» («undisclosed information») Угоди ТРІПС та поняттям «комерційна таємниця» Директиви (ЄС) 2016/943. Проте новим для національного законодавства є те, що з прийняттям Директиви (ЄС) 2016/943 комерційну таємницю розділено на нерозкриті «...ноу-хау, ділову інформацію та технологічну інформацію...» (див. пункт (14) преамбули Директиви (ЄС) 2016/943);

– визначено, що хоча за національним законодавством комерційна таємниця є об'єктом інтелектуальної власності, за законодавством ЄС до комерційної таємниці відноситься, як ноу-хау – об'єкт права інтелектуальної власності, так і ділова (бізнес-) інформація – об'єкт інформаційного права. Акцентовано увагу на тому, що незалежно від того, чи є комерційна таємниця загалом об'єктом інтелектуальної власності чи ні, власники прав на комерційну таємницю наділені тими ж засобами судового захисту, що й власники прав на об'єкти інтелектуальної власності;

– здійснено аналіз можливих шляхів систематизації законодавства України у сфері інтелектуальної власності. Запропоновано створити систематизоване законодавство – загальний базовий закон про право інтелектуальної власності та два спеціальні закони – щодо авторського права і суміжних прав (що наразі існує) та про право промислової власності, що дозволить сприймати право інтелектуальної власності окремо від права власності та сприятиме розумінню специфіки його правової природи. Це дозволить: 1) підкреслити особливу правову природу права інтелектуальної власності; 2) виділити право інтелектуальної власності в окрему комплексну галузь

права; 3) якісно систематизувати законодавство у сфері права інтелектуальної власності за відносно короткий період часу в порівнянні зі створенням єдиного комплексного кодифікованого документа, на створення якого потрібні роки; 4) відмежувати право інтелектуальної власності від речового права; 5) належно сформулювати уявлення про види об'єктів промислової власності, особливості їх правової охорони; 6) чітко окреслити види договорів, які укладаються щодо результатів інтелектуальної, творчої діяльності, що важливо з метою уникнення використання договорів речового права для розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності;

– досліджено якість законодавства України у сфері охорони прав на промислові зразки з урахуванням його відповідності аналогічному законодавству для ЄС. Наукова новизна полягає у виявленні недоліків та прогалин законодавства України та засобів для їх подолання з метою забезпечення виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції в частині узгодження вимог чинного законодавства України щодо охорони прав на промислові зразки з правом Європейського Союзу. Ступінь новизни полягає в практичних рекомендаціях щодо гармонізації чинного законодавства України та ЄС щодо охорони прав на промислові зразки;

– проаналізовано національне, міжнародне законодавство та законодавство ЄС, судову практику щодо правової охорони ноу-хау у зв'язку з актуальною потребою приведення законодавства України щодо охорони комерційної таємниці та ноу-хау відповідно до Директиви (ЄС) 2016/943 про охорону нерозкритого ноу-хау та бізнес-інформації (комерційної таємниці) від незаконного набуття;

– досліджено законодавство України, ЄС та міжнародно-правові акти щодо охорони комерційної таємниці:

а) встановлено, що в Україні комерційна таємниця є об'єктом права інтелектуальної власності, та відповідно власник комерційної таємниці має виключні права на відміну від законодавства ЄС, згідно з яким комерційна таємниця не породжує виключні права й розділена на нерозкриті ноу-хау – об'єкт права інтелектуальної власності та бізнес-інформацію – об'єкт інформаційного права;

б) визначено поняття «власник комерційної таємниці» та випадки правомірного використання комерційної таємниці;

в) визначено винятки, які виключають відповідальність у разі виявлення неправомірної поведінки, придбання, використання або розкриття комерційної таємниці, за умови, що особа, яка розкриває інформацію про вчинення правопорушення, діяла з метою захисту загальних суспільних інтересів. При цьому така особа повинна довести, що розголошення сумнівної комерційної таємниці слугує захисту суспільних інтересів;

г) встановлено, що Директива (ЄС) 2016/943 та Директива (ЄС) 2019/1937 розглядаються як такі, що доповнюють одна одну, а заходи цивільного захисту, процедури та засоби правового захисту, а також винятки, передбачені в Директиві (ЄС) 2016/943 повинні залишатися застосовними для всіх випадків розкриття комерційної таємниці, що виходить за межі Директиви (ЄС) 2019/1937;

д) визначено, що більшість положень Директиви (ЄС) 2016/943 щодо механізму правового захисту комерційної таємниці є близькими до положень Директиви 2004/48/ЄС та статей 230–241 Угоди про асоціацію. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності» від 20.03.2023 №2975-IX (набрав чинності 15.04.2023) імплементує до національного законодавства положення щодо загальних зобов'язань, цивільних заходів, процедур і засобів захисту прав інтелектуальної власності, передбачених частиною 3 глави 9 розділу IV Угоди про асоціацію та Директивою 2004/48/ЄС. Цим Законом Україна забезпечила захист прав інтелектуальної власності, у т.ч. комерційної таємниці, на основі Директиви 2004/48/ЄС, тому імплементація в національне законодавство Директиви (ЄС) 2016/943 принципово не змінить правовий механізм захисту комерційної таємниці, оскільки більшість положень Директиви (ЄС) 2016/943 корелюється та доповнює положення Директиви 2004/48/ЄС;

– досліджено зарубіжну практику надання безоплатної юридичної допомоги pro bono у сфері інтелектуальної власності (ІВ), зо-

крема патентного права, в США, Канаді, ЄС, Програму допомоги винахідникам ВОІВ:

а) праналізовано економіко-правові аспекти організації діяльності за програмою Patent Pro Bono в США, її ефективність;

б) сформульовано рекомендації щодо запровадження цього досвіду за підтримки Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій у системі права ІВ України;

в) запропоновано внести відповідні зміни (стимулюючі норми) до патентного законодавства, підзаконних актів, створити загальнонаціональну мережу незалежно керованих програм Pro Bono – Патентну програму Pro Bono, координовану УКРНОІВІ, координаційну раду, здійснити переклад українською спеціального онлайн-курсу для винахідників, розробленого ВОІВ, довідників із найкращих практик;

г) запропоновано використати досвід і можливості ВОІВ – презентованої в Україні Програми сприяння винахідникам. Для цього потрібна підтримка з боку державних інституцій: Мінекономіки України, Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ), МОН України, НАН України, Мініюстиції України, а з боку громадських організацій: Товариства винахідників і раціоналізаторів України, Всеукраїнської асоціації представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) України, Національної асоціації патентних повірених України, Національної асоціації адвокатів України, Українського союзу промисловців і підприємців, Торгово-промислової палати України, Українського національного комітету Міжнародної Торгової Палати (ICCUkraine), Європейської Бізнес Асоціації;

– здійснено порівняльно-правовий аналіз правової охорони комерційних найменувань в Україні та країнах ЄС; визначені основні підходи до кодифікації законодавства щодо правової охорони комерційних найменувань; сформульовані пропозиції, спрямовані на подолання прогалин та колізій у законодавстві України щодо визначення правового режиму охорони комерційних найменувань: уточнений склад суб'єктів, яким належать права на комерційне на-

йменування, обсяг правової охорони, що надається комерційним найменуванням; строк дії прав на комерційне найменування; особливості майнових прав на комерційне найменування; припинення та визнання майнових прав на комерційне найменування недійсним та ін.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Збірник наукових праць – 1:

Актуальні проблеми інкорпорації та кодифікації законодавства з інтелектуальної власності з огляду на євроінтеграційні процеси в Україні : зб. наук. праць. Київ : НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, 2023.

Наукові заходи – 2:

– Круглий стіл «Концептуальні підходи до розробки Кодексу промислової власності України» (м. Київ, 27 березня 2024 р.);

– Круглий стіл «Комерційна таємниця: стан та перспективи правової охорони» (м. Київ, 23 листопада 2024 р.).

Збірник матеріалів конференції – 1:

Законодавство України у сфері інтелектуальної власності та його правозастосування: національні, європейські та міжнародні виміри : матеріали XI Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених та студентів з проблем інтелектуальної власності. Київ, 2023. 271 с.

Наукові статті – 7:

– Мироненко Н. Теорія та практика кодифікації законодавства у сфері промислової власності: порівняльно-правовий аспект. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 1–2. С. 5–15;

– Глотов С. О. Право автора vs Право власника в контексті права доступу. *Право України*. 2023. № 2. С. 144–160;

– Дмитренко В. В. Аналіз правової природи майнових прав промислової власності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 146–148;

– Ленго Ю. Правове регулювання комерційної таємниці за законодавством України та ЄС. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 4–5. С. 61–72;

– Троцька В. М. Умови вільного використання творів з метою створення освітніх матеріалів та дистанційного навчання. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. №4–5. С. 28–37;

– Штефан А. Якість законодавства у сфері авторського права і суміжних прав з позиції принципу правової визначеності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. №6. С. 13–22;

– Жихарев О. Судово-експертна діяльність як показник ефективності законодавства у сфері промислової власності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. №6. С. 40–47.

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 1:

Svitlychnyy O., Myronenko N., Voroshylova I., Yurko S., Myrza S. Confiscation as One of the Methods to Protect Intellectual Property Rights. *Brazilian Journal of Law*. 2023. Vol. 19, N. 3. RBD. Set.-Dez./2023. P. 47–52. (*Scopus Q4*)

Аналітичні матеріали – 3:

– Аналітична довідка щодо проблемних питань термінологічного узгодження норм законодавства у сферах авторського права та архітектури (отримано схвальну відповідь від Державної інспекції архітектури та містобудування України, від 30.10.2023 №2547/05/18-23);

– Аналітична довідка щодо необхідності розширення визначення порушених прав, які впливають з державної реєстрації патенту на винахід (корисну модель);

– Аналітична довідка щодо патентної програми.

Проекти нормативно-правових актів, концепції розвитку законодавства – 2:

– Зауваження та пропозиції до проєктів нормативно-правих актів, що регулюють діяльність представників у справах інтелектуальної власності. Положення про представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених), Положення про Атестаційну комісію Національного органу інтелектуальної власності, Положення про Апеляційну комісію Національного органу інтелектуальної власності, Положення про Державний реєстр представни-

ків у справах інтелектуальної власності (патентних повірених), підготовлені НОІВ, потребують суттєвого доопрацювання;

– Проект Закону про внесення змін до Цивільного та Господарського кодексів України щодо правової охорони комерційних найменувань.

Тема «Інтелектуальна власність у фармацевтичній галузі як складова біобезпеки держави», затверджена постановою президії НАПрН України № 118/5 від 15.06.2021. Номер державної реєстрації: 0121U113759. Термін виконання: 01.01.2022–31.12.2024. Наукові керівники: кандидат юридичних наук Дорошенко О. Ф.; кандидат юридичних наук, доцент Кашинцева О. Ю.

Мета дослідження: комплексний науковий аналіз міжнародного та національного законодавства крізь призму формування фармацевтичної незалежності України як складової біобезпеки. Зокрема, дослідити наявні міжнародно-правові інструменти, що забезпечують біологічну безпеку держави в умовах пандемії та визначити необхідні законопроектні ініціативи для закріплення таких інструментів на рівні національного законодавства.

Наукові результати:

Проаналізовано:

– місце та роль елементів системи крові України в інфраструктурі системи охорони здоров'я в умовах збройного конфлікту. Надано характеристику системі крові як елементу національної біобезпеки у сфері охорони здоров'я в умовах війни;

– питання клінічних випробувань лікарського засобу з позиції відповідності міжнародним нормам та позитивного бачення новел у внутрішньому законодавстві крізь призму гарантування прав людини в доступі до найновіших лікарських засобів у новій редакції Закону України «Про лікарські засоби» № 2469-IX;

– важливість питання входження до єдиного європейського патентного простору з позиції дотримання національних інтересів з одночасною інтеграцією та імплементацією найвищих європейських стандартів захисту інтелектуальної власності.

Встановлено:

– важливість визначення системи крові та кровозабезпечення як цивільного населення, так і військовослужбовців стратегічно важливою складовою національної біобезпеки у сфері охорони здоров'я в умовах запровадження воєнного стану;

– місце досвіду країн ЄС у частині вдосконалення законодавства інтелектуальної власності, фармацевтичного законодавства щодо розширення доступу до лікарських засобів та формування конкурентоздатної фармацевтичної галузі;

– право на використання незареєстрованих лікарських засобів в Україні при наданні медичної допомоги.

Дістало подальшого розвитку:

– дослідження питання ексклюзивності даних як важливий елемент захисту даних про клінічні випробування. Ексклюзивність даних не є класичним об'єктом права інтелектуальної власності в тому сенсі, що вона не може бути зареєстрована або захищена за допомогою авторського права або патенту. Ексклюзивне володіння даними може бути захищене різними способами залежно від характеру цих даних та їх значення для власника;

– дослідження перспектив правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності на біотехнологічні винаходи у сфері біології, медицини та фармації з огляду на поглиблення медико-біологічних досліджень за напрямками, які характеризуються етико-правовими контрверсійностями;

– дослідження проблем й перспектив протидії недобросовісній рекламі лікарських засобів в умовах пандемії COVID-19. На прикладі країн США та України проаналізовано критерії заборони рекламування лікарських засобів шляхом дослідження наукових джерел, міжнародних та вітчизняних нормативно-правових актів, приписів, настанов державних органів тощо;

– встановлено необхідність побудови стійкого фармацевтичного ринку, орієнтованого на національного виробника неможлива без забезпечення правових механізмів виробникам лікарських засобів доступу до кращих можливостей медико-біологічної науки, для чого

необхідно створити належні умови для розвитку високотехнологічного дослідницького середовища в Україні. Для цього вбачається за необхідне вдосконалити національне законодавство у сфері біобанкінгу та правового режиму людського біологічного матеріалу з метою використання останнього в дослідженнях;

- встановлено, що право засуджених на охорону здоров'я повинно забезпечуватися з дотриманням принципу вільного вибору спеціаліста відповідно до законодавства про охорону здоров'я, стандартів з охорони здоров'я та клінічних протоколів (іншими словами, обсяг і стандарти медичної допомоги, доступної для ув'язнених, повинні бути такими ж, які доступні для інших людей);

- отримано результати у вигляді підбору матеріалів щодо практичної реалізації в країнах ЄС виключень із патентного законодавства відносно порушення патентних прав у випадках, коли здійснюється виготовлення продукту або лікарського засобу, що містить продукт із застосуванням запатентованого винаходу з метою експорту до третіх країн, а також інші дії, які визнаються використанням винаходу, якщо вони є необхідними для виготовлення продукту або лікарського засобу, що містить продукт з метою експорту до третіх країн. Наукова новизна полягає в дослідженні окремих форм імплементації «положення Болар» для різних країн ЄС. Ступінь новизни полягає в обґрунтуванні доцільності застосування тієї чи іншої форми імплементації в залежності від завдань з біобезпеки країни;

- досліджено підходи у формуванні протекціоністської позиції держави щодо локального виробництв ліків та забезпечення доступу до лікарських засобів в ЄС із потужною національною фармацевтичною індустрією. Отримані результати у вигляді підбору матеріалів щодо практичної реалізації в країнах ЄС виключень із патентного законодавства відносно порушення патентних прав у випадках, коли здійснюється виготовлення продукту або лікарського засобу, що містить продукт із застосуванням запатентованого винаходу з метою експорту до третіх країн, а також інші дії, які визнаються використанням винаходу, якщо вони є необхідними для

виготовлення продукту або лікарського засобу, що містить продукт з метою експорту до третіх країн. Наукова новизна полягає в дослідженні окремих форм імплементації «положення Болар» для різних країн ЄС. Ступінь новизни полягає в обґрунтуванні доцільності застосування тієї чи іншої форми імплементації залежно від завдань з біобезпеки країни;

- розкрито проблеми й перспективи протидії недобросовісній рекламі лікарських засобів в умовах пандемії COVID-19. На прикладі країн США та України проаналізовано критерії заборони рекламування лікарських засобів шляхом дослідження наукових джерел, міжнародних та вітчизняних нормативно-правових актів, приписів, настанов державних органів тощо;

- дістало подальшого розвитку дослідження маркерів вияву неправдивих та оманливих тверджень у рекламі лікарських засобів. На прикладі національних (Антимонопольний комітет України) і міжнародних (Управління з контролю якості харчових продуктів і лікарських засобів США) організацій узагальнено практику протидії з недобросовісною рекламою;

- досліджено тенденції формування законодавства ЄС у сфері примусового ліцензування винаходів, які стосуються лікарських засобів. Отримані результати у вигляді підбору матеріалів щодо практичної реалізації в країнах ЄС механізму примусового ліцензування, як одного з видів виключення з прав, що надаються патентом на винахід. Наукова новизна полягає в дослідженні відмінностей примусового ліцензування для різних країн ЄС;

- розкрито питання дослідження підходів до регулювання додаткової охорони прав інтелектуальної власності на лікарські засоби, а також механізму впровадження СДО в Європейському Союзі та Україні, здійснено узагальнення проблематики запровадження СДО в національному законодавстві та шляхів її вирішення, сформувано висновки та пропозиції щодо покращення нормативного регулювання СДО ЛЗ;

- проаналізовано питання запровадження СДО в Україні в розрізі зміни тенденції правового регулювання та закріплення євроін-

теграційного вектору розвитку державності в Україні. Доведено, що недосконалість нормотворчого забезпечення СДО в Україні потребує оновлення, зокрема в частині строку подання клопотання про надання додаткової охорони до компетентного органу, строку реалізації міжнародними фармацевтичними виробниками реєстрації інноваційних лікарських засобів в Україні, а також з огляду на відсутність процедури видачі СДО включно з обчисленням строку охорони та обмеження в охороні через закладені законодавцем подвійні стандарти. Зазначені протиріччя механізму СДО мають бути усунені в процесі оновлення законодавчого регулювання відносин інтелектуальної власності.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Збірник наукових праць – 1:

Питання інтелектуальної власності : зб. наук. праць / за ред. О. Ю. Кашинцевої ; НДІ інтелектуальної власності НАПрН України. Київ : Інтерсервіс, 2023. Вип. 21.

Наукові заходи – 2:

– Науково-практичний семінар до Дня інтелектуальної власності «Інтелектуальна власність у сфері фармації: виклики війни» (м. Київ, 26 квітня 2023 р.);

– Круглий стіл «Інтелектуальна власність та доступ до ліків в умовах війни та післявоєнного відновлення» (м. Київ, 14 вересня 2023 р.).

Наукові статті – 8:

– Омельченко О. П. Система крові України як елемент національної біобезпеки у сфері охорони здоров'я в умовах війни. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 1–2. С. 97–104;

– Ponomarova O., Chomakhshvili O. Features of exercising the rights of patients to medical treatment in wartime conditions. *Wiadomości Lekarskie Medical Advances*. 2023. Vol. LXXVI, Iss. 2, February. P. 445–452; (*Scopus*)

– Пономарьова О. О., Чомахашвілі О. Ш. Огляд деяких нововведень щодо клінічних випробувань з позиції прав людини та ін-

телектуальної власності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 1–2. С. 113–120;

– Iakovets I., Haltsova O., Kashyntseva O. Ensuring the right to health care for groups vulnerable to HIV in penitentiary institutions and pre-trial detention centers in Ukraine. *Wiadomosci Lekarskie Medical Advances*. 2023. Vol. LXXVI. Iss. 5. Part I, May. P. 1113–1121; (*Scopus*)

– Омельченко О. Права інтелектуальної власності крізь призму біології, медицини та фармації: погляд у майбутнє. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 3. С. 109–117;

– Кодинець А. О., Волинець І. П. Недобросовісна реклама лікарських засобів як загроза біобезпеці. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. 2023. № 1 (125). С. 48–53;

– Омельченко О. Правові та етичні межі захисту комерційної таємниці щодо виробництва біологічних лікарських засобів в умовах війни. «Право України» 2023- № 3. С. 115–127;

– Кашинцева О. Ю., Кондратюк С. Використання медичних технологій під час війни: виняток із безпеки Угоди ТРІПС Світової організації торгівлі. *Право України*. С. 48–62.

Аналітичні довідки – 4:

– Аналітична довідка щодо винятку Болар в ЄС та необхідність удосконалення відповідних положень Закону України «Про лікарські засоби» (направлено начальнику фармацевтичного управління Міністерства охорони здоров'я України Т. Лясковському);

– Аналітична довідка щодо питання про внесення змін до Закону «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» з метою імплементації *aquis* ЄС у сфері регулювання ринку лікарських засобів в Україні (направлено начальнику фармацевтичного управління Міністерства охорони здоров'я України Т. Лясковському);

– Аналітична довідка щодо підстав для реформування законодавства в сфері примусового ліцензування;

– Аналітична довідка про вплив додаткової охорони на доступ до лікарських засобів.

Проект нормативно-правового акту, концепція розвитку законодавства – 2:

- Проект Закону про внесення змін до порядку реєстрації лікарських засобів, визначеного в Законі України «Про лікарські засоби» № 123/96-ВР від 04.04.1996 та в Законі України «Про лікарські засоби» № 2469-IX від 28.07.2022 відповідно до *aquis* Європейського Союзу;
- Концепція з реформування законодавства щодо примусового ліцензування.

Тема «Удосконалення законодавства та механізму реалізації захисту прав інтелектуальної власності в умовах післявоєнного відновлення України», затверджена постановою бюро президії НАПрН України № 206/1-Б від 26.08.2022. Номер державної реєстрації: 0122U201829. Термін виконання: 01.01.2023–31.12.2026. Наукові керівники: доктор юридичних наук, професор Штефан О. О., кандидат юридичних наук, старший дослідник Шабалін А. В.

Мета дослідження: комплексний системний науковий аналіз стану правового регулювання механізму реалізації захисту прав інтелектуальної власності, дослідження основних тенденцій розвитку законодавства у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності, виявлення прогалин, дублювання і колізії в системі як матеріальних, так і процесуальних норм у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності, аналіз положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, угоди TRIPS, законодавства ЄС щодо правового регулювання механізму реалізації захисту прав інтелектуальної власності, розробка пропозицій по вдосконаленню правового регулювання вказаного механізму.

Наукові результати:

Уперше встановлено, що:

- в ЄС існує комплексна програма спрямована на діджиталізацію практично всіх сфер життя. Це стосується й правосуддя, як важливої складової забезпечення та реалізації основних демократичних засад Єдиної Європи. З огляду на обрання Україною європейського вектору розвитку доцільно було б взяти до уваги подібну програму при формуванні власної системи електронного судочинства;

– застосування цифрових технологій розширює можливості суду, учасників процесу при розгляді та вирішенні окремих категорій спорів. Наприклад, це спори щодо захисту права інтелектуальної власності, які пов’язані зі справами відносно оспорування патентів на технології, сум компенсацій за порушення права інтелектуальної власності тощо. У таких спорах існує необхідність обробки значного обсягу спеціальної технічної інформації, подання значної кількості доказів. Як відомо, інтелектуальна власність є тим драйвером сучасного цифрового прогресу, як у країнах Європи, так і США. Застосування ІТ-технологій дозволяє підвищити рівень ефективності судового захисту й у справах щодо захисту майнових прав, наприклад, права на земельну ділянку, нерухоме майно, у таких спорах існує необхідність у дослідженні стану майна, визначення його місцезнаходження, оцінки вартості тощо. Сучасні технології дозволяють суду, учасникам процесу отримати об’єктивну інформацію (докази) в оперативному режимі у таких справах про що свідчить досвід країни Європи та США;

– електронне судочинство (*electronic justice*) слід розглядати, як форму здійснення правосуддя, що заснована на використанні інформаційних технологій у порядку визначеному законом з метою оптимізації та підвищення ефективності процедури розгляду та вирішення судової справи щодо захисту порушеного або невизнаного права чи/або інтересу;

– законодавець узгодив спеціальні способи захисту авторського права і суміжних прав, закріплені у ч. 2 ст. 55 Закону «Про авторське право і суміжні права» із положеннями ст. 16 ЦК України, завдяки чому були вирішені законодавчі колізії, а також була усунута термінологічна неузгодженість шляхом заміни терміну «контрафактні примірники» (п. д ч. 1 ст. 52 попередня редакція Закону) на термін «піратські примірники» (п. д ч. 2 ст. 55 Закону);

– похідні твори (наприклад, переклад) є результатом видозмінення оригінального твору, таке перетворення може бути результатом інтелектуальної творчої діяльності, в результаті якої може

з'явитися оригінальний твір, що ставить під сумнів кваліфікацію дій його автора як плагіат;

– у відповідності з принципом диспозитивності цивільного судочинства (ст. 13 ЦПК України) суд не наділений повноваженнями щодо самостійного визначення ефективного способу захисту порушеного, невизнаного або оспореного права, свободи чи інтересу особи, яка звернулася до суду, якщо закон або договір не визначають такого способу захисту. «Самостійність суду щодо обрання ефективного способу захисту» при реалізації ч. 2 ст. 5 ЦПК України призводить до нівелювання не тільки такого процесуального інструменту, а й самої інституції, що покликана захищати порушене право в статусі нейтральності по відношенню до сторін спору;

– при вирішенні питання щодо застосування ефективного способу захисту, якщо закон або договір не визначають ефективного способу захисту, суд повинен виходити з наступного: 1) дійти висновку, що жодний установлений законом спосіб захисту не є ефективним саме у спірних правовідносинах; 2) дійти висновку, що задоволення викладеної в позові вимоги позивача призведе до ефективного захисту його прав чи інтересів; 3) обраний позивачем спосіб захисту не суперечить закону.

Удосконалено висновок, про доцільність запровадження специфічних заходів щодо виявлення порушень авторського права та/або суміжних прав та їх запобігання – це стосується запровадження інституту інспектування й отримання інформації про порушення і третіх осіб, задіяних у порушенні авторського права і суміжних прав.

Дістали подальшого розвитку підходи щодо визначення такого порушення авторського права і суміжних прав як «плагіат», які ґрунтувалися на аналізі правозастосовної практики країн-учасниць ЄС та суттєво відрізняються із законодавчим визначенням, що закріплене у ч. 2 ст. 53 Закону України «Про авторське право і суміжні права», а саме:

– законодавство у сфері авторського права не містить нормативного визначення плагіату, а порушення, що їм позначаються охо-

плюються «несанкціонованим» використанням творів авторське право на які, належить іншим суб'єктам;

- розуміння плагіату формується в правовій доктрині та судовій практиці;

- завдяки відсутності нормативного визначення плагіату, суди при розгляді таких справ «вільні» в оцінці дій осіб, які звинувачуються в плагіаті, а також у встановленні меж реалізації права на свободу творчості;

- при вирішенні справ про плагіат судами суттєве (а інколи й вирішальне) значення мають висновки експерта, що дозволяють установити наскільки творчою була переробка, в результаті якої був створений оригінальний твір;

- на вирішення справ про плагіат національними судами країн-учасниць ЄС безпосередньо впливає прецеденті рішення Європейського суду справедливості, в яких перевага надається творчому процесу, в результаті якого створюється новий об'єкт авторського права, навіть тоді, коли він містить модифіковану частину твору іншого автора;

- плагіат як порушення авторського права та/або суміжних прав вчиняється не лише в літературній або науковій сфері, а можливий і щодо інших видів мистецтва (музичній, художній, хореографічній та інших сферах).

Встановлено, що виокремлення законодавцем спеціального апеляційного органу (Апеляційної палати) в складі Вищого суду з питань інтелектуальної власності, як це передбачено в ГПК України щодо перегляду справ про інтелектуальну власність, може ставити під сумнів об'єктивність рішень такої Палати. Поруч із зазначеним подібний законодавчий підхід може призвести до формування різної судової практики у справах про захист права інтелектуальної власності. Верховний Суд як суд касаційної інстанції формує відповідну практику, яка є обов'язковою при вирішенні аналогічних справ судами першої та апеляційною інстанцій. У той же час Вищий суд з питань інтелектуальної власності та Апеляційна палата також будуть формувати профільну судову практику. Варто взяти до уваги

й те, що наразі Верховний Суд не переглядає абсолютно всі господарські справи у зв'язку із тим, що законодавцем у 2021 році були запровадженні певні процесуальні касаційні фільтри (ч. 3 ст. 287 ГПК України).

Встановлено, що імплементація практики Суду ЄС матиме позитивне значення й для формування законодавчих і правозастосовних підходів при вирішенні питань щодо визначення й отримання компенсаційних виплат за час окупації в інтересах приватних осіб (фізичних, юридичних), зарубіжних інвесторів, держави Україна. Це стосується майнових спорів (речове право, майнові права на об'єкти права ІВ), немайнових (право інтелектуальної власності тощо). Вказане є одним із важливих елементів на шляху інтеграції окупованих територій і передусім населення таких регіонів.

Зроблено висновок, що цивільно-правовими способами захисту авторського права і суміжних прав у ФРН та Україні є: визнання прав; припинення дії, яка порушує права; відновлення становища, яке існувало до порушення; відшкодування збитків, а також відшкодування моральної шкоди. Різними є підходи до встановлення підстав для виплати компенсації за порушення авторського права і суміжних прав.

Запропоновано окремі положення Закону ФРН передбачити в Законі України, зокрема норми про попередження в разі виявлення порушення, можливість суб'єкта авторського права і суміжних прав на підставі судового рішення пред'явити вимоги до порушника про надання інформації про третіх осіб, задіяних у виробництві та розповсюдженні піратських примірників, а також засобів обходу технологічних засобів захисту, надання відповідних документів, коли це необхідно для обґрунтування позовних вимог про відшкодування збитків.

Комісією з ефективності правосуддя (The Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) Ради Європи були вироблені основні етичні принципи використання штучного інтелекту при здійсненні правосуддя, а саме: а) повага до основних прав; б) уникнення дискримінації між окремими особами та групами осіб (рівне процесу-

альне становище); в) безпека даних; г) транспарентність; г) штучний інтелект має бути під контролем користувача. Наведені критерії корисні були б і для України з огляду на побудову національного технологічного правосуддя відповідно до європейських стандартів.

Встановлено, що розвиток цифрової юстиції країн Європи та США породжує необхідність вирішення складних проблем перед державою та суспільством, зокрема, до таких питань належить визначення основних критеріїв застосування автоматизації правосуддя. Також актуальним є питання: як використання штучного інтелекту та інформаційних технологій судами при здійсненні правосуддя буде корелюватися із загальновизнаними правовими стандартами, наприклад, для європейських країн, і для ЄС – ст. 6 Європейської конвенції з прав людини.

Визначено, що в умовах воєнного стану, коли існують дійсно об'єктивні обмеження щодо реалізації права на юридичний захист, наказне провадження стало одним із ефективних інструментів судового захисту, що пояснюється спрощеністю й оперативністю процесуальної форми останнього. Зазначене стосується і справ, пов'язаних з правом інтелектуальної власності (наприклад, стягнення роялті тощо).

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Наукові заходи – 2:

– Міжнародна науково-практична конференція «Інтернет-міст Київ-Дніпро. Управління проектами. Ефективне використання результатів наукових досліджень та об'єктів інтелектуальної власності» (м. Київ, м. Дніпро, 23–24 березня 2023 р.);

– Круглий стіл «Актуальні питання судового захисту права інтелектуальної власності: вітчизняний та зарубіжний досвід» (м. Київ, 16 травня 2023 р.).

Збірник матеріалів конференції – 1:

Удосконалення законодавства та механізму реалізації захисту прав інтелектуальної власності в умовах післявоєнного відновлення України : зб. наук. праць за матеріалами V міжнар. наук.-практ.

інтернет-конф. (м. Київ, 23–24 березня 2023 р.) / за заг. ред. : О. О. Штефан, А. В. Шабаліна ; Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України, 2023. 276 с.

Наукові статті – 7:

– Штефан О. Цивільно-правові способи захисту авторського права і суміжних прав: новації законодавства. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 1–2. С. 64–74;

– Дроб'язко В. С. Захист інформації про управління правами. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 3. С. 61–67;

– Шабалін А. В. Застосування судом ефективного способу захисту, який не встановлений законом або договором: деякі цивільно-процесуальні питання. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 4–5. С. 73–79;

– Штефан О. Вимоги та способи захисту авторського права та суміжних прав: співвідношення понять. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 4–5. С. 80–89;

– Дроб'язко В. С., Троцька В. М. Цивільно-правовий захист авторського права і суміжних прав у Федеративній Республіці Німеччині та Україні. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 6. С. 57–66;

– Яковець І. Якість законодавства у сфері захисту прав інтелектуальної власності: базові підходи до розуміння. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 6. С. 5–12;

– Мінченко Н., Недогібченко Є. Роль і місце судової експертизи у справах щодо захисту прав на торговельні марки. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 6. С. 74–80.

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 1:

Shabalin A., Shtefan O. Use digital technologies in judicial proceedings in some countries of Europe and USA. Petita. *Jurnal Kajian Ilmu Hukum dan syariah*. 2023. N 246C/Petita/X/2023. (Scopus Q3)

Проекти нормативно-правових актів, концепції розвитку законодавства – 2:

– Концепція проєкту Закону про внесення змін і доповнень до Закону України «Про освіту» (щодо «академічного плагіату»);

– Проект Закону про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України щодо вдосконалення наказного провадження розроблено з метою вдосконалення окремих господарських процесуальних норм, які регламентують порядок видачі та відмови у видачі судового наказу в господарському судочинстві.

Аналітичні матеріали – 3:

– Аналітична довідка щодо визначення розміру матеріальної шкоди у кримінальних та адміністративних провадженнях (справах), пов'язаних із порушенням авторського права та/або суміжних прав, станом на 2023 р. (направлено Голові Ради адвокатів Київської області П. Бойко);

– Аналітична довідка щодо цивільно-правових способів захисту авторського права і суміжних прав (направлено Голові Ради адвокатів Київської області П. Бойко);

– Аналітична довідка щодо посилення захисту права інтелектуальної власності: зміни і доповнення процесуального законодавства (направлено Голові Ради адвокатів Київської області П. Бойко)

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса

Тема «Теоретичні, законодавчі та правозастосовні проблеми кримінально-правової охорони інформаційної безпеки в Україні», затверджена постановою президії НАПрН України № 118/5 від 15.06.2021. Номер державної реєстрації: 0121U114324. Термін виконання: 01.01.2022–31.12.2024. Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор, дійсний член (академік) НАПрН України Борисов В. І.

Мета дослідження: створення концептуальних засад і перспективних напрямів вирішення теоретичних, законодавчих та правозастосовних проблем кримінально-правової охорони інформаційної безпеки в Україні.

Наукові результати:

– встановлено основні характеристики ризикорієнтованого підходу до регулювання розробки та використання технологій штуч-

ного інтелекту в європейському законотворчому дискурсі (Artificial Intelligence Act);

- розроблено та представлено у відкритому доступі версії 2.0 та 3.0 Інтерактивного довідника «Протидія злочинності в Україні: інфографіка» (інтегровано більше 10 млн показників протидії злочинності за останні 10 років);

- реалізовано технологію представлення даних щодо регіональних показників протидії злочинності в Україні у вигляді фонових картограм, хороплетів;

- з використанням розробленого довідника встановлено тенденції протидії злочинам у сфері використання інформаційних технологій (Розділ XVI Особливої частини КК) та виявлено загальні тенденції примітивізації протидії злочинності;

- встановлено, що цензура в росії під час війни стала інструментом забезпечення інформаційної безпеки путінського режиму, а останні зміни до кримінально-правового законодавства спрямовані на здійснення політичних репресій щодо противників війни з Україною;

- здійснена класифікація кримінальних правопорушень, пов'язаних із обмеженням свободи слова: залежно від суб'єкта кримінального правопорушення – кримінальні правопорушення, вчинені загальним суб'єктом, та кримінальні правопорушення, вчинені спеціальним суб'єктом (наприклад представником влади); залежно від виду діяння – кримінальні правопорушення, спрямовані на розголошення інформації (наприклад, публічні заклики до зміни меж території України), та кримінальні правопорушення, спрямовані на передачу інформації, що становить таємницю (наприклад, шпигунство); залежно від характеру впливу на обмеження свободи слова – такі, що прямо посягають на обмеження свободи слова (наприклад, розголошення державної таємниці), та такі, що побіжно посягають на обмеження свободи слова (наприклад, втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність); залежно від статусу розголошеної інформації (кримінальні правопорушення, предметом яких є інформація загального характеру (наприклад, порушення таємни-

ці листування), та такі, предметом яких є спеціальні відомості (наприклад, передача відомостей, що становлять службову інформацію);

- при дослідженні способів ефективної протидії булінгу в освітньому середовищі встановлена недостатність застосування суто адміністративних та педагогічних заходів впливу, що дає підстави для криміналізації вчинення найбільш небезпечних проявів відповідних дій шляхом доповнення КК статтею 1251 «Булінг (цькування) учасника освітнього процесу», а також внесення відповідних змін до ч. 1 ст. 120, ч. 2 ст. 121, ч. 2 ст. 122;

- сформульовано судження щодо доцільності законодавчого уточнення способу вчинення дій, передбачених ст. 149 КК за рахунок конструкції «у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій». Зауважено, що таке рішення обумовлюється процесами інформатизації та глобалізації українського суспільства, а також інтеграції України в європейський простір. Щодо останнього аспекту зауважено на необхідності імплементації положень пропозиції до Директиви Європейського Парламенту та Ради про внесення змін до Директиви 2011/36/ЄС щодо запобігання торгівлі людьми та боротьби з нею та захисту її жертв (у разі її прийняття) в національне законодавство України про кримінальну відповідальність;

- встановлено, що дії расистського та ксенофобного характеру, вчинені через комп'ютерні мережі (через публічні електронні ЗМІ, мережу Інтернет, загальнодоступні канали соціальних мереж тощо), як правило, за допомогою «мови ворожнечі» становлять прояв інформаційного тероризму;

- встановлено, що в умовах збройної агресії РФ проти України та стрімкої інформатизації суспільства своєчасним і необхідним кроком вбачається запобігання поширенню діпфейків, у тому числі й порнографічного характеру, шляхом розробки відповідних юридичних та технічних рішень;

- установлені чинники, які свідчать про загрозливий характер імовірності поширення тероризму в Україні: а) активізація в Укра-

їні сепаратистських рухів та провокування таких настроїв у місцях компактного проживання національних меншин; б) агресивні дії російської федерації відносно України, у тому числі в Азово-Чорноморському регіоні; в) наявність на території України великої кількості найбільш уразливих об'єктів можливих терористичних посягань; г) зростання рівня злочинності, пов'язаної з незаконним обігом вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухових і отруйних речовин та інших засобів масового ураження; д) посилення інтересу до України з боку міжнародної організованої злочинності у сферах незаконної міграції, легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, контрабанди зброї, небезпечних матеріалів та наркотичних засобів, відходів біологічних та хімічних речовин, ядерних матеріалів; е) внутрішні міграційні процеси, в тому числі спричинені збройною агресією російської федерації проти України, а також загострення міграційної кризи у світі;

— установлено, що під впливом ідей поваги до приватного життя, свободи вираження поглядів в умовах зміни парадигми сприйняття сексуальності, відмови від її табування, а також у зв'язку з поступовою відмовою від сексуальної стигми, виготовлення та обіг порнографії в частині, що не становить суспільної небезпечності, може бути декриміналізовано. При цьому такі нововведення мають право на існування та впровадження за умов дотримання формули, обов'язковими складниками якої є фігуранти-повнолітні особи, беззастережна наявність згоди та відсутність пропагування культу насильства, а також одночасного впровадження заходів регуляторної політики, як-от: 1) встановлення вимог щодо перевірки віку; 2) введення ефективних механізмів моніторингу; 3) створення системи ліцензування для виробників порноконтенту; 4) впровадження освітніх ініціатив; 5) налагодження міжнародної співпраці тощо;

— запропоновано передбачити у ст. 4381 КК вказівку на «добро-вільність» отримання паспорта держави-агресора, а також установити у ст. 4381 КК відповідальність за отримання паспорта «ДНР» і «ЛНР» (пропозиція відтворена у науково-правовому висновку до проекту Закону про внесення змін до Кримінального та Кримі-

нального процесуального кодексів України щодо протидії російській паспортизації (реєстр. № 8057 від 19.09.2022).

2. Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Монографія – 1:

Міжнародні стандарти та національна кримінально-правова політика у сфері охорони інформаційної безпеки : монографія: електрон. наук. вид. / за заг. ред. В. І. Борисова, М. В. Карчевського, М. В. Шепітька ; Нац. акад. прав. наук України ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України. Харків : Право, 2023. 152 с.

Аналітичне дослідження – 1:

Збірник ініціативної нормопроєктної діяльності фахівців Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України в межах реалізації фундаментальних досліджень у 2022 р. : електрон. наук. вид. / упоряд. : В. С. Батиргареєва, Д. П. Євтєєва, Н. В. Нетеса, В. В. Пивоваров ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України. Харків : Право, 2023. 134 с.

Збірник наукових праць – 1:

Національна безпека України в умовах інформатизації та глобалізації суспільних процесів: сучасні загрози та кримінально-правове регулювання : матеріали VII міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 11 травня 2023 р.) / редкол. : Л. М. Демидова (голов. ред.), Н. В. Шульженко, Д. О. Куковинець, О. С. Попович ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса Нац. акад. прав. наук України ; ГО «Всеукр. асоц. кримін. права». Харків : Право, 2023. 322 с.

Наукові статті – 12:

– Базелюк В. В. Інформаційна безпека як складова кримінально-правової політики в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 445–448;

– Євтєєва Д. П. Проблеми застосування ст. 304 КК України (втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність). *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 46. С. 95–100;

- Демидова Л. М. Кримінально-правова охорона інформаційної безпеки: європейські стандарти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 7. С. 354–357;
- Демидова Л. М. Новелізація положень Кримінального кодексу України щодо кримінальних правопорушень проти громадської безпеки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 78 (2). С. 160–167;
- Карчевський М. В., Куковинець Д. О. Використання технологій штучного інтелекту правоохоронними та судовими органами: світовий досвід та напрями розвитку національного законодавства. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 46. С. 21–31;
- Куковинець Д. О. Кримінальна відповідальність за діяння, пов'язані з порнографією: міжнародні та національні стандарти. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 46. С. 101–116;
- Нетеса Н. В., Мокляк В. В. Спеціальні інформаційні операції проти України як елемент гібридної війни та напрями протидії їм. *Інформація і право*. 2023. № 3(46). С. 98–107;
- Новікова К. А. Кримінально-правове регулювання цензури в умовах війни (на прикладі російсько-української війни). *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 45. С. 35–41;
- Новікова К. А. Питання караності кримінальних правопорушень проти інформаційної безпеки держави за кримінальним законодавством України. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 46. С. 41–47;
- Попович О. С. Погроза вчинення терористичного акту. *Аналітично-порівняльне правознавство: електронне наукове видання*. 2023. № 2. С. 312–316;
- Шепітько М. В. Перспективи впровадження, використання та відповідальності штучного інтелекту в ЄС та Україні. *Вісник асоціації кримінального права*. 2023. № 2 (20). С. 48–61;
- Федюк В. В. Інформаційний суверенітет як об'єкт кримінально-правової охорони. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 12 (18). С. 683–695.

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 1:

Karchevskyi M., Losych S., Germanov S. Socialization of artificial intelligence and transhumanism: legal and economic aspects. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2023. Vol. 9(1). P. 61–70.

Тема «Дотримання прав людини при виконанні покарань і поведженні із засудженими в Україні», затверджена постановою президії НАПрН України № 118/5 від 15.06.2021. Номер державної реєстрації: 0121U114397. Термін виконання: 01.01.2022–31.12.2024. Науковий керівник теми – доктор юридичних наук, професор Пивоваров В. В.

Метою наукового дослідження визначено: удосконалення кримінально-виконавчого законодавства з метою приведення його у відповідність до загальноприйнятих стандартів поведження із засудженими; з'ясування проблем та можливостей запровадження в Україні нових інституцій, які би сприяли виправленню та ресоціалізації засуджених, запобіганню вчинення ними повторних злочинів та забезпечили б фізичну, процедурну, динамічну безпеку в місцях позбавлення волі; правова регламентація та практика тримання військовополонених та поведження з ними, в тому числі й у разі засудження.

Наукові результати:

– доведено, що дотримання прав людини при виконанні покарань і поведженні із засудженими в Україні передбачає акцентуацію науково-теоретичного, законодавчого і правозастосовного аспектів аксіологічного визнання апріорності прав людини, що передбачає обґрунтування доцільності, нормативного і організаційно-методичного розроблення системи інтегрованих, диференційованих, індивідуалізованих програм виконання покарань на основі взаємної відповідальності держави і засудженої особи в період відбування покарань;

– з'ясовано, що для імплементації світових і європейських стандартів у царину кримінально-виконавчого права значущим є поєднання покарання і виправного впливу, локальність дій у сприянні в соціальній адаптації засуджених осіб, налагодження партнер-

ства з просвітницькими, громадськими об'єднаннями у діяльності органів та установ виконання покарань на засадах професійної паритетності, різноплановості впливів і взаємодії, поступального характеру передбачених заходів для сприяння соціальній адаптації таких осіб, конструктивного застосування примусових заходів і стимулів правослужняної поведінки;

- обґрунтовано, що політика у сфері поведінки із засудженими визначає засадничі і методологічні концепти кримінально-виконавчої політики та політики у сфері виконання кримінальних покарань. Кримінально-виконавча політика є значущою похідною від державної кримінально-правової політики. У сукупності названі політики є необхідними складниками єдиної державної політики у сфері боротьби зі злочинністю;

- встановлено, що в реаліях сьогодення, обумовлених посиленням фонових, правових, криміногенних чинників воєнного стану, нестабільним соціально-економічним становищем, особливого значення набуває розроблення системи стимулювання утримання особи від учинення нею нових кримінальних правопорушень за допомогою соціальних, правових, психолого-педагогічних та інших засобів. Надання відповідного психолого-педагогічного супроводу, здійснення соціально-виховного патронажу, розроблення програм індивідуальних корекційно-розвиткових послуг щодо активної участі у відповідних виховних заходах осіб, засуджених до обмеження /позбавлення волі, мають відбуватися контекстно завдань національно-патріотичного виховання, формування громадянської й національної ідентичності;

- з'ясовано, що проблеми медицини в пенітенціарній системі в Україні, незважаючи на всі вжиті заходи залишаються масштабними і суспільно болючими. Пенітенціарна медицина сьогодні втратила зв'язок з цивільним сектором охорони здоров'я. Засуджені та ув'язнені практично не включені в загальнодержавний медичний простір. І це не дозволяє запровадити прогресивні шляхи й методи лікування в УВП, потребує значно більших невинуватених витрат, ускладнює подальше лікування після звільнення. Обґрун-

товано доцільність інтегрування пенітенціарної медицини з загальногромадянською, коли обидві системи утворювали б елемент єдиного медичного простору, що включатиме: єдину модель фінансування; єдину систему ІТ рішень, ідентифікації пацієнта та медичних записів; поєднані клінічні маршрути; базові послуги в пенітенціарних закладах; інші послуги – на аутсорсингу. Це, у свою чергу, передбачає вирішення практичних завдань, зокрема: інтеграція пацієнтів до ЕСОЗ; доступ ув'язнених до програми «Доступні ліки»; порядок оплати медичних послуг у цивільних лікарнях; видача електронних лікарняних. Це забезпечить безперешкодний доступ засудженим до якісного медичного обслуговування, сприятиме покращенню загального стану здоров'я населення;

– конкретизовано напрями розробки пропозицій: щодо впровадження ефективних програм та інструментів для соціально-виховної та психологічної роботи із засудженими; обґрунтування факторів забезпечення ефективності системи виконання кримінальних покарань та пробації за різними напрямками діяльності; порядку обрахування термінів покарань та пробації стосовно осіб, примусово вивезених до країни-агресора в умовах воєнного стану; удосконалення законодавства України щодо створення алгоритмів зарахування до строку покарання часу примусового тримання в установах виконання покарань країни-агресора; пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання інститутів звільнення від кримінального покарання, пробації; щодо нормативних змін щодо їх реального впливу на зміну принципів та алгоритмів реалізації функції з виконання кримінальних покарань та пробації;

– систематизовано стан, виклики і перспективи в реалізації права засуджених на освіту в контексті трансформацій, що відбуваються в національній освітній системі у зв'язку з воєнними станом, поширенням навчання онлайн, ІКТ, ЦТ;

– на підставі аналізу правоохоронного (у т.ч. оперативно-розшукового) аспекту визначено концептуальні компоненти динамічної безпеки в установах виконання покарань: позитивні відносини, підкріплені неконфліктним спілкуванням і взаємодією між персо-

налом установи виконання покарань і особами, утримуваними в таких установах; професіоналізм, що виявляється у тому числі через системне збирання й оброблення необхідної інформації про психологічний, емоційний, комунікативний клімат у виправній установі; розуміння й покращення соціального клімату виправної установи; гнучкість і справедливість у всіх формах взаємодії; розуміння особистої ситуації в'язня; позитивні відносини й обмін інформацією між співробітниками;

– визначено наукові засади розроблення програм диференційованого виховного впливу і програм психологічної підтримки засуджених ветеранів війни, а саме: забезпечення установ виконання покарань і центрів пробації працівниками високого рівня професіоналізму, які реалізують такі програми в установах виконання покарань і центрах пробації; розмежування змістових компонентів між фахівцями медичного профілю, психологами, військовими психологами, працівниками соціального патронажу, громадських організацій і волонтерів у проведенні заходів корекційного, ресоціалізуючого спрямування і власне реабілітаційних заходів; розширення переліку напрямів роботи із засудженим на різних етапах реалізації таких програм з опорою на компетентнісний підхід; урахування в тематиці і змісті реабілітаційних заходів особливостей уже сформованих психотипів мислення і свідомості, поведінкових стереотипів, реальної психобіографії і найближчого соціального оточення, в яке повернеться засуджений ветеран війни після відбування покарання. Виялено системні виклики, які є водночас перспективним вектором подальшої наукової роботи: потреба чіткого визначення напрямів підтримки і реабілітації засуджених ветеранів війни, узгоджуваність дозволених процедур діагностики з протоколами і приписами щодо організації і здійснення міжвідомчої медико-психологічної реабілітації, ресоціалізації й відновлення працездатності на підставі стандартизованих протоколів із залученням як фахівців з медичною і гуманітарною підготовкою.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Монографія – 1:

Яковець І., Пивоваров В., Ворожбіт-Горбатюк В. Право засуджених на освіту в установах виконання покарань: виклики, рішення, перспективи : монографія (електрон. наук. вид.) / наук. ред. В. В. Пивоваров ; Нац. акад. прав. наук України ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України, Віділ. дослідж. проблем кримін.-виконав. права. Харків : Право, 2023. 110 с.

Науково-практичні видання /розділи (підрозділи) у виданні – 1:

Гальцова О. В., Пащенко О. О., Степанюк А. Ф., Яковець І. С. Дотримання прав людини в діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України і Служби пробації : наук.-практ. посіб. / за заг. ред. А. Ф. Степанюка ; НАПрН України ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України. Харків : Право, 2023. 130 с.

Аналітичне дослідження – 1:

Збірник ініціативної нормопроєктної діяльності фахівців Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені акад. В. В. Сташиса Національної академії правових наук України в межах реалізації фундаментальних досліджень у 2022 р. : електрон. наук. вид. / упоряд. : В. С. Батиргареєва, Д. П. Євтєєва, Н. В. Нетеса, В. В. Пивоваров ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України. Харків : Право, 2023. 134 с.

Збірник наукових праць – 1:

Реалізація прав засуджених в суспільстві змін: науковий і прикладний дискурс : дайджест стенд. доп. наук.-метод. семінару у формі круглого столу онлайн (м. Харків, 4 квітня 2023 р.) : електрон. наук. вид. / [уклад.: В. Пивоваров, В. Ворожбіт-Горбатюк] ; Нац. акад. прав. наук України ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса Нац. акад. прав. наук України, Від. дослідж. проблем кримін.-виконав. права. Харків : Право, 2023. 48 с.

Наукові статті – 8:

– Ворожбіт-Горбатюк В. В. Правоосвіта і соціально-виховна робота в установах виконання покарань у контексті реалізації державної політики у сфері утвердження української національної

та громадянської ідентичності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №6. С. 437–440;

– Ворожбіт-Горбатюк В. В. Вебінар як форма організації навчання і консультаційної підтримки неповнолітніх осіб, засуджених до обмеження/позбавлення волі. *Правова позиція*. 2023. №2 (39). С. 30–33;

– Пашенко О. О. Кримінальна політика та проблема поводження із засудженими. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 45. С. 80–85;

– Пашенко О. О. Кримінально-правова політика та політика поводження із засудженими. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 46. С. 117–123;

– Кутепов М. Ю. Актуальні проблеми захисту прав засуджених в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №10. С. 476–478;

– Пивоваров В. В. Безпечне середовище в установах виконання покарань: правоохоронний аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №10. С. 493–497;

– Пивоваров В. В., Яковець І. С. Ворожбіт-Горбатюк В. В. Програми підтримки для засуджених ветеранів війни в Україні. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 46. С. 124–133;

– Яковець І. С. Останні новації у правовому регулюванні праці засуджених до обмеження та позбавлення волі в Україні. *Європейські перспективи*. 2023. №4. С. 150–153.

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 1:

Iakovets I., Stepanyuk A., Zverkhovska V. Penitentiary medicine in the context of national health care reform in Ukraine. *Wiadomości Lekarskie*. 2023. Vol. 76, No. 5. Part 1. P. 1068–1074. (*Scopus Q4*)

Наукові статті в інших закордонних наукових періодичних виданнях – 1:

Pyvovarov V. V., Sirets O. O. Update of the legal status of captive servicemen of the armed forces of the russian federation. *Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej*. 2023. Vol. 57. №2. P. 157–165.

Проекти нормативних актів відповідно до показників паспорта бюджетної програми – 2:

- Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо верифікації відомостей про пацієнтів з числа засуджених та осіб, узятих під варту;
- Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо верифікації відомостей про пацієнтів.

Тема «Стратегія запобігання правопорушенням у сфері дорожнього руху та експлуатації транспорту України», затверджена постановою президії НАПрН України № 113/6 від 26.06.2020. Номер державної реєстрації: 0120U4105615. Термін виконання: 01.01.2021–31.12.2024. Науковий керівник теми – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України Голіна В. В.

Мета наукового дослідження: розробка концептуальних засад і перспективних напрямів стратегії запобігання правопорушенням у сфері дорожнього руху та експлуатації транспорту в Україні, удосконалення чинної системи державного управління забезпечення дорожнього руху в країні з урахуванням стандартів, що містяться у законодавстві ЄС, та особливостей воєнного стану.

Наукові результати:

- здійснена оцінка стану правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту в Україні у період військових дій. Визначено, що на показники стану вплинули міграційні процеси, зміна територіального розподілу населення, кількості автотранспортних засобів на дорогах країни, регіональна нерівномірність інтенсивності руху, стану дорожньої інфраструктури, навантаження на органи Національної поліції. Спостерігається несприятлива динаміка приросту кількості ДТП з травмованими та загиблими від загальної кількості ДТП в Україні;
- охарактеризовано державну політику України у сфері безпеки дорожнього руху, у тому числі під час воєнного стану. Надано оцінку новим законодавчим нормам, спрямованим на зниження кількос-

ті порушень правил дорожнього руху, що спрямовані на посилення відповідальності за порушення та покращення безпеки на дорогах в умовах воєнного стану. Визначено аспекти ефективної державної політики в необхідності продовження моніторингу, оцінки та аналізу стану безпеки на дорогах, удосконаленням законодавства, збільшенням контролю та розвитком інфраструктури з метою забезпечення безпечного дорожнього руху для всіх учасників;

- визначено особливості вітчизняної та міжнародної методик обрахування правопорушень у сфері дорожнього руху та експлуатації транспорту, що базується на використанні статистичних даних та аналізі випадків порушень, а також на визначенні стандартів безпеки дорожнього руху. Обидві методики обрахування правопорушень у сфері дорожнього руху ґрунтуються на законодавстві та визначають правові наслідки для правопорушників. Українська методика має свої особливості та враховує національні норми, тоді як міжнародна спрямована на гармонізацію стандартів безпеки дорожнього руху між різними країнами;

- установлені соціальні наслідки правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, включаючи період військових дій. Зокрема, встановлено рівень та динаміку кількості постраждалих від ДТП, кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту. Окремо розглянуті соціально-економічні наслідки ДТП в Україні та встановлені проблеми їх обчислення;

- конкретизовані регіональні особливості розподілу правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, зокрема визначено «географію» адміністративних правопорушень на транспорті. Встановлено окремі корелянти, що впливають на поширення «автотранспортних» правопорушень;

- обґрунтовано наукову гіпотезу щодо посилення правової охорони суспільних відносин у цій сфері та репресивної складової відповідної державної політики;

- класифіковано правопорушників у сфері безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту. Розроблено наукову класифікацію

правопорушників, які вчиняють кримінально каране діяння у сфері безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту (зокрема, за соціально-демографічними, кримінально-правовими та іншими ознаками) та його характерні риси (безвідповідальність, безпечність, небажання визнавати помилки, брак уваги та свідомого контролю, ігнорування правил дорожнього руху, агресивна поведінка, тощо);

– з’ясовано види, правовий статус, основні форми діяльності державних та недержавних суб’єктів у сфері запобігання автотранспортним правопорушенням. Визначено, що кожен із цих суб’єктів має свій правовий статус і займається певними формами діяльності, до яких можна віднести: здійснення контролю та нагляду за виконанням правил дорожнього руху; фіксація, розслідування та судовий розгляд дорожньо-транспортних правопорушень, популяризація безпеки дорожнього руху через освітні кампанії, тренінги та інші заходи, розробка та впровадження заходів з покращення дорожньої інфраструктури та безпеки на дорогах, забезпечення інформаційної підтримки та консультацій для учасників дорожнього руху;

– з’ясовано концепцію взаємодії громадських інституцій з органами влади, місцевого самоврядування, правоохоронними органами у питанні зниження тяжкості наслідків дорожньо-транспортних пригод. Установлено, що найбільш поширеним є такий різновид взаємодії, як співпраця, зміст якої полягає у: сумісній або погодженій діяльності, заснованій на рівності взаємодіючих сторін та спрямованій на досягнення їх загальних цілей; впливу суб’єктів одне на одного з метою забезпечення результативності здійснюваних кожним із них профілактичних заходів;

– встановлено корупційні ризики в діяльності щодо забезпечення безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту. Зокрема, виявлені корупційні ризики в діяльності суб’єктів господарювання, що здійснюють автомобільні перевезення пасажирів і вантажів, Державної служби України з безпеки на транспорті (Укртрансбезпеки), у сфері надання адміністративних послуг та при реалізації контрольно-наглядових повноважень органами державного контр-

олю у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. З'ясовано, що перелік та ступінь впливу ризиків учинення корупційних правопорушень і правопорушень, пов'язаних з корупцією в діяльності щодо забезпечення безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту може змінюватися залежно від стану економічної й фінансової злочинності в державі, ефективності управління корупційними ризиками вповноваженими підрозділами з питань запобігання та виявлення корупції, а також змін законодавства і характеру відносин між державним регулятором, автоперевізниками та органами державного нагляду (контролю);

– виявлені особливості жертви правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту. За категоріями учасників дорожнього руху серед жертв правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту переважають водії автомобілів, мотоциклів, мопедів, за ними йдуть велосипедисти, пішоходи, діти. Для вказаних категорій учасників дорожнього руху характерна ризикована й необачна віктимна поведінка;

– виділено теоретичні та прикладні аспекти типології жертви правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту. Аргументовано, що правовий режим воєнного стану та соціальні наслідки війни природно зумовили появу нових груп жертв від ДТП, які відзначаються наявністю дещо нових віктимних властивостей та форм віктимної поведінки;

– розроблено доктринальну модель кримінологічної стратегії забезпечення безпеки руху та експлуатації транспорту. Виділено, описано та пояснено три основні компоненти такої моделі: ціннісно-орієнтуючий, структурно-функціональний та компонент забезпечення. Надано характеристику стратегічним цілям, основним напрямом та ключовим заходам кримінологічного забезпечення безпеки руху та експлуатації транспорту. Обґрунтовано зв'язок цього процесу із виконанням задач перехідного правосуддя в Україні;

– з'ясовано, що методологія оцінки ефективності запобіжної діяльності патрульної поліції України щодо регулювання дорожнього руху та запобігання автотранспортним правопорушенням має

виходити із розуміння й урахування організації та управління тако-го напрямку діяльності, а також базуватися на відповідних критеріях. При оцінці ефективності запобіжної діяльності патрульної поліції України щодо регулювання дорожнього руху та запобігання авто-транспортним правопорушенням слід ураховувати ступінь досяг-нення поставлених завдань, рівень довіри суспільства та економіч-ну доцільність здійснюваних заходів;

– визначено ступінь та напрями впливу науково-технологічного прогресу людства загалом та перспектив упровадження діджитал-інструментів на поширення правопорушень у сфері безпеки дорож-нього руху та експлуатації транспорту, зокрема. Запропоновано й об-ґрунтовано перспективні напрями використання технології штучного інтелекту в цілях запобігання кримінальним правопорушенням у сфе-рі безпеки руху та експлуатації транспорту, серед яких: кримінологіч-ний та кримінальний аналіз, заснований на опрацюванні як статис-тичних баз даних, так і додатково (в перспективі) створюваних баз даних кримінологічної й оперативної інформації; прогнозування місць, обставин, часу найвірогіднішого вчинення кримінальних порушень правил дорожнього руху; на підставі фіксації камерами відеоспосте-реження з функціями інтелектуального розпізнавання ризикованих маневрів, виділення з автомобільного потоку відповідних транспорт-них засобів, забезпечення технічного супроводження руху задля зупинки у безпечному місці та проведення поліцейських профілактич-них заходів; функціонування чат-ботів з можливістю вчасного повідо-млення та реагування на порушення правил дорожнього руху;

– надано характеристику регламентації кримінальної відпові-дальності за вчинення автотранспортних правопорушень у США та країнах ЄС, зокрема у частині різновиду найбільш поширених кримінальних покарань та їх розміру;

– встановлено кореляційні взаємозалежності між станом без-пеки дорожнього руху в окремих країнах та суворістю юридичної відповідальності за кримінальні автотранспортні правопорушення;

– з’ясовано специфіку адміністративної, цивільної та дисциплі-нарної відповідальності за вчинення автотранспортних правопору-

шень у зарубіжних країнах. Визначено коло типових адміністративних правопорушень на транспорті у країнах ЄС, а також встановлено розмір відповідних адміністративних стягнень. Емпіричним шляхом спростована наукова гіпотеза щодо однозначного впливу розміру штрафів на рівень безпеки дорожнього руху;

– визначено сучасний розвиток дорожньої інфраструктури в США та країнах-членах ЄС, зокрема на предмет обсягів фінансування цього напрямку державної політики, утримання дорожнього господарства та існуючих прогресивних стандартів у цій сфері. Це дало можливість уточнити кореляцію між цією обставиною та станом дорожньо-транспортної смертності й травматизму учасників дорожнього руху як у західних країнах з найвищим рівнем безпеки дорожнього руху, так і в Україні.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Монографія – 1:

Голіна В. В., Шрамко С. С. Культурологія безпеки дорожнього руху в Україні: теорія та практика запобігання автотранспортним правопорушенням : монографія. Харків : Право, 2023.

Аналітичне дослідження – 1:

Збірник ініціативної нормопроєктної діяльності фахівців Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України в межах реалізації фундаментальних досліджень у 2022 р. : електрон. наук. вид. / упоряд. : В. С. Батиргарєєва, Д. П. Євтєєва, Н. В. Нетеса, В. В. Пивоваров ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України. Харків : Право, 2023. 134 с.

Наукові статті – 20:

– Батиргарєєва В. С. Убезпечення учасників дорожнього руху в Україні: до методології створення сучасної правової платформи в умовах євроінтеграції. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 45. С. 68–80;

– Батиргарєєва В. С. Транспортна філософія та сучасна злочинність. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 46. С. 66–77;

– Голіна В. В. Комплексний підхід до розробки культурологічного напрямку запобігання автотранспортним правопорушенням: поняття, змістовна характеристика значення. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 45. С. 58–68;

– Голіна В. В. Суб'єкт запобігання дорожньо-транспортним правопорушенням: поняття, ознаки, класифікація, практичне значення. *Вісник Асоціації кримінального права права України*. 2023. Вип. 2(20). С. 231–248;

– Головкін Б. М. Віктимна поведінка учасників дорожнього руху. Питання боротьби зі злочинністю. Харків: Право, 2023. Вип. 46. С. 78–86;

– Головкін Б. М. Кримінологічна характеристика жертв дорожньо-транспортних пригод. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. № 80(6);

– Колодяжний М. Г. Оцінка ефективності репресивної та кримінологічної моделей убезпечення дорожнього руху. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2023. № 2. С. 110–120;

– Колодяжний М. Г. Вплив дорожньої інфраструктури на стан безпеки дорожнього руху. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2023. № 2. С. 96–106;

– Данильченко Ю. Б. Кримінологічний аналіз стану та особливостей детермінації незаконного заволодіння транспортними засобами в Україні в умовах збройної агресії. *Право і безпека*. 2023. № 2. С. 66–76;

– Данильченко Ю. Б. Доктринальна модель кримінологічної стратегії забезпечення безпеки дорожнього руху в Україні. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2023. Вип. 2 (29). С. 77–89;

– Калініна А. В., Шрамко С. С. Запобігання автотранспортній злочинності: аспекти наукового і прикладного дискурсу. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2023. Вип. 2 (20). С. 210–230;

– Калініна А. В. Науково-технічні трансформації і безпека дорожнього руху: pro et contra. *Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди «Право»*. 2023. № 38;

- Новіков О. В. Соціальні наслідки дорожньо-транспортних пригод. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2023. №4. С. 37–41;
- Новіков О. В. Регіональний розподіл адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 46. С. 87–94;
- Шрамко С. С. Теорія та практика убезпечення дорожнього руху в Україні: кримінологічний погляд. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2023. Вип. 2(29) С. 136–144;
- Шрамко С. С. Взаємодія громадськості з органами державної влади у сфері безпеки дорожнього руху в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. Вип. 12;
- Панова С. В. Міжнародний досвід правового регулювання персонального легкого електротранспорту. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. №1. С. 474–478;
- Кисельова М. С. Нормативно-правове регулювання відповідальності за правопорушення у сфері дорожнього руху в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. №6. С. 457–461;
- Христич І. О. Проблеми об'єктивного визначення обсягу правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. Вип. 11. С. 514–516;
- Христич І. О. Проблеми зміни методичних підходів щодо обчислення кількості правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту в Україні. *Juris Europensis Scientia*. 2023. №5. С. 86–90.

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 1:

Batyrgareieva V., Kolodyazhny M., Netesa N. War as a Challenge to Road Safety: Damage to Society and the Economy of Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2023. Vol. 9. №. 5. (*Scopus Q4*)

Законопроект – 1:

Проект Закону про внесення змін до законодавства України щодо удосконалення правового регулювання та відповідальності за управ-

ління транспортними засобами у стані алкогольного сп'яніння (направлено до Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності).

Тема «Національна безпека у сфері громадського здоров'я: правові засоби захисту від загроз», затверджена постановою президії НАПрН України № 113/6 від 26.06.2020. Номер державної реєстрації: 0120U105608. Термін виконання: 01.01.2021–31.12.2024. Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор, дійсний член (академік) Гуторова Н. О.

Мета дослідження: вдосконалення існуючої системи правових засобів захисту громадського здоров'я як складової національної безпеки в тому числі в умовах триваючого збройного конфлікту, підвищення епідемічного захисту населення, гарантування права на охорону здоров'я та медичну допомогу як абсолютного, необмеженого права кожного, усунення існуючих суперечностей і прогалин у правовому регулюванні системи громадського здоров'я.

Наукові результати:

– встановлено низку проблемних питань біобезпеки (епідеміологічної безпеки) в Україні, в тому числі зумовлених повномасштабною війною в Україні. Так, до вже наявних небезпек (спалахів небезпечних інфекційних та інших небезпечних неінфекційних захворювань, які були предметом досліджень попередніх років) варто віднести ймовірні загрози застосування рф різноманітної, в тому числі й біологічної, зброї проти України, яка є різновидом зброї масового ураження;

– досліджені тенденції виникнення та стрімке поширення хвороб, які супроводжують військові конфлікти, в тому числі в війну рф проти України. На основі цього запропоновано термін «хвороби війни», під яким можуть розумітись як інфекційні та інші неінфекційні небезпечні захворювання, так і захворювання психічно-психологічного типу (ПТСР та ін.). Виходячи з цього, було запропоновано стратегію профілактики та протидії цим захворюванням на законодавчому рівні;

– на підставі аналізу позитивного досвіду ФРН (26 лютого 2013 року набрав чинності новий Закон «Про права пацієнтів») запропоновано переглянути вітчизняну концепцію «управління якістю у стаціонарній сфері надання медичних послуг». Відтак остання має включати в себе обов'язкове управління скаргами, що стосуються, зокрема, пацієнтів та їх родичів, яке має бути розроблене в орієнтованій на пацієнта манері. Необхідно впровадити керівні принципи внутрішнього управління якістю щодо заходів стосовно посилення безпеки пацієнтів та мінімальних стандартів управління ризиками та помилками, розширити не лише права самого пацієнта, а і його представника, в тому числі в частині поширення інформації про негативні випадки;

– запропоновано визначити на рівні закону: а) підстави та порядок відібрання зразків лікарських засобів для лабораторного аналізу; б) періодичність проведення перевірок закладів охорони здоров'я; в) порядок заборони повної чи тимчасової обігу лікарських засобів (який на сьогодні визначений наказом МОЗ України № 809, однак відповідно до ч. 4 ст. 4 Закону № 877-V має визначатися виключно законом);

– обґрунтовано необхідність: 1) у створенні мережі сертифікованих приватних лабораторій з контролю якості лікарських засобів; 2) закріплення на рівні Закону № 877-V права суб'єкта господарювання самостійно обрати з існуючих сертифікованих лабораторій ту, в якій буде проведено лабораторний аналіз якості лікарських засобів; 3) встановлення критеріїв, за якими Держліксслужба відмовлятиме у можливості такого вибору; 3) розроблення та прийняття методики розрахунку або кошторису на послуги лабораторій з контролю якості лікарських засобів;

– дістали подальшого розвитку положення щодо можливості використання позитивного зарубіжного досвіду (Німеччини, Франції, Данії) в аспекті запровадження системи захисту прав споживачів у фармацевтичній сфері. Вона полягає в можливості фізичних осіб у разі обґрунтованої підозри щодо неякісності придбаного лікарського засобу звернутися до територіальних органів Держлік-

служби для проведення його лабораторного аналізу. Якщо лікарський засіб виявляється якісним, витрати на експертизу покладаються на заявника;

- запропоновано вдосконалити механізми підготовки фармацевтів з урахуванням Директиви 2005/36/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 07.09.2005 про визнання професійних кваліфікацій, яка встановлює спеціальні стандарти для підготовки так званих регульованих професій, у тому числі розглянувши можливість запозичення практики окремих країн ЄС щодо вакцинації населення в умовах аптеки;

- запропоновано вдосконалити чинне законодавство у сфері контролю якості лікарських засобів шляхом: 1) виключення з наказу МОЗ України № 809 формулювання «підозра у фальсифікації» як таке, що підлягає подвійному тлумаченню, та переформулювати підставу для тимчасової заборони обігу лікарських засобів наступним чином – «виявлення серії або серій лікарських засобів, стосовно якої (яких) наявні ознаки фальсифікації»; 2) виключити з п. 2 постанови КМУ № 260 нечіткі формулювання підстав відібрання зразків лікарських засобів, такі як: «в інших випадках, передбачених законом» та «порушення встановлених умов..., що може негативно вплинути»; 3) внесення змін до п. 2 постанови КМУ № 260 щодо конкретизації підстав для відбору зразків лікарських засобів таким чином, як це здійснено у п. 10 постанови КМУ № 902;

- встановлено, що специфіка проведення перевірок Держлікслужбою полягає в тому, що предметом заходів контролю є якість лікарських засобів, перевірити яку видається можливим лише за умови дослідження супровідних документів (накладних, сертифікатів якості, реєстраційного посвідчення тощо), лабораторного аналізу зразків лікарських засобів, проведення візуального контролю відповідності лікарського засобу вимогам специфікації якості (перевірка зовнішнього вигляду упаковки, маркування, опису тощо);

- встановлено, що Держлікслужба паралельно з держлікконтролем здійснює контроль за дотриманням ліцензійних умов провадження господарської діяльності, що пов'язана з обігом лікар-

ських засобів. Вважаємо, що для економії часу та адміністративних ресурсів необхідно здійснювати ці два види контролю одночасно. Така позиція зумовлена тим, що, по-перше, це знизить регуляторний тиск на суб'єктів господарювання; по-друге, два види контролю здійснюються одними й тими самими експертами; по-третє, способи проведення перевірки та предмет перевірки уможливлюють таке суміщення двох видів контролю; по-четверте, суміщення не суперечить чинному законодавству;

– доведено, що продовження мораторію на проведення перевірок Держлікслужбою є негативною тенденцією, яка розпочалася в 2014 році. Саме з 2014 року держлікконтроль повноцінно та безперервно не здійснювався (крім позапланових перевірок, можливість проведення яких суттєво обмежується), хоча лікарські засоби є специфічним видом продукції, від якості якої напряду залежить життя та здоров'я людей. Ураховуючи таку підвищену соціальну відповідальність держави перед населенням, необхідно відновити повноцінний держлікконтроль;

– дістали подальшого розвитку положення щодо розроблення механізмів захисту епідемічної безпеки під час війни. Обґрунтовується необхідність у створенні робочої групи для розробки проєкту Закону щодо особливостей профілактики інфекційних захворювань під час воєнних дій з урахуванням різноманітності ризиків інфекційних захворювань, їх причин, правил поведінки під час виявлення неорганізованих поховань, використання засобів індивідуального захисту тощо. Також запропоновано: створити робочу групу для розроблення положень проєкту закону про біологічну безпеку та біологічних захист; розробити чіткі інструкції для медичних працівників, які б визначали порядок дій під час огляду потерпілих осіб, які зазнали інших видів сексуального насильства (йдеться про сексуальні злочини проти статевої свободи, порушення законів і звичаїв війни в рамках національного законодавства та воєнні злочини й злочини проти людяності в рамках міжнародного законодавства), та передбачали надання їм можливості використовувати отримані в якості донорської допомоги інших держав методи відбору біома-

теріалу потерпілої особи/нападника та використання постконтактної профілактики на базі донорських медичних препаратів;

- у процесі подальших досліджень питань медичного туризму в умовах воєнного стану були вироблені законодавчі рекомендації щодо нової господарсько-правової моделі отримання безпечних та якісних медичних послуг, відшкодування витрат за власною схемою медичного страхування, а також гарантій надання таких послуг та відшкодування шкоди в разі її заподіяння шляхом запровадження примірного договору, який відповідатиме міжнародним і регіональним стандартам цієї діяльності (зокрема щодо транскордонного медичного обслуговування);

- у процесі аналізу європейського й українського досвіду щодо обігу лікарських засобів та юридичної відповідальності за їх продаж без рецепту доведено необхідність криміналізації продажу рецептурних лікарських засобів без рецепту в Україні шляхом виключення положень частини 1–2 ст. 42–4 із КУпАП та встановлення кримінальної відповідальності за відпуск або продаж рецептурних лікарських засобів без рецепту із внесенням змін до Кримінального кодексу України. Такі дії видаватимуться необхідним кроком на шляху до інтеграції нашої держави в ЄС, оскільки становитимуть у цій частині якісну імплементацію положень Директиви 2001/83/ЄС у національне законодавство, що є виконанням міжнародних зобов'язань Україною;

- з метою підвищення рівня епідемічної безпеки й уникнення стигматизації осіб за станом здоров'я обґрунтовано необхідність удосконалення кримінальної відповідальності за зараження інфекційною хворобою або збудником інфекційної хвороби шляхом виключення з КК України спеціальних норм і застосування відповідальності за такі діяння на підставі розширеного тлумачення тих норм, які передбачають відповідальність за заподіяння певного виду тілесних ушкоджень (шкоди здоров'ю).

- з метою вирішення проблем, з якими стикаються українські пацієнти при притягненні медичного персоналу до цивільно-правової відповідальності, приведення законодавства України до стану

дартів та підходів ЄС обґрунтовано необхідність забезпечити належний захист життя та здоров'я пацієнтів у цивільному судочинстві шляхом закріплення в Цивільному кодексі України інституту договору про надання медичних послуг, який би містив положення про інформовану згоду з визначенням взаємних прав та обов'язки сторін; запровадити інститут обов'язкового страхування професійної відповідальності медиків робітників в Україні; створити незалежний орган, який би контролював якість надання медичних послуг і не підпорядковуватися МОЗ України.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Аналітичні дослідження – 2:

– Криміналізація інфікування вірусом імунодефіциту людини в Україні: медична наука проти безпідставного кримінального переслідування людей, які живуть з ВІЛ : зб. аналіт. матеріалів : електрон. наук. вид. / уклад.: Н. Гуторова, Є. Гнедик, А. Салашна; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України ; БО «100 відсотків життя». Харків : Право, 2023. 220 с.;

– Збірник ініціативної нормопроектної діяльності фахівців Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України в межах реалізації фундаментальних досліджень у 2022 р. : електрон. наук. вид. / упоряд.: В. С. Батиргарєєва, Д. П. Євтеєва, Н. В. Нетеса, В. В. Пивоваров ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України. Харків : Право, 2023. 134 с.

Збірник наукових праць – 1:

Сучасні виклики в системі охорони здоров'я України : матеріали VII Мед.-прав. форуму (15 груд. 2023 р.): електрон. наук. вид. / уклад.: Ю. Ю. Забуга, Т. О. Михайліченко, А. В. Салашна ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; Вид-во «ALUNA»; НДІ інтелект. власн. НАПрН України; ГО «Асоц. фармацевт. і мед. права»; ГО «Всеукр. асоц. кримін. права»; БО «Всеукр. мережа людей, які живуть з ВІЛ/СНІД». Харків : Право, 2023. 106 с.

Наукові статті – 7:

– Гуторова Н. О., Михайліченко Т. О., Забуга Ю. Ю. Окремі правові питання епідемічної безпеки під час війни в Україні. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 45. С. 11–23;

– Гуторова Н. О. Протидія легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом: відповідність кримінального законодавства України та практики його застосування *acquis communautaire*. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 45. С. 42–57;

– Забуга Ю. Ю., Михайліченко Т. О. Юридична відповідальність за відпуск або продаж рецептурних лікарських засобів без рецепта в Україні та деяких країнах Європейського Союзу. *Форум права*. 2023. №2. С. 100–111;

– Михайліченко Т. О. Окремі питання кримінально-правової характеристики стерилізації людини. *Вісник асоціації кримінально-го права України*. 2023. №2(20). С. 127–145;

– Михайліченко Т. О. Фармацевтичні кримінальні правопорушення: історія та сучасність. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. №6. С. 592–595;

– Забуга Ю. Ю. Проблемні питання кримінальної відповідальності за порушення права на безоплатну медичну допомогу. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. №6. С. 565–570;

– Нога П. П. Адміністративно-процедурна регламентація проведення заходів контролю якості лікарських засобів в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №12.

Наукові статті у інших вітчизняних наукових періодичних виданнях – 1:

Пашков В. М., Гнедик Є. С. Правові підстави вакцинації в аптеках: досвід європейських країн. *Полтавський правовий часопис*. 2023. №1. С. 119–132.

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 3:

– Gutorova N. O., Rachynska V., Gnedik Ye. S. Hiv criminalization's origins, enforcement, and social impacts. *Polski Merkuriusz Lekarski*. 2023. №6. P. 624–631;

– Pashkov V. M., Sydorenko A. S., Gnedik Ye. S. The rehabilitation of post-traumatic stress disorder of servicemen: certain aspects. *Acta Balneologica*. 2023; (*Web of Science Q4*)

– Pashkov V. M., Harkusha A. O., Soloviov O. S. The impact of the introduction of artificial intelligence technologies on the current human rights and freedoms concept. *Polski Merkuriusz Lekarski*. 2023. № 6. С. 646–655.

Законопроект – 1:

Проект Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за відпуск або продаж рецептурних лікарських засобів без рецепта та розширення підстав застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб за кримінальні правопорушення у сфері фармацевтичної діяльності (направлено до Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності).

Тема «Теоретико-правові проблеми цифровізації кримінального провадження в Україні», затверджена постановою президії НАПрН України № 118/5 від 15.06.2021. Номер державної реєстрації: 0121U114401. Термін виконання: 01.01.2022–31.12.2025. Науковий керівник теми – доктор юридичних наук, старший науковий співробітник Глинська Н. В.

Мета дослідження: розробка концептуальних засад використання цифрових технологій у національному кримінальному процесі, що, з одного боку, дозволить розв'язати низку теоретико-правових проблем цифровізації кримінального провадження, а з іншого, – надати доктринальні орієнтири законодавцю в площині реалізації державної політики щодо впровадження електронних технологій у кримінальне провадження та спрямувати правозастосовну практику на єдине застосування кримінального процесуального законодавства, що регулює використання цифрових технологій у царині кримінального процесу.

Наукові результати:

– у контексті розробки методологічних питань цифровізації кримінальної процесуальної царини розроблено нормативну стратегію запровадження режиму PaperLess у кримінальному провадженні України:

а) обґрунтовано, що квантами документообігу як динамічного утворювання чи кримінальної справи (статистичного) є кримінальний процесуальний документ, електронний документ як доказ та документальні звернення учасників процесу;

б) доведено, що з огляду на сукупність об'єктивних і суб'єктивних факторів у царині кримінального провадження наразі реальним є так званий «гібридний» режим електронно-паперового документообігу з «орієнтацією» на максимально допустиме впровадженням режиму Paperless;

в) обґрунтовано, що основними векторами (напрямами), які мають бути врегульовані в КПК з метою забезпечення поступового переходу документообігу в кримінальному провадженні у безпаперовий формат є: закріплення загальної норми – дозволу на здійснення документування в кримінальному провадженні в електронній формі; для уникнення хаотичності та надмірної дискретності при обранні форми документування в кримінальному провадженні (цифрової чи письмової) закон має визначати «цифрову пріоритетність» такого формату («цифровий за замовчуванням»; унормування специфіки створення в електронній формі основних різновидів КПК – рішень, протоколів та ін.; визначення в законі питань конвертації процесуальних документів з однієї форми в іншу, що попереджуватиме невиправдане дублювання електронних процесуальних документів на паперових носіях.

– у контексті розробки окремих напрямів діджиталізації кримінального провадження проведено наукову розвідку й отримано наукові результати, що є цінними для розв'язання актуальних проблем дієвості кримінального процесу в умовах війни (розширення дистанційності):

а) доведено, що можливість відправлення суддею правосуддя в дистанційному режимі з безпечного місця з використанням власних технічних засобів є одним із потенційних компромісних інструментів забезпечення доступу до правосуддя в умовах воєнного стану та потребує вноrmування в законі. Така можливість повинна допускатися у виключних випадках, зумовлених обставинами воєнного стану. Перелік таких виключних випадків має бути вичерпним та чітко визначеним у законі. Окремим предметом правового врегулювання мають стати супутні процедурні питання, зокрема, щодо особливостей складання та підписання судових рішень, ухвалених суддею в дистанційному провадженні;

б) з огляду на необхідність забезпечення в умовах воєнного стану оперативності досудового розслідування усіх учинених на території України воєнних злочинів, а також усіх інших кримінальних правопорушень актуальним та обґрунтованим є унормування допустимості проведення під час досудового розслідування «судового» та «позасудового» допиту свідків та потерпілих у дистанційному форматі «поза жорстких локаційних та технічних прив'язок» (у режимі відеоконференції із використанням потерпілими, свідками власних технічних засобів зв'язку з будь-якого приміщення). Констатовано, що саме унормованість процедури отримання доказів є важливою умовою перспективи використання відповідної інформації не лише в межах національної, але й міжнародної юрисдикції під час судового розгляду справ про воєнні злочини;

в) у результаті дослідження обґрунтовано, що КПК України не містить жодних обмежень щодо приміщень, із яких особа може брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції. Констатовано, що трансляція під час відеоконференції в судовому засіданні може здійснюватися з будь-якого іншого місця з використанням власних технічних засобів за умови наявності відповідної технічної можливості;

г) обґрунтовано, що учасники судового провадження, заявляючи клопотання про проведення дистанційного судового розгляду, та суд, задовольняючи його, повинні навести не лише обставини,

що обґрунтовують потребу в застосуванні відеоконференції, але й докази, що підтверджують існування однієї з підстав, передбачених у ч. 1 ст. 336 КПК України;

д) у результаті дослідження іноземної практики досудового провадження за основними міжнародними злочинами (воєнних злочинів, геноциду і злочинів проти людяності) встановлено, що в окремих державах кримінальним провадженням (справам) за конкретними подіями таких злочинів, а тим більше кримінальному переслідуванню конкретних осіб в таких провадженнях може передувати особливий (за способом організації) вид (за способом організації, завданнями) розслідування, поименований як структурне розслідування. З'ясовано, що структурне розслідування полягає в кримінально-процесуальній діяльності, спрямованій насамперед не на встановлення обставин конкретного міжнародного злочину, а на встановлення контекстуальних обставин, паттернів злочинів (зв'язків злочинів зі спільними рисами), структур і систем (а також осіб, які грають ключові ролі в них), пов'язаних із вчиненням злочинів. Ці особливості структурних розслідувань, а також обумовлена ними певна надмірність документування та збирання доказів щодо можливих міжнародних злочинів та їх контексту в ситуаціях збройних конфліктів, окупацій, або інших контекстів, що супроводжують широкомасштабні чи систематичні порушення прав людини, формують запит на використання відповідних інформаційно-аналітичних баз для структурування, систематизації зібраної інформації (у випадку належного процесуального оформлення – доказів), управління нею, зокрема обміном цієї інформації між особами, органами (органами досудового розслідування, прокуратурами, оперативними підрозділами), між органами різних держав (у випадку поліюрисдикційних розслідувань) чи міжнародними органами, залученими до таких розслідувань;

е) доведено, що використання Україною в своїх розслідуваннях однієї з таких міжнародних цифрових колекцій доказів – Бази даних щодо доказів про основні міжнародні злочини (англ. Core International Crimes Evidence Database – CICED), створеної при

Євроюсті на основі Регламенту Європейського Парламенту та Ради про внесення змін до Регламенту (ЄС) 2018/1727 щодо збереження, аналізу та зберігання в Євроюсті доказів щодо геноциду, злочинів проти людяності, воєнних злочинів та суміжні кримінальні злочини, потребує відповідних змін до кримінального процесуального законодавства, зокрема, ст. 106–1 КПК, належного унормування електронних доказів та транскордонного обміну ними, створення відповідного національної бази даних таких доказів;

є) у зв'язку з дією принципу незастосування жодних строків давності до основних міжнародних злочинів, потребу в пріоритезації розслідувань цих злочинів, запропоновано доповнити ст. 219 КПК новою частиною восьмою такого змісту: «Правила, передбачені цією статтею, не застосовуються до кримінальних проваджень, які здійснюються у зв'язку із вчиненням злочинів, передбачених статтями 436, 437, 438, 439, 442, 445 Кримінального кодексу України», а також виключити в ч. 5 ст. 49 КК України посилання на частину першу щодо ст. 442 КК. Обґрунтовано, що розумність строків досудового розслідування кримінальних проваджень про злочини, передбачені статтями 436, 437, 438, 439, 442, 445 КК України, має забезпечуватися через чіткі умови та процедури пріоритезації таких проваджень, ефективне планування досудового розслідування та контроль, за відповідного процесуального керівництва, що може бути частково автоматизовано та реалізовано зокрема засобами інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування з урахуванням, що ці провадження будуть перебувати під тривалим (можливо, постійним) міжнародним контролем, що забезпечуватиме також необхідну оперативність в їх розслідуванні та у подальшому спрямуванні. Така система має враховувати обставини справи, категорію порушення міжнародного права, його серйозність (за комплексом параметрів), зв'язок з іншими провадженнями (особливо у випадку вчинення структурних порушень), тривалість та динаміку провадження, його складність тощо (ч. 3 ст. 28 КПК);

ж) установлено, що в окремих державах кримінальним провадженням (справам) за конкретними подіями таких злочинів, а тим

більше кримінальному переслідуванню конкретних осіб в таких провадженнях може передувати особливий (за способом організації) вид (за способом організації, завданнями) розслідування, поійменованний як структурне розслідування. З'ясовано, що структурне розслідування полягає в кримінально-процесуальній діяльності, спрямованій насамперед не на встановлення обставин конкретного міжнародного злочину, а на встановлення контекстуальних обставин, патернів злочинів (зв'язку злочинів зі спільними рисами), структур і систем (а також осіб, які грають ключові ролі в них), пов'язаних із вчиненням злочинів. Ці особливості структурних розслідувань, а також обумовлена ними певна надмірність документування та збирання доказів щодо можливих міжнародних злочинів та їх контексту в ситуаціях збройних конфліктів, окупацій, або інших контекстів, що супроводжують широкомасштабні чи систематичні порушення прав людини, формують запит на використання відповідних інформаційно-аналітичних баз для структурування, систематизації зібраної інформації (у випадку належного процесуального оформлення – доказів), управління нею, зокрема обміном цієї інформації між особами, органами (органами досудового розслідування, прокуратурами, оперативними підрозділами), між органами різних держав (у випадку поліюрисдикційних розслідувань) чи міжнародними органами, залученими до таких розслідувань;

з) доведено, що використання Україною в своїх розслідуваннях однієї з таких міжнародних цифрових колекцій доказів – Бази даних щодо доказів про основні міжнародні злочини (англ. Core International Crimes Evidence Database – CICED), створеної при Євроюсті на основі Регламенту Європейського Парламенту та Ради про внесення змін до Регламенту (ЄС) 2018/1727 щодо збереження, аналізу та зберігання в Євроюсті доказів щодо геноциду, злочинів проти людяності, воєнних злочинів та суміжні кримінальні злочини, потребує відповідних змін до кримінального процесуального законодавства, зокрема, ст. 106–1 КПК, належного унормування електронних доказів та транскордонного обміну ними, створення відповідного національної бази даних таких доказів;

и) у зв'язку з дією принципу незастосування жодних строків давності до основних міжнародних злочинів, потребу в пріоритезації розслідувань цих злочинів, запропоновано доповнити ст. 219 КПК новою частиною восьмою такого змісту: «Правила, передбачені цією статтею, не застосовуються до кримінальних проваджень, які здійснюються у зв'язку із вчиненням злочинів, передбачених статтями 436, 437, 438, 439, 442, 445 Кримінального кодексу України», а також виключити в ч. 5 ст. 49 КК України посилання на частину першу щодо ст. 442 КК. Обґрунтовано, що розумність строків досудового розслідування кримінальних проваджень про злочини, передбачені статтями 436, 437, 438, 439, 442, 445 КК України, має забезпечуватися через чіткі умови та процедури пріоритезації таких проваджень, ефективне планування досудового розслідування та контроль, за відповідного процесуального керівництва, що може бути частково автоматизовано та реалізовано зокрема засобами інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування з урахуванням, що ці провадження будуть перебувати під тривалим (можливо, постійним) міжнародним контролем, що забезпечуватиме також необхідну оперативність в їх розслідуванні та у подальшому спрямуванні. Така система має враховувати обставини справи, категорію порушення міжнародного права, його серйозність (за комплексом параметрів), зв'язок з іншими провадженнями (особливо у випадку вчинення структурних порушень), тривалість та динаміку провадження, його складність тощо (ч. 3 ст. 28 КПК).

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Монографія – 1:

Глинська Н. В., Клепка Д. І., Репіна Ю. С. Вступ до проблеми цифровізації кримінального провадження : монографія. Харків : Право, 2023.

Збірник наукових праць – 1:

Перспективні напрями розвитку кримінальної юстиції в цифрову еру : матеріали Всеукр. заоч. наук.-практ. конф. (м. Харків, 24 липня 2023 р.) : електрон. наук. вид. / редкол. : В. С. Батиргарєєва (гол.),

Н. В. Глинська, Д. П. Євтєєва ; [уклад. : Н. В. Глинська, Д. І. Клепка] ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України. Харків : Право, 2023. 194 с.

Аналітичне дослідження –1:

Збірник ініціативної нормопроектної діяльності фахівців Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України в межах реалізації фундаментальних досліджень у 2022 р. : електрон. наук. вид. / упоряд. : В. С. Батиргарєєва, Д. П. Євтєєва, Н. В. Нетеса, В. В. Пивоваров ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України. Харків : Право, 2023. 134 с.

Наукові статті – 13:

– Глинська Н. В. Правовий аспект запровадження режиму paperless в кримінальному провадженні України. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 45. С. 86–96;

– Глинська Н. В., Клепка Д. І. Основні аспекти стратегії унормування інституту цифрових доказів в кримінальному процесуальному законодавстві. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 46. С. 48–66;

– Подкопаєв С. В. До питання дієвості гарантій незалежності прокурорів в Україні. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. № 2. С. 206–226;

– Шило О. Г., Глинська Н. В. Проблеми правового регулювання відступу від правової позиції Верховного Суду (в контексті застосування кримінального процесуального законодавства України). *Вісник Національної академії правових наук України*. 2022. № 2. С. 292–312;

– Клепка Д. І. Міжнародний досвід здійснення дистанційного правосуддя в кримінальному провадженні. *Інтернаука. Серія: «Юридичні науки»*. 2023. № 7. С. 38–43;

– Дроздов О. М., Марочкін О. І. Закриття кримінального провадження у зв'язку з втратою чинності законом, яким встановлювалася кримінальна протиправність діяння. *Правові новели*. 2023. № 19. С. 185–203;

– Марочкін О. І. Цифрове правосуддя: актуальні питання забезпечення права на приватність особи, підданої тестуванню на поліграфі. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки»*. 2023. № 11;

– Марочкін О. І. Відкриті дані як джерело електронних доказів у кримінальному провадженні. *Інтернаука. Серія: «Юридичні науки»*. 2023. № 12.

– Пашковський М. І. Питання цифровізації досудового провадження у стратегічних документах Офісу Прокурора Міжнародного кримінального суду. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 12(18). С. 632–648;

– Пашковський М. І. Структурні розслідування міжнародних злочинів: досвід Німеччини. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 659–661;

– Рєпіна Ю. С. Поточний стан та перспективи нормативно-правового наближення між Україною та ЄС у секторі телекомунікаційних послуг, що засновані на умовному доступі або складаються з нього. *Київський часопис права*. 2023. № 4. С. 146–152;

– Дунаєва Т. Є. Окремі аспекти використання цифрових технологій при розслідування кіберзлочинів. *Актуальні питання у сучасній науці. Серія «Право»*. 2023. № 12 (18). С. 502–512;

– Барабаш А. А. Використання власних технічних засобів для участі у судовому засіданні поза межами суду у кримінальному провадженні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 6. С. 624–627.

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 3:

– Gutorova N. O., Rachynska V., Gnedik Ye. S. Hiv criminalization's origins, enforcement, and social impacts. *Polski Merkuriusz Lekarski*. 2023. № 6. С. 624–631;

– Pashkov V. M., Sydorenko A. S., Gnedik Ye. S. The rehabilitation of post-traumatic stress disorder of servicemen: certain aspects. *Acta Balneologica*. 2023; (*Web of Science Q4*)

– Pashkov V. M., Harkusha A. O., Soloviov O. S. The impact of the introduction of artificial intelligence technologies on the current human rights and freedoms concept. *Polski Mercuriusz Lekarski*. 2023. № 6. С. 646–655.

Законопроект – 1:

Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо здійснення дистанційного судового провадження (направлено до Комітету з питань правоохоронної діяльності Верховної Ради України).

Тема «Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці та судовій експертизі», затверджена постановою президії НАПрН України № 118/5 від 15.06.2021. Номер державної реєстрації: 0120U105615. Термін виконання: 01.01.2022–31.12.2024. Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор, дійсний член (академік) НАПрН України Шепітько В. Ю.

Мета дослідження: визначення підходів і напрямів упровадження інноваційних методів та цифрових технологій у криміналістиці та судовій експертизі з метою вдосконалення криміналістичного забезпечення діяльності органів правопорядку і судово-експертних установ України.

Наукові результати:

– визначено роль і напрями використання цифрових технологій у криміналістиці й судовій експертизі; запропоновано порядок фіксації цифрової інформації, який включає детальний опис електронної техніки й цифрової інформації в протоколах процесуальних дій; виокремлено напрями використання цифрових технологій у розслідуванні воєнних злочинів;

– за результатами аналізу наукових публікацій вітчизняних і закордонних учених встановлено, що слідчі, судді, прокурори, співробітники оперативно-розшукових органів і судові експерти України та США під час роботи із цифровою інформацією зазнають певних труднощів через швидкий розвиток і зміну технологій циф-

рових пристроїв та, як наслідок, – зміну технологій її виявлення, вилучення, фіксації й дослідження. Науковці дійшли висновку, що слід розробити відповідну методичну й довідкову літературу та додати її до програм підвищення кваліфікації окремо для кожної категорії таких співробітників;

– аналіз норм законодавства України (КПК України) та США (Federal Rules of Evidence) щодо використання цифрових технологій у кримінальному провадженні показав, що судочинство США має більше можливостей для ефективного використання цифрових технологій, аніж судочинство України. Нормативно-правові акти й методична література щодо використання цифрової інформації, якими послуговуються в судочинстві США, є гідним орієнтиром для реформування законодавства України та розроблення методичних рекомендацій із цих питань;

– за результатами узагальнення 11 ухвал, 9 рішень і 25 постанов Верховного Суду, 18 рішень місцевих судів м. Харкова і Харківської області, 17 рішень Апеляційного суду Харківської області та Харківського апеляційного суду, 12 рішень Апеляційного Суду США та 19 рішень Верховного Суду США визначено умови визнання інформації в цифровому вигляді належними і допустимими доказами та здійснено аналіз можливостей використання цифрових технологій у кримінальному провадженні. Встановлено, що суди кримінальної юрисдикції України іноді ухвалюють протилежні рішення щодо визнання цифрової інформації допустимим доказом за тих самих умов. Причини невизнання судом допустимими доказами цифрової інформації: надання суду копії цифрової інформації, а не оригіналу; проведення НСРД та отримання цифрової інформації без доручення на те слідчого, прокурора й без ухвали слідчого судді; невідкриття стороні захисту доручення на проведення НСРД; відсутність процесуального оформлення рішення слідчого або прокурора про залучення до проведення НСРД «іншої особи» та ін.;

– на основі аналізу нормативно-правових актів України та країн ЄС і Ради Європи щодо регулювання процесів використання

систем штучного інтелекту (ШІ) в різних галузях (у т.ч., у правозастосовній діяльності) визначено порядок та обмеження в їх застосуванні, визначено зміст нормативно-правового регулювання процесів використання систем ШІ у правозастосовній діяльності, особливо – в умовах війни рф проти України;

- визначено перспективні напрями використання систем ШІ в кримінальному провадженні, а саме: пошук у відкритому доступі та аналіз потенційних джерел доказів; виявлення певних інформаційних операцій та їх ознак; виявлення потенційних свідків злочинів шляхом аналізу інформації з мережі Інтернет; ідентифікація осіб за фотознімками, відеозаписами текстами, голосом, ДНК та ін.;

- визначено межі використання систем ШІ для отримання деяких видів даних, які можуть порушувати права людини;

- визначено види, напрями й ефективність використання технологій ШІ у правозастосовній діяльності, а також їх роль у прогнозуванні темпоральних, територіальних і якісних показників злочинності, що оптимізуватимуть використання правоохоронними органами наявних ресурсів і виконання поліцейських функцій;

- обґрунтовано появу та формування нового напрямку криміналістики – цифрової, який обумовлений науково-технічним прогресом, запровадженням новітніх цифрових технологій, проблемами фіксації цифрових доказів в умовах війни, появою нових завдань, пов'язаних із необхідністю виявляти й збирати специфічні докази (цифрові, геномні, ядерні тощо);

- обґрунтовано необхідність доповнення програм підвищення кваліфікації слідчих, прокурорів, суддів та судових експертів матеріалом щодо підготовки у сфері цифрових технологій, особливу увагу приділено використанню цифрових доказів у розслідуванні злочинів в умовах воєнного стану;

- сформульовано пропозиції до Кримінального процесуального кодексу щодо використання цифрових доказів у кримінальному провадженні;

- визначено потребу у формуванні концепції цифрової криміналістики та вдосконаленні освітніх програм з урахуванням інно-

ваційних підходів криміналістичної дидактики та євроінтеграційних процесів, спрямованих на сучасний розвиток криміналістики.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Розділи монографій, виданих в Україні – 1:

Інноваційні методи, засоби та технології в криміналістиці та судовій експертизі : наук.-практ. посібн. / кол. авт. : В. Ю. Шепітько, Г. К. Авдєєва, В. О. Коновалова та ін. ; за заг. ред. В. Ю. Шепітька. Харків : Право, 2023. 116 с.

Аналітичне дослідження – 1:

Збірник ініціативної нормопроектної діяльності фахівців Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України в межах реалізації фундаментальних досліджень у 2022 р. : електрон. наук. вид. / упоряд. : В. С. Батиргарєєва, Д. П. Євтєєва, Н. В. Нетеса, В. В. Пивоваров ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України. Харків : Право, 2023. 134 с.

Наукові статті – 7:

– Шепітько В. Ю. Судова експертиза та судово-експертна діяльність: погляд крізь призму думок судових експертів. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2023. Вип. 1(30). С. 12–22;

– Shepitko V., Shepitko M. Fixation of Evidentiary Information on the War Crimes, Committed in Ukraine. *Archives of Criminology and Forensic Sciences*. 2023. № 1(7). P. 51–60;

– Авдєєва Г. К. Проблеми використання систем штучного інтелекту у правозастосовній діяльності. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2023. Вип. 2(102). С. 63–80;

– Авдєєва Г. К. Цифрові докази і системи штучного інтелекту у правозастосовній діяльності. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 46. С. 32–40;

– Avdeeva G., Żywucka-Kozłowska E. Problems of Using Digital Evidence in Criminal Justice of Ukraine and the USA. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*. 2023. Iss. 1(30). P. 126–143;

– Яремчук В. О. Інноваційні підходи у криміналістиці та судовій експертизі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2023. Вип. 79. Ч. 2. С. 272–275;

– Негребецький В. В. Електронні реєстри судових експертів: світова практика. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство практика*. 2023. № 2 (6). С. 35–39.

Наукові статті у інших закордонних наукових періодичних виданнях – 4:

– Shepitko V., Shepitko M., Kapustina M. Criminalistics in Ukraine – between Theory, Practice and Training. *Social Issues*. 2023. № 1 (18). P. 41–65;

– Shepitko V. Innovative Methods and Technologies of Digital Forensics in the Investigation of War Crimes. *Criminalistics and Digital Forensic Expertology: Science, Studies, Practice*. 2023. Vol. 19. P. 74–80;

– Shevchuk V. M. Development trends in criminalistics in the era of digitalization. *Modern knowledge: research and discoveries: I International Scientific and Practical Conference* (Vancouver, Canada, May 19–20, 2023). P. 198–219;

– Avdeeva G. Problems of the digital evidence usage during the investigation of traffic incidents. *Law and life: Scientific-practical publication. Special edition*. 2023. P. 65–69.

Наукові статті у інших вітчизняних наукових періодичних виданнях – 1:

Shevchuk V. M. The role of digital technologies in the investigation of warcrimes in Ukraine: criminalistic problems. *Grail of Science: International scientific journal*. 2023. № 25. P. 97–110.

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 1:

Shevchuk V. M., Musiienko O. L., Sokolenko M. O. Criminal Offenses Related to Illicit Trafficking in Falsified Medicines: Investigation Problems. *Wiadomości Lekarskie*. 2023. Vol. 76. No. 5. Part 1. P. 992–1000.

Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування

Тема «Впровадження в Україні міжнародних стандартів прав людини в умовах європейської інтеграції», затверджена постановою президії № 118 від 15.06.2021. Номер державної реєстрації: 0120U101157. Термін виконання: 01.01.2020–31.12.2023. Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор, дійсний член (академік) НАПрН України Рабінович П. М.

Мета дослідження – розробка концептуальних засад упровадження європейських стандартів прав людини в Україні та підвищення дієвості їхньої імплементації в сучасних умовах прискореної європейської інтеграції, воєнного стану та післявоєнного відновлення.

Наукові результати:

– визначено, що загроза національній безпеці не може обґрунтовувати обмеження конституційних прав і свобод, які не підлягають обмеженням навіть у воєнний чи надзвичайний стан. Установлено межі застосовності юридико-технічного прийому зважування конституційних цінностей; стверджено, що такі цінності не підлягають зважуванню, коли існує абсолютна заборона обмеження відповідних конституційних прав і свобод. Принцип пропорційності уступає перед принципом недоторканності людської гідності, яка є фундаментом усіх прав і свобод людини. Розглянуто практику порушення цього принципу в рішеннях вищих судових органів України, включаючи Касаційний адміністративний суд та Велику Палату Верховного Суду;

– центральне місце в системі юридичних гарантій репродуктивних прав людини в ЄС займає Хартія ЄС і стаття 35 цього документа. Однак після аналізу установчих актів ЄС, включаючи статтю 35 Хартії ЄС, виявлено, що органи ЄС не мають юрисдикційних повноважень для встановлення спільних стандартів репродуктивних прав людини між державами-членами ЄС. Згідно статті 35 Хартії ЄС відповідальність за політику охорони здоров'я покладена на держави-

члени ЄС, що дає їм широкий маневр у визначенні репродуктивних прав людини. У різниці від органів та інституцій ЄС, органи Ради Європи, зокрема Європейський суд з прав людини, мають можливість гарантувати міжнародний юридичний захист прав людини в сфері охорони здоров'я. Усі держави-члени ЄС є також членами Ради Європи і Конвенція про захист прав людини та основних свобод є основою для європейських стандартів прав людини. Європейський суд з прав людини відіграє ключову роль у регулюванні репродуктивних прав людини в європейському правовому просторі. Таким чином, ЄСПЛ є основним міжнародним органом, який визначає європейські стандарти репродуктивних прав людини;

– рішення суду у справах з екологічною тематикою розширили сферу дії статей 2, 3, 6, 8, 10, 13, 14 та ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції про захист прав і основоположних свобод. Це підкреслює актуальність та живий характер самої Конвенції. Спостерігається зростання цієї тенденції, що включає все більше аспектів захисту основних прав людини. Судді ЄСПЛ наголошують на необхідності знаходження «справедливого балансу між інтересами окремої особи і суспільства», що відображає важливий філософсько-правовий підґрунтя їхніх поглядів. Цей принцип підкреслює значущість інтересів спільноти, і його втілення в юридичній практиці відображає певний аспект ліберального комунітаризму. Важливо враховувати, що екологічні проблеми сучасного світу є глобальними й стосуються інтересів усього суспільства і людства в цілому, включаючи прийдешні покоління. Це особливо помітно в контексті «кліматичних» справ, які розглядає Страсбурзький суд. Розгляд цих справ може змінити сприйняття екологічних прав і відкрити нові можливості для їх захисту;

– міжнародна система захисту прав людини недостатньо готова врегулювати ситуацію, де держава, що є постійним членом Ради Безпеки ООН, агресивно вторглася в Україну, порушуючи міжнародні стандарти у сфері прав людини та гуманітарного права. Система захисту людських прав та миру в ООН потребує реформування. Притягнення до відповідальності осіб, винних у порушеннях

прав людини та воєнних злочинах під час російської агресії в Україні, стикається з численними проблемами: знищення доказів на окупованих територіях, нестача ресурсів для розслідування порушень прав людини та воєнних злочинів, малоймовірність видачі винних осіб росією міжнародним судовим органам, обмеження доступу до справедливого судового процесу. Додатково важливо вирішити питання з оцінки завданих збитків, включаючи екологічні наслідки, які виникли внаслідок агресії проти України.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Монографія – 1:

Впровадження в Україні міжнародних стандартів прав людини (загальнотеоретичні, методологічні та прикладні аспекти) : монографія. *Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України* / редкол. : П. М. Рабінович та ін. Серія І. Дослідження та реферати. Вип. 37. Львів, «Медицина і Право». 2023. 271 с.

Збірник наукових праць (коментарів законодавства) – 1:

Організація Об'єднаних Націй у спробах протидіянню агресії Російської Федерації проти України / уклад. : П. Рабінович, Р. Тополевський, Т. Дудаш, В. Гончаров, А. Наконечна. *Інформаційний бюлетень*. Львів : Вид-во ЛОБФ «Медицина і право». 2023. Вип. 3. 38 с.

Наукові статті – 9:

– Гончаров В. В. Дискримінація і звинувачення жертви у світлі натуралістичної теорії моралі Пітера Стросона. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 296–306;

– Гончаров В. В. Про деякі особливості відображення правової природи дискримінації в національній судовій практиці. *Право України*. 2023. №6. С. 96–104;

– Добрянський С. П., Кокір Я. В. Межі здійснення репродуктивних прав людини: деякі теоретичні аспекти. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 39–53;

– Добрянський С. П., Кокір Я. В. Репродуктивні права людини у Європейському Союзі: перспективи удосконалення. *Право України*. 2023. № 6. С. 69–84;

– Наконечна А. М. Права людини у світлі сучасних концепцій: загальнотеоретичне дослідження. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 28–38;

– Панкевич О., Гаврильців М. Концепція захисту екологічних прав у практиці Страсбурзького суду: деякі загальнотеоретичні та філософсько-правові аспекти. *Право України*. 2023. № 6. С. 51–68;

– Рабінович П. М., Дудаш Т. І., Тополевський Р. Б., Гончаров В. В., Наконечна А. М. Резолюція Ради з прав людини ООН, ухвалена 24 березня 2022 року ES-11/2, «Гуманітарні наслідки агресії проти України». Науковий коментар. *Право України*. 2023. № 2. С. 84–90;

– Рабінович С. П. В пошуку підстав прав людини: до дискусій в українському правознавстві. *Право України*. 2023. № 6. С. 19–32;

– Тополевський Р. Б. Притягнення до відповідальності російської федерації за порушення гуманітарного права та прав людини: теорія та практика. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 54–67.

Науково-практичний захід – 1:

Науковий семінар «Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах війни та післявоєнний період» (м. Львів, 23 червня 2023 р.).

Науково-правові висновки – 2:

На проєкти нормативно-правових актів – 1:

Науково-консультативний висновок на звернення Голови Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій Бабака С. В. щодо надання експертного висновку до проєкту Закону України «Про застосування англійської мови в Україні» (реєстр. № 9432–1 від 12.07.2023 (доопрацьований від 13.07.2023)).

Щодо правозастосування – 1:

Науково-консультативний висновок за зверненням судді Конституційного Суду України Петришина О. В. щодо конституційнос-

ті пункту 2 розділу I Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» щодо підвищення рівня пенсійного забезпечення окремих категорій осіб» від 29.06.2021 № 1584-IX.

Концепція розвитку законодавства – 1:

Концепція законодавчого забезпечення діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини вимогам конституційної законності і правової визначеності як складовим європейських стандартів верховенства права.

Законопроект – 1:

Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини».

Тема «Правове забезпечення адміністративної реформи в умовах розвитку сучасного українського конституціоналізму та цифровізації публічного управління», затверджена постановою президії НАПрН України № 118/5 від 15.06.2021. Номер державної реєстрації: 0122U000364. Термін виконання: 01.01.2022–31.12.2025. Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор Лученко Д. В.

Мета дослідження – розробка концептуальних засад та механізмів правового забезпечення адміністративної реформи в умовах розвитку українського конституціоналізму та цифровізації публічного адміністрування.

Наукові результати:

– встановлено, що попри прогресивний розвиток цифрових технологій та глобальні тенденції до впровадження електронної демократії, реалізація цієї концепції в Україні зазнає певних труднощів. Визначено, що в Україні існують необхідні нормативно-правові основи для реалізації електронної демократії, однак застосування технологій для підвищення ефективності громадської участі, прозорості та відкритості влади є недостатнім. Виявлено низку проблем, які обмежують розвиток електронної демократії в Україні,

включаючи технічні й організаційні виклики, недостатній рівень цифрової грамотності населення та проблеми із захистом персональних даних;

- досліджено найбільш популярні, значущі й успішні онлайн-портали державних послуг електронного урядування для здійснення публічного управління в умовах воєнного стану в Україні, а також процес розвитку цифрових технологій в Україні, що є не тільки можливістю до втілення істотних змін, упровадження інформаційно-комунікаційних технологій для задоволення потреб громадян, а й новим викликом для розвитку та становлення правової системи публічного управління на сучасному етапі, що вимагає всебічного вивчення й обґрунтування;

- дослідження показало важливість цифрової трансформації для підвищення ефективності податкового адміністрування. Використання таких технологій, як інформаційні системи, блокчейн і штучний інтелект, може значно знизити час обробки податкових декларацій, забезпечити швидкість та прозорість взаємодії з податковими органами. Однак виявлено необхідність розробки адекватного нормативно-правового поля, підготовки кваліфікованого персоналу та забезпечення цифрової безпеки;

- виявлено необхідність удосконалення механізмів податкової відповідальності для забезпечення справедливості, ефективності та прозорості податкової системи. Зазначено, що важливість правового регулювання, врахування соціально-економічного контексту та стимулювання добровільного виконання податкових обов'язків з боку платників;

- у межах дослідження було підкреслено значущість компетентного публічного адміністрування в процесі розробки та реалізації податкової політики. Виявлено, що активне залучення громадськості, експертів та бізнесу в цей процес може сприяти створенню більш справедливої й ефективної податкової системи, що враховує різні інтереси та сприяє економічному розвитку;

- проведено розширений аналіз сучасного стану космічного права з урахуванням публічного адміністрування, глобальної та на-

ціональної безпеки. Дослідження акцентує на важливості розвитку космічної галузі для національних інтересів, особливо у сферах безпеки та оборони. Результати вказують на потенціал космічних технологій у супутниковій розвідці, геолокації, комунікаціях та моніторингу довкілля, але вимагають значних інвестицій, розвитку наукового потенціалу та міжнародного співробітництва. Рекомендується подальше дослідження й удосконалення нормативно-правової бази та цифрової безпеки в контексті космічної діяльності для забезпечення національної безпеки України;

– проведено аналіз сучасного стану правового регулювання способів вирішення правових спорів у сфері публічного адміністрування. Дослідження висвітлює важливість ефективних механізмів вирішення правових суперечок у цій сфері з урахуванням прозорості, справедливості й ефективності. Результати дослідження вказують на необхідність подальшого розвитку та вдосконалення правового регулювання в цьому напрямку для забезпечення справедливого та швидкого вирішення правових спорів у сфері публічного адміністрування;

– незважаючи на певні успіхи в імплементації цифрових технологій у судовій системі, виявлено багаточисленні виклики, які стримують ефективне впровадження електронного судочинства. Зокрема, становлення електронного судочинства ускладнюється технічними та організаційними проблемами, недостатнім рівнем цифрової грамотності серед суддів та інших учасників судового процесу, а також викликами, пов'язаними з конфіденційністю та безпекою даних. Результати дослідження підкреслюють необхідність подальшої модернізації законодавчого забезпечення, покращення технічної інфраструктури та підвищення рівня цифрової грамотності для успішного розвитку електронного судочинства в Україні;

– проведено дослідження сучасного стану правового регулювання інформаційної безпеки та викликів у сфері інформаційної безпеки в умовах конфлікту росії проти України. Визначено інформаційну безпеку як необхідну складову національної безпеки та виявлено три групи загроз: кібернетичні злочини, кібернетичний те-

роризм і інформаційна війна. Основною загрозою визнано інформаційну війну, що ставить під сумнів суверенітет держави в інформаційному просторі. В контексті широкомасштабного конфлікту з РФ обговорюється необхідність нової архітектури світової безпеки для стримування загрози розпаду демократичного світу від російсько-нацистського режиму;

- розглянуто впровадження цифрових інновацій для забезпечення безперервного доступу громадян до державних послуг. Досліджено позитивний зарубіжний досвід цифрових трансформацій державного управління. Встановлено хід розвитку державної платформи «Дія» та оперативної адаптації її спектру надаваних адміністративних послуг згідно потреб населення в умовах війни, зокрема, критично важливими новими послугами стали: реєстрація внутрішньо переміщених осіб, доступ до медичних та соціальних послуг;

- виявлено, що автоматизація збирає значну кількість даних, яка може значно підвищити ефективність виявлення та реагування на порушення. Однак дослідження також указує на деякі проблеми й обмеження, включаючи питання щодо захисту персональних даних, необхідність удосконалення законодавчої бази та недостатність прозорості й об'єктивності автоматизованих процесів. Висвітлено потребу в удосконаленні технологічного й організаційного аспектів автоматизованого провадження в справах про адміністративні правопорушення, що буде сприяти більшій правовій впевненості та забезпечить більшу ефективність у забезпеченні безпеки дорожнього руху.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Монографія – 1:

Публічне управління в умовах цифрової трансформації: сучасний стан та тенденції : електрон. видання. Харків : НДІ держ. будів. та місц. самовряд., 2023. 186 с. (Серія «Наукові доповіді», вип. 31).

Збірники наукових праць – 2:

- Еволюція доктрини адміністративного права в Україні : зб. тез доповідей та повідомлень за матеріалами круглого столу, при-

свяченого 30-річчю Національної академії правових наук України (м. Харків, 19 травня 2023 р.). Харків : НЮУ ім. Ярослава Мудрого. 2023. 163 с.;

– Трансформація законодавства в умовах воєнного стану та післявоєнного часу: стан та перспективи : зб. тез доповідей та повідомлень за матеріалами круглого столу (м. Харків, 17 березня 2023 р.). Харків : НЮУ ім. Ярослава Мудрого, 2023. 232 с.

Наукові статті – 11:

– Kostenko I. V. Legal disputes and gaps in the context of space and security legislation of Ukraine. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 354–371;

– Mucomela I. V. The evolutionary development and role of the right to information in the information society. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 229–241;

– Битяк О. В. Підстави та порядок звільнення від адміністративної відповідальності за Порушення правил дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 317–328;

– Кучерявенко М. П. Узгодження податкового регулювання на межі чинного законодавства, юрисдикційних критеріїв та викладання податково-правових дисциплін. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 28–40;

– Лученко Д. В., Балакарева І. М., Белікова М. І. Державне управління в цифрову епоху в Україні. *Наукові інновації та передачі технології (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)*. 2023. № 10 (24). С. 289–301;

– Мукомела І. В. Теоретико-правовий аналіз нормативного забезпечення інформаційної безпеки в Україні. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 164–173;

– Політанський В. С. Європейський досвід впровадження сервісів надання транскордонних електронних адміністративних послуг: правовий статус, загальнотеоретична характеристика та перспективи розвитку. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30, № 4. С. 178–196;

– Політанський В. С. Практика законодавчого закріплення електронного цифрового підпису в процесі здійснення публічного управління та впровадження цифрових технологій. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 254–266;

– Смичок Є. М. Актуальні питання податкового адміністрування в умовах воєнного стану. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 291–305;

– Смичок Є. М., Брояков С. В. Українці із захищеним статусом «S» та їх податково-резидентський статус : підходи у Швейцарії. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 347–353;

– Чалабієва М. Р. Роль електронної держави у впровадженні адміністративної реформи та забезпеченні ефективного публічного управління. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. Вип. 8. С. 69–73.

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 3:

– Bielikova M. I., Georgiievskiy I. Challenges and Developments in the Public Administration of Autonomous Shipping. *Lex Portus*. 2023. №9 (1). P. 20–36;

– Yaroshenko O. M., Shapoval R. V., Melnychuk N. O., Luchenko D. V., Shvets N. M. Labour Migration During the War: State Regulation, Integration into the Economic System and Migration Policy. *Urbanities – Journal of Urban Ethnography*. 2023. Vol. 13. Iss. 1. P. 89–104;

– Pysarenko N., Bytiak Yu., Balakarieva I., Marchenko O. Concepts and Features of Administrative Contracts through the Prism of Regulatory Provisions and Judicial Practice in Ukraine. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2023. № 1(18). P. 147–167.

Наукові заходи – 3:

– Круглий стіл, присвячений 30-річчю Національної академії правових наук України «Еволюція доктрини адміністративного права в Україні» (м. Харків, 19 травня 2023 р.);

– Круглий стіл «Трансформація законодавства в умовах воєнного стану та післявоєнного часу: стан та перспективи» (м. Харків, 17 березня 2023 р.);

– Онлайн круглий стіл «Реформування адміністративно-деліктного законодавства», присвячений 220-річчю Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Концепція розвитку законодавства – 1:

Концепція правового забезпечення використання та удосконалення електронного судочинства при вирішенні публічно-правових спорів.

Законопроект – 1:

Проект Закону про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства (у частині використання й удосконалення електронного судочинства при вирішенні публічно-правових спорів).

Тема «Правова політика і національні механізми забезпечення розвитку української державності у контексті євроатлантичної інтеграції та подолання наслідків війни», затверджена постановою бюро президії НАПрН № 206/1-Б від 26.08.2022. Номер державної реєстрації: 0123U101259. Термін виконання: 01.01.2023–12.12.2026. Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор Яковюк І. В.

Мета дослідження полягає в розробці концептуальних засад та правових механізмів збереження, захисту та модернізації української державності в умовах війни, пост-воєнного відновлення України, що поєднується з комплексом заходів, спрямованих на інтеграцію до складу Європейського Союзу.

Наукові результати:

– дослідження особливостей розбудови національних механізмів реагування на наслідки війни виявило, що така робота має бути багатоаспектною, добре координованою та довготривалою. Розбудова цих механізмів має включати не тільки відновлення інфраструктури та економіки, а й психологічну підтримку для тих, хто страждав від війни. Це також включає перехідну справедливість,

що означає притягнення до відповідальності тих, хто вчинив воєнні злочини та забезпечення відшкодування потерпілим;

- дослідження правових аспектів розвитку громадянського суспільства в Україні в контексті євроатлантичної інтеграції підкреслює важливість якісної правової освіти, доступу до інформації та розбудови законодавчого середовища, сприятливого для розвитку громадянського суспільства. Правова освіта необхідна для забезпечення усвідомленого участі громадян у процесах євроінтеграції, зокрема в контексті впровадження стандартів НАТО та ЄС в Україні. Це включає знання про демократію, права людини та роль громадянського суспільства;

- парламентська реформа в Україні є важливою для розбудови парламентаризму і демократизації влади, але наразі характеризується безсистемністю й непослідовністю. Основною рекомендацією є послідовне врахування світового конституціонального досвіду, парламентської практики України і запитів громадянського суспільства при розробці нової комплексної парламентської реформи. Серед перспективних напрямків реформи – поліпшення законодавчого процесу, збільшення громадського обговорення законопроектів, підвищення контролю парламенту над виконавчою владою та багато інших важливих заходів;

- проведено аналіз міжнародно-договірної бази співробітництва України з ЄС, виявлено проблеми та визначено перспективи розвитку євроінтеграційних процесів. Ключовими завданнями в цьому контексті є зміцнення стратегічного партнерства в сфері безпеки, економічна інтеграція та проведення реформ. Дослідження також указує на можливість фінансової підтримки та доступу до європейського ринку як перспективи для України. Європейська інтеграція залишається пріоритетом для країни й має потенціал для модернізації економіки, залучення інвестицій та підвищення конкурентоспроможності;

- висвітлено, що громадська думка формується в комунікаційних каналах громадськості і влади, і впливає на політико-правову сферу через різні функції, такі як контроль, консультація, директив-

ність, охорона, адаптація та соціалізація. Важливо враховувати, що її вплив не є ціннісно-нейтральним і має аксіологічний аспект. Громадська думка взаємодіє з владою й формує унікальні державно-правові режими, які вимагають теоретичного аналізу та моделювання. Методологія дослідження громадської думки передбачає системний факторний аналіз і враховує вплив інформаційних технологій і дезінформації на її формування й розповсюдження;

- проведено міждисциплінарний аналіз соціокультурних та інституційно-правових аспектів розбудови правової держави в Україні. Зазначено, що цей процес вимагає взаємодії різних факторів, але є обтяженим труднощами об'єктивного та суб'єктивного характеру. Серед актуальних проблем виділяються оптимізація системи влади, підвищення професіоналізму чиновників, реалізація принципів правової держави з урахуванням європейських стандартів демократії;

- дослідження зміцнення правової держави в Україні в контексті євроатлантичного вектору акцентує на важливості адаптації європейських та трансатлантичних стандартів у сфері правосуддя, корупції, прав людини та демократії. Основним завданням є впровадження прозорих і ефективних механізмів державного управління, боротьба з корупцією, а також захист прав і свобод громадян;

- виявлено, що концептуальні елементи включають уявлення про природу та склад верховенства права, а інституційні елементи включають у себе незалежну судову систему та інші форми захисту прав. Міжнародні організації, такі як ООН, Світовий Банк та Європейський Союз можуть відігравати важливу роль у реформуванні верховенства права в Україні. Активність неурядових організацій та роль юристів-адвокатів також важливі в забезпеченні верховенства права;

- дослідження відновлення та захисту культурної спадщини в зоні конфлікту з правового аспекту вимагає акцентування на чотирьох ключових аспектах: міжнародному законодавстві, національному законодавстві, відновлювальних процедурах та міжнародному співробітництві. Важливо підкреслити необхідність використання

міжнародних та національних норм для захисту культурних цінностей, оптимізацію відновлювальних процедур, та активного використання міжнародних партнерств для підвищення ефективності охорони та відновлення культурної спадщини;

– в умовах повномасштабної агресії російської федерації проти України відбувається активізація процесів європейської та євроатлантичної інтеграції, що відкриває нові можливості для прискорення вступу України до європейської сім'ї. Набуття Україною статусу держави-кандидатки на членство в Європейському Союзі та початок переговорів щодо вступу стали кульмінацією цього процесу. У такому контексті наукове обґрунтування механізмів адаптації національного законодавства України до права ЄС, з особливим акцентом на історичний контекст війни з російською федерацією, стає надзвичайно важливим завданням. Необхідно розробляти доктринальні підходи, які забезпечать ефективність процесу наближення українського законодавства до європейських стандартів, ураховуючи також подальший розвиток України після війни.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Монографія – 1:

Модернізація Української державності в умовах європейської інтеграції та повоєнного відновлення : електрон. видання. Харків : НДІ держ. будів. та місц. самовряд., 2023. 140 с. (Серія «Наукові доповіді», вип. 30).

Збірники наукових праць – 2:

– Права людини і демократія : зб. наук. статей за матеріалами IV наук. практ. конф. з європ. права (м. Харків, 12 травня 2023 р.) / редкол. : Д. В. Лученко, С. Г. Серьогіна, Т. В. Комарова та ін. Харків, 2023. 194 с.;

– Національна безпека України в умовах нових викликів і загроз : зб. наук. статей за матеріалами I-ї наук. практ. конф., присвяч. пам'яті проф. Ю. П. Битяка (м. Харків, 19 травня 2023 р.) / редкол. : С. Г. Серьогіна, І. В. Яковюк та ін. Харків, 2023. 120 с.

Наукові статті – 20:

– Holovashchenko O. S. Participation of civil society and the state in ensuring the development of volunteer organizations. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 306–316;

– Головащенко О. С. Громадянське суспільство та соціальна правова держава: взаємодія в контексті мовних та інших соціокультурних відносин. *Форум Права*. 2023. № 77 (4). С. 16–22;

– Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Права і свободи людини: інформаційний вимір. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. 2023. № 3 (58). С. 6–22;

– Данильян О. Г., Калиновський Ю. Ю. Соціальна нестабільність та форми її прояву в сучасному світі. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 125–150;

– Жук Н. А. Концепції трансформації капіталізму як фактору розвитку держави і права капіталістичного типу: критично-порівняльний аналіз у світлі ідей макромоделі «капіталізму стейхолдерів» К. Шваба. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Право»*. 2023. Вип. 35. С. 15–23;

– Жук Н. А. Мова як об'єкт міждисциплінарних досліджень: методологічна аспекти у контексті тенденцій розвитку політико-правової сфери у сучасних умовах. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Право»*. 2023. Вип. 36;

– Зозуля О. І. Особливості організації роботи Верховної Ради України в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 4. С. 70–75;

– Зозуля О. І. Перспективи розвитку парламентського контролю в Україні. *Форум права*. 2023. № 3. С. 6–29;

– Зозуля О. І. Повноваження Голови Верховної Ради України: особливості та шляхи вдосконалення. *Форум права*. 2023. № 1. С. 20–32;

– Зозуля О. І. Порядок обрання та відкликання Голови Верховної Ради України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 1. С. 62–67;

- Зозуля О. І. Проблеми та шляхи удосконалення законотворчої діяльності Верховної Ради України. *Форум права*. 2023. №2. С. 43–64;
- Зозуля О. І. Сучасний стан і перспективи правового регулювання парламентської етики в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. №5. С. 128–133;
- Максимов С. І. Верховенство права у концептуальному та інституційному вимірах. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 51–70;
- Олейников С. М. Концепт громадської думки як конституційного інституту демократії. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. №6 (12). С. 389–403;
- Рагуліна К. А., Петришин О. О. Процес європейської інтеграції України на тлі повномасштабного вторгнення: нормативні основи, проблеми та перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №7. С. 52–56;
- Руднева О. М., Салліван-Приходько О. В. Суб'єкти приватного права в системі глобального управління економіко-правовими реформами. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 329–346;
- Трагнюк О. Я., Киргізова В. С. Деякі питання захисту прав людини у сфері бізнесу в рамках ООН. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. №5. С. 605–611;
- Чижов Д. А., Єфремова К. В., Пасат М. О. Проблеми забезпечення економічної безпеки України та шляхи їх вирішення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №4. С. 34–37;
- Яковюк І. В., Трагнюк О. Я. Конституційно-правові основи політики екологічної безпеки. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №6. С. 272–276;
- Яковюк І. В., Трагнюк О. Я., Щокін Ю. В. Деякі доктринальні підходи до визначення поняття екоциду у міжнародному праві. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 267–283.

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 5:

– Bilousov, Y., Yakoviyk, I., Kosinova, D., Asirian, S., & Zhukov, I. Foreign state immunity in the context of Russia's full-scale aggression against Ukraine. *Amazonia Investiga*. 2023. Vol. 12. Iss. 67. P. 283–292.

– Danilyan O. G., Dzeban O. P., Hetman Y. A. Kalynovskyi Y. Y. Features of information war in the media space in the conditions of Russian aggression against Ukraine. *Cogito*. 2023. Vol. 15. Iss. 3. P. 55–71.

– Danilyan O. G., Dzeban O. P., Kalynovskyi Y. Y. Digital man as a product of information society. *Cogito*. 2023. Vol. 15. Iss. 1. P. 142–159.

– Lomaka V., Yakoviyk I., Bilousov Y. Europeanisation and Its Impact on Candidate Countries for EU Membership: A View from Ukraine. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2023. Vol. 6. Iss. 2. P. 59–81.

– Zozulia O., Zozulia I., Dovhan O. Legal regulation of foreign affairs governance: foreign experience for Ukraine. *DIXI*. 2023. Vol. 25. №2. P. 1–16.

Концепція розвитку законодавства – 1:

Концепція внесення змін до Національної програми правової освіти населення.

Законопроект – 1:

Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану.

Тема «Місцеве самоврядування в механізмі європейської інтеграції та післявоєнного відновлення України», затверджена постановою бюро президії НАПрН № 206/1-Б від 26.08.2022. Номер державної реєстрації: 0123U101258. Термін виконання: 01.01.2023–31.12.2026. Науковий керівник – кандидат юридичних наук, доцент Лялюк О. Ю.

Мета дослідження полягає в розробці концепції правової моделі організації та здійснення місцевого самоврядування в контексті забезпечення національної безпеки та територіальної цілісності України в умовах війни, пост-воєнного відновлення України, що по-

єднується з комплексом заходів, спрямованих на інтеграцію до складу Європейського Союзу.

1. Наукові результати:

– проаналізовано правовий статус органів місцевого самоврядування, як суб'єктів забезпечення національної безпеки та територіальної цілісності України. Розглянуто сутність національної безпеки та аспекти її прояву на місцевому рівні, визначено повноваження органів місцевого самоврядування щодо самостійного забезпечення питань національної безпеки, а також встановлено аспекти взаємодії місцевого самоврядування з органами державної влади в цьому напрямку. Розглянуто особливості забезпечення національної безпеки органами місцевого самоврядування в умовах воєнного стану в Україні;

– за результатами дослідження: висвітлено роль і значення місцевого самоврядування в умовах забезпечення обороноздатності України й організації відсічі агресору; розкрито напрямки вдосконалення організаційно-правової моделі функціонування органів місцевої влади в умовах дії правового режиму воєнного стану, а також механізму конкретних організаційно-правових заходів, спрямованих на забезпечення функціонування економіки, надання адміністративних послуг, забезпечення першочергових потреб населення на територіях, підконтрольних органам державної влади та місцевого самоврядування України; розкрито специфіку взаємодії військової адміністрації, оперативного командування та органів місцевого самоврядування щодо здійснення заходів правового режиму воєнного стану; проаналізовано проблемні питання процесу вироблення та прийняття рішень, а також організаційного забезпечення форм діяльності органами місцевого самоврядування; напрацьовано рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання взаємодії муніципальних органів з державними органами, силами територіальної оборони, вимушеними переселенцями;

– багаторівневе управління досліджується як один із важливих напрямків європейської інтеграції України, чинник ефективізації регіонального та загальнодержавного розвитку. Визначена множин-

ність взаємодії рівнів системи такого управління, зумовлених горизонтально-вертикальною координацією, системно-структурною та функціонально-компетенційною організацією публічної влади, ступенем демократії участі. Принцип субсидіарності розглядається як такий, що дозволяє розмежувати сфери компетенції публічних органів влади різних рівнів та попри критику його за обмеженість застосування рамками європейської інтеграції перспективний поступ його являє беззаперечний дослідницький інтерес для розуміння сучасних вітчизняних публічно-управлінських процесів. Констатовано, що в умовах відновлення територій від наслідків війни регіональна політика держави спрямована на модернізацію інституційного механізму регіонального розвитку, розширення форм та методів його здійснення;

– за результатами дослідження ролі органів місцевого самоврядування в європейській інтеграції України визначено, що вони виконують ключову функцію у впровадженні європейських стандартів на місцевому рівні. Їх співпраця з центральною владою та вплив на соціокультурний і економічний розвиток регіонів важливі для європейської інтеграції. Зокрема, вони допомагають упроваджувати європейські норми та рекомендації на місцевому рівні, що сприяє гармонізації законодавства та підвищенню якості життя громадян;

– аналіз питань згуртованості в політиці України виявив три основних аспекти: євроінтеграція, соціальна згуртованість і згуртованість громад. Важливо забезпечити участь громад у формуванні політики згуртованості та розвиток регіонів, приділяючи увагу сталому розвитку та підвищенню якості життя мешканців. Згуртованість сьогодні є ключовим аспектом державної політики, сприяючи стабільності та добробуту громад;

– досліджено розвиток місцевого самоврядування в контексті європейської інтеграції та необхідність удосконалення муніципального законодавства. Ратифікація Європейської хартії місцевого самоврядування та Додаткового протоколу створила потребу в змінах для відповідності міжнародним стандартам муніципальної демо-

кратії та поліпшення системи владних відносин на місцевому та регіональному рівнях;

- розглянуто необхідність упровадження концепції New Public Management (Нового Публічного Управління) в Україні для покращення ефективності та прозорості публічного управління та надання якісних публічних послуг громадянам. Ця концепція передбачає перегляд традиційних методів управління та впровадження інноваційних підходів, таких як деконцентрація, деволюція, контрактне управління, управління якістю, бюджет участі, публічні слухання та е-урядування. Це дозволить збалансувати розвиток публічного та приватного секторів і покращити взаємодію між ними. Реалізація цих механізмів сприятиме розвитку громадянського суспільства та забезпечить громадянам більшу участь у прийнятті рішень і розуміння цінності державних інститутів;

- проаналізовано форми взаємодії України та Європейського Союзу в контексті місцевого та регіонального розвитку. Основний акцент у роботі зроблено на урядових та неурядових програмах Ради Європи, які діють в Україні з 2014 року. Зазначено, що реформа децентралізації та її подальша підтримка отримують підтримку від європейських програм. Ця підтримка включає в себе законодавчу експертизу, просвітницьку роботу, адвокацію та розвиток міжнародного партнерства між громадами. За допомогою європейських програм також розвивається міжмуніципальне партнерство, як всередині країни, так і з іноземними громадами-побратимами;

- проаналізовано впровадження е-парламенту в Україні, включаючи основні нормативно-правові акти, що сприяють розвитку цієї ідеї та проблеми, що виникають під час її реалізації. Також розглянуто зв'язок електронного парламенту з ідеєю належного врядування та його складовими. У рамках дослідження вивчено е-голосування як один із засобів реалізації концепції належного врядування. Аналізовані підходи міжнародних інституцій до належного врядування, його принципи та інструменти, які сприяють його здійсненню. Визначено роль електронного голосування в забезпеченні належного врядування та розглянуто досвід Естонської Республіки у впрова-

дженні цієї технології. Також висвітлено проблеми та перспективи впровадження електронного голосування в Україні;

- проаналізовано тенденції децентралізації в Україні, навіть попри воєнний стан та вторгнення ворога. Підвищення довіри громадян до місцевих органів влади та відновлення місцевого самоврядування стають надзвичайно важливими. Досліджено наукові підстави для забезпечення стійкості й автономії місцевого самоврядування та виявлено проблеми в реформуванні. Введення правового режиму воєнного стану вимагає уточнень в аспектах роботи місцевого самоврядування. Децентралізація потребує завершення, зокрема шляхом прийняття необхідних законопроектів для взаємодії між місцевим самоврядуванням і центральною владою, а також оптимізації нормативного забезпечення;

- для успішної європейської інтеграції України необхідно забезпечити реальні гарантії функціонування місцевого самоврядування. Це включає забезпечення автономії в прийнятті рішень, фінансової самостійності, здатності вирішувати місцеві питання відповідно до потреб громадян, а також можливості для активного включення громадян у процеси самоврядування;

- досвід Французької республіки у сфері організації місцевого самоврядування може стати цінним для України в контексті європейської інтеграції. Зокрема, модель децентралізації у Франції, яка включає сильну роль місцевих органів влади, може допомогти в упровадженні європейських стандартів місцевого самоврядування в Україні;

- впровадження європейських стандартів місцевого самоврядування в Україні вимагає відповідних змін у муніципально-правовій політиці. Це включає зміни в законодавстві, розробку нових механізмів фінансування та управління на місцевому рівні, а також забезпечення участі громадськості в процесах прийняття рішень. Однак реалізація цих змін стикається з викликами, зокрема, з обмеженістю ресурсів, потребою в розвитку інституційних та адміністративних здібностей на місцевому рівні, а також забезпеченням прозорості та відповідальності органів місцевого самоврядування;

– стратегія комунікації з питань європейської інтеграції України має на меті інформувати громадськість про переваги та виклики європейської інтеграції, а також залучати громадян до процесу європейської інтеграції. Це включає розробку та впровадження ефективних комунікаційних кампаній, спрямованих на різні групи населення, а також використання різних каналів комунікації, включаючи традиційні та цифрові медіа. Проте успішна реалізація цієї стратегії потребує відповідного фінансування, професійних комунікаційних навичок та ефективного моніторингу й оцінки;

– інтеграція України до Європейського Союзу вплинула на реформу місцевого самоврядування, змінюючи роль і функції органів місцевої влади. Перехід до європейських стандартів та вимог став важливим стимулом для поліпшення губернаторського та муніципального управління, забезпечуючи більшу ефективність та відкритість владних структур. Дослідження також показало, що ці зміни в місцевому самоврядуванні можуть стати основою для подальшого розвитку України в європейському контексті.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Монографія – 1:

Місьцеве самоврядування в механізмі забезпечення національної безпеки та територіальної цілісності України в умовах війни та післявоєнного відновлення : електрон. видання. Харків : НДІ держ. будів. та місц. самовряд., 2023. 220 с. (Серія «Наукові доповіді», вип. 29).

Збірники наукових праць – 2:

– Державна влада та місцеве самоврядування на шляху євроінтеграції та післявоєнного відновлення України : зб. наук. статей за матеріалами наук. практ. конф. з нагоди Дня Конституції України та 30-ї річниці з дня засн. НАПрН України (м. Харків, 30 червня 2023 р.) / редкол. : С. Г. Серьогіна, Д. В. Лученко та ін. Харків, 2023. 211 с.;

– Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. праць / редкол.: С. Г. Серьогіна та ін. Харків : Право, 2023. Вип. 45. 450 с.

Наукові статті – 18:

– Harashchuk I. V. Implementation of the principle of subsidiarity in the process of decentralization in Ukraine. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 208–217;

– Petryshyn O. O. Reevaluating the impact of local self-government on national security and territorial sovereignty. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 185–196;

– Petryshyn O. O., Rahulina K. A. Accessing Ukraine's progress towards European integration amidst military hostilities: accomplishments and impediments. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 213–228;

– Steshenko T. V., Boldyrev S. V. Current state and prospects of adoption of the municipal code of Ukraine. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 270–279;

– Бодрова І. І. Місцеве самоврядування в національній системі стійкості. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 218–228;

– Болдирєв С. В., Лінник М. П. Вплив децентралізації на статус районних рад, їх місце та роль у системі місцевого самоврядування в Україні. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки»*. 2023. № 9;

– Болдирєв С. В., Лінник М. П. Впровадження дистанційних пленарних засідань Верховної Ради України в контексті розвитку електронного урядування в умовах дії воєнного стану. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки»*. 2023. № 5;

– Вольвач Б. В. Модель правової політики у сфері місцевого самоврядування: аналіз типових взаємозв'язків. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 372–383;

– Гаращук І. В. Засідання постійних комісій місцевих рад як організаційна форма їх діяльності. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 180–192;

– Гришко Л. М. Верховенство права, законність, конституційність та демократизація в монархіях Арабського Сходу: сучасний

стан та перспективи. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2023. № 35;

– Гришко Л. М. Шляхи підвищення згуртованості територіальних громад в Україні. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 229–255;

– Лялюк О. Ю. Проблеми функціонування органів місцевого самоврядування як суб'єктів забезпечення національної безпеки та територіальної цілісності України. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 129–141;

– Муртіщева А. О. Електронне голосування як засіб забезпечення належного врядування: досвід Естонії, перспективи для України. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 174–184;

– Петришина М. О. Проблеми формування муніципально-правової політики як однієї з ключових передумов післявоєнного відновлення України. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 142–155;

– Серьогіна С. Г. Особливості організації та здійснення місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 197–207;

– Стешенко Т. В., Болдирев С. В. Овчаренко В. С. Делегування повноважень органам місцевого самоврядування: проблеми реалізації на практиці. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 156–179;

– Чиркін А. С. Щодо форм громадського контролю за органами місцевого самоврядування. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 193–203;

– Чиркін А. С., Желнін В. Є., Огла М. В. Особливості організації місцевого самоврядування Швеції: досвід для України. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 10. 2023. С. 68–72.

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 4:

– Petryshyn O. O. Population Loss Through Migration and Internal Displacement as a Risk Factor for Stronghold Territorial Communities

in Post-Invasion Ukraine. *Studia Regionalne i Lokalne*. 2023. № 1(91). P. 92–104;

– Serohina S., Loiko V., Butenko A., Teremetskyi V., Sukhomlyn V. Level of the information ecosystem of an educational institution and the impact of the digitization process on its development. *Revista de la Universidad del Zulia*. 2023. 3ª época. Año 14. № 39. P. 474–491;

– Serohina, S., Bodrova, I., Hrytsenko, H., Omelianenko, O. The Potential of Territorial Communities as a Factor of Socio-Environmental Development of Territories. *WSEAS Transactions on Environment and Development*. 2023. № 19. P. 197–206;

– Petryshyn O. O., Petryshyna M. O., Boichuk D. S., Novikovas A. Exploring the ideal legal model of state supervision for local self-government and municipal rulemaking for Ukraine: insights from the EU. *International Comparative Jurisprudence*. 2023. Vol. 9, Iss. 2. P. 197–208.

Концепція розвитку законодавства – 1:

Концепція внесення змін до Закону України «Про місцеві державні адміністрації» в рамках Плану відновлення України в межах напрямку «Державне управління».

Законопроект – 1:

Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про місцеві державні адміністрації» (у рамках Плану відновлення України в межах напрямку «Державне управління»).

Тема «Права людини в умовах національних і глобалізаційних викликів та механізм їх забезпечення», затверджена постановою президії НАПрН України № 118/5 від 15.06.2021. Номер державної реєстрації: 0122U000378. Термін виконання: 01.01.2022–31.12.2025. Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор Наливайко Л. Р.

Мета дослідження – розробка концептуальних засад забезпечення і захисту прав людини в Україні в умовах національних та глобалізаційних викликів, а також вироблення наукових та прак-

тичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму реалізації прав людини.

Наукові результати:

— рекомендується створення спеціальних програм та механізмів захисту прав внутрішньо переміщених осіб та осіб, що проживають на тимчасово окупованих територіях, включаючи забезпечення доступу до освіти, медичних послуг, житла та працевлаштування. Також важливо забезпечити ефективну координацію зусиль між різними рівнями влади, громадськими організаціями та міжнародними партнерами для досягнення позитивних змін у сфері прав людини і соціально-економічних питань для зазначених груп населення;

— результати дослідження вказують на важливі аспекти гендерної рівності в сфері трудових правовідносин в Україні. Зокрема, вони підкреслюють потребу комплексних заходів, включаючи законодавчі й організаційні ініціативи, для забезпечення рівних можливостей і однакової оплати праці для жінок і чоловіків. Важливим є також покращення балансу між роботою і сім'єю для працівників обох статей. Дослідження підкреслює необхідність включення гендерної рівності в План відновлення після війни в Україні і визначає проблеми, які потребують подальших досліджень та заходів для боротьби з гендерною дискримінацією, особливо в умовах війни. Важливим є також активна роль держави та громадських організацій спільно з міжнародними партнерами в реалізації гендерної рівності та протидії насильству;

— для ефективного захисту прав вразливих категорій національний законодавчий контекст має бути синхронізований із міжнародними нормами прав людини. Прибічники такої імплементації підкреслюють важливість розробки національних стратегій, планів та програм, спрямованих на соціальну інтеграцію, освіту, охорону здоров'я та доступ до справедливого правосуддя для вразливих категорій. Успішна імплементація таких практик в Україні передбачає також системні зміни, адаптовані до національних реалій, ресурсну підтримку та взаємодію між владними структурами, громадськими організаціями та міжнародними партнерами;

– проаналізовано зарубіжний досвід правового регулювання та організаційного забезпечення моделей формування списків виборців, що свідчить про значну їх різноманітність. Кожна із зазначених моделей має свої позитивні та негативні риси. Вивчення їх вбачається вкрай важливим у зв'язку з необхідністю розв'язання низки організаційно-правових проблем здійснення реєстрації виборців в Україні;

– визначено особливості застосування строків та позовної давності в умовах воєнного стану та вплив їх на механізми забезпечення ефективності правового забезпечення прав людини в Україні;

– розглянуто конституційні права людини, зокрема право власності та право на безпечне довкілля, які гарантуються державою й не можуть бути скасовані, за винятком випадків, передбачених Конституцією України. В умовах воєнного або надзвичайного стану ці права можуть бути обмежені. Досліджено зміст, загальні засади та заходи забезпечення цих прав фізичних осіб, особливо під час дії воєнного стану. Визначено критерії обмеження конституційних прав людини та забезпечено баланс між приватними інтересами фізичної особи та публічними потребами держави й суспільства. Особлива увага приділена вираженню визначенню підстав, умов та порядку обмеження права приватної власності та особистого права на безпечне для життя і здоров'я довкілля на законодавчому рівні;

– розглянуто форми реалізації права на доступ до правосуддя та інноваційні засоби інформаційного суспільства, що забезпечують доступність у сучасному транзитивному суспільстві. Досліджено вплив сучасних транзитивних процесів на систему правосуддя та необхідність гарантування права на справедливий суд, яке забезпечується як державними, так і недержавними інституціями, сприяючи захисту прав та законних інтересів особи та вирішенню конфліктів на засадах верховенства права та поваги до прав людини;

– ефективний захист прав людини передбачає розвиток стратегій, що враховують взаємозв'язок між змінами клімату та правами людини. Серед перспектив удосконалення можна виділити впрова-

дження екологічних політик, які сприяють зменшенню впливу кліматичних змін на вразливі категорії населення. Також важливо стимулювати глобальне співробітництво для ефективного впровадження кліматичних заходів, забезпечуючи права людини та збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь;

- основні змістовні результати полягають у розробці правових механізмів захисту прав людини в умовах війни, зокрема розроблена наукова доктрина обмеження прав людини в умовах дії особливих правових режимів, розкрито принципи, що застосовуються при обмеженні прав, виявлено недоліки в нормативно-правовому регулюванні суспільних відносин із зазначених питань та сформульовані пропозиції щодо його вдосконалення;

- зазначено що глобальна практика забезпечення прав людини у воєнних умовах є многогранною й складною, інкорпорує в себе низку документів та норм міжнародного гуманітарного права. Проте, аналізуючи ситуацію в Україні, виявлено проблеми щодо ефективної імплементації цих гарантій. Незважаючи на наявність законодавчої бази, на практиці відбувається систематичне порушення прав громадян, що зумовлено багаточисленними чинниками, зокрема недостатнім розумінням важливості захисту прав людини в умовах воєнного конфлікту, неефективністю контролю за дотриманням міжнародних норм та стандартів, а також проблемами щодо недостатнього фінансування та ресурсів для забезпечення захисту цих прав;

- встановлено рівень впливу військових конфліктів на порушення балансу демократії та прав людини, що проявляється в обмеженні громадянських свобод, порушенні прав людини та зниженні демократичного контролю, оскільки уряди можуть здійснювати жорсткіші заходи в ім'я національної безпеки. Зауважено, що подібні зміни можуть мати довгострокові наслідки, іноді зміцнюючи авторитарні тенденції, навіть після завершення конфлікту. Незважаючи на це, дослідження також указує на те, що правильно реалізовані процеси миру, які включають міжнародні стандарти прав людини та демократії, можуть сприяти відновленню й, у деяких випадках, зміцненню демократичних інститутів після війни.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Монографія – 1:

Внутрішньо переміщені особи Дніпропетровської області: гендерний портрет : наук. видання / за заг. ред. : Л. Р. Наливайко, І. О. Грицай. Дніпро. 2023. 116 с.

Збірники наукових праць – 2:

– Права людини і громадянина під час дії воєнного стану : зб. наук. статей за матеріалами наук.-практ. конф. з нагоди 75-ї річниці Заг. декларації прав людини (м. Харків, 8 грудня 2023 р.) : електрон. наук. вид. / редкол. : Серьогіна С. Г., Бошицький Ю. Л., Рабінович П. М. та ін. ; НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування ; Київ. ун-т права НАН України. Харків : Право, 2023. 308 с.;

– Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. праць / редкол. : С. Г. Серьогіна (голова) та ін. Харків : Право, 2022. Вип. 46. 380 с.

Наукові статті – 13:

– Барабаш Ю. Г. Система демократичного управління в Україні в умовах російської агресії. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 71–85;

– Баранова Л. М., Ковтун В. В. Правова категорія довірчої власності: порівняльно-правовий аналіз цивільного законодавства України та міжнародного приватного права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6. С. 122–130;

– Вапнярчук Н. М. Питання правового забезпечення гендерної рівності у трудових правовідносинах в Україні в умовах війни. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 6. С. 346–351;

– Дашковська О. Р. Держава в умовах нової інформаційної реальності. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 15–163;

– Дашковська О. Р., Васютін В. О. Юридична процедура і права людини. *Економіка. Фінанси. Право*. 2023. № 11. С. 133–136;

– Дашковська О. Р., Терела Г. В., Стрілець В. В. Нагляд прокуратури з трудових справ в усрр: політико-правові передумови

та практика реалізації (1925–1931 рр.). *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Том 30. №2. С. 70–87;

– Мерник А. М. Контроль за дотриманням прав людини під час їх обмежень в умовах особливих правових режимів. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Том 30. №. 1. С. 31–43;

– Мерник А. М. Проблемні питання визначення моменту виникнення права на життя людини. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 284–295;

– Наливайко Л. Р. Теоретико-правові аспекти удосконалення протидії домашньому насильству в умовах війни. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 68–79;

– Наливайко Л. Р., Марценюк Л. В. «Безбар’єрна Україна»: проблеми та перспективи. *Нове українське право*. 2023. Вип. 4. С. 82–93;

– Печений О. П. Практичні аспекти позовної давності в умовах воєнного стану. *Вісник Національної асоціації адвокатів України*. 2023. №11 (96). С. 38–43;

– Чеботарьова Т. В. Ефективність регіональних механізмів захисту прав людини в умовах глобалізаційних процесів. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 256–269;

– Чемсак Ю. В. Вибірчий кодекс України: передумови прийняття та практика застосування. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 384–394.

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 3:

– Hryhorchuk M., Shevchenko A., Melnyk M., Nalyvaiko L., Dolhoruchenko K. Protection of Property Rights during the Russian-Ukrainian War: Theoretical and Legal Analysis. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2023. №2 (19). P. 172–190;

– Osiejewicz J., Surzhenko O. A., Baranova L. M., Biryukova A. G., Anakina T. M. Legal Design in the European Union: Toward Understandable Law. *The International Journal of Communication and Linguistic Studies*. 2023. №22 (1). P. 79–95;

– Vapnyarchuk N. M., Yaroshenko O. M., Lutsenko O. Ye., Melnychuk N. O., Mohilevsky L. V. The Impact of Digitalization

on Labor Relations in Ukraine. Inter EU Law East. *Journal for the international and European law, economics and market integrations*. 2023. Vol. 10 No. 1. P. 67–82.

Концепція розвитку законодавства – 1:

Проект Концепції визначення категорій осіб, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України, а також шляхів відновлення та захисту їхніх прав.

Законопроект – 1:

Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб».

**Державна наукова установа
«Інститут інформації, безпеки і права
Національної академії правових наук України»**

Тема «Правові засади протидії інформаційній агресії та розвитку системи забезпечення інформаційної безпеки України», затверджена постановою бюро президії НАПрН України № 206/1-Б від 26.08.2022. Номер державної реєстрації: 0123U100415. Термін виконання: 01.01.2023–31.12.2027. Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор, дійсний член (академік) НАПрН України Пилипчук В. Г.

Мета дослідження – розробка правових засад, принципів, концептуальних, методологічних і доктринальних положень щодо протидії інформаційній агресії та розвитку системи забезпечення інформаційної безпеки як однієї з найважливіших функцій держави в контексті трансформації систем міжнародної і національної безпеки та євроінтеграції України.

Наукові результати:

- проведено аналіз теоретичних та прикладних проблем, наукових здобутків, поглядів і вчень з актуальних проблем інформаційної безпеки, інформаційного протистояння та протидії інформаційній агресії;
- уточнено перелік та систематизацію інформаційних прав і свобод людини, що підлягають захисту згідно з нормами міжнародного права;

- досліджено ключові аспекти визначення викликів і загроз у сфері інформаційної безпеки;

- опрацьовано стандарти ЄС щодо викликів і загроз безпеці людини, пов'язаних з розвитком штучного інтелекту та інших інформаційних (цифрових) технологій.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Науково-практичний посібник – 1:

Інформаційна безпека України : академічне видання : у 3 т. Київ : ПБП НАПРН України, НА СБ України, 2023. Т. 1: Захист персональних даних у євроінтеграційному правопорядку України / Пилипчук В. Г., Найдьон Ю. О., Брижко В. М. та ін. ; за заг. ред. : Пилипчук В. Г., Найдьон Ю. О. Київ, 2023. 240 с.

Розділ монографії – 1:

Формування та розвиток міжнародно-правових стандартів щодо прав і свобод людини. *Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану* : монографія. 2023. С. 643–685. (розд. 5.4.1.)

Законопроект – 1:

Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо права військовослужбовців та членів їх сімей на безоплатну правову допомогу (направлено до Комітету Верховної Ради України з питань правової політики).

Науково-аналітичний огляд – 1:

Пилипчук В. Г., Золотар О. О., Радзівєвська О. Г. Додержання прав українських військовополонених та незаконно утримуваних рф цивільних громадян і членів їх сімей.

Наукові журнали – 3:

- Інформація і право. 2023. № 1(45). 208 с.;

- Проблеми європейської та світової безпеки: правові вектори : матеріали круглого столу (м. Київ, 10 травня 2023 р.) / упоряд. : Бевз С. І., Бирса Н. О., Серебрякова Ю. О. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2023. 234 с.;

– Протидія негативним інформаційним та психологічним впливам на людину і суспільство : зб. матеріалів наук.-практ. семін. (м. Київ, 22 червня 2023 р.) / упоряд. : Ю. Найдьон, В. Пилипчук, Т. Давидова, Л. Заславська, М. Теплюк, Г. Ладика. Київ, 2023. 140 с.

Наукові статті – 12:

– Пилипчук В. Г. Теоретичні та історико-правові засади трансформації інформаційного суспільства в суспільство знань. *Інформація і право*. 2023. №4 (47). С. 9–17;

– Petryshyn O. V. Form of Government in Ukraine in the Context of European Integration: Lessons From History and Modern Innovations. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2022. Вип. 44. С. 30–42;

– Омельченко І. К., Яценко В. А. Євразійство як претензійність на ідеологічну парадигму росії. *Інформація і право*. 2023. №4 (47). С. 232–240;

– Красноступ Г. М. Правове регулювання забезпечення доступу до публічної інформації під час правового режиму воєнного стану в Україні. *Інформація і право*. 2023. №3 (46). С. 55–64;

– Красноступ Г. М. Становлення національного законодавства про інформацію: врахування найкращих європейських практик. *Інформація і право*. 2023. №2 (45). С. 64–73;

– Красноступ Г. М. Медіа безбар'єрність: поняття та удосконалення правового регулювання. *Інформація і право*. 2023. №1 (44). С. 58–66;

– Красноступ Г. М. Блогери: статус, засади діяльності та відповідальності під час правового режиму воєнного стану. *Право України*. 2023. №10. С. 138–151;

– Бебик В. М. Теоретико-методологічні засади інформаційно-комунікаційних, психологічних та гібридних війн. *Інформація і право*. 2023. №4 (47). С. 18–26;

– Бебик В. М. Інформаційно-комунікаційні війни та інформаційно-комунікаційні війська. *Інформація і право*. 2023. №3 (46). С. 86–97;

– Брижко В. М., Дзьобань О. П. Дезінформація як фактор маніпулювання свідомістю. *Інформація і право*. 2023. № 2 (45). С. 50–63;

– Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Права і свободи людини: інформаційний вимір. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2023. № 3 (58). С. 6–22;

– Дзьобань О. П., Брижко В. М. Безпека людини: неklasична рефлексія загроз у філософії модерну й постмодерну. *Інформація і право*. 2023. № 3 (46). С. 9–24.

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 4:

– Kostenko O. M., Bieliakov K. I., Tykhomyrov O. O. Aristova I. V. «Legal personality» of artificial intelligence: methodological problems of scientific reasoning by Ukrainian and EU experts. *SOCIET*. 2023;

– Danilyan O., Dzoban O., Kalynovskyi Y. Digital man as a product of the information society. *Cogito. Multidisciplinary research journal*. 2023. Vol. XV. № 1. P. 142–158;

– Danilyan O., Dzoban O., Hetman Y., Kalynovskyi Y. Features of information war in the media space in the conditions of russian aggression against Ukraine. *Cogito*. 2023. Vol. XV. № 3. P. 55–71;

– Kronivets T., Melnychuk O., Yaremenko O., Opolska N. Protecting the rights of children in the armed conflict: the tasks before the state government. *Amazonia Investiga*. 2022. № 11 (60). P. 32–38.

Тема «Теоретичні та організаційно-правові засади становлення системи військової юстиції та розвитку законодавства у сфері оборони України», затверджена постановою бюро президії НАПрН України № 206/1-Б від 26.08.2022. Номер державної реєстрації: 0123U100417. Термін виконання: 01.01.2023–31.12.2027. Науковий керівник – доктор юридичних наук, доцент Богущкий П. П.

Мета дослідження – розробка теоретичних та організаційно-правових засад, принципів, концептуальних, методологічних і док-

тринальних положень щодо становлення системи військової юстиції та розвитку законодавства у сфері оборони в умовах гібридної війни, трансформації систем міжнародної і національної безпеки, європейської й євроатлантичної інтеграції України.

Наукові результати:

- проведено аналіз теоретичних і прикладних проблем, узагальнення наукових здобутків і матеріалів з актуальних проблем правового забезпечення воєнної безпеки та оборони;

- опрацьовано місце правового забезпечення оборони у вітчизняній правовій системі, актуальні проблеми військового права в сучасних умовах та його вплив на забезпечення гарантій безпеки України;

- здійснено аналіз актуальних проблем трансформації й правового регулювання суспільних відносин у сфері оборони, формування воєнної політики та відновлення системи військової юстиції України, підготовлено пропозиції щодо шляхів вирішення першочергових проблем;

- проведено аналіз та систематизацію наявних і потенційних викликів і загроз воєнній безпеці та національним інтересам України у сфері оборони в контексті євроатлантичної інтеграції України та відсічі збройній агресії рф.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Навчальний посібник – 1:

Богущий П. П. Право національної безпеки та військове право: сучасні виклики : навч. посібн. ; Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України». Київ, Одеса : Фенікс, 2023. 252 с.

Розділи у колективних монографіях – 3:

- Концептуальні засади становлення і розвитку національної безпеки та військового права в Україні. *Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану* : монографія, 2023. С. 611–626 (розд. 5.2);

– Створення та організація діяльності системи військової юстиції в контексті євроатлантичної інтеграції України. *Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану* : монографія, 2023. С. 627–642 (розд. 5.3);

– Правові засади становлення системи демократичного контролю над сектором безпеки і оборони України відповідно до стандартів країн-членів ЄС і НАТО. *Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану* : монографія, 2023. С. 686–703 (розд. 5.6).

Науково-практичні посібники – 3:

– Інформаційна безпека України : академічне видання : у 3 т. Київ : ПБП НАПрН України, НА СБ України, 2023. Т. 1: Захист персональних даних у євроінтеграційному правопорядку України / Пилипчук В. Г., Найдьон Ю. О., Брижко В. М., та ін. ; за заг. ред. : Пилипчука В. Г., Найдьон Ю. О. Київ : НА СБУ, 2023. 240 с.;

– Богущький П. П. Право національної безпеки та військове право: сучасні виклики : навч. посіб. / Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України». Київ; Одеса : Фенікс, 2023. 252 с.;

– Технологія OSINT в управлінні кризовими ситуаціями та попередженні кіберзагроз : практ. посіб. / О. Д. Довгань, А. В. Тарасюк, А. І. Старосек, Т. Ю. Ткачук ; Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України». Київ ; Одеса : Фенікс, 2023. 180 с.

Збірники наукових праць – 2:

– Організаційно-правові засади участі Збройних Сил України у вирішенні завдань розслідування воєнних злочинів та інших порушень гуманітарного права під час збройної агресії російської федерації проти України : матеріали Міжнар. наук.-практ.конф. / упоряд. : П. П. Богущький, В. Г. Пилипчук, М. О. Теплюк, О. В. Лебединська, В. І. Маслюк, Д. С. Риндич, І. Г. Заворотько. Київ ; Одеса : Фенікс, 2023. 180 с.;

– Проблеми правового забезпечення національної безпеки в умовах війни та євроатлантичної інтеграції України : зб. матеріа-

лів панельної дискусії в межах VII Харківського міжнародного форуму (м. Київ, 27 вересня 2023 р.) / упоряд. : Ю. Найдъон, В. Пилипчук, Т. Давидова, Київ : 2023, 176 с.

Фахове видання – 1:

Інформація і право. 2023. № 2(45). 224 с.

Коментарі законодавства – 1:

Богуцький П. П. Злочини проти основ національної безпеки України : наук.-практ. коментар Кримінального кодексу України. Київ ; Одеса : Фенікс. 2023. 96 с.

Наукові статті – 14:

– Богуцький П. П., Пилипчук В. Г., Хендель Н. В. Правовий режим біологічної безпеки у системі забезпечення національної безпеки: національний та міжнародно-правовий аспекти. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. № 1. С. 109–134;

– Корж І. Ф., Богуцький П. П., Пилипчук В. Г. Правова безпека України: поняття і зміст. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. № 4. С. 15–36;

– Богуцький П. П. Система військової юстиції України: теоретико-прикладний аспект. *Інформація і право*. 2023. № 3 (46). С. 215–223;

– Бобров Ю. О., Боброва Ю. Ю. Притягнення російської федерації до відповідальності за воєнні злочини: правові проблеми та шляхи їх вирішення. *Держава та регіони*. 2023. № 1 (79). С. 185–190;

– Бобров Ю. О., Боброва Ю. Ю. Військові суди як виклик сьогодення в умовах збройної агресії рф проти України: історична ретроспектива та генеза розвитку. *Military offences and war crimes: background, theory and practice : collective monograph*. Ed. by V. M. Stratonov. Riga, Latvia : «Baltija Publishing». 2023. P. 112–138;

– Доронін І. М., Гордієнко С. Г. Стратегічне планування у сфері державної безпеки як прикладна проблема. *Інформація і право*. 2023. № 1. С. 168–176;

– Вронська Т. В., Беланюк М. В. Відстрочення виконання вироку під час війни. Практика застосування (1941–1942 рр.). *Інформація і право*. 2023. № 1. С. 186–198;

– Тарасюк А. В., Луценко Ю. В. Актуальні проблеми удосконалення окремих положень кримінального та кримінального процесуального законодавства України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 388–391;

– Ірха Ю. Б. Дотримання верховенства права та прав і свобод людини в умовах війни в Україні: проблеми теорії та практики. *Інформація і право*. 2023. № 3 (46). С. 42–54;

– Короткий Т., Заворотько І., Кириченко Д. Заява Amnesty International «Ukraine: military endangering civilians by locating forces in residential areas – new research»: питання об'єктивності, справедливості та міжнародного права. *Український часопис міжнародного права*. 2023. № 1. С. 28–37;

– Короткий Т. Р., Тропін З. В. Юрисдикційний імунітет та імунітет державної власності: особливості застосування та подолання в контексті агресії росії проти України. *Правова держава*. 2023. Вип. 51. С. 144–15;

– Короткий Т. Р., Тропін З. В., Практичні питання визначення юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо України. *Український часопис міжнародного права*. 2023. № 3;

– Копан О. В. «Павове регулювання проведення міністерством внутрішніх справ Ураїни перевірок діяльності органів системи МВС». *Наука і правоохорона*. 2023. № 4;

– Шамара О., Комашко В. System of bodies combating organized crime of Ukraine: problems and possible solutions. *Право і суспільство*. 2023. Вип. № 3. С. 71–82;

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 3:

– Zavorotko I. Ukrainian Women are Raped, Men are Killed: the Russian Federation Violates International Law. *International and Comparative Law Review*. 2023. Vol. 23. № 1. P. 229–255;

– Tarasiuk A., Prokofieva-Yanchylenko D., Lutsenko Yu., Danyilevskyi A., Makarenko T. Corporate liability and white-collar crime: Comparative review. *Cuestiones Políticas*. 2023. № 78. P. 523–540;

– Shamara O. V., Kyrychenko O. V., Lykhova S. Ya., Lysko T. D., Kosilova O. I. Cyber-corruption: new types of corruption offences in the digital world and their impact on criminal liability. *Revista Relações Internacionais do Mundo Atual Unicuritiba*. 2023. Vol. 3. № 41. P. 135–147.

Тема «Теоретичні та організаційно-правові основи забезпечення кібербезпеки об'єктів критичної інфраструктури та системи управління кризовими ситуаціями в умовах цифрової трансформації», зареєстрована постановою президії НАПрН України № 118/5 від 15.06.2021. Номер державної реєстрації: 0121U113916. Термін виконання: 01.01.2022–31.12.2026. Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор Довгань О. Д.

Метою дослідження є розробка теоретичних, організаційно-правових засад захисту об'єктів критичної інфраструктури та управління кризовими ситуаціями в умовах цифрової трансформації, пропозицій і рекомендацій щодо принципів, концептуальних, методологічних положень організації побудови системи ефективного контролю, захисту та розвитку національної системи кіберзахисту в умовах цифровізації.

Наукові результати:

– доведено, що важливою умовою створення дієвої системи кібербезпеки загалом, та інформаційно-психологічної безпеки кожної людини зокрема, є суб'єктивний чинник – рівень усвідомлення особою існуючих викликів і загроз, її бажання існувати у безпечному інформаційному й кібернетичному середовищі. Кожен має особисто прагнути оволодіти інформаційно-безпековими навичками, бажати навчитися забезпечувати в доступний йому спосіб інформаційну безпеку. Іншими словами, соціальна активність кожного індивіда полягає передусім, як видається, в усвідомленні власних прав і обов'язків, втіленні засад інформаційної етики як підґрунтя кібернетичної безпеки;

– визначено, що системний підхід до питань кібербезпеки на рівні держави включає в себе не тільки підвищення обізнаності щодо існування ризиків в кіберпросторі, створення національних структур, що займаються питаннями кібербезпеки, а також устанавлення необхідних взаємин між різними групами учасників (держави, науково-дослідні інститути, розробники й виробники інфокомунікаційних рішень, замовники і споживачі), у тому числі між галузями економіки, для розвитку аутсорсингових моделей виробництва. Тож складність внутрішньої ІТ-інфраструктури та інтенсивність потоків даних на об'єктах критичної інфраструктури вимагають комплексного підходу до кібербезпеки, який принципово виходить за рамки тільки реагування на інциденти;

– у питанні щодо системи управління кризовими ситуаціями в умовах цифрової трансформації кібербезпеки доведено, що технологія побудови системи інформаційних дій стратегічного рівня та моніторингу в кризових ситуаціях має будуватися на принципах: цільової спрямованості та конкретності при виборі стратегії й порядку дій; об'єктивності даних; безперервності моніторингу; мінімізації витрат на моніторинг; орієнтації на певну об'єктну область; керованості системами інформаційних дій стратегічного рівня в кризових ситуаціях; забезпечення повноти і своєчасності подання інформації; чіткості подання інформації; мінімізації ризику помилковості дій (надійність); максимального задоволення інформаційних запитів; наявності засобів і алгоритмів обробки інформації за запитом;

– запропоновано, що для вирішення актуальної науково-прикладної проблеми розробки системи інформаційних дій стратегічного рівня в кризових ситуаціях потребують розв'язання завдання щодо:

а) подальшого розвитку теорії й практики забезпечення національної безпеки й оборони в кіберінформаційній сфері на основі постійного моніторингу ризиків, викликів і загроз;

б) розробки моделі формування вимог та обґрунтованих вимог щодо складу, структури, синтезу вертикальних і горизонтальних

комунікаційних ланцюгів (влада – медіа-ресурси – цільові аудиторії в Україні, у світі, в країні-агресорі) та функціональних спроможностей Системи кіберінформаційних дій стратегічного рівня в кризових ситуаціях;

в) розробки структури, визначення завдань і функцій спеціальних комунікаційних центрів і інформаційних хабів оперативного реагування – міжвідомчого Страткому, онлайн-хабу (спеціальної медійної платформи) для представників світових медіа, медіа-платформи для представників регіональних і місцевих влад, медіа-майданчики, які діють синхронізовано й забезпечують реалізацію Єдиної інформаційної політики України в режимі реального часу;

г) розробки теоретичних основ синтезу підсистеми національного кіберінформаційного опору та здійснення її практичного формування.

– російсько-українська війна, що триває, попри інші системні зміни світової архітектури безпеки, окреслила характерні загрози-ливі маркери сучасної кіберепохи:

а) пропаганда набула нових форм як у контексті воєнної агресії, так і в захисті й обороні, активне поширення державою-агресором дезінформації, викривлення відомостей, а також виправдовування або заперечення збройної агресії російської федерації проти України. Функціональні демократичні інституції в Україні протягом тривалого часу їх розвитку, завжди вирізняли нашу країну від росії, що є потужною конкурентною перевагою в інформаційній війні. Найбільша перевага полягає в тому, що відсутність демократії, жорстка цензура, тотальний державний контроль медіаранку стали причиною того, що російське вище політичне й військове керівництво отримало спотворену інформацію про боеготовність української армії, про настрої українського суспільства й розпочало програвшу військову кампанію;

б) вразливість до кіберзагроз об'єктів критичної інфраструктури, систем зв'язку, космічної галузі тощо. За перші вісім місяців 2023 року було зареєстровано та розслідувано понад 1500 кіберінцидентів. З початку цього року нейтралізовано майже 4 тис. кі-

бератак на електронні системи центральних органів влади та критичної інфраструктури України. Більшість ворожих кібератак спрямована на пошук несанкціонованого доступу до електронного документообігу держустанов і технологічних систем інфраструктури. Зазвичай такими «точками входу» для російських хакерів є публічно доступні сервіси, насамперед – електронна пошта;

в) виникнення нових типів загроз, пов'язаних із маніпуляцією. Транскордонність кіберпростору, попри наявність значних переваг, має й низку проблем, особливу чутливість яких ми бачимо в ході російсько-української війни. Зокрема, це нівелювання можливостей національних інформаційних законодавств, державного контролю й економічного впливу. У такій ситуації концентруються потужні деструктивні ризики, здатні завдати значної шкоди для реалізації законних інтересів людини в глобальному інформаційному просторі.

Про це свідчить низка проблем, таких як: ідентифікація; спотворення результатів електронного голосування; технологічні негаразди під час створення систем електронного урядування й електронної демократії; недостовірності баз даних; незахищеності конфіденційної інформації та персональних даних у процесі надання державних адміністративних послуг; зловмисного використання вказаних даних під час здійснення електронного судочинства; поширення шкідливого, незаконного контенту, котрий становить загрозу для життя і здоров'я людини й дезорієнтує її; оприлюднення електронними засобами масової інформації відомостей, які паплюжать честь і гідність людини; викрадення інформації, що використовується у фінансово-банківських установах (інтернет-банкінг); втрата інформації через зловмисні кібератаки під час користування інтернет-мережею тощо.

г) реальні загрози глобальному інформаційному суспільству та кожній людині несуть: мілітаризація кіберпростору, розв'язування широкомасштабних інформаційних війн, поширення екстремістських і маніпулятивних матеріалів, деструктивні інформаційно-психологічні впливи на індивідуальну, групову й суспільну свідомість, використання штучного інтелекту у військовій сфері тощо.

– OSINT є важливим інструментом у сучасному світі, де інформація стає все більш доступною і широко поширюється за допомогою Інтернету. Під час виконання OSINT, ресерчери використовують різноманітні інструменти та методи, щоб збирати, аналізувати та оцінювати інформацію з відкритих джерел;

– більшість інструментів аналізу відкритих джерел інформації (OSINT) доступні в Інтернеті, включаючи відкритий доступ до деяких інструментів на платформі GitHub. Однак деякі інструменти, призначені для глибокого аналізу, можна знайти лише в так званій «Темній мережі» (Darknet). Крім того, деякі спеціальні інструменти, призначені для здійснення дій, які можна легко віднести до шпигунського програмного забезпечення (шпигунське ПЗ), виставляються на продаж на форумах «Темної мережі» або торгових платформах;

– у процесі здійснення OSINT отримуються великі масиви даних щодо встановлення та ідентифікації осіб, у тому числі й військовослужбовців російської армії та представників незаконних збройних угруповань. Використовуючи інструменти та методи здійснення OSINT можливо здійснювати:

а) формування інформаційної бази даних про злочини, вчинені збройними формуваннями російської федерації в Україні;

б) формування інформаційної бази даних про осіб, у діях яких вбачаються окремі ознаки кримінальних правопорушень, пов'язаних із переходом на бік ворога в період збройного конфлікту, колабораційної діяльності, пособництва державі-агресору, виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії РФ проти України, глорифікації її учасників;

в) формування інформаційної бази даних з проросійським контентом в іноземних медіа, соціальних мережах та месенджерах.

Фактичні показники (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Монографія –1:

Довгань О. Д., Тарасюк А. В., Старосек А. І., Ткачук Т. Ю. Технологія OSINT в управлінні кризовими ситуаціями та попереджен-

ні кіберзагроз : практ. посіб. / Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України». Київ ; Одеса : Фенікс, 2023. 180 с.

Науковий журнал – 1:

Інформація і право. 2023. № 3(46).

Інформаційно-аналітичні дайджести – 10:

– Кібербезпека в інформаційному суспільстві : Інформаційно-аналітичний дайджест / відп. ред. О. Довгань ; упоряд. : О. Довгань, Л. Литвинова, С. Дорогих ; Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України» ; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2023. № 1. 229 с.;

– Кібербезпека в інформаційному суспільстві : Інформаційно-аналітичний дайджест / відп. ред. О. Довгань ; упоряд. : О. Довгань, Л. Литвинова, С. Дорогих ; Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України» ; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Київ : Вид. дім «АртЕк», 2023. № 2. 199 с.;

– Кібербезпека в інформаційному суспільстві : Інформаційно-аналітичний дайджест / відп. ред. О. Довгань ; упоряд. : О. Довгань, Л. Литвинова, С. Дорогих ; Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України» ; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Київ : Вид. дім «АртЕк», 2023. № 3. 267 с.;

– Кібербезпека в інформаційному суспільстві : Інформаційно-аналітичний дайджест / відп. ред. О. Довгань ; упоряд. : О. Довгань, Л. Литвинова, С. Дорогих ; ДНУ «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України» ; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Київ : Вид. дім «АртЕк», 2023. № 4. 188 с.;

– Кібербезпека в інформаційному суспільстві : Інформаційно-аналітичний дайджест / відп. ред. О. Довгань ; упоряд. : О. Довгань, Л. Литвинова, С. Дорогих ; Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України» ; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Київ : Вид. дім «АртЕк», 2023. № 5. 197 с.;

– Кібербезпека в інформаційному суспільстві : Інформаційно-аналітичний дайджест / відп. ред. О. Довгань ; упоряд. : О. Довгань, Л. Литвинова, С. Дорогих ; Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України» ; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Київ : Вид. дім «АртЕк», 2023. №6. 153 с.;

– Кібербезпека в інформаційному суспільстві : Інформаційно-аналітичний дайджест / відп. ред. О. Довгань ; упоряд. : О. Довгань, Л. Литвинова, С. Дорогих ; Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України» ; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Київ : Вид. дім «АртЕк», 2023. №7. 270 с.;

– Кібербезпека в інформаційному суспільстві : Інформаційно-аналітичний дайджест / відп. ред. О. Довгань ; упоряд. : О. Довгань, Л. Литвинова, С. Дорогих ; Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України» ; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Київ : Вид. дім «АртЕк», 2023. №8. 318 с.;

– Кібербезпека в інформаційному суспільстві : Інформаційно-аналітичний дайджест / відп. ред. О. Довгань ; упоряд. : О. Довгань, Л. Литвинова, С. Дорогих ; Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України» ; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Київ : Вид. дім «АртЕк», 2023. №9. 351 с.;

– Кібербезпека в інформаційному суспільстві : Інформаційно-аналітичний дайджест / відп. ред. О. Довгань ; упоряд. : О. Довгань, Л. Литвинова, С. Дорогих ; Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України» ; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Київ : Вид. дім «АртЕк», 2023. №10. 320 с.

Збірник наукових праць – 1:

Організаційно-правові засади розвитку системи забезпечення кібернетичної безпеки України : зб. матеріалів наук.-практ. семінару (м. Київ, 23 березня 2023 р.) / упоряд. : Ю. Найдъон, В. Пилипчук, Н. Ткачук, М. Теплюк, Т. Давидова, Л. Заславська. Київ, 2023. 144 с.

Наукові статті – 8:

– Кудінов С. С. Формування антитерористичних компетентностей фахівців національної системи кібербезпеки. *Інформація і право*. 2023. № 3 (46). С. 187–192;

– Кудінов С. С., Шехавцов Р. М. Щодо законодавчого визначення Конфіденційного співробітництва. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С. 377–380;

– Кудінов С. С., Шехавцов Р. М. Кримінально-процесуальні заходи забезпечення проведення негласних слідчих (розшукових) дій. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. № 4. С. 60–64;

– Кудінов С. С., Пономаренко А. Ю. Зміст та види підстав формування антитерористичних компетентностей населення в Україні. *Юридичний бюлетень*. 2023. Вип. 31;

– Ткачук Н. А. Досвід США зі створення та розбудови кіберкомандування: уроки для України. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Юридичні науки». 2023. № 11;

– Стрельбицький М. П., Стрельбицька Л. М., Міжнародно-правове регулювання забезпечення енергетичної та ядерної безпеки України в умовах війни. *Інформація і право*. № 1 (44). 2023. С. 177–189;

– Стрельбицький М. П., Гринь М. В. «Когнітивна війна Росії проти України». *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом*. *Юридичні науки*. 2023. Вип. 1(64). С. 46–52;

– Стрельбицький М. П. Інформаційний тероризм РФ проти України: цілі та масштаби. *Науковий вісник НА СБУ*. 2023. № 83. С. 107–116.

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 1:

Tarasiuk A., Lutsenko Yu., Motyl V., Areshonkov V., Diakin Ya., Kamensky D. Globalization of White-Collar Crime: Far and Beyond National Jurisdictions. *Cuestiones Políticas*. 2023. № 76. P. 64–75.

Тема «Правове забезпечення застосування цифрових технологій в умовах трансформації суспільства», затверджена поста-

новою президії НАПрН України № 109/7 від 20.06.2019. Номер державної реєстрації: 0116U003166. Термін виконання: 01.01.2020–31.12.2023. Науковий керівник – доктор юридичних наук, старший науковий співробітник Баранов О. А.

Метою дослідження є розробка теоретично-методологічних засад, пропозицій та рекомендацій щодо принципів, концептуальних, методологічних, доктринальних положень щодо регулювання суспільних відносин, пов'язаних з використанням цифрових технологій, становленням цифрової економіки та суспільства.

Наукові результати:

- дослідження передусім стосувалося з'ясування змісту й особливостей правового регулювання соціальної трансформації та цифрової трансформації, аналізу причин та джерел відповідних трансформацій в умовах кризових процесів у світовій економіці. Результати досліджень можуть бути використані у процесі повоєнного відновлення й розвитку України та правового забезпечення вступу України до ЄС;

- одним із потужних каталізаторів можливості перегляду цієї парадигми стало широке використання різноманітних досягнень 4-ї промислової революції (або запровадження т.зв. шостого технологічного устрою). Після виникнення бурхливого інтересу до одного з найбільш значних досягнень останньої промислової революції – технології Інтернету речей, стався досить усвідомлений, системний рух провідних держав світу щодо створення та втілення в життя стратегій розвитку IoT;

- результати аналізу феномену, змісту, принципів побудови, особливостей функціонування та потенційних можливостей сукупності систем IoT доводять наявність існування потенційної можливості реалізації стратегії Економіки результату. І ця реалізація стає можливою лише завдяки появі реальних можливості щодо оперативної організації кооперації на основі функціональної взаємодії всіх з усіма, кожного економічного актора з будь-яким іншим економічним актором;

- Економіка результату – це економіка, коли будь-яка діяльність повинна мати своїм результатом вирішення конкретних проблем,

задоволенням конкретних прав, інтересів та потреб конкретної людини в зазначений ним час та місце. Таким чином, базова умова діяльності в Економіці результату полягає в тому, що суб'єкт економічної діяльності, перш ніж почати здійснювати будь-які роботи, виробляти товари або надавати послуги для конкретного споживача, повинен все знати про його проблеми та сподівання. Іншими словами, для Економіки результату найважливішою конкурентною перевагою буде глибока залученість у життя клієнта (споживача). Саме така глибока залученість потенційно дозволить здобути не інформацію, а знання спектра проблем споживача, знання проблем, про які навіть сам споживач ще не здогадується, але які перебувають на етапі свого прояву;

– для Економіки результату таргетинг стає стратегічно важливим фактором, як один з двох можливих шляхів реалізації фундаментального принципу цієї нової економічної парадигми. Для будь-якого економічного актора є критично необхідним мати функціональну можливість превентивно визначати зміст актуальних конкретних життєвих проблем та інтересів конкретного споживача для того, щоб формувати найбільш ефективні пропозиції щодо їх вирішення та задоволення. Для реалізації цієї функціональної можливості необхідно використовувати модернізований таргетинг, який би мав певні методи, способи та механізми вивчення потреб, переваг, особливостей можливої поведінки кожного конкретного споживача в різних життєвих ситуаціях. Назвемо цей модернізований таргетинг функціональним таргетингом;

Фактичні результати (відповідно до показників паспорта бюджетної програми):

Монографія – 1:

Baranov O., Kostenko O., Dubniak M., Golovko O. Digital Transformation of Society: Problems Of Law : monograph. Scholarly Publisher Rs Global Sp. Z O. O., Poland, 2023. 108 p.

Розділ у колективній монографії – 1:

Глобальні трансформації міжнародного правопорядку та їх вплив на системи національної, колективної та міжнародної без-

пеки. *Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану* : монографія, 2023. С. 593–611.

Науковий журнал – 1:

Інформація і право. 2023. №4(47). 247 с.;

Збірники наукових праць – 2:

– Соціальна і цифрова трансформація: теоретичні та практичні проблеми правового регулювання : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23 листопада 2023 р.) / наук. керівник конф. О. А. Баранов ; упоряд. : М. В. Дубняк, С. О. Дорогих. Київ, 2023. 150 с.;

– Проблеми інформаційно-правового забезпечення децентралізації державної влади та цифрової трансформації в Україні : зб. матеріалів наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 15 чervня 2023 р.). Вінниця, 2023.

Пропозиції та зауваження до проєктів нормативних актів – 1:

– Проєкт Закону про внесення змін до Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» (щодо пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки на період до 2032 року) (направлено до Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій, вих. №12 від 18.01.2023 та Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України, вих. №13 від 18.01.2023).

Наукові статті – 9:

– Баранов О. А., Дубняк М. В. Адміністративні правовідносини та штучний інтелект: проблема суб'єктності. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. №2. С. 108–141;

– Гиляка О. С. Право на приватність та захист персональних даних в умовах цифровізації. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. №1. С. 15–30;

– Гиляка О. С. Новітні технології та права людини: аналіз деяких критичних проблем цифрової ери. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30, №2. С. 15–30;

– Гиляка О. С., Мерник А. М. Деякі питання реалізації права на приватність та конфіденційність в умовах сучасних цифрових

технологій. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. № 3. С. 156–172;

– Баранов О. А. Визначення терміну «штучний інтелект». *Інформація і право*. 2023. № 1(44). С. 32–49;

– Баранов О. А. Цивілізаційна місія цифрових трансформацій. *Інформація і право*. 2023. № 3(46). С. 25–41;

– Баранов О. А. Особливості визначення правового статусу робота із штучним інтелектом. *Інформація і право*. 2023. № 4 (47). С. 40–54;

– Батиргарєєва В. С. Використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій для безконтактного збуту наркотичних засобів в Україні. *Інформація і право*. 2023. № 1(44). С. 142–153.

– Pylypchuk V. G., Baranov O. A., Hyliaka O. S. The problem of legal regulation in the field of artificial intelligence in the context of the development of the legislation of the European Union. *Yearbook of Ukrainian law*. 2023. № 15. P. 308–327;

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 2:

– Bieliakov K. I., Tykhomyrov O. O., Radovetska L. V., Kostenko O. V. Digital Rights in the Human Rights System. *Intereulaweast*. 2023. Vol. X (1). P. 183–207.

– Kostenko O. V., Zhuravlov D. V., Dniprov O. V., Korotiuk O. Metaverse: model criminal code. *Bratislava Law Review*. Vol. 9. No. 4. 2023. P. 134–147.

Тема «Організаційно-правові й технологічні засади розвитку системи нормативно-правової інформації та парламентського контролю в умовах цифровізації», затверджена постановою президії НАПрН України № 113/6 від 26.06.2020. Номер державної реєстрації: 0121U100234. Термін виконання: 01.01.2021–31.12.2025. Науковий керівник – доктор технічних наук, професор Ланде Д. В.

Метою дослідження є розробка організаційно-правових і технологічних засад, пропозицій і рекомендацій щодо принципів, концептуальних, методологічних положень організації та здійснен-

ня ефективного парламентського контролю, а також подальшого розвитку національної інтегрованої системи нормативно-правової інформації в умовах цифровізації всіх рівнів інституціонального забезпечення державного управління в Україні.

Наукові результати:

- у рамках дослідження проблем нормативно-правового забезпечення з питань децентралізації влади в Україні вивчався стан і базові принципи функціонування програмно-технічного й технічного забезпечення парламентського контролю в умовах децентралізації влади та цифровізації. Досліджувалися тенденції й напрямки створення відповідного програмно-технічного і технічного забезпечення з урахуванням розвитку технологій Big Data, хмарних обчислень, вимог інформаційної і кібернетичної безпеки та перерозподілу інформаційних потоків з питань децентралізації влади і цифровізації;

- визначено, що інформаційні технології парламентського контролю мають включати використання різноманітних засобів та програмного забезпечення збору достовірної й об'єктивної інформації про фактичне виконання своїх обов'язків і повноважень відповідними органами влади та їх посадовими особами, з можливістю належним чином реагувати на виявлені порушення і, відтак, спрямовувати на забезпечення конституційної законності та державної дисципліни у сферах їх безпосередньої владно-управлінської діяльності;

- застосування інформаційних технологій дозволяє більш ефективно контролювати дії виконавчої влади та забезпечувати виконання законів. Основні інструменти здійснення парламентського контролю, що застосовують інформаційні технології, включають: бази даних, електронні таблиці, системи електронного обліку та здійснення моніторингу, інтернет-ресурси й електронні звіти тощо;

- базовими принципами програмно-технічного та технічного забезпечення здійснення парламентського контролю в умовах децентралізації влади та цифровізації є:

- а) уніфікація та консолідація. Парламентський контроль має бути уніфікований та консолідований, тобто здійснюватися на єди-

ній платформі, яка об'єднує інформацію з різних джерел, включаючи центральні органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та інші суб'єкти публічної адміністрації влади. Це дозволить забезпечити ефективний та прозорий контроль за діяльністю органів державної виконавчої влади всіх рівнів та інших об'єктів здійснення парламентського контролю;

б) доступність та відкритість. Інформація, необхідна для здійснення парламентського контролю, має бути доступною та відкритою для всіх, за виключенням інформації з обмеженим доступом. Це дозволить депутатам та іншим суб'єктам парламентського контролю ефективно виконувати свої обов'язки;

в) захист даних. Інформація, яка використовується для здійснення парламентського контролю, повинна бути захищена від несанкціонованого доступу, використання та поширення. Це гарантуватиме конфіденційність та безпеку даних.

— запропоновані конкретні заходи щодо реалізації цих принципів, які включають:

а) розробку єдиної платформи для здійснення парламентського контролю. Ця платформа повинна об'єднувати інформацію з різних джерел, включаючи центральні органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та інші суб'єкти публічної влади;

б) впровадження електронних процедур для отримання інформації від органів публічної влади. Це дозволить депутатам та іншим суб'єктам здійснення парламентського контролю отримувати інформацію в електронному вигляді, без необхідності особистого відвідування органів публічної влади;

в) запровадження системи захисту інформації. Ця система повинна забезпечити захист інформації від несанкціонованого доступу, використання та поширення.

— у системі здійснення парламентського контролю в умовах децентралізації влади та цифровізації важливим є використання сучасних технологій, у тому числі й штучного інтелекту. Розглянуто й запропоновано можливий опис системного та прикладного

програмного забезпечення для цього контексту з фокусом на застосуванні генеративного штучного інтелекту (ГШІ):

– системне програмне забезпечення (СПЗ) для здійснення парламентського контролю в умовах децентралізації влади та цифровизації в Україні має відповідати таким вимогам:

а) уніфікація та консолідація. Система повинна об'єднувати інформацію з різних джерел, включаючи центральні органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та інші суб'єкти публічної адміністрації влади;

б) доступність та відкритість. Інформація, необхідна для здійснення парламентського контролю, повинна бути доступною та відкритою для всіх, за виключенням інформації з обмеженим доступом;

в) захист даних. Інформація, яка використовується для здійснення парламентського контролю, повинна бути захищена від несанкціонованого доступу, використання та поширення.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорта бюджетної програми):

Монографія – 1:

Ланде Д. В., Фурашев В. М. Парламентський контроль із застосуванням генеративного штучного інтелекту : монографія. Київ : ТОВ «Інжиніринг», 2023. 202 с.

Збірник наукових праць – 1:

Нормативно-правова інформація і парламентський контроль : матеріали наук.-практ. конф. (м. Київ, 21 вересня 2023 р.) / наук. керівник конф. Д. В. Ланде ; упорядн. : В. М. Фурашев, А. І. Нижник, С. О. Дорогих ; ДНУ «Ін-т інформ., безпеки і права Нац. академії правов. наук України». Київ, 2023. 118 с.

Наукові статті – 9:

– Брайчевський С. М., Інтелектуальні агенти в сфері парламентського контролю. *Інформація і право*. 2023. № 1(44). С. 25–31;

– Брайчевський С. М. Гнучка структура даних в мережевих ресурсах правової інформації Інформація і право. *Інформація і право*. 2023. № 2 (45);

– Корж І. Ф. Права людини та корупція, як прояв їх порушення. *Інформація і право*. 2023. №4(47). С. 27–39;

– Корж І. Ф. Правові основи обмеження конституційних прав і свобод в Україні. *Інформація і право*. 2023. №2(45). С. 42–50;

– Ланде Д. В., Страшной Л. Л. Формування мереж понять в галузі права за допомогою системи штучного інтелекту. *Інформація і право*. 2023. №2. С. 88–93;

– Ланде Д. В., Формування семантичної мапи понять в галузі парламентського контролю. *Інформація і право*. 2023. №4(47). С. 116–123;

– Ланде Д., Пучков О., Субач, І., Рибак О. Інформаційна технологія визначення політичного спрямування джерел інформації для забезпечення інформаційної безпеки держави під час кризових ситуацій. *Кібербезпека: освіта, наука, техніка*. 2023. №4(20). С. 142–152;

– Lande D., Feher A. OSINT Time Series Forecasting Methods Analysis. heoretical and Applied Cybersecurity. *Theoretical and Applied Cyber Security*. 2023. Vol. 5. Iss. 1;

– Lande D., Feher A., Strashnoy L. Cybersecurity in AI–Driven Casual Network Formation. *Theoretical and Applied Cyber Security*. 2023. Vol. 5. Iss. 2. P. 105–113.

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 3:

– Lande D., Dmytrenko O., Shevchenko A., et al. Spoken language identification based on the transcript analysis. *Digital Scholarship in the Humanities*. 2023. Vol. 38. Iss. 2. P. 586–595;

– Lande D., Beibei Xu, Kuzminykh V., Shiwei Zhu., Junfeng Yu, Mingjun Zhang, Sisi Li. Research on library construction driven by multi-technology integration. In: *Proceedings Vol. 12462, Third International Symposium on Computer Engineering and Intelligent Communications (ISCEIC 2022)*; 124620K (2023);

– Lande D., Nafiev A., Kholodulkin H., Rodionov A. Comparative Analysis of Machine Learning Models with Different Types of Data Representations for Detecting Malicious Files. *Selected Papers of the*

IX International Scientific Conference «Information Technology and Implementation» (IT&I-2022). Conference Proceedings Kyiv, Ukraine, November 30 December 02, 2022. CEUR Workshop Proceedings (ceur-ws.org). Vol. 3347. P. 367–375.

Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку

Тема «Правове регулювання господарської діяльності в умовах розбудови економіки Індустрії 4.0», затверджена постановою президії НАПрН України № 113/6 від 26.06.2020. Номер державної реєстрації: 0120U104783. Термін виконання: 01.01.2021–31.12.2023. Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор Дмитрик О. О.

Мета теми – всебічний аналіз правового регулювання господарської діяльності в умовах розбудови цифрової економіки та суспільства України з урахуванням досвіду європейських держав щодо застосування технологій Індустрії 4.0, впровадження отриманих результатів наукового дослідження в практику.

Наукові результати:

– виділено пріоритетні напрями забезпечення функціонування національної економічної системи в повоєнний період за результатами проведеного SWOT-аналізу стану економічної безпеки регіонів України. Обґрунтовано потенційні загрози національній економічній безпеці України у зв'язку з переходом на модель Індустрія 4.0. Визначено стратегічні цілі розвитку України з урахуванням її місця у світовій системі забезпечення міжнародної економічної безпеки. Виокремлено базові принципи забезпечення економічної безпеки України;

– подальшого розвитку одержали питання економіко-правового забезпечення переходу до формування циркулярної Індустрії 4.0 і Індустрії 5.0, їх взаємозв'язку з освітою 4.0, визначення відповідності формування політики Індустрії 4.0 правовому регулюванню в ЄС;

- на підставі аналізу наукових публікацій та нормативно-правових актів запропоновано визначення поняття «економічна екосистема». Класифіковано види екосистем Індустрії 4.0 та надано їх характеристики. Узагальнено особливості функціонування цифрових екосистем в економіці, виділено ризики екосистемної економіки та суб'єктів економічних відносин. Виокремлено аспекти, які вимагають державного втручання, та фактори, що ускладнюють розробку правових норм. Проаналізовано законодавство ЄС в сфері Індустрії 4.0. Обґрунтовано цілі державної політики та пріоритетні напрями державного регулювання функціонування цифрових екосистем Індустрії 4.0 в Україні;

- обґрунтовано, що державна підтримка малого та середнього підприємництва є одним із засобів державного регулювання господарської діяльності, що має бути зафіксовано в Господарському кодексі України. Одержала подальшого розвитку система заходів правового забезпечення підтримки малого та середнього підприємництва як засіб відновлення економіки України;

- доведено, що господарсько-правовий інститут державної підтримки суб'єктів малого та середнього підприємництва за своєю правовою природою є засобом державного регулювання господарської діяльності. Запропоновано доповнити перелік засобів державного регулювання (ст. 12 ГК України) таким засобом як державна підтримка;

- обґрунтовано, що, попри велике значення малого та середнього підприємництва для розвитку економіки України, політика пріоритетної державної підтримки та розвитку цього виду суб'єктів господарювання не закріплена в базовому для господарської діяльності законі – Господарському кодексі України. Запропоновано доповнити основні напрямки економічної політики держави (ст. 10 ГК України) політикою пріоритетної підтримки інноваційної діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва;

- обґрунтовано, що суб'єкти малого та середнього підприємництва в силу своєї мобільності й сприйняття різноманітних інновацій, є рушійною силою впровадження в Україні Індустрії 4.0. Визнано

необхідним забезпечення прозорого механізму розподілу міжнародної фінансової допомоги та широкого й відкритого доступу суб'єктів малого та середнього підприємництва до наявних програм відновлення, грантових і донорських програм;

– проаналізовано сучасний стан та перспективи розвитку природоресурсного законодавства в умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення України. На основі аналізу нормативно-правових актів загального стратегічного, програмного та галузевого рівнів виокремлено основні напрями впровадження цифровізації та інших технологій Індустрії 4.0: формування екологічної політики держави, здійснення господарської діяльності з використанням природних ресурсів, управління природокористуванням та охороною навколишнього природного середовища. Досліджено особливості правового регулювання впровадження цифрових технологій у різні сфери використання природних ресурсів та охорони довкілля, зокрема надкористування, лісокористування, проведення оцінки впливу на довкілля, екологічного моніторингу та обліку природних ресурсів;

– визначено й проаналізовано цілі та значення цифрової трансформації системи управління природокористуванням, як-то: дебіюрократизація ведення господарської діяльності, спрощення дозвільної системи та прямої доступності до державних реєстрів; подолання корупційних схем у сфері розподілу природних ресурсів та попередження відповідних ризиків; досягнення прозорості надання природних ресурсів у користування для ведення господарської діяльності; спрощення процедур фіксації виникнення або припинення права природокористування. Висвітлено переваги та ризики використання цифрових технологій у різних галузях виробництва, здійснення господарської діяльності, регулювання екологічних відносин;

– класифіковано надзвичайні ситуації як фактори небезпеки та розглянуто їх закріплення на законодавчому рівні, зокрема для діяльності державних органів щодо захисту населення, територій та об'єктів критичної інфраструктури. Проаналізовано національ-

ний та іноземний досвід правового регулювання у сфері безпеки критичної інфраструктури, зокрема нормативно-правового забезпечення безпеки об'єктів критичної інфраструктури в умовах впровадження технологічного підходу Індустрії 4.0. Обґрунтовано, що використання інноваційних технологій у всіх сферах життя суспільства підвищує рівень вразливості систем і об'єктів критичної інфраструктури, а також ускладнює забезпечення їх захисту та безпеки. Виокремлено основні аспекти концепції правового забезпечення критичної інфраструктури України в умовах впровадження технологічного підходу Індустрії 4.0;

– з'ясовано, що в умовах воєнного стану в Україні використання цифрових технологій та електронних сервісів значно спростило взаємодію зобов'язаних та уповноважених учасників податкових відносин. Констатовано, що при використанні блокчейну підсилюється безпека даних (інформації), що міститься у відповідних реєстрах чи сервісах, а отже, забезпечується захист прав платників податків. Наголошено, що за допомогою технології блокчейн реалізується принцип зручності виконання податкового обов'язку платниками податків. Аргументовано підхід, за якого цей принцип необхідно розглядати, ширше, ніж просто зручність сплати, оскільки між платниками податків та контролюючими органами виникають відносини не лише щодо сплати податків і зборів;

– підкреслено, що у кожній державі цілі використання цифрової технології блокчейн в оподаткуванні є різними, залежно від податкової політики країни. На підставі аналізу іноземного досвіду впровадження технології блокчейн у податкову площину відзначено важливість створення якісного правового поля для подальшого практичного застосування цифрових нововведень, оскільки це буде впливати на якість податкової політики держави та формувати відповідну модель взаємодії контролюючих органів та платників податків.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Монографія – 1:

Правове регулювання господарської діяльності в умовах розбудови економіки Індустрії 4.0 : монографія / [О. О. Дмитрик, Є. М. Білоусов, Н. М. Внукова та ін.] ; за ред. : С. В. Глібка, О. В. Корват. Харків : НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2023. 346 с.

Збірники матеріалів конференції – 3:

– Актуальні проблеми господарської діяльності в умовах розбудови економіки Індустрії 4.0 : зб. наук. праць НДІ ПЗІР НАПрН України за матеріалами III круглого столу (м. Харків, 25 травня 2023 р.) / за ред. : О. О. Дмитрик, О. В. Корват. Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2023. 242 с.;

– Економічна безпека: міжнародний і національний рівень : зб. наук. праць НДІ ПЗІР НАПрН України за матеріалами II-ї наук.-практ. конф. (м. Харків, 21 квітня 2023 р.) / за ред. : О. О. Дмитрик, О. В. Корват. Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2023. 116 с.;

– Сучасні тренди соціально-економічних перетворень та інтелектуалізації суспільства в умовах сталого розвитку : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 10 листопада 2023 р.).

Розділи в монографіях – 4:

– Vnukova N. M., Ryvovarov V. M. Інтеграція світових освітніх екосистем 4.0 в інформаційно-правовий простір Індустрії 4.0. *World trends in the use of interactive technologies in education: international collective monograph. Intellebence Transportation System And Smart City Institute (ITS-SCI)*. Lima, Peru-Kiev, 2023. Р. 489–516;

– Глібка С. В., Селіванова І. А., Коритін Д. С. Удосконалення державної підтримки малих і середніх підприємств як засіб післявоєнного відновлення України. *Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану* : монографія / ред. кол.: В. А. Журавель (співгол.), Н. С. Кузнецова (співгол.), О. М. Бандурка та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. Харків : Право, 2023. С. 835–851;

– Гетьман А. П. Бредіхіна В. Л. Правове забезпечення екологічно збалансованого використання природних ресурсів у контексті європейських вимірів відновлення економіки України. *Правнича*

наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану : монографія / ред. кол.: В. А. Журавель (співгол.), Н. С. Кузнецова (співгол.), О. М. Бандурка та ін.; Нац. акад. прав. наук України. Харків : Право, 2023. С. 779–801;

– Vnukova N. A risk-oriented approach in the financial policy of providing services for the development of Industry 4.0 of the post-war economy. *Financial Policy of Ukraine in the Context of European Integration: Trends of Martial State and Post-War Revival* : monograph / Ed. by R. Pukala, Tyschenko V. Jaroslaw ; National Academy of Applied Sciences priest Bronisław Markiewicz, 2023. P. 276–300.

Наукові статті – 15:

– Білоусов Є. М., Корват О. В. Правове регулювання економічної безпеки України в умовах становлення Індустрії 4.0. *Право та інновації*. 2023. № 4 (44). С. 88–94;

– Бредіхіна В. Л. Правове забезпечення використання технологій Індустрії 4.0. у сфері природокористування та охорони довкілля. *Право та інновації*. 2023. № 4 (44). С. 40–48;

– Внукова Н. М. Євроінтеграційне спрямування змін у циркулярній Індустрії 4.0. *Право та інновації*. 2023. № 1(41). С. 111–117;

– Внукова Н. М., Глібо С. В. Трансформації інноваційного подвійного переходу до Індустрії 5.0 за наявності правових умов. *Право та інновації*. 2023. № 4. С. 95–108;

– Гетьман А. П., Бредіхіна В. Л. Правове забезпечення екологічного збалансованої системи природокористування в умовах європейської інтеграції України. *Право та інновації*. 2023. № 3 (43). С. 64–74;

– Дмитрик О. О., Артеменко К. В. Безпека та прозорість: як blockchain змінює платіжні системи і фінансовий сектор. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С. 460–464;

– Дмитрик О. О., Єфремова К. В., Безцінна А. Р. Фактори формування міжнародного бізнесу в сучасних умовах. *Право та інновації*. 2023. № 4 (44). С. 74–80;

– Колісник А. С. Застосування сучасних цифрових технологій у сфері оподаткування: іноземний досвід та перспективи для України. *Право та інновації*. 2023. № 3 (43). С. 47–53;

- Корват О. В. Розвиток електронного урядування до цифрової екосистеми. *Право та інновації*. 2023. №2 (42). С. 41–45;
 - Корват О. В. Формування державної політики у сфері цифрових платформ і екосистем. *Право та інновації*. 2023. №3 (43). С. 83–88;
 - Маковій В. П., Кузніченко С. О. Трансфер технологій як засіб до комерціалізації інтелектуальної власності. *Юридичний бюлетень*. 2023. №30. С. 43–51;
 - Селіванова І. А. До питання про місце державної підтримки малого та середнього підприємництва в системі господарського права України. *Право та інновації*. 2023. №2 (42). С. 115–120;
 - Селіванова І. А., Порохняк В. Д. Малі та середнє підприємництво – рушійна сила впровадження в Україні Індустрії 4.0. *Право та інновації*. 2023. №4 (44). С. 81–87;
 - Суц О. П. Особливості правового становища транснаціональних корпорацій. *Наука і техніка сьогодні. Серія: Право*. 2023. №3 (17). С. 62–71;
 - Суц О. П. Юридична характеристика спеціального інвестиційного договору. *Право та інновації*. 2023. №1(41). С. 40–48.
- Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 2:
- Tyschenko V., Vnukova N., Ostapenko V., Kanyhin S. Neural Networks for Financial Stability of Economic System. *Computational Linguistics and Intelligent Systems 2023 : Proceedings of the 7th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems*. Vol. I: Machine Learning Workshop. Kharkiv, Ukraine, April 20–21, 2023. P. 274–288; (*Scopus*)
 - Hlibko S., Vnukova N., Davydenko D., Pyvovarov V., Avanesian V. The Use of Linguistic Methods of Text Processing for the Individualization of the Bank's Financial Service. *Computational Linguistics and Intelligent Systems 2023 : Proceedings of the 7th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems*. Vol. III: Intelligent Systems Workshop. Kharkiv, Ukraine, April 20–21, 2023. P. 157–167.

Законопроект – 1:

Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо впровадження та розвитку Індустрії 4.0 (направлено народному депутату Верховної Ради України, Комітет Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики О. Леонovu та Пешому віце-прем'єр-міністру України Міністерства економіки України Ю. Свириденко).

Кількість отриманих свідоцтв про реєстрацію авторських прав на наукові твори – 1:

Заявка на отримання Свідоцтва про реєстрацію авторського права на твір № с202307477 від 23.10.2023 «Господарська діяльність та новітні технології: актуальні проблеми регулювання в умовах воєнного стану».

Тема «Правове забезпечення розвитку технологій цифрової економіки та суспільства», затверджена постановою президії НАПрН України № 109/7 від 20.06.2019. Номер державної реєстрації: 0119U103826. Термін виконання: 01.01.2020–21.12.2023. Науковий керівник – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Дуравкін П. М.

Мета дослідження – встановлення особливостей та стану правового регулювання відносин, пов'язаних з розбудовою цифрової економіки та цифрового суспільства України, ЄС та інших країн світу та підготовка законодавчих пропозицій стосовно розвитку технологій цифрових економіки та суспільства в Україні.

Наукові результати:

– встановлено, що взаємозв'язок між економічною безпекою та цифровізацією стає все більш важливим і тісним, оскільки цифрові технології формують сучасну економіку та створюють нові можливості та виклики як для окремих суб'єктів господарювання, так і для держави. Нові загрози потребують оцінки, аналізу та визначення вектору заходів щодо зменшення впливу загроз на економічну безпеку України;

– виявлено, що вплив FinTech на фінансову безпеку держави є значним і багатогранним. Визначено позитивні й негативні фактори впливу FinTech на банківську, бюджетну та грошово-кредитну безпеку, як складових фінансової безпеки держави. Зроблено висновки, що розвиток фінансових технологій має потенціал для підвищення фінансової безпеки за рахунок покращення безпеки транзакцій, ефективного дотримання нормативних вимог, розширення доступу до фінансових послуг, зменшення потенціалу для відмивання грошей, фінансування тероризму. Цифрові технології є потужним драйвером засад прозорості фінансових відносин, що особливо помітно на рівні державних фінансів;

– набули подальшого розвитку підходи щодо усунення цифрового розриву, що є життєво важливим для забезпечення рівноправного доступу до послуг FinTech. Уряд та зацікавлені сторони галузі повинні співпрацювати, впроваджуючи й забезпечуючи програми цифрової грамотності, покращуючи інфраструктуру та просуваючи інклюзивні фінтех-рішення, адаптовані до потреб незахищених верств населення;

– зроблено висновки, що для забезпечення заходів щодо підвищення прозорості валютного регулювання, які спрямовані на припинення вивезення капіталу, незаконного відмивання коштів під виглядом іноземних інвестицій, функціонування тіньового сектору зовнішньої торгівлі та фінансового ринку, особливе місце займають RegTech і SupTech, які в свою чергу є технологіями управління регуляторними процесами та наглядовими у фінансовій галузі;

– розроблено рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання застосування цифрових фінансових технологій, серед яких такі положення: нормативно-правові рамки повинні базуватися на оцінці ризиків, сприяючи кібербезпеці, конфіденційності даних і захисту споживачів фінансових послуг, одночасно сприяючи забезпеченню фінансової безпеки держави. Важливо, щоб законодавець надавав пріоритет цифровій стійкості, цифровій інклюзії та відповідальній політиці цифрової торгівлі для забезпечення довгострокової економічної безпеки своєї держави;

– удосконалено правові підходи щодо системи показників (індикаторів) для оцінки рівня безпеки та сукупності факторів, що загрожують стабільності та розвитку економічної безпеки. До Методики розрахунку рівня економічної безпеки України не включено показників інформаційної безпеки, кібербезпеки та безпеки цифрової інфраструктури ані в межах фінансової складової, ані якої іншої, що викликає потребу істотного перегляду;

– визначено складові інфраструктури платформ електронної комерції, що забезпечує правомірне використання інтелектуальної власності творців популярних продуктів. Виділено такі складові інфраструктури, як політика інтелектуальної власності, залучення правовласника та творця фан-арту, перелік компаній відкритих до співробітництва, можливості комунікації з правовласником, наявність стандартних ліцензійних угод, можливість укладання ліцензійних угод через платформу, доступне портфоліо інтелектуальної власності, можливості перенесення домовленостей на інші платформи;

– проаналізовано інфраструктуру, яку пропонують відомі маркетплейси. Для аналізу обрано такі платформи, як eBay, Etsy, Amazon, Redbubble та Teepublic. Встановлено, що більша спеціалізація на фан-арті обумовлює більші зусилля на створенні інфраструктури правомірного використання інтелектуальної власності творців популярних продуктів. Водночас такі платформи могли б передусім зробити ширшими можливості використання ліцензійних угод за межами платформ та розширити залучення творців фан-арту до двосторонньої взаємодії з правовласниками;

– набули подальшого розвитку попередні дослідження в контексті використання різних видів інтелектуальної власності у відповідній комерційній діяльності. Суттєвим науковим внеском є розгляд проблеми в контексті електронної комерції – такий підхід дозволив опонувати прихильникам думки про те, що власники популярних продуктів схильні дозволяти використання похідних таких продуктів задля цілей ще більшої популяризації. Ймовірно, ця думка в попередніх дослідженнях здебільшого відносилась до не-

комерційного використання, але межа із комерційним використанням фан-арту є надзвичайно тонкою. Тому саме з огляду на природу електронної комерції, що детермінує комерційне використання продуктів, питання створення ефективної інфраструктури платформ електронної комерції, які забезпечують правомірне використання інтелектуальної власності творців популярних продуктів, виходить на перший план;

– здійснено порівняльний аналіз регулювання сфери персональних даних та модифікації цифрового контенту й цифрових послуг в законопроекті «Про цифровий контент та цифрові послуги» та Директиві 2019/770. Зроблено висновок про загальну відповідність законопроекту європейському законодавству, разом з чим акцентовано увагу на деяких спірних моментах, зокрема щодо поняття та праворозуміння об'єктивних та суб'єктивних критеріїв модифікації;

– набули подальшого розвитку положення щодо обробки даних у цифрових юридичних технологіях, заснованих на штучному інтелекті. Звернено увагу на потенційні ризики при використанні юридичних документів для навчання штучного інтелекту та викладено можливі шляхи їх зменшення;

– подальший розвиток отримало дослідження актуальних юридичних проблеми захисту персональних даних у месенджерах, зокрема було виведено перелік рекомендацій, які слід урахувати при виборі месенджера для бізнес комунікації.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Монографія – 1:

Правове забезпечення розвитку технологій цифрової економіки та суспільства : монографія / за ред. : О. В. Шаповалова, К. В. Єфремова. Харків : НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2023. 300 с.

Збірники матеріалів конференції – 3:

– Цифрові трансформації України 2023: виклики та реалії : зб. наук. праць НДІ ПЗІР НАПрН України за матеріалами IV круглого

столу (м. Харків, 29 вересня 2023 р.) / за ред. С. В. Глібка та ін. Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2023. 421 с.;

– Економічна безпека: міжнародний і національний рівень : зб. наук. праць НДІ ПЗІР НАПрН України за матеріалами II-ї науково-практичної конференції (м. Харків, 21 квітня 2023 р.) / за ред. : О. О. Дмитрик, О. В. Корват. Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2023. 116 с.;

– Сучасні тренди соціально-економічних перетворень та інтелектуалізації суспільства в умовах сталого розвитку : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 10 листопада 2023 р.). Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2023. 410 с.

Розділи в монографіях – 1:

Внукова Н. М., Шматков Д. І., Єфремова К. В. Правові євроінтеграційні аспекти розвитку цифрової економіки України. *Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану* : монографія / ред. кол. : В. А. Журавель (співгол.), Н. С. Кузнецова (співгол.), О. М. Бандурка та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. Харків : Право, 2023. С. 763–779.

Наукові статті – 8:

– Дуравкін П. М., Гафич І. Сучасні виклики та майбутнє правового захисту персональних даних: під впливом розвитку цифровізації. *Право та інновації*. 2023. № 3 (43). С. 89–100;

– Єфремова К. В. Технології цифрової економіки та фінансова безпека. *Право та інновації*. 2023. № 2 (42). С. 7–11;

– Мамаєв І. О. Модифікація цифрового контенту та цифрових послуг у розумінні директиви 2019/770 та проекту Закону № 6576. *Право та інновації*. 2023. № 2 (42). С. 71–79;

– Хаустова М. Г. Вигоди, ризики та проблеми цифровізації суспільства: загальнотеоретичний аспект. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 5. 2023. С. 753–759;

– Хаустова М. Г. Ефекти цифрової трансформації у процесі відновлення України. *Право та інновації*. 2023. № 2 (42). С. 99–107;

– Шаповалова О. В. Вінник О. М. Правове забезпечення сфери публічних електронних реєстрів. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2023. № 1(45). С. 137–149;

– Шматков Д. І. Ліцензійні угоди на використання інтелектуальної власності користувачів на цифровому ринку. *Право та інноваційне суспільство*. 2023. № 2(42). С. 10–20;

– Шматков Д. Фан-арт та право інтелектуальної власності на платформах електронної комерції. *Право та інновації*. 2023. № 2(42). С. 80–85.

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 1:

– Bilousov Y., Yakoviyk I., Yefremova K., Novikov E., Zhukov I. Mechanisms of strengthening the economic sovereignty of the state in the context of military operations: Mecanismos de fortalecimiento de la soberanía económica del Estado en el contexto de operaciones militares. *Cuestiones Políticas*. 2023. № 41(78). P. 400–416.

Законопроект – 1:

Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про цифровий контент та цифрові послуги» щодо забезпечення захисту прав та законних інтересів споживачів цифрового контенту та/або цифрової послуги (направлено народному депутату Верховної Ради України О. Лукашеву).

Кількість отриманих свідоцтв про реєстрацію авторських прав на наукові твори – 1:

Заявка на отримання Свідоцтва про реєстрацію авторського права на твір № с202307498 від 23.10.2023 «Шляхи імплементації європейської політики впровадження цифрових технологій».

Тема «Правове забезпечення інноваційного процесу в умовах глобальних викликів», затверджена постановою президії НАПрН України № 113/6 від 26.06.2020. Номер державної реєстрації: 0120U104786. Термін виконання: 01.01.2021–31.12.2024. Науковий керівник – кандидат юридичних наук, доцент Глібо С. В.

Мета дослідження комплексу питань та заходів, спрямованих на визначення концептуальних засад правового забезпечення інноваційного процесу.

Наукові результати:

– здійснене дослідження дозволило дійти висновків про те, що розмаїтість дефініцій поняття «міжнародний трансфер технологій» демонструє наявність різносторонніх підходів до розуміння суті самої проблеми міжнародного трансферу технологій. Визначено, що всі підходи є обґрунтованими й актуальними та їх використання залежить від конкретного аспекту, під яким розглядається міжнародний трансфер технологій;

– у результаті дослідження встановлено, що задля вдосконалення категорії «міжнародний трансфер технологій» його поняття має бути зафіксовано у Законі України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» шляхом внесення змін до статті 1. Проведене дослідження дозволило зробити висновок, що міжнародний трансфер технологій, як категорія є базовою, комплексною, складною дефініцією, яка характеризує правовідносини, що виникають між суб'єктом господарювання або іншим учасником відносин та іноземним суб'єктом, які є резидентом і нерезидентом країни відповідно, пов'язані зі створенням, передачею прав і втіленням технологій, укладенням певних договорів, які будуть спрямовані на передачу прав на технологію чи інформації про технологію або матеріальне втілення (відтворення) технології;

– розмаїтість дефініцій поняття «міжнародний трансфер технологій» демонструє наявність різносторонніх підходів до розуміння суті самої проблеми міжнародного трансферу технологій. Визначено, що всі підходи є обґрунтованими й актуальними та їх використання залежить від конкретного аспекту, під яким розглядається міжнародний трансфер технологій;

– доведено, що в країнах Європейського Союзу механізми податково-правового стимулювання інноваційної діяльності спрямовані перш за все на стимулювання інвестування у НДДКР (R&D), стимулювання вкладання коштів у інновації;

– обґрунтовано, що податкове законодавство України передбачає стимулювання інноваційної діяльності шляхом надання пільг

тим суб'єктам, які отримують кошти від інвесторів на НДДКР (R&D);

- доведено, що електронний кабінет платника податків є проявом інноваційної діяльності у забезпеченні можливості реалізації платниками податків їх прав та обов'язків, роль якого з огляду на функціональні властивості можна умовно поділити на такі складові, а саме: доступ до інформації; надання інформації; отримання інформації;

- обґрунтовано, що безпосереднім суб'єктом, який надає один (чи кілька) з передбачених у ст. 17 Закону України «Про інноваційну діяльність» видів фінансової підтримки, є Державна інноваційна фінансово-кредитна установа, діяльність якої (на сьогодні) координується та контролюється Міністерством з питань стратегічних галузей промисловості України (Мінстратегпромом);

- обґрунтовано, що саме до Державної інноваційної фінансово-кредитної установи (її регіональних відділень) звертаються суб'єкти інноваційної діяльності з метою отримання фінансової підтримки. При цьому підкреслено, що інноваційні проєкти таких суб'єктів обов'язково мають бути занесені до Державного реєстру інноваційних проєктів. Після чого Державною інноваційною фінансово-кредитною установою (на конкурсних засадах) проводиться відбір інноваційних проєктів для їх фінансової підтримки;

- доведено, що в разі якщо інноваційний проєкт суб'єкта інноваційної діяльності пройшов конкурсний відбір, такий суб'єкт може отримати від Державної інноваційної фінансово-кредитної установи один чи кілька видів фінансової підтримки (зокрема, повне або часткове безвідсоткове кредитування; повну або часткову компенсацію відсотків, сплачуваних комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам; державні гарантії; майнове страхування), у тому числі у формі послідовних траншів;

- доведено, що ефективність пільгового оподаткування залежить від сфери реалізації, рівня економіки, сталості та незмінності податкового законодавства. Запропоновано нормативні засоби формування системи пільгового оподаткування інноваційної діяльності та трансферу технологій у системі законодавства;

– рівень розвитку та стан інноваційної інфраструктури визначається багатьма чинниками, серед яких головним є відповідне нормативно-правове забезпечення. Державна інноваційна політика, в тому числі і регіональна, чинна законодавча база у вирішальній мірі впливають на активізацію інноваційних процесів, зокрема, на активізацію інноваційної діяльності та комерціалізацію її результатів, відповідно, вдосконалення чинного законодавства в сфері інновацій та наявність ефективного механізму реалізації державної інноваційної політики спрямовані на забезпечення умов розвитку життєвого циклу інновацій;

– одним із головних драйверів відновлення країни в умовах воєнного стану та в повоєнний період є інноваційна діяльність, провадження якої повинно належним чином підтримуватися та стимулюватися, що потребує вдосконалення відповідних механізмів та процесів. При цьому необхідним є забезпечення взаємодії між усіма складовими національної інноваційної системи, підтримання розвитку інноваційної інфраструктури та міжнародної співпраці в сфері інноваційної діяльності. Інновації виступають головним чинником економічної конкурентоспроможності, тому забезпечення сприятливого інвестиційного середовища для розвитку інновацій потребує впровадження ефективних заходів та механізмів підтримки, належного фінансування та постійного моніторингу стану провадження інноваційної діяльності. Крім того, правове забезпечення інноваційного процесу та функціонування відповідних суб'єктів повинно мати системний характер та відбуватися виключно із вектором направлення на гармонізацію чинного законодавства в сфері інновацій відповідно до норм ЄС;

– головний вектор державної політики повинен бути направлений на сприяння розвитку інноваційної за рахунок поліпшення умов формування інноваційної інфраструктури. Наразі необхідна адаптивна стратегія щодо забезпечення розвитку інноваційної інфраструктури та розбудови національної інноваційної системи із врахуванням узгодження відповідних стратегічних напрямів, реальних потреб та євроінтеграційних викликів. До того ж удосконалення

чинного законодавства в інноваційній сфері та належне інвестиційне забезпечення мають вирішальне значення для інтенсифікації інноваційної діяльності та сталого розвитку національної економіки інноваційним шляхом. Тому нині вкрай важливим є оновлення інноваційної політики держави з метою подолання кризових явищ в національній економіці країни. Отже, для підвищення рівня міжнародної конкурентоспроможності країни необхідно забезпечити виконання вимог, необхідних для набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі, спрямованих на створення оновленої нормативно-правової бази, з метою стимулювання інноваційного розвитку;

— доведено, що закордонному законодавцю все ще не вдалося в повному ступені відобразити всі потреби сфери венчурних інвестицій. Так, невирішеними є питання забезпечення рівних або найбільш сприятливих правових умов для участі на ринках венчурних інвестицій іноземних інвесторів, також створення податкових умов і пільг венчурної діяльності. Крім того, законодавство європейських країн у сфері здійснення венчурного інвестування інноваційної діяльності акцентує увагу на правовому становищі юридичних осіб та їх організаційно-правових форм. При цьому фізичним особам у цій сфері увага майже не приділяється, за виключенням випадків, коли такі особи розміщують інвестиції в об'єктах венчурного підприємництва. Правове становище фізичних осіб у досліджуваних відносинах обмежується сферою визнання їх суб'єктами інвестування та сферою відносин інтелектуальної власності, що стосується розподілу майнових та особистих немайнових прав на відповідні об'єкти. Пропонується, враховуючи передовий світовий досвід використання організаційно-правових форм для здійснення венчурного інвестування інноваційної діяльності США, країн Європейського Союзу та Великої Британії, за доцільне закріпити на рівні законодавства (під час прийняття Закону «Про венчурну діяльність в інноваційній сфері» або «Про венчурні фонди») норми, що організаційно-правовими формами юридичних осіб, які можуть використовуватися у сфері венчурного інвестування інноваційної ді-

яльності є акціонерне товариство та товариство з обмеженою відповідальністю.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Монографія – 1:

Створення правових умов здійснення інноваційної діяльності на шляху набуття членства України в ЄС : монографія / за ред. : С. В. Глібка, О. В. Розгон. Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2023. 250 с.

Збірники матеріалів конференцій – 3:

– Інноваційний процес: перспективи євроінтеграції : зб. наук. праць НДІ ПЗІР НАПрН України за матеріалами круглого столу (м. Харків, 24 березня 2023 р.). Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2023. 223 с.;

– Економічна безпека: міжнародний і національний рівень : зб. наук. праць НДІ ПЗІР НАПрН України за матеріалами II-ї наук.-практ. конф. (м. Харків, 21 квітня 2023 р.) / за ред. : О. О. Дмитрик, О. В. Корват. Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2023. 116 с.;

– Сучасні тренди соціально-економічних перетворень та інтелектуалізації суспільства в умовах сталого розвитку : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 10 листопада 2023 р.). Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2023. 410 с.

Розділи в монографіях – 1:

Розгон О. В., Подрез-Ряполова І. В., Чубенко В. І. Удосконалення правового регулювання розвитку національної інноваційної системи та механізмів комерціалізації результатів наукової діяльності з метою набуття членства в ЄС. *Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану*: монографія / ред. кол. : В. А. Журавель (співгол.), Н. С. Кузнєцова (співгол.), О. М. Бандурка та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. Харків : Право, 2023. С. 801–820.

Наукові статті – 14:

– Davydiuk O., Shvydka T., Ostapenko I., Yurovska V., Bytiak O., Senyk Y. Directions for improving the status of startups in the technology

transfer system. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2023. № 13(123). P. 111–120;

– Matyushenko I., Hlibko S., Khanova O., Korytin D. Assessment of the Impact of Digitalisation on Business Development in EU Countries and Ukraine. *Law and Innovative Society*. 2023. № 1(20);

– Глібко С. В., Мамаєв І. Огляд та порівняльна характеристика сервісів, що сприяють інформаційному забезпеченню інноваційної діяльності. *Право та інновації*. 2023. № 2 (42). С. 46–54;

– Глібко С. В., Розгон О. В. Відкритий доступ як засіб забезпечення наукових досягнень в інноваційному процесі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2023. № 80(6). С. 252–258;

– Давидюк О. М. Господарсько-правові аспекти реформування правового регулювання принципів державної технологічної політики в умовах воєнного стану. *Право та інновації*. 2023. № 1. С. 22–27;

– Дуравкін П. М. Втілення принципів державної інноваційної політики та шляхів здійснення державного регулювання інноваційної діяльності у фінансовій підтримці виконання інноваційних проектів. *Право та інновації*. 2023. № 2 (42). С. 121–128;

– Жорнокуй Ю. М. Учасники відносин венчурного інвестування інноваційної діяльності: європейський досвід та українська правова дійсність. *Право та інновації*. 2023. № 2. С. 12–20;

– Подрез-Ряполова І. В. Підвищення рівня інноваційності національної економіки: правові питання та стратегічні напрями. *Право та інновації*. 2023. № 1(41). С. 34–39;

– Подрез-Ряполова І. В. Правове забезпечення системності інфраструктурної підтримки інноваційної діяльності в умовах євроінтеграційних процесів. *Право та інновації*. 2023. № 3(43). С. 7–12;

– Розгон О. В. Проблеми ідентифікації поняття міжнародного трансферу технологій у науковому дискурсі. *Право та інновації*. 2023. № 1(41). С. 7–14;

– Розгон О. В. Цифрова платформа як інструмент функціонування мережі трансферу технологій. *Право та інновації*. 2023. № 2(42). С. 21–33;

– Чубенко В. А. Правові аспекти deep tech інновацій в Україні в контексті євроінтеграційних процесів. *Право та інновації*. 2023. № 3(43). С. 13–18;

– Чубенко В. А. Місце України в європейському порядку денному інновацій: окремі аспекти удосконалення інноваційного законодавства. *Право і суспільство*. 2023. № 6;

– Чуприна А. Т. Актуальні правові проблеми підтримки розвитку стартапів в умовах російсько-української війни. *Право та інновації*. 2023. № 1(41). С. 49–55.

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 4:

– Bondarenko I., Shulga T., Kapustnyk V., Hotsuliak S., Duravkin P. Directions for the implementation of regulatory means for the application of tax benefits in the general system of regulatory regulation of technology support means. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2023. № 13(121). Vol. 1. P. 125–131;

– Davydiuk O., Duiunova T., Shovkopliash H., Sivash O., Hlushchenko S., Lisohorova K., Maryni, I. Directions for improving the international legal regulation of the support program for the transfer of innovations and technologies «Horizon Europe». *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2023. № 13(122). Vol. 2. P. 85–91;

– Davydiuk O., Ostapenko I., Shekhovtsov V., Sukhodubova I., Senyk Y. Identifying directions for improving means of technology transfer safety regulation. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2023. № 13(125). Vol. 5. P. 88–97;

– Davydiuk O., Shvydka T., Shovkopliash H., Senyk Y., Toporkova M. Directions for improving the system of guarantees for participants in technology transfer. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2023. № 13(124). Vol. 4. P. 16–25.

Законопроект – 1:

Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації державного регулювання та правового забезпечення інноваційної діяльності (направлено Голові Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій С. Бабаку).

Кількість отриманих свідоцтв про реєстрацію авторських прав на наукові твори – 1:

Заявка на отримання Свідоцтва про реєстрацію авторського права на твір № с202308509 від 19.12.2023 «Огляд та порівняльна характеристика сервісів, що сприяють інформаційному забезпеченню інноваційної діяльності».

Тема «Правові механізми нової науково-дослідницької інфраструктури», затверджена постановою президії НАПрН України № 118/5 від 15.06.2021. Номер державної реєстрації: 0121U113768. Термін виконання: 01.01.2022–31.12.2024. Науковий керівник – кандидат юридичних наук Любчич А. М.

Мета дослідження – визначити методологічні підходи до визначення поняття «інноваційна дослідницька інфраструктура» в нормативно-правових актах і наукових джерелах, проаналізувати інноваційну інфраструктуру як частину національної інноваційної системи, охарактеризувати інноваційно орієнтованих суб'єктів України, обґрунтовувати необхідність створення і розвитку науково-дослідницької інфраструктури в рамках національного дослідницького університету, яка інтегрує основні компоненти його інтелектуальної діяльності, розглянути її основні елементи.

Наукові результати:

– запровадження в праві ЄС правового інструменту Європейського консорціуму дослідницької інфраструктури дозволило Європейському Союзу усунути законодавчі перешкоди, які заважали розвитку співпраці держав-членів ЄС з партнерами з інших країн у науковій сфері, запровадити загальноєвропейську юридичну основу здійснення наукової діяльності, прискорити процес розвитку дослідницьких інфраструктур, формування Єдиного дослідницького простору в Європі;

– незважаючи на те, що з часу запровадження правової регламентації функціонування дослідницьких інфраструктур у формі ERIC минуло більше десяти років, вона ще перебуває на стадії становлення й у процесі її застосування виникають питання. Однак

стрімке створення дослідницьких інфраструктур у формі ERIC свідчить про те, що організаційно-правова форма Європейського консорціуму дослідницьких інфраструктур довела свою ефективність для розвитку дослідницьких інфраструктур в Європі та становлення Європейського дослідницького простору;

– забезпечення права на гідну оплату праці є одним із важливих складників Концепції гідної праці, без якого неможливо реалізувати конституційне право людини на працю, забезпечити чіткий і прозорий механізм її оплати. Для України створення гідних умов праці, її гідної оплати, належних, безпечних і здорових умов праці в сучасних умовах набуває вагомого значення, оскільки це не лише обов'язок держави щодо виконання конституційних гарантій, а й відчутний крок до подолання економічних і соціальних труднощів. І тому сьогодні пріоритетними напрямками наукової політики повинно бути вироблення, прийняття та реалізація рішень, спрямованих на збереження і розвиток кадрового потенціалу науки, забезпечення його життєдіяльності, встановлення порядку і процедур, що визначають найбільш ефективне використання людських ресурсів. Концепція гідної праці, одним із основних складників якої є гідна оплата праці, повинна стати основою соціально-економічної політики України, її одним із основних напрямів;

– одним із пріоритетних напрямків державної політики повинен бути розвиток науки як визначального джерела економічного зростання, що неможливо без створення належного правового забезпечення трудових прав і гарантій наукових працівників, створення належних умов праці, гідної її оплати, а також гідної пенсії на рівні, що забезпечує престижність наукової праці, що, у свою чергу, сприятиме не тільки стабільності трудових відносин у сфері науки, а й дозволить підвищити рівень та ефективність науково-дослідних розробок, надасть змогу припинити інтенсивну плинність високоінтелектуальних наукових кадрів за межі країни;

– доведена необхідність внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», зокрема доповнити статтею, якою передбачити основні критерії гідної праці у науковій сфері.

Зокрема, критеріями визнання праці гідною мають стати такі постулати, коли виконувана праця: гарантує безпечні умови виконання науковим працівником своєї трудової функції, дослідницька інфраструктура та матеріально-технічна база наукових установ і закладів вищої освіти знаходиться у належному стані; включає можливість професійного й особистого розвитку працівника як за державний кошт, так і за кошт роботодавця, можливість працювати за кордоном, кар'єрне зростання, відсутність дискримінації, перспективи зростання, самореалізація; передбачає оплату, яка відповідає професійному рівню науковця; а також соціальну захищеність (можливість впливати на умови праці й трудові відносини, можливість захищати свої права за допомогою спеціалізованих організацій, документальне оформлення трудових відносин, свобода трудової діяльності, свобода вибору сфери діяльності/роботи/зайнятості, дотримання трудового законодавства, стабільність зайнятості);

- вперше обґрунтовано необхідність внести зміни до законодавства у сфері науки, насамперед, доповнити Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» положеннями про правовий статус фахівців із дослідницької інфраструктури як суб'єктів наукової діяльності: визнання фахівця із дослідницької інфраструктури суб'єктом наукової діяльності; надання визначення терміну «фахівець із дослідницької інфраструктури»; встановлення обсягу його прав та обов'язків; визначення заходів держави із соціальної підтримки цієї категорії суб'єктів наукової діяльності;

- вивчено особливості формування муніципально-правової політики в умовах правового режиму воєнного стану; з'ясовано особливості організації й діяльності органів та посадових осіб в умовах правового режиму воєнного стану; виділено основні проблеми, пов'язані з повоєнним відновленням і роллю місцевого самоврядування у цьому процесі; сформульовано основні напрями їх можливого подолання;

- у чинному законодавстві України в сфері науки не закріплене поняття «суб'єктів дослідницької інфраструктури». Так само законодавство України в галузі науки не визначає правового статусу

фахівців дослідницької інфраструктури – працівників на об’єктах дослідницької інфраструктури, які мають відповідну кваліфікацію та здійснюють діяльність для забезпечення функціонування та розвитку дослідницької інфраструктури.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Монографія – 1:

Правове забезпечення науково-дослідницьких інфраструктур: зарубіжний досвід, тенденції та перспективи для України : монографія / за ред. : А. М. Любич, І. В. Огієнко. Харків : НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2023. 190 с.

Збірники матеріалів конференції – 3:

– Актуальні питання розбудови науково-дослідницької інфраструктури у воєнний та повоєнний періоди : зб. наук. праць НДІ ПЗІР НАПрН України за матеріалами Інтернет-конф. (м. Харків, 28 лютого 2023 р.) / за ред. : С. В. Глібка, К. В. Єфремової. Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2023. 145 с.;

– Економічна безпека: міжнародний і національний рівень : зб. наук. праць НДІ ПЗІР НАПрН України за матеріалами II-ї наук.-практ. конф. (м. Харків, 21 квітня 2023 р.) / за ред. : О. О. Дмитрик, О. В. Корват. Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2023. 116 с.;

– Сучасні тренди соціально-економічних перетворень та інтелектуалізації суспільства в умовах сталого розвитку : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 10 листопада 2023 р.). Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2023. 410 с.

Розділи в монографіях – 1:

Любич А. М., Кохан В. П. Упровадження в правову систему України досвіду ЄС у сфері розвитку дослідницьких інфраструктур. *Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану*: монографія / ред. кол. : В. А. Журавель (співгол.), Н. С. Кузнецова (співгол.), О. М. Бандурка та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. Харків : Право, 2023. С. 748–763.

Наукові статті – 11:

– Вапнярчук Н. М. Гідні умови та оплата праці інтелектуального потенціалу країни – запорука розвитку освіти і науки. *Соціальне право*. 2022. № 2. С. 39–45;

– Вапнярчук Н. М. Забезпечення гідних умов та оплати праці для науковців – шлях до відродження престижу науки. *Право та інновації*. 2023. № 4 (44). С. 34–39;

– Головащенко О. С. Проблема забезпечення довгострокової стійкості дослідницьких інфраструктур в умовах сьогодення. *Право та інновації*. 2023. № 3 (43). С. 26–31;

– Кохан В. П. Європейський консорціум дослідницьких інфраструктур: правова форма дослідницьких інфраструктур в Європейському Союзі. *Право та інновації*. 2023. № 1(41). С. 28–34;

– Кохан В. П. Підготовлено і опубліковано статтю «Мобільність дослідників в Європейському Союзі та Україні». *Право та інновації*. 2023. № 3(43). С. 31–38;

– Любчич А. М. Відкрита наука: затребуваність та перспективи. *Право та інновації*. 2023. № 3(43). С. 19–25;

– Любчич А. М. Науково-дослідницька інфраструктура як інструмент наукової інтеграції: деякі аспекти досвіду ЄС для України. *Право та інновації*. 2023. № 4(44). С. 7–13;

– Огієнко І. В. Правове забезпечення захисту прав молодих вчених в дослідницьких інфраструктурах. *Право та інновації*. 2023. № 4(44). С. 95–102;

– Петришина М. О. Інноваційна складова муніципально-правової політики: проблеми формування та перспективи подальшого розвитку. *Право та інновації*. 2023. № 4. С. 63–68;

– Петришина М. О. Інноваційні компоненти муніципально-правової політики в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 100–102;

– Ярошенко О. М., Вапнярчук Н. М. Принцип справедливості – ключовий принцип в оплаті праці наукових працівників. *Право та інновації*. 2023. № 2(42). С. 86–92.

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 2:

– Liubchych A., Savchuk O., Vrublevska-Misiuna K., Tychyna V. «Review of Public Environmental Interests in Ukrainian Contexts». *Grassroots Journal of Natural Resources*. 2023. № 6 (2). P. 4–18; (*Web of Science*)

– Vapnyarchuk N. M., Barabash Iu. G., Tatarenko H. V., Omelko I. I., Danylova M. V. Comparative analysis of social protection models of the European Union and Ukraine. *P. A. Persona e Amministrazione*. 2022. Vol. X. Fascicolo 1. P. 873–901. (*Scopus*)

Законопроект – 1:

Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо суб'єктів дослідницької інфраструктури (направлено народному депутату Верховної Ради України О. Лукашеву, вих. № 170 від 19.12.2023).

Кількість отриманих свідоцтв про реєстрацію авторських прав на наукові твори – 1:

Подано заявку на отримання Свідоцтва про реєстрацію авторського права на твір № с202307475 від 23.10.2023 «Правове забезпечення науково-дослідної інфраструктури в Україні».

Науково-дослідний інститут правотворчості та науково-правових експертиз

Тема «Розвиток правничої освіти як складова правової реформи», затверджена постановою президії НАПрН України № 113/6 від 26.06.2020. Номер державної реєстрації: 0121U100031. Термін виконання: 01.01.2021–31.12.2023. Науковий керівник – кандидат юридичних наук, доцент Хоменко М. М.

Метою дослідження є визначення перспективних напрямів розвитку правничої освіти як складової правової реформи. У процесі дослідження передбачається використання діалектичного, системно-структурного, порівняльного, формально-логічного та інших наукових підходів і методів.

Наукові результати:

– у змісті Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 № 1197 наявний логічний дефект. Так, відповідно до пункту 1 зазначеного Порядку він регулює питання присудження наукового ступеня доктора наук спеціалізованими вченими радами закладів вищої освіти (наукових установ), скасування їх рішень про присудження наукового ступеня доктора наук та позбавлення зазначеного наукового ступеня. Отже, логічно припустити, що пунктом 50 даного Порядку може передбачатися право на відмову виключно від наукового ступеня доктора наук. Водночас граматичне тлумачення норми пункту 50 Порядку дозволяє дійти висновку про можливість добровільної відмови не лише від наукового ступеня доктора наук, але й від наукового ступеня кандидата наук. Вбачається, що дана неузгодженість повинна бути вирішена шляхом внесення змін до низки нормативно-правових актів, якими унормовано порядок присудження та позбавлення як наукового ступеня доктора наук, так і наукового ступеня кандидата наук;

– за результатами дослідження методологій пізнання в юриспруденції як науково-практичному комплексі констатовано доцільність відмови від ієрархій методологій та обґрунтованості еkleктичного характеру методології юридичних досліджень;

– симбіоз правничої освіти, науки та практики, що має на меті підготовку юриста-професіонала, знаходить підтвердження в практиці касаційних судів у складі Верховного Суду. Йдеться про застосування низки сучасних юридичних доктрин: (а) заборони суперечливої поведінки (*venire contra factum proprium*) або еstopпель (*equitable estoppel*); (б) прояву найвищої добросовісності (*uberrima fides*); (в) тлумачення слів договору проти того, хто їх написав (*contra proferentem*); (г) заборони вчинення фраздаторних правочинів (*fraus creditorum*); (ґ) реальності господарських операцій; (д) належної правової процедури (*fair procedure*); (е) зняття корпоративної вуалі (*piercing/lifting the corporate veil*); (є) заборони використання «плодів отруйного дерева» (*fruit of the poisonous tree*);

– зважаючи на відсутність легітимної мети реалізації норми пункту 29 Порядку розгляду скарг/повідомлень щодо фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, затвердженого рішенням Національного агентства від 21.06.2022 (протокол № 10) (15)), Національне агентство не має підстав продовжувати розгляд скарг/повідомлень щодо наявності у дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії (наукового ступеня доктора наук, кандидата наук) та/або наукових публікаціях, в яких висвітлені наукові результати дисертації, фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, якщо особа добровільно відмовилася від відповідного наукового ступеня. Водночас такий висновок не повинен тлумачитися як можливе толерування випадків порушення академічної доброчесності: право на відмову від наукового ступеня не може бути кваліфіковане у якості правомірної можливості «науковця» уникнути юридичної відповідальності. Так, навіть після відмови особи від відповідного наукового ступеня, заінтересовані особи (зокрема, особи, права інтелектуальної власності яких були порушені особою, що відмовилася від наукового ступеня) мають право на захист (зокрема, право на звернення до суду із відповідною вимогою);

– основу підготовки суддів в Україні має складати не лише судова практика через вивчення правових позицій Верховного Суду, а й глибокі теоретичні знання. Зважаючи на зростання ролі правової доктрини як регулятора суспільних відносин, її застосування судами під час здійснення правосуддя, правова доктрина має обов’язково враховуватися при розробці курсів, у процесі спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді, а також у межах періодичного навчання суддів з метою підвищення рівня їх кваліфікації. Такий підхід сприятиме подоланню прогалин у праві, єдності судової практики, підвищенню професійного рівня суддів, а також позитивно позначиться на якості ухвалених судових рішень;

– за умови виявлення в дисертації, за якою присуджено науковий ступінь доктора (кандидата) наук та/або наукових публікаціях, зарахованих за її темою, академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації Національне агентство повинно звернутися до Міністерства освіти

і науки України про позбавлення особи відповідного наукового ступеня. Водночас за умови реалізації особою права на відмову від наукового ступеня, передбаченого чинною редакцією пункту 50 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою КМУ від 17.11.2021 № 1197, відповідне звернення Національного агентства до МОН позбавлене юридичного сенсу, оскільки за результатами його розгляду МОН не може ухвалити рішення про позбавлення особи відповідного наукового ступеня;

– удосконалення та розвиток правової системи та системи правничої освіти в умовах дії правового режиму воєнного стану має передбачати такі складові: (а) оновлення робочих навчальних програм; (б) запровадження спеціалізованих курсів, присвячених правовим аспектам воєнного конфлікту та міжнародному гуманітарному праву; в) інтеграція практики у громадських організаціях, адвокатських або правозахисних центрах; (г) залучення професіоналів-практиків до освітнього процесу; (г) організація тренінгів та семінарів для юристів з розвитку судових навичок щодо підготовки правових документів, проведення допитів; (д) зміцнення співпраці з міжнародними організаціями, такими як Європейський Суд з прав людини та Міжнародний кримінальний суд; (е) супровід інформаційної кампанії щодо правових аспектів конфлікту, прав людини та міжнародного гуманітарного права; (є) забезпечення дотримання вимог професійної етики юриста в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Збірник наукових праць – 1:

Правова доктрина та правнича освіта: функціональні зв'язки : зб. наук. праць / за заг. ред. : О. О. Кота, А. Б. Гриняка, М. М. Хоменка. Київ : Алерта, 2023. 158 с.

Статті у фахових виданнях України – 10:

– Костюченко О. Є. Норми й правила етичної поведінки та академічної доброчесності як необхідні складники розвитку юридичної освіти в Україні. *Нове українське право*. 2023. № 2. С. 108–115;

– Красицька Л. В. Бінарне заняття як інноваційна форма проведення лекційних занять при підготовці правників. *Нове українське право*. 2023. № 2. С. 116–120;

– Кухарев О. Є. Основні напрями удосконалення викладання навчальної дисципліни «Спадкове право». *Нове українське право*. 2023. № 2. С. 121–127;

– Костицький М. В. Методології пізнання в юриспруденції як науково-практичному комплексі. *Нове українське право*. 2023. № 2. С. 104–107;

– Константінов С. Ф. Юридична освіта та підготовка правників в умовах воєнного стану. *Нове українське право*. 2023. № 2. С. 98–103;

– Константінов С. Ф. Напрями вдосконалення підготовки правоохоронців у військовий час. *Нове українське право*. 2023. № 3. С. 135–140;

– Константінов С. Ф. Гармонізація освіти України з європейським освітнім простором. *Нове українське право*. 2023. № 4. С. 113–119;

– Костюченко О. Є. Таксономічний підхід до визначення професійних компетентностей випускників правничих шкіл. *Нове українське право*. 2023. № 4. С. 120–126;

– Якубівський І. Є. Академічний плагіат як вид порушення академічної доброчесності. *Нове українське право*. 2023. № 4. С. 127–134;

– Шумило М. Є. Проблема якості юридичної освіти або чому маємо те, чого не повинні мати? *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. № 3. С. 242–255.

Законопроект – 1:

Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо звільнення від оподаткування податком на додану вартість надання освітніх послуг науковими установами.

Науково-експертні висновки – 3:

– Науково-експертний висновок щодо можливості розгляду Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти скарг/

повідомлень щодо наявності у дисертаціях на здобуття наукового ступеня доктора філософії (наукового ступеня доктора наук, кандидата наук) та/або наукових публікаціях, в яких висвітлені наукові результати дисертації, фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, якщо особа добровільно відмовилася від відповідного наукового ступеня;

- Висновок на проєкт Закону України «Про академічну доброчесність»;

- Науково-експертний висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про авторське право і суміжні права» для забезпечення реалізації освітнього процесу» (реєстр. № 10082 від 22.09.2023).

Пропозиції та зауваження до проєктів законів України та інших нормативно-правових актів – 3:

- Проєкт Рішення Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій з питання щодо європейської інтеграції у сферах освіти і науки: стан і проблеми;

- Проєкт Закону про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо встановлення цільових показників діяльності керівників наукових установ, визначення стратегій і перспективних напрямів діяльності наукових установ;

- Проєкт Закону про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо встановлення цільових показників діяльності керівників наукових установ, визначення стратегій і перспективних напрямів діяльності наукових установ.

Наукові заходи – 2:

- Науково-практична конференція «Методологія проведення сучасних правничих досліджень» (м. Київ, 19 травня 2023 р., Науково-дослідний інститут правотворчості та науково-правових експертиз НАПрН України);

- Круглий стіл «Правнича освіта та юридична доктрина: актуальні питання взаємовпливу» (м. Київ, 19 жовтня 2023 р., Науково-дослідний інститут правотворчості та науково-правових експертиз НАПрН України).

Тема «Взаємодія правової держави, громадянського суспільства та особи: правові аспекти, практичні реалії, прогностичні зміни», затверджена постановою президії НАПрН України № 113/6 від 26.06.2020. Номер державної реєстрації: 0121U100150. Строк виконання: 01.01.2021–31.12.2023. Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор, дійсний член (академік) НАПрН України Шакун В. І.

Метою дослідження є визначення перспективних напрямів удосконалення взаємодії громадянського суспільства, правової держави та особи в умовах воєнних і післявоєнних викликів та тенденцій.

Наукові результати:

- зважаючи на відому спорідненість колабораційної діяльності з державною зрадою, слід визнавати суб'єктами відповідних кримінальних правопорушень громадянина України та, враховуючи положення проєкту КК, особу без громадянства, що постійно проживає на території України;

- у проєкті Кримінального кодексу слід передбачити бойовий імунітет як нову обставину, що виключає протиправність діяння та притягнення до відповідальності;

- для забезпечення стійкості до російської інформаційної та військової агресії, Україні необхідно використати досвід роботи ЄС з онлайн-платформами та соціальними мережами для підвищення онлайн-прозорості, захисту від інцидентів у сфері кібербезпеки та боротьби з кампаніями дезінформації. Важливим аспектом боротьби з інформаційними та кібератаками є зусилля держави щодо підвищення медіаграмотності, які можуть здійснюватися через мережу публічних освітніх платформ, якими користується молодь;

- під час розробки правової норми з точки зору відповідності її змісту стрімкому поширенню цифрових технологій слід забезпечити виконання головної умови її ефективності – досягнення визначеної мети правової норми, в результаті її реалізації. Важливим при цьому є дотримання принципу верховенства права та загально-го правового порядку при реалізації суб'єктами своїх прав, а також неухильного виконання обов'язків;

– зважаючи на необхідність гармонізації законодавства України з нормами європейського приватного права потребують імплементації до законодавства України спеціальні положення про брокерські договори, договір оренди узупорядку, договір про управління справами, про обіцянку виконати зобов'язання, договір про визнання боргу. Основним критерієм для включення таких договорів до національного законодавства слід вважати їхню розповсюдженість у законодавстві країн ЄС;

– стабільність податкового законодавства передбачає законні очікування платника податку щодо незмінності правового режиму оподаткування, які мають урівноважуватись із правом держави приймати закони відповідно до суспільних (публічних) інтересів із врахуванням соціальних, політичних, економічних та безпечних чинників, які існують на момент прийняття законодавчого акта;

– є необхідність створення міжнародної бази даних для розшуку дітей із залученням національних та міжнародних організацій.

– у даний час у межах ЄС створено досить ефективні та дієві механізми для протидії різним видам правопорушень, водночас в умовах сучасних викликів, політика запобігання правопорушень потребує вжиття нових заходів їх протидії з поєднанням адміністративних, економічних та ринкових механізмів;

– проблеми врегулювання трудових відносин можливо вирішити за допомогою оновлення трудового законодавства шляхом прийняття нового кодифікованого акту, який у часі врегулює відносини в сфері праці з врахуванням євроінтеграційного шляху України, умов воєнного стану та післявоєнного відновлення нашої країни.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Монографія – 1:

Громадянське суспільство та правова держава: виклики сьогодення / за заг. ред. : О. О. Кота, А. Б. Гриняка, Л. Ф. Купіної, В. І. Шакуна. Київ : Алерта. 2023. 304 с.

Статті у фахових виданнях України – 15:

– Гуцуляк В. К. Договірне регулювання відносин зі здійснення спільної діяльності шляхом інвестування у будівництво. *Нове українське право*. 2023. Вип. 1. С. 89–94;

– Гуцуляк В. К. Класифікація договорів про спільну діяльність. *Нове українське право*. 2023. Вип. 3. С. 16–21;

– Кот О. О., Чорний І. В. Співвідношення понять «правова послуга» та «правова допомога» в контексті цивільно-правового регулювання договірних відносин. *Нове українське право*. 2023. Вип. 2. С. 14–21;

– Кузнецов В. В. Проблеми нормативно-правового забезпечення участі цивільних осіб у захисті України. *Нове українське право*. 2023. Вип. 1. С. 105–111;

– Кузнецов В. В., Сийпловіч М. В., Нестерова І. А. Злочини проти основ національної безпеки України: нові виклики сьогодення. *Аналітичне-порівняльне правознавство*. 2023. № 1. С. 483–489;

– Кузнецов В. В. Бойовий імунітет: проблеми нормативного закріплення та реалізації. *Нове українське право*. 2023. Вип. 2. С. 146–153;

– Кузнецов В. В. Умови реалізації бойового імунітету *Нове українське право*. 2023. Вип. 3. С. 147–155;

– Кузнецов В. В., Кузнецова Л. О. Умови виключення відповідальності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування за вчинення діяння в умовах воєнного стану. *Нове українське право*. 2023. Вип. 4. С. 175–184;

– Монаєнко А. О. Адміністративно-правовий статус Європолу та Євроюсту у сфері протидії деяким видам правопорушень в ЄС. *Нове українське право*. 2023. Вип. 2. С. 46–54;

– Монаєнко А. О. Правове забезпечення документування адміністративних правопорушень органами Національної поліції України. *Нове українське право*. 2023. № 3. С. 88–95;

– Монаєнко А. О. Досвід окремих країн ЄС у протидії правохоронних органів нелегальній міграції. *Нове українське право*. 2023. № 4. С. 207–213;

– Островська Б. В. Діти війни: незаконна депортація, насильницьке переміщення та репатріація. *Нове українське право*. 2023. Вип. 2. С. 60–72;

– Шакун В. І. Аналіз злочинності: проблеми термінології. *Нове українське право*. 2023. Вип. 2. С. 154–162;

– Шакун В. І. Правовий статус поліцейського під час війни або іноземної окупації. *Нове українське право*. 2023. Вип. 3. С. 120–127;

– Кот О. О., Великанова М. М. Способи захисту цивільних прав: оновлення статті 16 ЦК України. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. №3. С. 242–255.

Наукові статті у виданнях, що індексуються у Scopus/Web of Science – 1.

Kupina L., Andrusyshyn B., Bilozorov Y., Opolska N., Tokarchuk O. Right to a fair trial in extraordinary conditions. *The Age of Human Rights Journal*. 2023. №20. (Scopus)

Наукові заходи – 2:

– Міжвідомчий науково-практичний круглий стіл «Порушення законів і звичаїв війни: актуальні проблеми теорії, практики та правового регулювання» (м. Київ, 22 лютого 2023 р. НДІ правотворчості та науково-правових експертиз НАПрН України, Національна академія внутрішніх справ);

– Національний круглий стіл «Геноцид української нації: збройна агресія росії проти України» (м. Київ, 31 березня 2023 р. НДІ правотворчості та науково-правових експертиз НАПрН України, Національна асоціація дослідників голодомору-геноциду Українців).

Законопроект – 1:

Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо можливості використання трофейної або іншої нелегалізованої зброї та бойових припасів під час захисту України.

Науково-експертні висновки на проекти законів України та інших нормативно-правових актів – 10:

– Науково-правовий висновок до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державну службу» (щодо обов’язковості навчання державних службовців основ кібербезпе-

ки)», поданого народним депутатом Федієнком О. П. (реєстр. № 9268 від 03.05.2023);

- Науково-правовий висновок до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав працівників» від 12 травня 2022 р. № 2253-IX;

- Науково-правовий висновок до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо перегляду окремих пільг з оподаткування» від 21 червня 2022 р. № 2325-IX;

- Науковий висновок щодо співвідношення законодавчого та договірного регулювання трудових відносин, які виникли на підставі трудового контракту, врегулювання питання виплати працівникові винагороди за працю, до складу якої за умовами контракту входять шоквартальні та річна премії, правової природи премій та змісту дискреційних повноважень роботодавця щодо виплати премій;

- Науково-експертний висновок на проєкт Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо удосконалення відповідальності за порушення розгляду адвокатського запиту» (реєстр. № 9356 від 05.06.2023);

- Науково-правовий висновок до проєктів Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо посилення відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення у сфері правосуддя» (реєстр. № 9438 від 29.06.2023, реєстр. № 9438–1 від 14.07.2023);

- Науково-правовий висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо запровадження додаткових процедур для зміцнення довіри суспільства до судової влади» (реєстр. № 9454 від 03.07.2023, реєстр. № 9454–1 від 11.07.2023);

- Науково-правовий висновок до проєкту Закону України «Проєкт Закону про судово-експертну діяльність» (реєстр. № 6284 від 05.11.2021);

- Науково-експертний висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до Кримінального-процесуального кодексу України щодо удосконалення деяких положень, пов'язаних з порядком призначення експертизи (реєстр. № 6285 від 05.11.2021);
- Науково-експертний висновок до проєкту Закону України «Про систему державного сприяння благодійної діяльності в Україні» (реєстр. № 10154 від 16.10.2023 р.).

Тема «Теоретико-методологічні засади правотворчості в Україні», затверджена постановою президії НАПрН України від 15.06.2021 № 118/5. Номер державної реєстрації: 0121U113870. Термін виконання: 01.01.2022–31.12.2023. Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор Міловська Н. В.

Метою дослідження є визначення теоретико-методологічних засад правотворчості в Україні, спрямованої на впорядкування передусім в умовах воєнного стану та післявоєнний період суспільних відносин, їх належного правового регулювання, забезпечення правопорядку, створення моделей поведінки, які б забезпечували цілісність суспільства, реалізацію прав та свобод громадян і їх об'єднань, захист та охорону прав і свобод.

Наукові результати:

- в умовах воєнного стану в Україні та післявоєнного її відновлення, забезпечення принципу верховенства права через утвердження правового закону є винятково важливим правовим шляхом розвитку України як суверенної й незалежної, демократичної, соціальної, правової держави. Правовий закон має смислоутворююче значення для сучасної України, оскільки мотивує до зміцнення існуючого міжнародного і національного правового фундаменту проти державного терору і тоталітаризму, сприяє підвищенню рівня правової свідомості і правової культури особи і суспільства, консолідує та інтегрує суспільство навколо цінностей демократії, прав людини і верховенства права;
- прогресивний розвиток національної правової системи потребує науково обґрунтованої концепції правової політики держави,

головним завданням якої (правової політики) є підвищення якості правового життя суспільства, де пріоритетами виступають права та свободи людини і громадянина. Виконання цього завдання опосередковується належним співвідношенням цілей і засобів правової політики держави;

- сучасна система міжнародного публічного права потребує своєї модернізації з метою удосконалення механізму реалізації системи прав людини на мир, життя, свободу, людську гідність та їх захисту від результатів втілення в життя такої псевдонаукової концепції як гуманітарна інтервенція;

- правовий моніторинг – це вид правового контролю, який становить собою реалізацію сукупності засад, підходів, принципів та методів з метою отримання знань про якість та ефективність нормативно-правових актів, норм права, що у них викладені, реалізацію їх у правових відносинах, удосконалення нормативно-правових актів, норм права, що у них викладені, підвищення якості та ефективності правотворчості, правореалізації, особливо правозастосування, правоохорони та правозахисту, правової системи у цілому;

- передумовами створення ефективної системи лінгвістичної експертизи законопроектів в Україні є: приведення всіх видів експертиз, що проводяться у межах законодавчої процедури, до єдиної, узгодженої системи з визначенням у ній місця лінгвістичної експертизи законопроектів; забезпечення системи підготовки та атестації фахівців з проведення лінгвістичної експертизи законопроектів; розроблення методології проведення лінгвістичної експертизи законопроектів; розроблення відповідного програмного забезпечення для проведення лінгвістичної експертизи законопроектів з урахуванням успішного зарубіжного досвіду.

Доведено, що:

- правовий закон є одним із реальних вимірів верховенства права, тобто верховенства правового закону, який зобов'язує державу не тільки визнавати природні права людини, а також дотримуватися та захищати їх. Водночас, обмежуючи окремі права людини,

що допускає Конституція України в умовах воєнного або надзвичайного стану, правовий закон має відповідати вимогам справедливості (пропорційності), юридичної визначеності, доброчесності, критеріям конституційності;

- на нинішньому етапі євроінтеграції України важливим і актуальним завданням є забезпечення належної реалізації засади науковості в правоадаптаційному процесі України до права ЄС. Пріоритетний чинник його виконання лежить у сфері нормативно-правового регулювання питань, пов'язаних з науковим забезпеченням правотворчого процесу в Україні;

- сучасне міжнародне право потребує своєї модернізації, завдяки чому мають бути переосмислені поняття «геноцид», «екоцид», «біоцид» тощо. Концепція гуманітарної інтервенції має бути відкрито визнана такою, що не виправдовує очікувань сучасної міжнародної спільноти;

- правова експертиза у поєднанні із моніторингом нормативно-правових актів є одним із напрямів формування перспективного законодавства в Україні, оскільки передбачає дослідження суспільних відносин з метою збору фактичного матеріалу та отримання інформації, необхідної для оцінювання, прогнозування, контролю та формування рекомендацій щодо забезпечення їх оптимального стану;

- важливим є здійснення правового моніторингу чинного цивільного законодавства України під кутом врахування євроінтеграційного шляху нашої країни, а також напрацьованого правозастосовчого досвіду використання норм Цивільного кодексу України.

- правовий закон має виражати ідеї природного права, утверджувати і забезпечувати права і свободи людини, реалізовувати засади рівності і справедливості, лише у конституційний спосіб та за умови передбачуваності застосування правових норм обмежувати права і свободи людини;

- оцінка ефективності нормативно-правового акту визначає ступінь урегульованості суспільних відносин, виявляє прогалини правового регулювання, усуває колізії та суперечності між

правовими актами однакової і різної юридичної сили, що сприяє виробленню пропозицій з покращення законодавства, його оновленню, забезпечує внутрішню узгодженість правової системи в цілому;

– правовий моніторинг відіграє важливу роль у розробці суб'єктом правотворчої діяльності проекту нормативно-правового акта та дозволяє визначити необхідні напрями удосконалення вітчизняної системи законодавства, відстежити позитивні та негативні наслідки застосування законодавчих норм на практиці та встановити стійкі зв'язки між законопроектною, законодавчою діяльністю та остаточним результатом впливу законопроекту на соціально-економічні відносини;

– судовий моніторинг має включати в себе: 1) роботу з перевірки правових актів чи окремих правових норм на предмет їх відповідності нормативним актам вищої юридичної сили, загальним засадам законодавства та основоположним принципам права; 2) моніторинг судових процесів на предмет їх відповідності процесуальному законодавству та стандартам ЄС;

– виходячи зі змісту статті 4 Конституції України у її зв'язку з іншими нормами Основного Закону України, які розвинуті у законі, релевантним законодавству України є те, що Україна не визнає правових наслідків множинного громадянства, але не забороняє його. Тож громадянин України має право на набуття громадянства іншої держави й може одночасно перебувати у громадянстві (підданстві) однієї або кількох держав, але допоки стан множинного громадянства не буде припинено;

– встановлення на законодавчому рівні тимчасових особливостей визначення митної вартості товарів, які вивозяться за межі митної території України з помещенням у митний режим експорту та які є об'єктами торгівлі міжнародних товарних бірж (біржовими товарами), з метою усунення схем мінімізації податків, під час дії воєнного, надзвичайного стану є позитивними і необхідними кроками на шляху наповнення дохідної частини бюджету. Саме оподаткування товарів, що вивозяться за межі митної території Украї-

ни може стати важливим інструментом задля забезпечення необхідного обсягу бюджетних надходжень, що стає особливо актуальним в умовах соціально-економічної, фінансової нестабільності, зростання потреби у бюджетних ресурсах на оборону країни в умовах війни, відновлення інфраструктурних об'єктів тощо.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Монографії – 2:

– Бугайко Ю. О. Лінгвістична експертиза законопроектів в Україні: теоретичний та конституційно-правовий аспекти : монографія. Київ : Алерта, 2023. 204 с.;

– Правовий моніторинг як складова правотворчої та правозастосовчої діяльності : монографія / за заг. ред. : О. О. Кота, А. Б. Гриняка, Н. В. Міловської. Київ : Алерта, 2023. 268 с.

Статті у фахових виданнях України – 14:

– Монаєнко А. О. Атаманчук Н. І. Гармонізація українського законодавства про акцизне оподаткування тютюнових виробів з правом ЄС з урахуванням практики суду ЄС. *Нове українське право*. 2023. № 1. С. 124–136;

– Атаманчук Н. І. Адміністративно-юрисдикційна діяльність податкових органів в Україні: сучасний стан та перспективи реформування в умовах вступу до Європейського Союзу. *Нове українське право*. 2023. № 3. С. 53–61;

– Атаманчук Н. І. Органи державного фінансового контролю в Україні: особливості правового забезпечення адміністративно-юрисдикційної діяльності. *Нове українське право*. 2023. № 4. С. 46–51;

– Атаманчук Н. І. Адміністративно-юрисдикційна діяльність Рахункової палати в Україні: сучасний стан та перспективи реформування на шляху до вступу у Європейський Союз. *Нове українське право*. 2023. № 5;

– Бодюл Є. М. Теоретико-правові аспекти визначення суб'єктного складу правового моніторингу в Україні. *Нове українське право*. 2023. № 4. С. 52–57;

- Великанова М. М. Правові наслідки недійсності правочинів: реституція чи кондикція? *Нове українське право*. 2023. № 1. С. 54–59;
- Кот О. О., Гриняк А. Б. Господарський кодекс України: скасувати, не можна залишити. *Нове українське право*. 2023. № 1. С. 11–19;
- Колодій А. М., Тернавська В. М. Правовий моніторинг – засіб забезпечення конституційно-правової політики в Україні. *Нове українське право*. 2023. № 1. С. 95–104;
- Тернавська В. М. Правові акти в теорії конституційно-правової політики. *Альманах права*. 2023. Вип. 14. С. 377–382;
- Тернавська В. М. Правозастосування як форма реалізації конституційно-правової політики України. *Нове українське право*. 2023. № 2. С. 92–97;
- Тернавська В. М. Правові режими відповідно до теорії конституційно-правової політики. *Нове українське право*. 2023. № 4. С. 100–106;
- Великанова М. М., Атаманчук Н. І., Томкіна О. О. Гармонізація законодавства України про захист прав споживачів з правом Європейського Союзу: аналіз законодавчих ініціатив. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. № 1. С. 190–212;
- Колодій А. М., Тернавська В. М., Колодій О. А. Правотворчість українського народу як форма реалізації конституційно-правової політики держави. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. № 1. С. 64–90;
- Гриняк А. Б., Міловська Н. В. Адаптація законодавства України у сфері гарантування вкладів фізичних осіб до права Європейського Союзу. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. № 3. С. 203–220.

Статті Scopus та/або WoS – 2:

- Ternavska V., Okhrimenko I., Chekhaniuk L. The Concept of Humanitarian Intervention in the Context of Constitutional and Legal Policy of the State. *Journal of Law and Political Sciences (JLPS)*. 2023. Vol. 37. Iss. 2. P. 171–182; (*Web of Science*)

– Ternavska V., Tsvietkova Yu., Okhrimenko I. Legal Values In The Context of Constitutional And Legal Policy of Modern States. *Journal of Law and Political Sciences (JLPS)*. 2023. Vol. 38. Iss. 3. P. 219–237. (*Web of Science*)

Збірники матеріалів наукових заходів – 2:

– Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях молодих вчених : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. до Дня науки та 30-річчя Національної академії правових наук України (м. Київ, 18 травня 2023 р.). Одеса : Вид-во «Юридика», 2023. 1168 с.;

– Регламентація договірних відносин в умовах воєнного стану : зб. матеріалів наук.-практ. семінару для молодих вчених, аспірантів та студентів (м. Київ, 5 жовтня 2023 р.). Київ : НДІ правотворчості та науково-правових експертиз НАПРН України, 2023. 140 с.

Наукові заходи – 5:

– Науково-практична конференція, присвячена пам'яті професора Чингізхана Нуфатовича Азімова «Проблеми вдосконалення приватноправових механізмів набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних та сімейних прав у сучасних умовах в Україні» (м. Київ, 20 січня 2023 р.);

– Всеукраїнська науково-практична конференція до Дня науки та 30-річчя Національної академії правових наук України «Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях молодих вчених» (м. Київ, 18 травня 2023 р.);

– Науково-практичний круглий стіл «Правовий моніторинг якості нормативно-правових актів та ефективності правового регулювання» (м. Київ, 25 жовтня 2023 р.);

– Науково-практичний семінар для молодих вчених, аспірантів та студентів «Регламентація договірних відносин в умовах воєнного стану» (м. Київ, 5 жовтня 2023 р.);

– Експертне обговорення «Оновлення цивільного законодавства: досвід правозастосування» (м. Київ, 17 січня 2023 р.).

Законопроект – 1:

Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про правотворчу діяльність» щодо вдосконалення окремих положень.

Науково-експертні висновки на проекти законів України та інших нормативно-правових актів – 4:

- Науково-експертний висновок на проект Закону України «Про захист прав споживачів» (реєстр. № 6134 від 05.10.2021) від 24.01.2023 № 28;

- Науково-експертний висновок № 29 від 24 січня 2023 року на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування діяльності відокремлених підрозділів юридичної особи, утвореної відповідно до законодавства іноземної держави» (реєстр. № 4482 від 10.12.2022) від 24.01.2023 № 29;

- Науково-експертний висновок № 46 від 17 лютого 2023 року на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо узгодження законодавства у сфері оренди та приватизації державного та комунального майна» (реєстр. № 6102-д від 13.02.2023) від 17.02.2023 № 46;

- Науково-правовий висновок № 249 від 15.11.2023 р. на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо цифровізації виконавчого провадження» (реєстр. № 9363 від 07.06.2023) від 15.11.2023 № 249;

Науково-правові (науково-експертні) висновки щодо правозас-тосовної діяльності (на запити Конституційного Суду України, Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду тощо) – 4:

- Науково-експертний висновок № 19 від 18 січня 2023 року на запит судді Конституційного Суду України О. Первомайського щодо тлумачення статті 4 Конституції України в аспекті положення про те, що в Україні існує єдине громадянство;

- Науково-правовий висновок № 32 від 27 січня 2023 року за зверненням Національної академії правових наук України (вих. лист від 13 січня 2023 року № 35) щодо співвідношення норм статті 15 та статті 641 Закону України «Про національний банк України» у частині колегіальної відповідальності членів Правління Національного банку України;

- Науково-правовий висновок № 52 від 28 лютого 2023 року на запит судді Конституційного Суду України В. Колісника щодо

відповідності Конституції України постанови Верховної Ради України від 17.07.2020 р. № 807-IX;

– Науково-правовий висновок № 224 від 30 жовтня 2023 року на запит судді Конституційного Суду України В. Колісника щодо відповідності Конституції України частини першої статті 14–3, частини другої статті 132–1 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Тема «Науково-експертне забезпечення нормативно-правової діяльності органів державної влади в період відновлення України та виконання зобов’язань з набуття членства в Європейському Союзі», затверджена постановою бюро президії НАПрН України від 26.08.2022 № 206/1-Б. Номер державної реєстрації: 0122U201754. Термін виконання: 01.01.2023–31.12.2023. Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України Колодій А. М.

Метою дослідження є науково-експертне забезпечення нормативно-правової діяльності органів державної влади в період відновлення України від наслідків війни та на шляху набуття членства в Європейському Союзі на основі юридичного прогнозування та підвищення якості нормативно-правових актів, їхньої змістової обґрунтованості.

Наукові результати:

– удосконалення правового регулювання суспільних відносин в Україні має відбуватися шляхом уніфікації правових норм, адаптації законодавства України до законодавства ЄС, рекодифікації цивільного законодавства України, розробки інших нормативно-правових актів та внесення змін до чинного законодавства України з урахуванням положень щодо захисту прав людини і громадянина, забезпечення потреб воєнного стану та післявоєнного відновлення України, дотриманням принципів європейського права, регулювання найбільш важливих суспільних відносин законом;

– практика застосування чинного законодавства України має бути передбачуваною й прогнозованою, що сприяє формуванню правової держави, в якій діє принцип верховенства права;

- обов’язковим є проведення правового моніторингу в постзаконодавчому контролі та моніторингу якості й ефективності чинних нормативно-правових актів та норм права, що в них викладені;

- Вища рада правосуддя не може створювати дисциплінарну комісію, яка здійснюватиме дисциплінарне провадження стосовно Голови Служби судової охорони, його заступників або особи, яка виконує обов’язки Голови Служби судової охорони. Вища рада правосуддя не може створювати дисциплінарну комісію, яка здійснюватиме дисциплінарне провадження стосовно Голови Служби судової охорони, його заступників або особи, яка виконує обов’язки Голови Служби судової охорони, шляхом субсидіарного застосування норм права, «виходячи, зокрема, із загального (трудового законодавства) та спеціального законодавства». Це зумовлено, зокрема, різною природою трудового права як галузі приватного права й адміністративного права як галузі публічного права, до складу якої входить, зокрема, інститут дисциплінарної відповідальності співробітників Служби судової охорони, яким присвоєні спеціальні звання;

- ратифікація Верховною Радою України Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами свідчить, що Україна підтримує європейські стандарти захисту прав людини, недопущення будь-якої дискримінації жінок, встановлює правові механізми захисту жінки та чоловіка від домашнього насильства; ратифікація Конвенції про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах спрямована на передбачуваність і визначеність у сфері глобального обігу іноземних судових рішень, прийнятих в окремих цивільних та комерційних справах, а також на створення ефективного механізму транскордонного виконання судових рішень тощо;

- проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей державної реєстрації актів цивільного стану, що відбулися на тимчасово окупованій Російською Федерацією території України та за межами України» (реєстр.

№9069 від 28.02.2023) у цілому відповідає положенням Конституції України, Декларації про державний суверенітет України, підкреслює, що суверенітет України поширюється на всю її територію, яка в межах міжнародно визнаного державного кордону є цілісною і недоторканою. Його положення відповідають усталеній практиці Європейського суду з прав людини щодо визнання дійсними документів, що видаються органами, посадовими та службовими особами на тимчасово окупованій території та підтверджують факти реєстрації народження, смерті, шлюбу. ЄСПЛ застосував підхід Міжнародного суду, викладений в його Консультативному висновку щодо «правових наслідків для держав постійної присутності Південної Африки в Намібії (Південно-Західна Африка), незважаючи на резолюції Ради Безпеки 276 (1970)»;

– той із подружжя, хто не був стороною кредитного договору, але якщо частина кредитного боргу була сплачена подружжям у шлюбі, має право на отримання компенсації, яка має розраховуватися як вартість частки майна, яка була набута за рахунок спільних коштів подружжя. При цьому, якщо за рахунок спільних коштів подружжя було оплачено більшу частину вартості майна, то набуте майно належить кваліфікувати як спільне майно подружжя. В цьому разі у того з подружжя, хто не був стороною кредитного договору, виникає право на частку в нерухомості, пропорційну його внеску в її набуття, в тому числі за рахунок кредитних коштів;

– неможливе оспорювання спадкоємцями того, хто записаний батьком дитини і помер до її народження його батьківства (за умови відсутності подання ним за життя до нотаріуса заяви про невизнання свого батьківства) на підставі ч. 3 ст. 137 СК України з одночасним доведенням того, що ця особа не знала або не могла знати про вагітність дружини, але в силу презумпції батьківства записана батьком дитини;

– позов про визнання договору недійсним (зокрема про поділ спільного майна подружжя), навіть якщо за наслідками його задоволення відбувається перехід права власності на майно, є немайновим. Позов про визнання договору недійсним (зокрема про поділ

спільного майна подружжя), навіть якщо за наслідками його задоволення відбувається перехід права власності на майно і за умови, що позивач у ньому не заявив про застосування наслідків недійсності правочину (зокрема реституції) у розумінні ст. 216 ЦК України, є немайновим;

– договір іпотеки, вчинений неуповноваженою особою (особою, у якої витребувано майно), є оспорюваним; принцип добросовісності поширюється й на сферу іпотечних правовідносин (зокрема, при вирішенні спору про визнання недійсним договору іпотеки) при тлумаченні та застосуванні судами джерел цивільного права; не допускається набуття такого права на чужу річ (обмеженого речового права) як права іпотеки від неуповноваженої особи (особи, у якої витребувано майно), при цьому іпотекодержатель, який покладался на дані державного реєстру прав на нерухоме майно та їх обмежень, може бути кваліфікований як добросовісний. Проте чинне цивільне законодавство України прямо не встановлює окремих (особливих) правових наслідків визнання іпотекодержателя добросовісним;

– стан сильного душевного хвилювання є емоційним станом особи (видом емоції) і його слід розглядати як обов'язкову ознаку суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, відповідальність за вчинення якого передбачена в ст. 116 КК України. При визначенні сильного душевного хвилювання, перш за все, слід використовувати ті критерії, які встановлені в законі про кримінальну відповідальність. Такими критеріями кримінальне законодавство передбачає: 1) неправомірну поведінку з боку потерпілого, яка викликала стан сильного душевного хвилювання; 2) сила вияву емоцій є важливим критерієм за допомогою якого відрізняють просту емоцію від сильного душевного хвилювання;

– позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю застосовується як додаткове покарання лише в тих випадках, коли вчинення кримінального правопорушення було пов'язане з посадок) винного або із заняттям ним певною діяльністю. Не є перешкодою для призначення додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною

діяльністю та обставина, що засуджений на момент ухвалення вироку не працює на певній посаді та не провадить діяльність, з використанням можливостей якої (яких) він вчинив кримінальне правопорушення;

– викладач відповідно до своїх повноважень не може вплинути на інших членів екзаменаційної комісії, оскільки усі її члени є рівноправними, не перебувають між собою у відносинах підпорядкування, кожен має рівне право голосу. Викладач, який є членом екзаменаційної комісії не є службовою особою – суб'єктом корупційних злочинів. Викладач, який є членом екзаменаційної комісії, не наділяється організаційно-розпорядчими функціями.

Фактичні результати (відповідно до показників паспорту бюджетної програми):

Аналітичні дослідження –2:

– Аналітичне дослідження актів Верховної Ради України, прийнятих після введення воєнного стану в Україні (випуск 3). Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2023. 116 с.;

– Закони воєнного часу (аналітичне дослідження) / упорядн. : О. О. Кот, А. Б. Гриняк, Л. В. Красицька. Одеса : Вид-во «Юридика», 2023. 208 с.

Науково-правові та науково-експертні висновки – 27:

Науково-правові (науково-експертні) висновки щодо правозастосовної діяльності (на запити Верховного Суду, інших державних органів та установ) – 15:

– Науково-правовий висновок за зверненням Національного банку України за дорученням Національної академії правових наук України щодо співвідношення норм статті 15 та статті 641 Закону України «Про національний банк України» у частині колегіальної відповідальності членів Правління Національного банку України»;

– Науково-консультативний висновок щодо застосування окремих норм законодавства України, що стосуються питань визначення правового режиму майна, набутого подружжям;

– Науково-правовий висновок щодо правового аналізу положень Закону України від 22 жовтня 1999 року № 1192-XIV «Про гумані-

тарну допомогу», Закону України від 5 липня 2012 року № 5073-VI «Про благодійну діяльність та благодійні організації», інших актів законодавства України щодо визначення понять «благодійна допомога», «гуманітарна допомога», їх співвідношення, можливості (неможливості) укладення правочинів щодо розпорядження майном, що є гуманітарною допомогою, з метою отримання прибутку;

- Науково-правовий висновок з питань тлумачення та застосування ст. 116 КК України за зверненням у справі № 587/241/18 судді Касаційного кримінального суду в складі Верховного Суду Олександра Ємця;

- Науково-консультативний висновок щодо тлумачення положень частин першої, третьої статті 137 Сімейного кодексу України про оспорування батьківства після смерті особи, яка записана батьком дитини та померла до її народження, у справі № 461/3122/19 (провадження № 61-10148сво22);

- Науково-правовий висновок з питань призначення додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю за зверненням у справі № 404/2081/22 судді Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду Юрія Луганського;

- Науковий висновок щодо характеру позовної вимоги про визнання недійсним договору про поділ спільного майна подружжя у справі № 754/5683/22 (провадження № 14-28цс23);

- Науково-експертний висновок щодо Моніторингового звіту за 2022 р., підготовленого Директоратом правосуддя та кримінальної юстиції Міністерства юстиції України. Акт впровадження: Лист від Заступника Міністра юстиції України Олександра Банчука;

- Науково-правовий висновок з питань тлумачення та застосування ст. 368 КК України за зверненням у справі № 461/3472/17 судді Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду Наталії Марчук;

- Науковий висновок щодо тлумачення положень пункту 6 статті 3 Цивільного кодексу України в сфері іпотеки у справі № 466/3398/21 (провадження № 61-2058св23);

– Науковий висновок щодо тлумачення правових норм про визначення місця проживання дитини у випадку вивезення дитини одним із батьків закордон без дозволу чи з порушенням умов дозволу про тимчасовий виїзд дитини закордон чи/та проживання дитини закордоном у справі № 607/20789/19 (провадження № 61–11625 ск 22);

– Рецензія на оглядове досє щодо вітчизняного та зарубіжного досвіду визначення правового режиму майна загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього Союзу РСР (за зверненням Дослідницької служби Верховної Ради України);

– Пропозиції щодо порушених питань у Щорічній доповіді Вищої ради правосуддя за 2022 рік «Про стан забезпечення незалежності суддів в Україні»;

– Науково-консультативний висновок з питань здійснення дисциплінарного провадження стосовно Голови Служби судової охорони, його заступників або осіб, які виконують їх обов'язки;

– Науково-правовий висновок щодо правового аналізу положень частини першої статті 50 Закону України «Про вищу освіту» в частині визначення обов'язкових форм організації освітнього процесу в закладах вищої освіти.

Науково-експертні висновки на проекти законів України, інших нормативно-правових актів – 12:

– Науково-правовий висновок до проекту Закону про внесення змін до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» та інших законодавчих актів України щодо державної допомоги суб'єктам господарювання (реєстр. № 5648 від 26.12.2022), поданого народним депутатом України Наталухою Д. А. та іншими народними депутатами України;

– Науково-правовий висновок до проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей державної реєстрації актів цивільного стану, що відбулися на тимчасово окупованій Російською Федерацією території України та за межами України (реєстр. № 9069 від 28.02.2023);

– Науково-правовий висновок до проекту Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо уточ-

нення окремих положень з метою забезпечення захисту прав учасників кримінального провадження (реєстр. №9211 від 17.04.2023);

- Науково-правовий висновок до Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15 березня 2022 р.

- Науково-правовий висновок до Закону України «Про внесення змін до статті 30–1 Закону України «Про охорону дитинства» щодо законного представництва деяких категорій дітей під час дії надзвичайного або воєнного стану в Україні» від 22 травня 2022 р. №2267-IX;

- Науково-правовий висновок до Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо удосконалення відповідальності за катування» від 1 грудня 2022 р. №2812-IX;

- Науково-правовий висновок до Закону України «Про національні меншини (спільноти) України» від 13 грудня 2022 р. №2827-IX;

- Науково-правовий висновок до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України на конкурсних засадах» від 13 грудня 2022 р. №2846-IX;

- Науково-правовий висновок до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо посилення відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення у сфері правосуддя» (реєстр. №9438–1 від 14 липня 2023 року), який подано народним депутатом України Павлюком М. В.;

- Науково-правовий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо захисту прав дітей при тимчасовому виїзді за межі України»;

- Науково-правовий висновок на проект Закону України «Про внесення зміни до статті 364 Кримінального кодексу України щодо уточнення ознак окремих злочинів у сфері службової діяльності»;

- Науково-правовий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України

щодо удосконалення деяких положень, пов'язаних з порядком призначення експертизи» від 5 листопада 2021 р. №6285.

Наукові заходи – 2:

- Круглий стіл «Правовий моніторинг у постзаконодавчому контролі: від теорії до практики» (м. Київ, 26 січня 2023 р.);

- XII міжнародний цивілістичний форум «Рекодифікація цивільного законодавства: Книга перша ЦК України» (м. Київ, 25 квітня 2023 р.).

Концепція закону – 1:

Концепція Закону України «Про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України щодо вдосконалення порядку подання альтернативних законопроектів».

Законопроекти – 4:

- Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» щодо удосконалення правового механізму використання та транспортування генетично модифікованих організмів;

- Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення захисту прав дітей, батьки яких зникли безвісти за особливих обставин;

- Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України та інших законів України щодо реалізації бойового імунітету в умовах дії режиму воєнного стану;

- Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо уточнення статусу Державної судової адміністрації України, Служби судової охорони та особливостей утворення Дисциплінарної комісії стосовно Голови Служби судової охорони та його заступників. Акт впровадження: Лист від Голови підкомітету з питань адаптації законодавства України до положень права Європейського Союзу (acquis ЕС), виконання міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції Комітету Верховної Ради України з питань правової політики, народного депутата України Миколи Стефанчука №231115/1 від 15.11.2023.

III. ПРИКЛАДНІ ТА ГРАНТОВІ НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Наукові установи Національної академії правових наук України значну увагу приділяють участі в конкурсах наукових проєктів (грантах). Так, у 2023 році співробітники Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса взяли участь у грантовому проєкті Національного фонду досліджень України. Назва проєкту – «Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії глорифікації збройної агресії рф в Україні» (реєстр. № 2022.01/0060). Строк дослідження: IV квартал 2023 р. – IV квартал 2024 р. Загальна сума гранту – 4 403 240 грн (з них у 2023 р. отримано 1 445 519 грн). Науковий керівник – Батиргарєєва В. С. Виконавці – Нетеса Н. В., Євтєєва Д. П., Карчевський М. В., Новікова К. А., Куковинець Д. О.

Науковцями Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування проводилося наукове грантове дослідження «Оцінка національного законодавства щодо адміністративних та цивільно-правових механізмів захисту прав осіб, постраждалих від війни» у межах проєкту Ради Європи «Посилення судових та позасудових засобів захисту прав постраждалих від війни в Україні» (Контракт 9156/2023/3). Строк дослідження: 05.04.2023 р. – 01.12.2023 р. Сума гранту – 150 тис. грн.

Крім того, рішенням відбіркового комітету Ради Європи від 26.09.2023 та відповідно до положень Правила № 1395 від 20.06.2019 про процедури закупівель Ради Європи з НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування було укладено рамковий контракт № 2023/АО/45 до 31 грудня 2024 року на проведення досліджень у сфері підтримки внутрішньо переміщених осіб та осіб, постраждалих від війни.

IV. НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ НА ЗАМОВЛЕННЯ РЕГІОНІВ

Національна академія правових наук України тісно співпрацює не лише з центральними органами державної влади, а й місцевими органами державної влади та органами місцевого самоврядування. З метою підвищення ролі правової науки в розробці та реалізації ефективної регіональної політики та координації наукових досліджень у галузі держави та права всіх установ Академією було створено регіональні наукові центри: у червні 2009 року – Донецький та Західний регіональні наукові центри, у березні 2011 року – Південний регіональний науковий центр.

Основними завданнями регіональних наукових центрів є: сприяння місцевим органам державної влади та органам місцевого самоврядування в здійсненні ефективної правової політики у відповідних регіонах України; планування та координація науково-дослідної діяльності в галузі держави та права дійсних членів (академіків) та членів-кореспондентів Академії, а також усіх структурних підрозділів Академії (лабораторій, відділів, секторів тощо), що знаходяться у відповідних регіонах; координація діяльності по формуванню та реалізації науково-технічних програм у галузі держави і права з МОН України, НАН України та галузевими академіями в регіонах України; проведення на замовлення місцевих органів державної влади, органів місцевого самоврядування, правоохоронних та судових органів, громадських організацій, інших юридичних чи фізичних осіб наукових досліджень, підготовка експертних висновків, юридичних довідок тощо; організацію та проведення наукових конференцій, круглих столів, семінарів та інших наукових заходів; здійснення просвітницької діяльності, сприяння підвищенню інтелектуального потенціалу у відповідних регіонах України; інтеграцію юридичної науки та освіти тощо.

У 2023 році Донецьким регіональним науковим центром підготовлено 17 монографій, 5 підручників та навчальних посібників, 7 науково-практичних коментарів до нормативно-правових актів,

19 статей у виданнях, включених до наукометричних баз даних Scopus та Web of Science, 77 публікацій у наукових виданнях, включених до інших баз даних, 117 тез наукових доповідей, 4 рецензії на монографії, підручники та навчальні посібники. Науковці центру взяли участь у розробці 2 законопроектів та підготовці 19 науково-правових висновків до нормативно-правових актів за зверненням центральних органів державної влади та 72 науково-правових висновків за зверненням місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Західним регіональним науковим центром у 2023 році підготовлено 5 монографій, 2 підручника та навчальних посібника, 27 наукових статей та 8 тез наукових доповідей. Члени центру взяли участь у 32 наукових заходах.

Так, Південним регіональним науковим центром у 2023 році підготовлено 5 монографій, 14 підручників та навчальних посібників, 4 науково-практичні коментарі до нормативно-правових актів, 7 статей у виданнях, включених до наукометричних баз даних Scopus, Web of Science, 30 публікацій у наукових виданнях, включених до інших баз даних та 51 теза наукових доповідей.

У звітному періоді науковими установами Академії підготовлено науково-правові висновки для Харківської обласної ради, Одеської міської ради, Зарічненської селищної ради Рівненської області, Кременчуцької районної ради, а також для обласних, міських та районних правоохоронних і судових органів Харківської, Полтавської та інших областей.

Так, для органів державної влади на місцях, органів місцевого самоврядування, правоохоронних і судових органів, державних підприємств, установ та організацій, навчальних закладів здійснено підготовку науково-правових висновків до нормативно-правових актів.

Науковими установами НАПрН України за звітний період на замовлення регіональних органів влади було проведено 8 наукових досліджень. Зокрема, Науково-дослідним інститутом державного будівництва та місцевого самоврядування – 6 науково-консульта-

тивних висновків; Науково-дослідним інститутом вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса – 2 науково-правових висновки.

Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування

Протягом року Інститутом надавалися науково-консультативні висновки за зверненнями місцевих органів державної влади, правоохоронних органів, органів місцевого самоврядування, зокрема:

– Науково-консультативний висновок за зверненням першого заступника начальника Управління Служби безпеки України в Харківській області Негляда А. щодо роз'яснення норми Постанови Кабінету Міністрів України № 69 від 27.01.2023, якою внесено зміни до Правил перетинання державного кордону громадянами України, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України № 57 від 27.01.1995, у частині можливості перетину державного кордону України депутатами місцевих рад на підставі відповідних рішень про службові відрядження. Зроблено узагальнюючий висновок, що сьогодні відсутні законодавчі підстави та порядок направлення у службове відрядження депутатів місцевих рад (крім тих, які обрані секретарем сільської, селищної, міської ради, головою, заступником голови районної, обласної, районної у місті ради), що унеможливорює практичне застосування даної підстави для законного перетину ними державного кордону України під час дії воєнного стану;

– Науково-консультативний висновок за зверненням Одеського міського голови Труханова Г. Л. № 02.2–14/427 від 28.03.2023 щодо проєкту нової редакції Статуту Одеської міської територіальної громади. Проаналізувавши зміст проєкту Статуту територіальної громади міста Одеса відмічено, що загалом проєкт направлений на оновлення локального регулювання муніципально-правових відносин, вирішення багатьох важливих організаційно-правових питань організації та діяльності органів місцевого самоврядування

та форм участі територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення. Висловлені у висновку зауваження спрямовані на вдосконалення окремих норм проєкту, забезпечення додержання вимог нормопроектування та юридичної техніки й не заперечують позитивної оцінки представленого Проєкту;

– Науково-консультативний висновок за зверненням Голови Харківської обласної ради Єгорової-Луценко Т. П. щодо легітимності здійснення повноважень Президента Всеукраїнської асоціації органів місцевого самоврядування «Українська асоціація районних та обласних рад». На підставі викладеного у висновку й враховуючи, що після обрання С. І. Чернова на посаду Президента ВАОМС «Українська асоціація районних та обласних рад» З'їздом Асоціації новий президент не обирався і рішення про дострокове припинення повноважень чинного Президента Асоціації не приймалося, а також зважаючи на відповідність діючого Президента Асоціації встановленим Законом України «Про асоціації органів місцевого самоврядування» та Статутом ВАОМС «Українська асоціація районних та обласних рад» вимогам, що ставляться до особи, яка займає пост Президента ВАОМС «Українська асоціація районних та обласних рад», підсумовано, що повноваження діючого Президента Всеукраїнської асоціації органів місцевого самоврядування «Українська асоціація районних та обласних рад» С. І. Чернова є легітимними до обрання в установленому Законом України «Про асоціації органів місцевого самоврядування» і Статутом Всеукраїнської асоціації органів місцевого самоврядування «Українська асоціація районних та обласних рад» порядку нового Президента Асоціації;

– Науково-консультативний висновок на звернення голови Загірненської селищної ради Рівненської області Квачука Б. В. щодо обрання нового секретаря селищної ради на час виконання військових обов'язків увільненого секретаря ради. На підставі аналізу муніципального законодавства по суті поставленого питання надано наступний висновок: особа має обиратися на посаду секретаря ради радою з числа її депутатів за пропозицією відповідного сіль-

ського, селищного, міського голови або у визначених Законом випадках – за пропозицією не менш як половини депутатів від загального складу відповідної ради на час виконання військових обов’язків особою, яка раніше обіймала дану посаду і за якою гарантовано зберігається місце роботи і посада, але не більше ніж на строк повноважень ради;

– Науково-консультативний висновок за зверненням Голови Харківської обласної ради Єгорової-Луценко Т. П. щодо порядку голосування депутатів обласної ради під час проведення засідань у режимі відеоконференції. На підставі аналізу муніципального та адміністративного законодавства, представлених муніципально-правових актів по суті поставленого питання резюмовано, що порядок голосування, встановлення та фіксації результатів голосування повинен визначатися регламентом ради, а до моменту внесення змін до нього – головою обласної ради; технічний спосіб голосування з використанням функціональних можливостей того чи іншого програмного продукту, що застосовується для проведення дистанційних засідань ради, може визначатися рішенням ради або головою обласної ради, зокрема шляхом видання розпорядження або повідомлення такої процедури депутатам у режимі відеоконференції, до нормативного врегулювання відповідної процедури;

– Роз’яснення за запитом Голови Кременчуцької районної ради Колотієвського Д. О. стовно норм постанови КМУ від 27.01.2023 № 69, якою внесено зміни до Правил перетинання державного кордону громадянами України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 р. № 57, у частині можливості перетину державного кордону України депутатами місцевих рад на підставі відповідних рішень про службові відрядження. У загальному висновку зазначено, що сьогодні відсутні законодавчі підстави та порядок направлення в службове відрядження депутатів місцевих рад (крім тих, які обрані секретарем сільської, селищної, міської ради, головою, заступником голови районної, обласної, районної у місті ради), що унеможливорює практичне застосування

даної підстави для законного перетину ними державного кордону України під час дії воєнного стану.

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса

За запитом управління Служби безпеки України в Полтавській області Інститутом підготовлено науково-правовий висновок щодо питань, пов'язаних зі стандартами освіти держави-агресора та наявністю в діях керівників незаконних закладів освіти ознак вчинення кримінальних правопорушень, підготовлений за зверненням заступника начальника управління СБУ в Полтавській області Ярослава Пилипа (в частині питань кримінального права).

За запитом Головного управління Національної поліції України в Харківській області підготовлено науково-правовий висновок щодо матеріалів досудового розслідування з кримінального провадження, зареєстрованого за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 320 КК України, підготовлений за зверненням заступника начальника управління поліції – начальника СВ Харківського районного управління поліції №3 ГУНП в Харківській області Павла Калгана.

V. УЧАСТЬ АКАДЕМІЇ В ЗАКОНОПРОЄКТНІЙ (НОРМОТВОРЧІЙ) РОБОТІ

Важливим напрямком науково-дослідницької діяльності наукових установ Академії є розробка й правова експертиза законопроектів та інших нормативно-правових актів, внесення відповідних змін, розробка рекомендацій та пропозицій, що є однією з форм упровадження результатів наукової діяльності. Так, на виконання паспорту бюджетної програми 6581040 «Наукова і науково-технічна діяльність у сфері законодавства і права» наукові установи НАПрН України взяли участь у розробці 60 проєктів нормативно-правових актів та концепцій розвитку законодавства.

На виконання бюджетної програми 6581020 «Наукова і організаційна діяльність президії Національної академії правових наук України» підготовлено 51 проєкт нормативно-правових актів та науково-експертних висновків.

Дійсні члени (академіки) та члени-кореспонденти Національної академії правових наук України взяли участь у розробці більше ніж 200 проєктів законів та інших нормативно-правових актів, серед яких, зокрема: проєкти законів України «Про основні засади державної ветеранської політики», «Про Єдиний соціальний реєстр», «Про віртуальні активи», «Про надзвичайні правові режими», «Про військові адміністрації», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо організації та діяльності військових судів», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо права військовослужбовців на безоплатну правову допомогу», «Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо впорядкування процедури надання статусів (їх категорій) ветеранам», «Про гарантування речових прав на об'єкти нерухомого майна, які будуть споруджені в майбутньому», «Про колективні угоди та договори», «Про академічну доброчесність», «Про освіту дорослих», «Про систему державного

сприяння благодійній діяльності в Україні», «Про право на цивільну вогнепальну зброю».

Члени Академії на постійній основі беруть участь у діяльності близько 30 робочих груп із розробки законів та інших нормативно-правових актів, серед яких слід виділити Комісію з питань правової реформи, утворену Указом Президента України від 07.08.2019 (співголова комісії – член-кореспондент НАПрН України Буроменський М. В., члени комісії: Барабаш Ю. Г., Баулін Ю. В., Гришук В. К., Гуторова Н. О., Довгерт А. С., Засєць А. П., Капліна О. В., Козюбра М. І., Комаров В. В., Копиленко О. Л., Кузнєцова Н. С., Навроцький В. О., Петришин О. В., Стрельцов Є. Л.). Основним завданням Комісії є сприяння подальшому розвитку правової системи України на основі конституційних принципів верховенства права, пріоритетності прав і свобод людини та громадянина з урахуванням міжнародних зобов'язань України.

Члени відділення цивільно-правових наук Академії входять до складу Робочої групи щодо рекодифікації (оновлення) цивільного законодавства України, утвореної постановою Кабінету Міністрів України від 17.07.2019 № 650 (члени групи: Гриняк А. Б., Довгерт А. С., Кот О. О., Кохановська О. В., Кузнєцова Н. С., Майданік Р. А., Стефанчук Р. О.). Основними завданнями робочої групи є: проведення комплексного аналізу існуючого цивільного законодавства України та визначення сфер приватноправових відносин, які потребують приведення у відповідність зі світовими тенденціями розвитку приватного права; вивчення досвіду європейських країн щодо рекодифікації (оновлення) цивільного законодавства України; підготовка пропозицій щодо рекодифікації (оновлення) цивільного законодавства України.

Розпорядженням Голови Верховної Ради України від 30.12.2021 № 502 утворено Науково-консультативну раду при Голові Верховної Ради України, яка є консультативно-дорадчим органом, що функціонує для залучення висококваліфікованих фахівців у сфері права до законопроектної роботи, підготовки наукових висновків з питань діяльності Верховної Ради України, які потребують наукового за-

безпечення. До складу Науково-консультативної ради увійшли члени Академії, а саме: Баулін Ю. В., Борисова В. І., Буроменський М. В., Буханевич О. М., Гетьман А. П., Гриняк А. Б., Гусаров К. В., Довгерт А. С., Єрмоленко В. М., Задохайло Д. В., Заєць А. П., Іншин М. І., Капліна О. В., Козюбра М. І., Коломоєць Т. О., Комаров В. В., Костенко О. М., Кот О. О., Кохановська О. В., Кузнєцова Н. С., Кузніченко С. О., Кучерявенко М. П., Лук'янов Д. В., Майданик Р. А., Музика А. А., Навроцький В. О., Нор В. Т., Носік В. В., Оніщенко Н. М., Орлюк О. П., Пархоменко Н. М., Святоцький О. Д., Серьогіна С. Г., Скрипнюк О. В., Спасибо-Фатєєва І. В., Стрельцов Є. Л., Туляков В. О., Фріс П. Л., Харитонов Є. О., Чанишева Г. І., Шакун В. І., Шумило М. Є., Щербина В. С., Яроцький В. Л., Ярошенко О. М.

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака

У 2023 році Інститутом на виконання паспорту бюджетної програми підготовлено 6 законопроектів та інших нормативно-правових актів, а саме:

- Проект Закону України про внесення змін до чинного законодавства щодо удосконалення корпоративного управління в товариствах;
- Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про житлово-комунальні послуги» (направлено до Комітету Верховної Ради України з питань енергетики та житлово-комунальних послуг);
- Про внесення змін до Закону України «Про акціонерні товариства»;
- Проект Закону про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України та Цивільного процесуального кодексу України (щодо учасників наказного провадження);
- Проект Закону про внесення доповнень до Цивільного кодексу України щодо запровадження механізму відшкодування шкоди, завданої внаслідок надзвичайної ситуації;

- Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» (щодо забезпечення прав та інтересів осіб в умовах збройної агресії).

Розробка законопроектів за власною ініціативою – 4:

- Проект Закону про внесення змін до Цивільного кодексу України (направлено до Комітету Верховної Ради України з правової політики);

- Про внесення змін до статті 81 Цивільного кодексу України щодо прирівняння до юридичних осіб публічного права низки категорій юридичних осіб, створених відповідно до порядку, притаманного для юридичних осіб приватного права, у разі виконання ними публічних функцій (направлено до Комітету Верховної Ради України з питань правової політики);

- Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та Закону України «Про Вищу раду правосуддя» щодо спеціальної ситуативної перевірки суддів» (одержано лист-впровадження за підписом Голови Комітету Верховної Ради України з питань правової політики Д. Маслова №04–26/17–2023/266019 від 04.12.2023);

- Про внесення змін та доповнень до законодавства України з питань впровадження міжнародних стандартів системи управління протидії корупції (направлено до Комітету Верховної Ради України з правової політики).

У звітний період наукові працівники входять до складу робочої групи з питань оптимізації Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України та Кодексу адміністративного судочинства України (рішення Комітету Верховної Ради України з питань правової політики від 14.04.2021, протокол № 52).

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності

У 2023 році фахівцями Інституту було підготовано 10 проєктів нормативно-правових актів та концепцій розвитку законодавства України, а саме:

– На запит Міністерства культури та інформаційної політики України розроблено пропозиції стосовно внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 04.01.2002 № 3 «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади»;

– Проект Закону про внесення змін до деяких законів щодо об'єктів промислової власності, створених з використанням штучного інтелекту;

– Проект Закону про внесення змін і доповнень до Закону України «Про авторське право і суміжні права» та Цивільного кодексу України щодо удосконалення правового регулювання публічної ліцензії;

– Концепція розвитку законодавства у галузі книговидавництва;

– Зауваження та пропозиції до проектів нормативно-правих актів, що регулюють діяльність представників у справах інтелектуальної власності;

– Проект Закону про внесення змін до Цивільного та Господарського кодексів України щодо правової охорони комерційних найменувань;

– Проект Закону про внесення змін до порядку реєстрації лікарських засобів, визначеного в Законі України «Про лікарські засоби» № 123/96-ВР від 04.04.1996 та в Законі України «Про лікарські засоби» № 2469-ІХ від 28.07.2022 відповідно до acquis Європейського Союзу;

– Концепція з реформування законодавства щодо примусового ліцензування;

– Концепція проекту Закону про внесення змін і доповнень до Закону України «Про освіту» (щодо «академічного плагіату»);

– Проект Закону про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України щодо вдосконалення наказного провадження.

У звітний період наукові працівники взяли участь у роботі робочих груп по розробці законопроектів та інших нормативно-правових актів:

1. У рамках Національної платформи відновлення України Кашинцева О. Ю. входить у робочу групу з розробки Плану віднов-

лення України 2022–2032 за напрямками «Відновлення фармацевтичного сектора, покращення доступу та належне використання ліків», «Посилення сфери громадського здоров'я».

2. Кашинцева О. Ю., Пономарьова О. О. в рамках Національної платформи відновлення України входять в робочі підгрупи з розробки Плану відновлення України 2022–2032 за напрямом «Права людини» за напрямками:

- захист прав осіб, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України (у частині епідеміологічної та біобезпеки);
- захист прав внутрішньо переміщених осіб та мешканців тимчасово окупованих територій (у частині епідеміологічної та біобезпеки);
- посилення інституційної спроможності Уповноваженого Верховної Ради з прав людини;
- запобігання та протидія дискримінації. Захист прав національних меншин та корінних народів;
- захист основоположних свобод та підвищення обізнаності в сфері прав людини.

3. Штефан А. С., Зеров К. О., Троцька В. М. взяли участь у робочих групах, створених УКРНОІВІ з метою опрацювання та підготовки відповідно до вимог Закону України «Про авторське право і суміжні права» таких проєктів постанов Кабінету Міністрів України:

- «Про затвердження Порядку та умов дозволеного використання сирітських творів, фонограм, відеограм та зафіксованих у них виконань»;
- «Про затвердження Порядку захисту особистих немайнових прав автора, твір якого став суспільним надбанням, у разі відсутності у автора спадкоємців».

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса

Розробка законопроєктів та інших проєктів нормативно-правових актів відповідно до показників паспорту бюджетної програми 6581040 (за темами фундаментальних досліджень) – 7:

– Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо регламентації кримінальної відповідальності за булінг учасника освітнього процесу, пояснювальну записку до нього;

– Проект Закону про внесення змін до законодавства України щодо удосконалення правового регулювання та відповідальності за управління транспортними засобами у стані алкогольного сп'яніння, пояснювальну записку й порівняльну таблицю до нього;

– Проект Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за відпуск або продаж рецептурних лікарських засобів без рецепта та розширення підстав застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб за кримінальні правопорушення у сфері фармацевтичної діяльності, пояснювальну записку й порівняльну таблицю до нього;

– Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо здійснення дистанційного судового провадження, пояснювальну записку й порівняльну таблицю до нього;

– Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо запровадження рецензування висновку судового експерта на виконання Указу Президента України № 837/2019 від 08.11.2019 «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави», пояснювальну записку й порівняльну таблицю до нього;

– Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо верифікації відомостей про пацієнтів з числа засуджених та осіб, узятих під варту;

– Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо удосконалення відповідальності за незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту, пояснювальну записку й порівняльну таблицю до нього.

Фахівці Інституту беруть участь у понад 20 робочих групах (науково-консультативних радах тощо), зокрема:

- Члени Науково-консультативної ради при Верховному Суді: В. І. Борисов, Н. В. Глинська (склад ради затверджений постановою Пленуму Верховного Суду від 03.03.2023 № 13);

- Члени Науково-консультативної ради при Голові Верховної Ради України: В. С. Батиргарєєва, Л. М. Москвич (склад ради затверджений розпорядженням Голови Верховної Ради України від 30.12.2021 № 502);

- Члени Науково-консультативної ради Конституційного Суду України: Н. О. Гуторова, Л. М. Москвич (склад ради затверджений постановою Конституційного Суду України від 09.04.2019 № 12-п/2019);

- Член Робочої групи з питань розвитку кримінального права Комісії з питань правової реформи при Президентові України – Н. О. Гуторова (склад Комісії затверджений указом Президента України «Питання Комісії з питань правової реформи» від 07.08.2019 № 584);

- Член Наукової ради МВС України – В. С. Батиргарєєва (наказ Міністерства внутрішніх справ України від 14.09.2022 № 577);

- Члени Міжвідомчої робочої групи Бюро економічної безпеки щодо напрацювання шляхів удосконалення механізмів ефективного запобігання ухиленню від сплати податків – В. І. Борисов, О. О. Пашченко;

- Член Робочої групи з питань охорони здоров'я Національної ради з відновлення України від наслідків війни – Н. О. Гуторова (склад робочої групи затверджений Указом Президента України «Про питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни» від 21.04.2022 № 266/2022);

- Член Науково-експертної ради Державної служби лікарських засобів та контролю за наркотиками – Н. О. Гуторова;

- Член Робочої групи Державної служби з безпеки на транспорті для організації та координації дій, спрямованих на виявлення автомобільних перевізників, що здійснюють свою діяльність поза

межами правового поля та які своїми діями створюють недоброчесну конкуренцію – М. Г. Колодяжний (склад групи сформований у 2023 р.);

- Член Робочої групи з питань забезпечення сталості послуг в установах виконання покарань Державної кримінально-виконавчої служби України при Комітеті з програмних питань Національної ради з питань протидії туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДу – І. С. Яковець (створена рішенням Нацради від 01.03.2021);

- Член Консультативної ради при Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини – І. С. Яковець (наказ Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини від 15.11.2022 № 108.15/22);

- Член Експертної ради при Представникові Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в системі органів сектору безпеки і оборони – І. С. Яковець (наказ Уповноваженого Верховної Ради України з право людини від 10.11.2022 № 102.15/22);

- Член Громадської ради при Міністерстві юстиції України – І. С. Яковець (наказ Міністерства юстиції України від 11.01.2022 № 80/7);

- Член Громадської ради при Міністерстві соціальної політики України – І. С. Яковець (наказ Мінсоцполітики України від 10.09.2021 № 510);

- Член Робочої групи з підготовки проекту Плану відновлення України 2022–2032 років за підгрупою «Права людини» – І. С. Яковець (група створена в межах проекту «Українська архітектура реформ» (Ukraine Reforms Architecture) спільно з офісом реформ Кабінету Міністрів України без номінального оформлення складу;

- Члени Консультативної ради з питань національного превентивного механізму при Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини: І. С. Яковець, В. В. Ворожбіт-Горбатюк, В. В. Пивоваров (наказ Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини від 30.09.2022 № 67.15/22, лист Представника Уповноваженого з прав людини в місцях несвободи В. Нікуліна від 19.09.2023 вх. № 30);

- Член Робочої групи Національного агентства України з питань державної служби з розроблення типової загальної програми під-

вищення кваліфікації щодо застосування міжнародного гуманітарного права у професійній діяльності публічних службовців – М. І. Пашковський (наказ Національного агентства України з питань державної служби «Про утворення робочої групи щодо розроблення проєкту типової загальної короткострокової програми підвищення кваліфікації щодо застосування міжнародного гуманітарного права у професійній діяльності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування» №95–22 від 07.10.2022);

– Участь у Робочій групі Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності з розробки проєкту Закону України «Про державне регулювання у сфері експертного забезпечення правосуддя» бере Г. К. Авдєєва;

– Участь у Робочій групі з експертного забезпечення правосуддя при Міністерстві юстиції України щодо обговорення проблем у сфері судово-експертної діяльності (питання збереження документів судового експерта під час військових дій або надзвичайних обставин та щодо порядку залучення міжнародних експертів до проведення судових експертиз в Україні, а також визнання в Україні судових експертиз, проведених за кордоном, та долучення іноземних висновків до матеріалів кримінального провадження, отримання судами України пояснень іноземного судового експерта) (30.09.2022) бере Г. К. Авдєєва;

– Член Робочої групи з розроблення типової загальної програми підвищення кваліфікації щодо застосування міжнародного гуманітарного права у професійній діяльності публічних службовців – М. І. Пашковський.

Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування

Відповідно до планових показників паспорту бюджетної програми 6581040 у рамках тем фундаментальних досліджень було підготовлено 5 проєктів нормативно-правових актів та 5 концепцій розвитку законодавства:

– Концепція внесення змін до Національної програми правової освіти населення та Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану;

– Концепція внесення змін до Закону України «Про місцеві державні адміністрації» та Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про місцеві державні адміністрації»;

– Концепція правового забезпечення використання та вдосконалення електронного судочинства при вирішенні публічно-правових спорів та Проект Закону про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства (в частині використання та удосконалення електронного судочинства при вирішенні публічно-правових спорів);

– Концепція вдосконалення законодавства про статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо підвищення незалежності та стабільності цього інституту та проект Закону про внесення змін до Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»;

– Проект Концепції визначення категорій осіб, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України, а також шляхів відновлення та захисту їхніх прав та проект Закону про внесення змін до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб».

Науковці Інституту взяли участь у складі робочих групах по розробці проектів нормативно-правових актів та інших робочих групах/радах, зокрема:

– Координаційна рада з питань сімейної та гендерної політики, попередження насильства в сім'ї, протидії торгівлі людьми при Дніпропетровській обласній державній адміністрації (Наливайко Л. Р.);

– Робоча група з обговорення напрацьованих пропозицій до проекту нормативно-правового акту з питань формування основних засад створення, впровадження та подальшого ефективного функціонування безпекового середовища, визначення основних

цілей та засад державної політики щодо створення на державному рівні ефективної моделі захисту від загроз життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод, забезпечення яких є пріоритетним завданням та найвищою цінністю держави (Наливайко Л. Р.);

- Робоча група з обговорення проєкту Антикорупційної програми Міністерства внутрішніх справ України на 2023–2025 роки (Наливайко Л. Р.);

- Робочі групи щодо створення Національної стратегії освіти і науки до 2030 року (Бодрова І. І., Лялюк О. Ю., Яковюк І. В., Вапнярчук Н. М.);

- Експертна рада Комітету Верховної Ради України з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування (Смичок Є. М.);

- Робоча група з напрацювання пропозицій до вдосконалення Закону України «Про забезпечення прав та свобод внутрішньо переміщених осіб». Робочу групу було створено Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. Напрацьовано проєкт нової редакції Закону України «Про забезпечення прав та свобод внутрішньо переміщених осіб» та передано групі народних депутатів для опрацювання та внесення в порядку законодавчої ініціативи (Христова Г. О.);

- Робоча група Міністерства освіти і науки України з розроблення методики оцінювання ефективності наукової (науково-технічної) діяльності наукових установ та закладів вищої освіти в частині провадження такими закладами наукової (науково-технічної) діяльності за окремими науковими напрямками під час проведення державної атестації (Петришин О. О.).

Робота у складі науково-консультативних рад:

- Науково-консультативна рада Конституційного Суду України (Постанова КСУ від 09.04.2019 № 12-п/2019) (Барабаш Ю. Г., Кучерявенко М. П., Серьогіна С. Г., Христова Г. О.);

- Науково-консультативна рада Верховного Суду України (Кучерявенко М. П., Печений О. П.);

- Консультативна рада при Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини (Христова Г. О.);
- Експертна Рада при Представниці Уповноваженого з прав громадян, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України (Христова Г. О.);
- Науково-консультативна рада при Голові Верховної Ради України (Кучерявенко М. П., Серьогіна С. Г.);
- Науково-консультативна рада Державної податкової служби України (Смичок Є. М.).

**Державна наукова установа
«Інститут інформації, безпеки і права
Національної академії правових наук України»**

У 2023 році співробітники Інституту взяли участь у підготовці 25 нормативно-правових актів (у т.ч. як члени робочої групи 14 актів), а також 11 законопроектів, зокрема:

- Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо права військовослужбовців на безоплатну правову допомогу (направлено до Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України);
- Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо права військовослужбовців та членів їх сімей на безоплатну правову допомогу (направлено до Комітету Верховної Ради України з питань правової політики);
- Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо порядку добору кандидатів для призначення на посаду судді, порівняльну таблицю до нього (направлено до Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України та Комітету Верховної Ради України з питань правової політики);
- Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо організації діяльності військових судів;
- Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення та організації діяльності системи військової юстиції;

- Проект Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кодексу адміністративного судочинства України, Кримінального процесуального кодексу України;
- Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо невідкладних заходів посилення спроможностей із кіберзахисту державних інформаційних ресурсів та об'єктів критичної інформаційної інфраструктури (реєстр. № 8087);
- Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки»;
- Проект Закону про застосування англійської мови в Україні (реєстр. № 9432).

У 2023 році співробітники Інституту брали участь у розробці 47 нормативно-правових актів, з них 36 проєктів законів, зокрема:

- Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо організації та діяльності військових судів (у зв'язку з актуалізацією проблеми щодо формування системи суб'єктів військової юстиції (військової поліції, спеціалізованої військової прокуратури, військових судів) (направлено до Комітету Верховної Ради з питань правової політики, Голові Верховної Ради України Стефанчуку Р. О. та Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України);
- Проект Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кодексу адміністративного судочинства, Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України (у зв'язку з утворенням військових судів) (направлено до Комітету Верховної Ради з питань правової політики та Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України);
- Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо права військовослужбовців на безоплатну правову допомогу (направлено до Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України);
- Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо злочинів проти встановленого порядку несення військової служби (реєстр № 9017). Метою законопроекту

є розв'язання комплексних проблем щодо законодавчих положень забезпечення кримінально-правової охорони воєнної безпеки України й удосконалення редакції розділу XIX Особливої частини КК України (направлено до Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України);

– Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань національної безпеки і оборони щодо зміцнення демократичного цивільного контролю над Збройними Силами України, удосконалення об'єднаного керівництва силами оборони держави та планування у сферах національної безпеки і оборони (реєстр. № 4210) (направлено до Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України);

– Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо встановлення відповідальності за видання явно кримінально протиправного наказу або розпорядження (реєстр. № 9391) (направлено до Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України);

– Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань зміцнення військової дисципліни та правопорядку у системі Міністерства оборони України (направлено до Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України);

– Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про державну службу» щодо обов'язковості навчання державних службовців основ кібербезпеки (реєстр. № 9268 від 03.05.2023);

– Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо права військовослужбовців та членів їх сімей на безоплатну правову допомогу (направлено до Комітету Верховної Ради України з питань правової політики);

– Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо створення та організації діяльності військових судів;

– Проект Указу Президента України про внесення змін до Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України;

– Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про національну безпеку України» щодо призначення на посаду та звільнення з посади начальника Генерального штабу Збройних Сил України, Командувача об'єднаних сил, командувачів видів, родів (сил) Збройних Сил України;

– Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» щодо розширення можливостей мобілізувати громадян у військові підрозділи, а також для виконання робіт, що мають оборонний характер, забезпечують функціонування національної економіки в умовах воєнного стану (реєстр. №9566);

– Проект Закону про внесення змін до статті 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію»;

– Проект Закону про організаційно-правові основи побудови та функціонування Військової юстиції України (реєстр. № 10042 від 13.09.2023);

– Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо очищення сектору національної безпеки і оборони України від незаконного впливу країни агресора (реєстр. № 10159);

– Проект Закону про внесення змін до деяких законів України (щодо справедливої мобілізації громадян України) (реєстр. № 9649 від 24.08.2023);

– Проект Закону про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо вдосконалення відповідальності за деякі злочини проти основ національної безпеки України (реєстр. № 10136-1);

– Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо невідкладних заходів посилення спроможностей із кіберзахисту державних інформаційних ресурсів та об'єктів критичної інформаційної інфраструктури (реєстр. № 8087);

– Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо встановлення цільових показників діяльності керівників наукових установ, визначення стратегій і перспективних напрямів діяльності наукових установ (направлено до Міністерства освіти і науки України;

– Інформаційно-аналітичні матеріали та пропозиції до Проекту рішення Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій «Щодо європейської інтеграції у сферах освіти і науки: стан і проблеми»;

– Проект Закону про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо встановлення відповідальності за окремі дії проти основ національної безпеки України (реєстр. №9223 від 19.04.2023);

– Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» щодо звільнення з військової служби наукових і науково-педагогічних працівників.

Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку

У 2023 році співробітниками Інституту було підготовлено 4 законопроекти відповідно до показників паспорту бюджетної програми, а саме:

– Проект Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо впровадження та розвитку Індустрії 4.0;

– Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про цифровий контент та цифрові послуги» щодо забезпечення захисту прав та законних інтересів споживачів цифрового контенту та/або цифрової послуги;

– Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації державного регулювання та правового забезпечення інноваційної діяльності;

– Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо суб'єктів дослідницької інфраструктури.

Розробка законопроектів за власною ініціативою – 1:

Проект Закону України «Про військові адміністрації».

Участь науковців установи в робочих групах по розробці проектів нормативно-правових актів – 3:

- Робоча група щодо створення Національної стратегії освіти і науки до 2030 року;

- Робоча група з підготовки пропозицій до проєкту Трудового кодексу України (наказ Міністерства економіки України № 14507 від 28.09.2023);

- Робоча група з підготовки проєкту Закону України «Про соціальний діалог в Україні» (нова редакція) (розпорядження Національної служби посередництва та примирення № 108 від 27.09.2023 (зі змін. та доповн. № 133 від 09.11.2023, № 150 від 07.12.2023)).

Участь у розробці проєктів інших правових актів – 12:

- Проєкт Закону про внесення змін до Митного кодексу України щодо встановлення особливостей проходження служби в митних органах та проведення атестації посадових осіб митних органів (реєстр. № 6490-д від 06.04.2023);

- Проєкт Закону про внесення зміни до частини тринадцятої статті 7 Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» (щодо підвищення соціального захисту осіб, які брали безпосередню участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії росії у період дії воєнного стану з 24 лютого 2022 року та звертаються для встановлення інвалідності) (реєстр. № 9001 від 07.02.2023);

- Проєкт Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розвитку виробництва виноробної продукції та спрощення господарської діяльності малих виробництв виноробної продукції (реєстр. № 9030 від 17.02.2023);

- Проєкт Закону про внесення змін до підрозділу 2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо звільнення від оподаткування податком на додану вартість операцій з постачання/ввезення товарів для потреб безпеки і оборони у період воєнного стану (реєстр. № 9061 від 24.02.2023);

- Проєкт Закону про внесення змін до Митного кодексу України щодо особливостей ввезення на митну територію України товарів для потреб безпеки і оборони у період воєнного стану (реєстр. № 9062 від 24.02.2023);

- Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України, які регулюють банківську діяльність, щодо унормування механізму відновлення за участю держави діяльності банків, які обумовлюють стабільність роботи підприємств стратегічного значення під час воєнного стану (реєстр. № 9464 від 07.07.2023);
- Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення здійснення зовнішньоекономічних операцій з експорту деяких товарів (реєстр. № 10168 від 20.10.2023);
- Проект Закону про внесення змін до Митного кодексу України щодо вдосконалення здійснення зовнішньоекономічних операцій з експорту деяких товарів (реєстр. № 10169 від 20.10.2023);
- Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо запровадження системи контролю за обігом нафти, газового конденсату та розчинників (реєстр. № 10215 від 06.11.2023);
- Проект Закону про внесення зміни до розділу XXI «Прикінцеві та перехідні положення» Митного кодексу України та інших законів України щодо забезпечення потреб сил безпеки та оборони транспортними засобами (реєстр. № 10219 від 07.11.2023);
- Проект Закону про внесення змін до підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо забезпечення потреб сил безпеки та оборони транспортними засобами (реєстр. № 10220 від 07.11.2023);
- Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків та зборів, а також уточнення окремих положень податкового законодавства (реєстр. № 10381 від 28.12.2023).

Науково-дослідний інститут правотворчості та науково-правових експертиз

У 2023 році співробітниками Науково-дослідного інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАПрН України

підготовлено 6 законопроектів та 1 концепцію закону відповідно до показників паспорту бюджетної програми, проектів інших актів на замовлення органів державної влади, в тому числі на виконання бюджетної програми, та 1 законопроект за власною ініціативою:

- Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо звільнення від оподаткування податком на додану вартість надання освітніх послуг науковими установами;

- Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо можливості використання трофейної або іншої нелегалізованої зброї та бойових припасів під час захисту України;

- Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про правотворчу діяльність» щодо удосконалення окремих положень;

- Концепція Закону України «Про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України щодо вдосконалення порядку подання альтернативних законопроектів». Концепцію розроблено з метою підвищення законотворчої діяльності Верховної Ради України шляхом вдосконалення порядку подання та розгляду альтернативних проектів законодавчих актів. Зазначається, що за своєю суттю альтернативні законопроекти мають розглядатися як звичайний законодавчий інструмент, який дозволяє з декількох варіантів вирішення певної проблеми обрати найбільш оптимальний. Ще одним варіантом появи та прийняття альтернативного проекту є ситуація, пов'язана з тим, що в ньому із різних можливих варіантів вирішення певної проблеми обирається не самий оптимальний, а компромісний, який задовольняє інтереси різних суспільних груп, представники яких виступають суб'єктами права законодавчої ініціативи щодо альтернативних законопроектів, а прийняття яких не виглядає можливим з огляду на певні причини. Проте доволі часто у законодавчій практиці Верховної Ради України подання та розгляд альтернативних законопроектів використовується не для оптимального вирішення певної проблеми, а з іншими цілями, як-то збереження чинного правового регулювання відповідних суспільних відносин, яке дозволяє забезпечити інтереси тих суспільних груп, які отримують зиск від цього, чи як привертання уваги суб'єкта

права законодавчої ініціативи до власної персони. І досить часто генерування альтернативних законопроектів набуває форми законодавчого спаму чи законодавчого тролінгу;

– Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» щодо удосконалення правового механізму використання та транспортування генетично модифікованих організмів;

– Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення захисту прав дітей, батьки яких зникли безвісти за особливих обставин;

– Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо уточнення статусу Державної судової адміністрації України, Служби судової охорони та особливостей утворення Дисциплінарної комісії стосовно Голови Служби судової охорони та його заступників (Акт впровадження: Лист від Голови підкомітету з питань адаптації законодавства України до положень права Європейського Союзу (acquis ЕС), виконання міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції Комітету Верховної Ради України з питань правової політики, народного депутата України М. Стефанчука №231115/1 від 15.11.2023).

Співробітники Інституту взяли участь у розробці 1 законопроекту за власною ініціативою:

– Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України та інших законів України щодо реалізації бойового імунітету в умовах дії режиму воєнного стану, який розроблено з метою уточнити поняття «бойовий імунітет» у Законі України «Про оборону України» та передбачити «бойовий імунітет» як нову обставину, що виключає кримінальну протиправність діяння в КК України. Також внесені зміни до Закону України «Про основи національного спротиву» щодо уточнення назви підрозділу, в якому служить доброволець як потенційний суб'єкт бойового імунітету. Вказані нормативні зміни дозволять уточнити форму та зміст бойового імунітету для реальної юридичної реалізації у правозастосуванні.

Проект Закону передбачає доповнення КК України новою статтею 43–2 «Бойовий імунітет», яка виключає кримінальну протиправність діяння. Частина друга статті 43–2 КК України передбачає виключення, коли бойовий імунітет не застосовується до осіб, зазначених у частині 1 цієї статті, у разі вчинення ними злочинів, передбачених ч. 2 ст. 437 «Ведення агресивної війни або агресивних воєнних дій», ст. 438 «Порушення законів та звичаїв війни», ст. 439 «Застосування зброї масового знищення», ст. 441 «Екоцид», ст. 442 «Геноцид», ст. 444. Злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист» КК України.

Також пропонується внести зміни до таких законодавчих актів України: абз. 3 ст. 1 Закону України «Про оборону України» передбачити в новій редакції, а саме визначити поняття «бойовий імунітет»; п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про основи національного спротиву», який визначає поняття «член добровольчого формування територіальної громади» викласти в новій редакції.

Участь науковців установи в робочих групах по розробці проєктів нормативно-правових актів:

- Робоча група по розробці проєкту Трудового кодексу України;
- Робоча група щодо розробки проєкту Закону про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період (№ 6013 від 09.09.2021);
- Робоча група з питань будівництва, містобудування, модернізації міст та регіонів Національної Ради з відновлення України від наслідків війни (утворена постановою Кабінету Міністрів України від 03.05.2022 № 518);
- Робоча група щодо розробки проєкту Закону про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період (№ 6013 від 09.09.2021);
- Робоча група з підготовки проєкту Закону України «Про соціальний діалог в Україні» (нова редакція);
- Робоча група щодо розробки проєкту Закону про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період (№ 6013 від 09.09.2021).

VI. НАУКОВО-ПРАВОВІ (НАУКОВО-ЕКСПЕРТНІ) ВИСНОВКИ ДЛЯ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Одним зі статутних завдань Національної академії правових наук України є виконання замовлення центральних органів державної влади стосовно розроблення засад наукової та правової політики, вивчення й узагальнення механізмів реалізації законодавчих актів, підготовка практичних рекомендацій щодо вдосконалення їх діяльності. У 2023 році Академія продовжувала плідну співпрацю з Офісом Президента України, Верховною Радою України та її комітетами, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, Кабінетом Міністрів України, Міністерством освіти і науки України, Міністерством юстиції України, Міністерством внутрішніх справ України, Міністерством економіки України, Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, Радою національної безпеки і оборони, Державною регуляторною службою, іншими міністерствами та центральними органами державної влади.

Структурні підрозділи Академії значну увагу приділяли співпраці з вищими судовими органами – Конституційним Судом України, Верховним Судом, Вищим антикорупційним судом а також із правоохоронними органами – Службою безпеки України, Офісом генерального прокурора, Державним бюро розслідувань тощо.

Так, упродовж 2023 року науковими установами Академії для центральних органів державної влади та на виконання паспорту бюджетної програми 6581040 було підготовлено 225 науково-правових висновків до проєктів нормативно-правових актів та актів правозастосовної діяльності на запити Конституційного Суду України, Верховного Суду та інших органів державної влади.

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака

За звітний період Інститутом підготовлено 18 науково-правових (науково-експертних) висновків на законопроекти та інші нормативно-правові акти, зокрема:

- науково-правовий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до статті 20 Господарського кодексу України щодо доповнення способів захисту прав суб'єктів господарювання у випадку визначення розміру статутного капіталу товариства та розмірів часток учасників товариства» (реєстр. № 10145 від 13.10.2023);

- науково-правовий висновок на проект Закону України «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» (реєстр. № 6013 від 09.09.2021);

- науково-правовий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» щодо забезпечення безперешкодного функціонування товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю та усунення прогалин у правовому регулюванні» (реєстр. № 9175 від 03.04.2023);

- науково-правовий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо узгодження законодавства у сфері оренди та приватизації державного та комунального майна» (реєстр. № 6102-д від 13.02.2023);

- науково-правовий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності» щодо вдосконалення процедури передачі окремого індивідуально визначеного майна (крім нерухомого майна) з державної у комунальну власність» (реєстр. № 10167 від 20.10.2023);

- науково-правовий висновок на проект Закону України «Про внесення до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» щодо деяких заходів із забезпечення

житлом внутрішньо переміщених осіб» (реєстр. № 10235 від 09.11.2023);

- науково-правовий висновок на проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення контролю та моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання» (реєстр. № 5648 від 10.06.2021);

- науково-правовий висновок на проєкт Закону України «Про саморегулівні організації» (реєстр. № 7025 від 04.02.2022);

- науково-правовий висновок на проєкт Закону України «Про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України та інших законодавчих актів щодо здійснення судочинства під час дії воєнного чи надзвичайного стану та врегулювання спорів за участі судді» (реєстр. № 8358 від 13.01.2023);

- науково-правовий висновок на проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо цифровізації судочинства та удосконалення наказного провадження у цивільному судочинстві» (реєстр. № 9090 від 10.03.2023);

- науково-правовий висновок на проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення ухвалення та проголошення судових рішень» (реєстр. № 9445 від 30.06.2023);

- науковий висновок на проєкт Закону України «Про свободу підприємницької (економічної) діяльності домогосподарств» (реєстр. № 8143 від 20.10.2022);

- науково-експертний висновок на проєкт Закону України «Про облік осіб, життю та здоров'ю яких завдано шкоди внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України» (реєстр. № 10256 від 13.11.2023);

- науковий висновок на проєкт Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальнос-

ті за порушення законодавства про захист прав споживачів» (реєстр. № 9095 від 13.03.2023);

- науковий висновок на проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення прав та інтересів дітей, а також осіб, визнаних недієздатними, у сфері охорони здоров'я» (реєстр. № 3625 від 10.06.2020);

- науково-експертний висновок на проєкт Закону України «Про Єдиний соціальний реєстр» (реєстр. № 10068 від 18.09.2023).

Науково-правові (наукові експертні) висновки щодо правозастосовної діяльності (на запити Конституційного Суду України, Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду тощо)

На виконання паспорту бюджетної програми – 7

- науковий висновок за запитом судді Касаційного господарського суду Вронської Г. О. у справі № 907/922/21. У висновку проведено системний аналіз статті 16 ЦК України, частини п'ятої статті 17, пункту 2 частини першої статті 25 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», а також практики Верховного Суду щодо застосування судом ефективного способу захисту прав учасника ТОВ, на підставі чого надані відповіді на поставлені у запиті питання;

- науковий висновок на запит судді Великої Палати Мартєва С. Ю. щодо надання наукового висновку у справі № 754/5683/22, яка перебуває у провадженні Великої палати Верховного Суду від 05.05.2023 № 14-28цс23. У висновку проведено доктринальний аналіз чинного сімейного законодавства України та практики вирішення спорів про визнання договорів про поділ майна подружжя недійсними, на підставі чого надані відповіді на поставлені у запиті питання;

- науковий висновок на запит Національного банку України (НБУ) від 12.01.2023 № 18–008/2907 щодо проєкту нормативно-правового акту про внесення змін до актів НБУ, які визначають повноваження правління НБУ. Надано роз'яснення щодо змісту повноважень правління НБУ та його членів, повноважень голови

НБУ, їх відповідальності за свої дії, бездіяльність, випадків звільнення від відповідальності, страхування професійної відповідальності, а також надані рекомендації щодо доопрацювання відповідного проєкту нормативно-правового акту НБУ;

– науково-правовий висновок за зверненням Слідчого управління Головного управління Національної поліції в Одеській області від 22.05.2023 №4/1–7205. Надано роз'яснення щодо змісту окремих складових повноважень слідчого управління Головного управління Національної поліції в Одеській області;

– науково-правовий висновок щодо відповідності Конституції України окремих приписів статті 7 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» на запит судді Конституційного Суду України. Надано наукове тлумачення відповідності статті 7 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» Конституції України;

– науковий висновок у справі №204/8017/17 на запит судді Великої Палати Верховного Суду С. Ю. Мартєва. У висновку наголошено на тому, що у судових справах, у яких інтерес позивача полягає у забезпеченні правової визначеності його становища (у частині участі або неучасті в договірних правовідносинах), ефективним способом захисту буде вимога про визнання договору неукладеним (за усталеною термінологією) або таким, що не відбувся, що означає констатацію відсутності факту укладення договору та визнання незмінним дійсного правового становища позивача;

– науково-експертний висновок для Конституційного Суду України стосовно відповідності п. 2 ч. 2 ст. 44 Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» принципу верховенства права та конституційним гарантіям захисту права власності. У висновку надано доктринальне тлумачення п. 2 ч. 2 ст. 44 Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції».

Понад виконання паспорту бюджетної програми – 5:

– висновок на депутатське звернення народного депутата України Бабія Р. В. У висновку надане доктринальне тлумачення про-

цедури проведення оцінювання суддів на відповідність займаній посади відповідно до частини 2 статті 88 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» в аспекті існуючих норм пункту 20 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів» і підпункту 4 пункту 16–1 розділу XV «Перехідні положення» Конституції України;

– науковий висновок у справі № 754/5683/22 на запит судді Великої Палати Верховного Суду С. Ю. Мартєва. У висновку визначено, що позов про визнання договору недійсним (зокрема про поділ спільного майна подружжя), якщо за наслідками його задоволення відбувається перехід права власності на майно, навіть якщо позивач у ньому не заявив про застосування наслідків недійсності правочину, за своїми матеріально-правовими і процесуально-правовими ознаками має майновий характер. Проте за відсутності правовстановлюючого значення відповідного судового рішення щодо набуття прав на певне майно, такого роду позов втрачає безпосередньо майновий характер, оскільки матиме немайновий зміст;

– науковий висновок на запит судді Верховного Суду О. О. Банаської у справі № 910/12832/21. У висновку зазначено, що оскільки будь-який належний (відповідний протиправному діянню, його наслідкам та порушенням регулятивним правовідносинам) спосіб захисту є водночас і ефективним (здатним забезпечити той чи інший законний інтерес суб'єкта права на захист), застосування належного способу захисту, як правило, виключає можливість відмови у задоволенні позову, за винятком випадків, коли динаміка спірних правовідносин спричинила втрату його ефективності внаслідок її поглинання іншим, пов'язаним з попереднім, способом захисту;

– науковий висновок на запит судді Великої Палати Верховного Суду Ю. Л. Власова у справі № 910/3831/22. У висновку зазначено, що, як правило, надання судовим рішенням юридичної кваліфікації факту безпідставності набуття, збереження майна без достатньої правової підстави не впливає на час виникнення зобов'язання щодо

повернення такого майна. Водночас, у разі відпадиння підстави набуття майна внаслідок прийняття судового рішення з набранням таким рішенням суду законної сили слід пов'язувати виникнення обов'язку щодо повернення безпідставно набутого майна;

– науково-аналітична записка на запит Національного агентства з питань запобігання корупції: «Особливості правового регулювання утворення та функціонування юридичних осіб публічного права в Україні».

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності

У звітному періоді науковцями Інституту підготовлено 7 науково-експертних висновків до законопроектів, а саме:

– науково-експертний висновок на підготовлений до другого читання проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання діяльності у сфері трансферу технологій» (№ 4623 від 21.01.2021);

– науково-експертний висновок на проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності» (реєстр. № 6464 від 24.12.2021 у редакц. від 12.01.2021);

– науково-експертний висновок на проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про авторське право і суміжні права» для забезпечення та реалізації освітнього процесу» (№ 10082 від 22.09.2023);

– науково-експертний висновок на проєкт Порядку державної реєстрації авторського права і договорів, що стосуються майнових прав на твір;

– науково-експертний висновок до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо встановлення цільових показників діяльності керівників наукових установ, визначення стратегій і перспективних напрямів діяльності наукових установ;

– науково-практичний висновок на проекти законів Про внесення змін до Закону України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України» щодо удосконалення патентного законодавства №9383 від 13.06.2023 та альтернативний до нього Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України» щодо удосконалення патентного законодавства №9383–1 від 27.06.2023;

– науково-експертний висновок до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо цифровізації судочинства та удосконалення наказного провадження у цивільному судочинстві» від 10.03.2023 №9090.

Крім того, у звітному році науковці Інституту підготували 3 науково-правові (науково-експертні) висновки щодо правозастосовної діяльності:

– науково-правовий висновок щодо правозастосовної діяльності у сфері використання ліцензій відкритого доступу під час розміщення наукових результатів та науково-технічної інформації в мережі Інтернет;

– науково-експертний висновок у вигляді зауважень та пропозицій до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо питань дослідницької інфраструктури та підтримки молодих вчених»;

– науково-правовий висновок щодо того, чи поширюється дія норми абз. 3 п. 1) ч. 1 Закону України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України» №2174-IX від 01.04.2022 р. на випадки, коли строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід спливає під час дії воєнного стану і чинність таких прав на винахід не може бути підтримана (продовжена) в силу приписів законів України та чинних міжнародних договорів.

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса

На виконання паспорту бюджетної програми Інститутом підготовлено 100 науково-правових висновків до законопроектів на запити Верховної Ради України, її комітетів та на запити Конституційного Суду України, Верховного Суду, Служби Безпеки України, зокрема:

- пропозиції та зауваження щодо проекту Закону про внесення змін до статті 111–1 Кримінального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за колабораційну діяльність (реєстр. № 8301 від 23.12.2022);

- науково-правовий висновок до проекту Закону «Про внесення змін до ст. 111–1 Кримінального кодексу України щодо встановлення відповідальності за колабораційну діяльність» (реєстр. № 8301–1 від 05.01.2023);

- науково-правовий висновок на проєкт Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо уточнення відповідальності за деякі види кримінальних правопорушень на тимчасово окупованих територіях» (реєстр. № 8301–2 від 09.01.2023);

- пропозиції та зауваження до проекту Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо уточнення окремих положень з метою забезпечення захисту прав учасників кримінального провадження (реєстр. № 9211 від 17.04.2023);

- пропозиції та зауваження до проекту Закону про внесення змін до статті 615 Кримінального процесуального кодексу України щодо особливостей обчислення строків досудового розслідування в умовах воєнного стану (реєстр. № 9314 від 22.05.2023), проекту Закону про внесення змін до статті 219 Кримінального процесуального кодексу України щодо обрахування строків досудового розслідування у кримінальних провадженнях, передбачених Розділами I, XIV, XV, XVI, XIX, XX Особливої частини Кримінального кодексу України в умовах воєнного стану (реєстр. № 9314–1 від 26.05.2023), проекту Закону про внесення зміни до статті 615 Кримінального

процесуального кодексу України щодо особливостей обчислення строків досудового розслідування в умовах воєнного стану (реєстр. №9314–2 від 26.05.2023), проєкту Закону про внесення змін до деяких статей Кримінального процесуального кодексу України щодо особливостей обчислення строків досудового розслідування в умовах воєнного стану (реєстр. №9314–3 від 02.06.2023);

- зауваження і пропозиції щодо проєкту Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення кримінальної відповідальності за несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворень відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану (реєстр. №9519 від 24.07.2023);

- пропозиції та зауваження щодо проєкту Закону про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за деякі злочини проти основ національної безпеки України (реєстр. № 10136 від 09.10.2023);

- пропозиції та зауваження щодо проєкту Закону про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за деякі злочини проти основ національної безпеки України (реєстр. № 10136–1 від 24.10.2023);

- пропозиції та зауваження до проєкту Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо удосконалення відповідальності за порушення розгляду адвокатського запиту (реєстр. №9356 від 05.06.2023);

- науково-правовий висновок щодо проєкту Закону «Про внесення змін до статті 331 Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення окремих питань розгляду клопотання про обрання або продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою» (реєстр. №9529 від 25.07.2023);

– науково-правовий висновок щодо проєкту Закону «Про внесення змін до ч. 3 ст. 197 Кримінального процесуального кодексу України щодо забезпечення дотримання розумних строків тримання під вартою під час судового провадження» (реєстр. №9551 від 01.08.2023);

– науково-правовий висновок щодо проєкту Закону «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів щодо встановлення порядку захисту та поновлення прав осіб, потерпілих від шахрайських схем викрадення коштів» (реєстр. №9595 від 09.08.2023);

– науково-правовий висновок до проєкту Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів щодо забезпечення кримінальних проваджень, здійснення яких унеможливлено внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, тимчасової окупації Російською Федерацією окремих територій України» (реєстр. №9579 від 07.08.2023);

– науково-правовий висновок щодо проєкту Закону «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення діяльності спільних слідчих груп» (реєстр. №7330 від 29.04.2023);

– пропозиції та зауваження до проєкту Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо захисту прав осіб від порушень, пов’язаних із недотриманням розумних строків під час досудового розслідування фактових справ;

– науково-правовий висновок до проєкту Закону України «Про застосування англійської мови в Україні» (реєстр. №9432 від 28.06.2023);

– науково-правовий висновок до альтернативного проєкту Закону України «Про застосування англійської мови в Україні» (реєстр. №9432–1 від 12.07.2023);

– пропозиції та зауваження до проєкту Закону України «Про правотворчу діяльність» (реєстр. №5707 від 25.06.2021) та щодо удосконалення чинного законодавства України в умовах військової агресії рф і під час повоєнної відбудови України;

- науково-правовий висновок щодо законопроектів стосовно санкцій (ст. 1113 КК) та інших питань, пов'язаних із криміналізацією порушення вимог законодавства про санкції;

- науково-правовий висновок щодо запровадження правового механізму обов'язкового декларування про наявність/відсутність паспортних документів країни-агресора на деокупованих територіях України;

- пропозиції та зауваження до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України щодо забезпечення кримінальних проваджень, здійснення яких унеможливлено внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, тимчасової окупації Російською Федерацією території України»;

- науково-правовий висновок стосовно проекту Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення соціального захисту осіб, зниклих безвісти за особливих обставин та створення умов функціонування Єдиного реєстру осіб, зниклих безвісти за особливих обставин»;

- пропозиції до проекту Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання реалізації Закону України «Про державну реєстрацію геномної інформації людини»» (щодо Порядку проведення обов'язкової державної реєстрації геномної інформації людини);

- науково-правовий висновок щодо проекту Закону «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливостей кримінального провадження у зв'язку з державною реєстрацією смерті відповідно до статті 17–1 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану»;

- науково-правовий висновок щодо проекту Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу та інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні, проекту змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо правового унормування питань, пов'язаних із блокуванням, вилученням, арештом та зберіганням віртуальних активів, що були предметом та об'єктом злочинного посягання»;

- науково-правовий висновок щодо проєкту Закону «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо запровадження кримінальної відповідальності осіб, які беруть участь у діяльності приватних воєнних компаній, задіяних у агресії РФ проти України»;
- науково-консультативний висновок до проєкту Закону «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо запровадження додаткових процедур для зміцнення довіри суспільства до судової влади» (реєстр. № 9454 від 03.07.2023);
- науково-правовий висновок щодо проєкту Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо особливостей залучення засуджених до праці та ведення господарської діяльності в пенітенціарній системі)» (реєстр. № 10157 від 17.10.2023);
- науково-правовий висновок щодо належності до місць не-свободи приміщень правоохоронних органів;
- науково-правовий висновок стосовно відповідності правового статусу ДКВС законодавству України;
- науково-правовий висновок щодо питань дотримання умов праці засуджених у межах реалізації НПМ;
- науковий висновок щодо висловлення юридичної позиції щодо конституційності ч. 1 та п. 3 ч. 3 ст. 81 КК України;
- науково-правовий висновок щодо подання суддею декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;
- науково-правовий висновок щодо необхідності встановлення притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 382 КК за умови відбування особою адміністративного стягнення;
- науково-правовий висновок щодо призначення покарання у виді довічного позбавлення волі з можливістю умовного звільнення на поруки після відбуття двадцяти років покарання з обов’язковим видворенням із країни;
- науково-правовий висновок щодо призначення додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю;

– науковий висновок щодо окремих питань здійснення дисциплінарного провадження стосовно Голови Служби судової охорони, його заступників або осіб, які виконують їх обов’язки, ураховуючи важливість забезпечення невідворотності юридичної відповідальності для зазначених осіб.

Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування

На виконання паспорту бюджетної програми 6581040 надано 15 науково-правових висновків на проекти законів України, а саме:

– науково-експертний висновок до законопроекту «Про внесення змін до Закону України «Про Конституційний Суд України» щодо порядку формування Дорадчої групи експертів» (реєстр. № 8302 від 23.12.2022);

– науково-консультативний висновок до проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та статті 18 Закону України «Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України» щодо встановлення адміністративної відповідальності за недодержання встановлених законом строків надання відповіді на звернення тимчасової слідчої комісії і тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України, ненадання або надання неповної інформації на таке звернення» (реєстр. № 9567 від 07.08.2023);

– науково-консультативний висновок щодо проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України (щодо справедливої мобілізації громадян України)» (реєстр. № 9649 від 24.08.2023);

– науково-консультативний висновок щодо проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності» (реєстр. № 10307 від 30.11.2023);

– науково-консультативний висновок до проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні

правопорушення щодо удосконалення положень та процедур стосовно застосування адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією» (реєстр. № 9459 від 04.07.2023);

- науково-консультативний висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення механізмів запобігання корупції, зокрема у приватній сфері» (реєстр. № 9506 від 17.07.2023);

- пропозиції та зауваження щодо проєкту Закону України про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо окремих питань посилення правового захисту військовослужбовців (реєстр. № 10014 від 06.09.2023);

- пропозиції та зауваження щодо проєкту Закону України про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального Кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо забезпечення юридичного імунітету Голови, інших членів Рахункової палати відповідно до євроінтеграційних зобов'язань України (реєстр. № 10049 від 14.09.2023);

- науково-консультативний висновок щодо проєкту Закону України про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо дострокового припинення повноважень сільського, селищного, міського голови за ненадання доступу до публічної інформації та ненадання відповіді на депутатське звернення або запит (реєстр. № 9303 від 16.05.2023);

- науково-консультативний висновок щодо проєкту Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів у зв'язку з прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру» (реєстр. № 10161 від 18.10.2023);

- пропозиції та зауваження щодо проєкту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів щодо встановлення адміністративної відповідальності за порушення вимог або невиконання деяких заходів правового режиму воєнного стану» (реєстр. № 10195 від 27.10.2023);

- пропозиції та зауваження щодо проєкту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за використання публічних коштів посадовими особами розпорядниками та одержувачам коштів державного та місцевих бюджетів, підприємств державного та комунального сектора економіки» (реєстр. № 10255 від 13.11.2023);
- науково-консультативний висновок щодо проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розміщення Національного військового меморіального кладовища» (реєстр. № 9676 від 04.09.2023);
- науково-консультативний висновок щодо надання експертного висновку до проєкту Закону України «Про застосування англійської мови в Україні» (реєстр. № 9432–1 від 12.07.2023 (доопрацьований від 13.07.2023));
- науково-консультативний висновок щодо проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державну службу» щодо впровадження єдиних підходів в оплаті праці державних службовців на основі класифікації посад» (реєстр. № 8222 від 23.11.2022).

**Державна наукова установа
«Інститут інформації, безпеки і права
Національної академії правових наук України»**

У 2023 році Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права Національної академії правових наук України» підготував 17 науково-правових висновків на проєкти законів та інших нормативно-правових актів, а саме:

- науково-правовий висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо очищення сектору національної безпеки і оборони України від незаконного впливу країни агресора» (реєстр. № 10159 від 17.10.2023);
- науково-правовий висновок щодо проєкту Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесу-

ального кодексів України щодо вдосконалення відповідальності за деякі злочини проти основ національної безпеки України» (реєстр. № 10136–1 від 24.10.2023);

– науково-правовий висновок щодо проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань зміцнення військової дисципліни та правопорядку у системі Міністерства оборони України»;

– науково-правовий висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань національної безпеки і оборони щодо зміцнення демократичного цивільного контролю над Збройними Силами України, удосконалення об'єднаного керівництва силами оборони держави та планування у сферах національної безпеки і оборони» (реєстр. № 4210);

– науково-правовий висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» щодо розширення можливостей мобілізувати громадян у військові підрозділи, а також для виконання робіт, що мають оборонний характер, забезпечують функціонування національної економіки в умовах воєнного стану» (реєстр. № 9566 від 07.08.2023);

– науково-правовий висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України (щодо справедливої мобілізації громадян України)» (реєстр. № 9649 від 07.08.2023);

– науково-правовий висновок щодо проєкту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо злочинів проти встановленого порядку несення військової служби» (реєстр № 9017);

– науково-правовий висновок щодо проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державну службу» щодо обов'язковості навчання державних службовців основ кібербезпеки» (реєстр № 9268 від 03.05.2023);

– науково-правовий висновок щодо проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо очищення сектору національної безпеки і оборони України, а також ключової

сфери управління державними справами від незаконного впливу країни агресора» (реєстр. № 10159–1 від 01.11.2023);

- науково-правовий висновок щодо законопроекту «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо встановлення цільових показників діяльності керівників наукових установ, визначення стратегій і перспективних напрямків діяльності наукових установ;

- науково-правовий висновок щодо проекту «Постанови про утворення Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування можливих фактів шахрайства та іншої незаконної діяльності у сфері фінансових послуг та ринків фінансових послуг, які здійснюються з використанням інформаційних, електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем та електронних комунікаційних мереж» (реєстр. № 9264);

- науково-правовий висновок щодо проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо питань дослідницької інфраструктури та підтримки молодих вчених» (реєстр. № 10218 від 06.11.2023);

- науково-правовий висновок до проекту Рішення Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій щодо стану і проблем євроінтеграції України в галузі наукової і науково-технічної діяльності;

- науково-правова експертиза з питань кримінальної юрисдикції щодо громадян російської федерації на замовлення Офісу Генерального прокурора;

- науково-правова експертиза з питань кваліфікації воєнних злочинів, вчинених рф проти України на замовлення Слідчого відділу Управління СБ України в Полтавській області;

- науково-правова експертиза з питань кваліфікації воєнних злочинів, вчинених рф проти України на замовлення слідчого в ОВС слідчого відділу Управління СБ України в Тернопільській області;

- науково-правова експертиза з питань кваліфікації воєнних злочинів, вчинених рф проти України на замовлення слідчого відділу Управління СБ України у Волинській області.

Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку

У 2023 році Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку підготував 25 науково-правових висновків на проєкти законів та інших нормативно-правових актів, зокрема:

- науково-правовий висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» та інших законодавчих актів України щодо державної допомоги суб'єктам господарювання» (реєстр. № 5648 від 26.12.2022 (доопрацьований));

- пропозиції щодо удосконалень положень Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII;

- пропозиції щодо удосконалення положень проєкту Закону України «Про правотворчу діяльність» від 25.06.2021 № 5707;

- науково-правовий висновок на проєкт Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо узгодження законодавства у сфері оренди та приватизації державного та комунального майна (реєстр. № 6102-д від 13.02.2023);

- експертний висновок до проєкту Закону України «Про застосування англійської мови в Україні» (реєстр. 9432 від 28.06.2023);

- науково-правовий висновок на проєкт Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері соціальних відпусток (реєстр. № 9018 від 15.02.2023 р.);

- пропозиції та зауваження до проєкту «Стратегії розвитку екосистеми інновацій в Україні», розробленому робочою групою Міністерства цифрової трансформації України, Центром Економічного Відновлення, за експертної допомоги аналітичної компанії CIVITTA.

- пропозиції стосовно внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 04.01.2002 № 3 «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади»;

- пропозиції щодо удосконалення положень Закону України «Про Службу військового капеланства» від 30.11.2021 № 1915-IX;
- пропозиції до тексту Української доктрини для їх врахування у підготовці до розгляду стратегічного документа на засіданні Ради національної безпеки і оборони України;
- пропозиції щодо проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення та функціонування науково-технічного (технологічного) комплексу»;
- експертний висновок на проєкт Закону України «Про створення парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Межигір'я»;
- експертний висновок до проєкту Закону України «Про застосування англійської мови в Україні» (реєстр. 9432–1 від 12.07.2023 (доопрацьований від 13.07.2023));
- пропозиції та зауваження щодо проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо встановлення цільових показників діяльності керівників наукових установ, визначення стратегій і перспективних напрямів діяльності наукових установ» від 29.08.2023 № 686;
- науково-правовий висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо декларування та реєстрації місця проживання в Україні»;
- експертний висновок на проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законів України (щодо справедливої мобілізації громадян України)» (реєстр. № 9649 від 24.08.2023);
- експертний висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності» щодо вдосконалення процедури передачі окремого індивідуального визначеного майна (крім нерухомого майна) з державної у комунальну власність» (реєстр. № 10167 від 20.10.2023);
- пропозиції та зауваження до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відпо-

відальності за порушення вимог законодавства про безпеку та здоров'я працівників на роботі (реєстр. № 10148 від 13.10.2023);

– експертний висновок до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту» щодо розширення прав органів студентського самоврядування та забезпечення прав здобувачів вищої освіти» (реєстр. № 10279 від 22.11.2023);

– науково-правовий висновок до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності» (реєстр. № 10307 від 30.11.2023);

– експертний висновок до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо питань дослідницької інфраструктури та підтримки молодих вчених» (реєстр. № 10218 від 06.11.2023);

– експертний висновок до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо запровадження правового регулювання відносин у сфері езотеричної освіти» (реєстр. № 10283 від 23.11.2023);

– науково-правовий висновок щодо відповідності Конституції України положень проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державну службу» щодо впровадження єдиних підходів в оплаті праці державних службовців на основі класифікації посад» (реєстр. № 8222 від 23.11.2023).

Науково-дослідний інститут правотворчості та науково-правових експертиз

За звітний період Науково-дослідний інститут правотворчості та науково-правових експертиз НАПрН України підготував 48 науково-правових (науково-експертних) висновків для органів державної влади. З них 26 науково-правових (науково-експертних) висновків на проекти законів та інших нормативно-правових актів, та 22 науково-правових (науково-експертних) висновків щодо правозастосовної діяльності (на запити Конституційного Суду

України, Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду тощо), зокрема:

- науково-експертний висновок щодо можливості розгляду Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти скарг/повідомлень щодо наявності у дисертаціях на здобуття наукового ступеня доктора філософії (наукового ступеня доктора наук, кандидата наук) та/або наукових публікаціях, в яких висвітлені наукові результати дисертації, фактів академічного плагиату, фабрикації, фальсифікації, якщо особа добровільно відмовилася від відповідного наукового ступеня;

- висновок на проєкт Закону України «Про академічну доброчесність»;

- науково-експертний висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про авторське право і суміжні права» для забезпечення реалізації освітнього процесу» (реєстр. № 10082 від 22.09.2023);

- науково-правовий висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державну службу» (щодо обов’язковості навчання державних службовців основ кібербезпеки)», поданого народним депутатом Федієнком О. П. (реєстр. № 9268 від 03.05.2023);

- науково-експертний висновок на проєкт Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо удосконалення відповідальності за порушення розгляду адвокатського запиту» (реєстраційний № 9356 від 05.06.2023);

- науково-правовий висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо посилення відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення у сфері правосуддя» (реєстр. № 9438 від 29.06.2023; реєстр. № 9438–1 від 14.07.2023);

- науково-правовий висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо запровадження додаткових процедур для зміцнення довіри

суспільства до судової влади» (реєстр. № 9454 від 03.07.2023; реєстр. № 9454–1 від 11.07.2023);

- науково-правовий висновок до проєкту Закону України «Проект Закону про судово-експертну діяльність» (реєстр. № 6284 від 05.11.2021);

- науково-експертний висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до Кримінального-процесуального кодексу України щодо удосконалення деяких положень, пов’язаних з порядком призначення експертизи (реєстр. № 6285 від 05.11.2021);

- науково-експертний висновок до проєкту Закону України «Про систему державного сприяння благодійної діяльності в Україні» (реєстр. № 10154 від 16.10.2023 р.), який подано народним депутатом України Гривком С. Д.;

- науково-експертний висновок № 28 від 24.01.2023 на проєкт Закону України «Про захист прав споживачів» (реєстраційний № 6134 від 05.10.2021);

- науково-експертний висновок № 29 від 24.01.2023 на проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування діяльності відокремлених підрозділів юридичної особи, утвореної відповідно до законодавства іноземної держави» (реєстраційний № 4482 від 10.12.2022);

- науково-експертний висновок № 46 від 17.02.2023 на проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо узгодження законодавства у сфері оренди та приватизації державного та комунального майна» (реєстраційний № 6102-д від 13.02.2023);

- науково-правовий висновок № 249 від 15.11.2023 на проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо цифровізації виконавчого провадження» (реєстр. № 9363 від 07.06.2023);

- науково-правовий висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державну допомогу суб’єктам господарювання» та інших законодавчих актів України щодо державної допомоги суб’єктам господарювання» (реєстр. № 5648

від 26.12.2022), поданого народним депутатом України Наталухою Д. А. та іншими народними депутатами України;

- науково-правовий висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей державної реєстрації актів цивільного стану, що відбулися на тимчасово окупованій Російською Федерацією території України та за межами України» (реєстр. №9069 від 28.02.2023);

- науково-правовий висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо уточнення окремих положень з метою забезпечення захисту прав учасників кримінального провадження» (реєстр. №9211 від 17.04.2023);

- науково-правовий висновок до Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 №2136-IX;

- науково-правовий висновок до Закону України «Про внесення змін до статті 30–1 Закону України «Про охорону дитинства» щодо законного представництва деяких категорій дітей під час дії надзвичайного або воєнного стану в Україні» від 22.05.2022 №2267-IX;

- науково-правовий висновок до Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо удосконалення відповідальності за катування» від 01.12.2022 №2812-IX;

- науково-правовий висновок до Закону України «Про національні меншини (спільноти) України» від 13.12.2022 №2827-IX;

- науково-правовий висновок до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України на конкурсних засадах» від 13.12.2022 №2846-IX;

- науково-правовий висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо посилення відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення у сфері правосуддя» (реєстр. №9438–1 від 14.07.2023), який подано народним депутатом України Павлюком М. В.;

- науково-правовий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо захисту прав дітей при тимчасовому виїзді за межі України»;
- науково-правовий висновок на проект Закону України «Про внесення зміни до статті 364 Кримінального кодексу України щодо уточнення ознак окремих злочинів у сфері службової діяльності»;
- науково-правовий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення деяких положень, пов’язаних з порядком призначення експертизи» від 05.11.2021 № 6285;
- науково-правовий висновок до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав працівників» від 12.05.2022 № 2253-IX;
- науково-правовий висновок до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо перегляду окремих пільг з оподаткування» від 21.06.2022 № 2325-IX;
- науковий висновок щодо співвідношення законодавчого та договірного регулювання трудових відносин, які виникли на підставі трудового контракту, врегулювання питання виплати працівникові винагороди за працю, до складу якої за умовами контракту входять щоквартальні та річна премії, правової природи премій та змісту дискреційних повноважень роботодавця щодо виплати премій;
- науково-експертний висновок № 19 від 18.01.2023 на запит судді Конституційного Суду України О. Первомайського щодо тлумачення статті 4 Конституції України в аспекті положення про те, що в Україні існує єдине громадянство;
- науково-правовий висновок № 32 від 27.01.2023 за зверненням Національної академії правових наук України, щодо співвідношення норм статті 15 та статті 641 Закону України «Про національний банк України» у частині колегіальної відповідальності членів Правління Національного банку України»;
- науково-правовий висновок № 52 від 28.02.2023 на запит судді Конституційного Суду України В. Колісника щодо відповід-

ності Конституції України постанови Верховної Ради України від 17.07.2020 № 807-IX.

- науково-правовий висновок № 224 від 30.10.2023 на запит судді Конституційного Суду України В. Колісника щодо відповідності Конституції України частини першої статті 14–3, частини другої статті 132–1 Кодексу України про адміністративні правопорушення;

- науково-правовий висновок за зверненням Національного банку України за дорученням Національної академії правових наук України щодо співвідношення норм статті 15 та статті 641 Закону України «Про національний банк України» у частині колегіальної відповідальності членів Правління Національного банку України» (вих. № 32 від 27.01.2023);

- науково-консультативний висновок щодо застосування окремих норм законодавства України, що стосуються питань визначення правового режиму майна, набутого подружжям;

- науково-правовий висновок щодо правового аналізу положень Закону України від 22.10.1999 № 1192-XIV «Про гуманітарну допомогу», Закону України від 05.07.2012 № 5073-VI «Про благодійну діяльність та благодійні організації», інших актів законодавства України щодо визначення понять «благодійна допомога», «гуманітарна допомога», їх співвідношення, можливості (неможливості) укладення правочинів щодо розпорядження майном, що є гуманітарною допомогою, з метою отримання прибутку;

- науково-правовий висновок з питань тлумачення та застосування ст. 116 КК України за зверненням у справі № 587/241/18 судді Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду Олександра Ємця;

- науково-консультативний висновок щодо тлумачення положень частин першої, третьої статті 137 Сімейного кодексу України про оспорювання батьківства після смерті особи, яка записана батьком дитини та померла до її народження, у справі № 461/3122/19 (провадження № 61-10148сво22) (вих. № 76 від 05.05.2023);

- науково-правовий висновок з питань призначення додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю за зверненням у справі № 404/2081/22 судді Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду Юрія Луганського;
- науковий висновок щодо характеру позовної вимоги про визнання недійсним договору про поділ спільного майна подружжя у справі № 754/5683/22 (провадження № 14-28цс23);
- науково-правовий висновок з питань тлумачення та застосування ст. 368 КК України за зверненням у справі № 461/3472/17 судді Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду Наталії Марчук;
- науковий висновок щодо тлумачення положень пункту 6 статті 3 Цивільного кодексу України в сфері іпотеки у справі № 466/3398/21;
- науковий висновок щодо тлумачення правових норм про визначення місця проживання дитини у випадку вивезення дитини одним із батьків закордон без дозволу чи з порушенням умов дозволу про тимчасовий виїзд дитини закордон чи/та проживання дитини закордоном у справі № 607/20789/19 (провадження № 61–11625 ск 22);
- науково-консультативний висновок з питань здійснення дисциплінарного провадження стосовно Голови Служби судової охорони, його заступників або осіб, які виконують їх обов'язки;
- науково-правовий висновок щодо правового аналізу положень частини першої статті 50 Закону України «Про вищу освіту» в частині визначення обов'язкових форм організації освітнього процесу в закладах вищої освіти.

VII. НАУКОВО-ПРАВОВІ ВИСНОВКИ ТА СУДОВО-ЕКСПЕРТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ, ВИКОНАНІ НА ЗАМОВЛЕННЯ ЮРИДИЧНИХ І ФІЗИЧНИХ ОСІБ ЗА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИМИ ДОГОВОРАМИ

Національна академія правових наук України значну увагу приділяє диверсифікації джерел фінансування, зокрема пошуку позабюджетних джерел фінансування. Наукові установи Академії шляхом укладення цивільно-правових договорів на проведення науково-правових (науково-експертних), судово-експертних досліджень, підготовку наукових кадрів тощо, надають послуги наукового й юридичного характеру зацікавленим державним і недержавним організаціям, установам та фізичним особам.

Так, у 2023 році власні надходження структурних підрозділів Академії склали 12 млн 494 тис. 788 грн, зокрема:

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака – на суму 3 млн 15 тис. 303 грн;

Науково-дослідний інститут правотворчості та науково – правових експертиз – на суму 1 млн 705 тис. 413 грн;

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності – на суму 1 млн 572 тис. 119 грн;

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса – на суму 4 млн 515 тис. 743 грн;

Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування – на суму 732 тис. 751 грн;

Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України» – на суму 726 тис. 914 грн;

Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку – на суму 137 тис. 91 грн;

Президія НАПрН України – на суму 89 тис. 454 грн.

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака

У звітному році науковцями Інституту за цивільно-правовими договорами (науково-технічні послуги) здійснено 13 досліджень, зокрема:

- висновок науково-правової експертизи за зверненням Державної установи «Управління збірних команд та забезпечення спортивних заходів «Укрспортзабезпечення» з приводу того, чи буде вважатись закупівля цим ДУ послуг міжнародних повітряних перевезень пасажирів та багажу у агентів з продажу повітряних перевезень, які є членами IATA та мають Сертифікат на право продажу повітряних перевезень, виданий Державною авіаційною службою України, придбанням послуг через посередників та порушенням вимог підпункту 8 пункту 7 Порядку використання коштів;

- висновок науково-правової експертизи за зверненням громадської організації «ГРОМАДЯНСЬКИЙ РУХ «ВСІ РАЗОМ!» з приводу того, чи відповідає абзац четвертий пункту (с) підрозділу 1.4 «Фундаментальні права» висновку Європейської комісії щодо заявки України на членство в ЄС від 17.06.2022 № COM (2022) 407 final, вимогам міжнародного права;

- висновок науково-правової експертизи за зверненням товариства з обмеженою відповідальністю «ЕМЕРДЖІ УКРАЇНА» з приводу того, чи відповідає принципу легітимних очікувань порядок внесення змін Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану» від 12.05.2022 № 2260-IX до п. 69.2 підрозділу 10 розділу XX Податкового кодексу України без внесення змін до п. 52–1 підрозділу 10 розділу XX Податкового кодексу України та без установлення перехідного періоду;

- висновок науково-правової експертизи за зверненням фізичної особи Шаховніні М. О. щодо питання тлумачення змісту ч. 3, 7

ст. 20 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» у контексті того, чи може суддя, призначений на посаду строком на п'ять років, повноваження якого припинилися із закінченням строку, бути обраним зборами суддів на адміністративну посаду у суді;

– висновок науково-правової експертизи за зверненням фізичної особи Кірчева В. О. з приводу того, чи зобов'язаний виконавець під час здійснення діяльності з примусового виконання судових рішень керуватися правовим висновком Верховного Суду, яким було встановлено, що положення деяких норм законодавства суперечать Конституції України, та у результаті розгляду справи не застосовано ці норми до спірних правовідносин, до дати ухвалення рішення Конституційним Судом України про конституційність або неконституційність таких норм;

– висновок науково-правової експертизи за зверненням адвоката Ковальчука В. В. щодо питання, чи є вимоги про скасування рішень про державну реєстрацію прав від 10.12.2014, індексний номер 17888787, від 06.11.2015, індексний номер 25918551, від 16.11.2019, індексний номер 497121997, вимогами про застосування наслідків нікчемного правочину;

– висновок науково-правової експертизи за зверненням АО «ИНТЕГРИТЕС» щодо питання, чи можливо застосовувати норми Конституції України в якості аналогії права у ситуації, коли п. 69.2 підрозділу 10 розділу XX Податкового кодексу України в редакції від 27.05.2022 фактично посилює відповідальність Товариства у порівнянні з п. 52–1 підрозділу 10 розділу XX ПК України, який призупинив дію з 27.05.2022;

– висновок науково-правової експертизи за зверненням АТ «Лубнифарм» в особі голови правління Ващук С. щодо питання, чи правовий режим добре відомої торговельної марки в Україні станом на 01.01.1997 передбачав обов'язкове застосування торговельної марки у формі, що повністю відтворює (є ідентичною) торговельну марку чи у формі, що відрізняється від такого добре відомого знаку лише окремими елементами, що не змінює в цілому відмітності знаку;

– висновок науково-правової експертизи за зверненням фізичної особи Сазонова В. В. щодо питання, чи наявний факт тотожності підстав і предмету позову в позовних провадженнях у Печерському районному суді міста Києва і Дрогобицькому міськрайонному суді Львівської області;

– висновок науково-правової експертизи за зверненням ТОВ «БІС-СОФТ» щодо питання чи може веб-сайт виступати окремим і самостійним об'єктом права інтелектуальної власності у сфері авторського права та чи відноситься він до інших творів відповідну Закону України «Про авторське право і суміжні права»;

– висновок науково-правової експертизи за зверненням ТОВ «ЮНІМЕКС-ТРЕЙДІНГ» з приводу того, яким чином застосовуються положення нормативно-правового акта до правовідносин, що були предметом його регулювання у разі визнання його протиправним і нечинним в судовому порядку у період з моменту прийняття нормативно-правового акта до моменту набрання рішенням суду законної сили;

– висновок науково-правової експертизи за зверненням фізичної особи Лича О. В. щодо питання, який правовий статус первинної профспілкової організації державного підприємства «НАЦІОНАЛЬНА АТОМНА ЕНЕРГОГЕНЕРУЮЧА КОМПАНІЯ «ЕНЕРГОАТОМ»;

– висновок науково-правової експертизи за зверненням адвоката Салія М. В. щодо питання, яка особа може бути визнана суб'єктом злочину, передбаченого ст. 222–1 Кримінального кодексу України в редакції, що була чинною з 01.11.2017 року до 01.01.2018 року.

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності

У звітному періоді Інститутом проведено 38 досліджень об'єктів інтелектуальної власності (надалі – ОІВ), зокрема:

– експертиза ОІВ стосовно дослідження оформлення етикетки паперу туалетного «ВОЛИНЬ 65 м» виробництва ФОП Мельник С. М. та оформлення етикетки паперу туалетного «Обухів 65» виробництва ПрАТ «Київський КПК»;

- експертиза ОІВ стосовно дослідження комбінованої торговельної марки МИРОНІВСЬКА за свідоцтвом України № 300174 від 23.06.2021 та торговельні марки за свідоцтвом України № 199069 від 12.05.2015, свідоцтвом України № 199071 від 12.05.2015, за міжнародною реєстрацією № 1209247, за міжнародною реєстрацією № 1215879, на предмет їх схожості;
- експертиза ОІВ стосовно дослідження словесної торговельної марки «Миронівська» за свідоцтвом України № 310553 від 15.12.2021 та словесної торговельної марки «Немирівська» за свідоцтвом України № 150525 від 25.01.2012 на предмет їх схожості;
- експертиза ОІВ стосовно дослідження зовнішнього виду пляшки (фактичне використання пляшки) для продукції Немирівська та об'ємної торговельної марки згідно свідоцтва України № 22238 від 17.12.2001, за міжнародною реєстрацією № 1093168, за міжнародним промисловим зразком DM/075.747 на предмет їх схожості;
- експертиза ОІВ стосовно дослідження використання кожної ознаки, включеної до незалежного пункту формули КМ за патентом України № 128364, або ознаки, еквівалентній їй;
- експертиза ОІВ стосовно дослідження використання кожної ознаки, включеної до незалежного пункту формули КМ за патентом України № 77741, або ознаки, еквівалентній їй;
- експертиза ОІВ стосовно дослідження схожості упаковки туалетних серветок вологих «Хутір 65 Naturelle» (виробництва ТОВ «Санвіта Груп») з етикеткою «Обухів 65», яку використовує для пакування рулончиків паперу туалетного ПрАТ «Київський КПК»;
- експертиза ОІВ стосовно дослідження виробу «Стержень рельєфний» та корисної моделі за патентом України № 144357;
- експертиза ОІВ стосовно дослідження продукту пряник розмальовка Майстерні творчих пряників та корисної моделі за патентом України № 142915;
- експертиза ОІВ стосовно дослідження відповідності КМ «ВАГОННИЙ ВКЛАДИШ З АМОРТИЗУЮЧОЮ СИСТЕМОЮ УСТАНОВКИ» за патентом № 119079 умові патентоздатності «новизна»;

- експертиза ОІВ стосовно дослідження перевірка книги «Керівництво з воєнно-польової терапії (спеціальна частина)» та примірника відповідної книги за свідоцтвом про реєстрацію авторського права на твір від 11.06.2018 № 79699 на належність до одного і того ж об'єкту авторського права;

- експертиза ОІВ стосовно дослідження питань обсягу прав на використання об'єктів права інтелектуальної власності та сплати роялті;

- експертиза ОІВ стосовно дослідження лікарських засобів під торговими назвами «Voxaban 10, Voxaban 15, Voxaban 20 / Воксaban 10, Воксaban 15, Воксaban 20» (діюча речовина «*tivaroxaban*») та винаходу за патентом № 73339 «Заміщені оксазолідинони і їх застосування для запобігання згортанню крові»;

- експертиза ОІВ стосовно дослідження правового режиму добре відомої торговельної марки в Україні (Цитрамон);

- експертиза ОІВ стосовно дослідження того чи застосовується за аналогією в кримінальному провадженні, які стосуються порушення прав ІВ до правовідносин про визнання особи потерпілою диференційний підхід в залежності від виду ліцензії;

- експертиза ОІВ стосовно дослідження виробу «Бензиновий подрібнювач гілок дроворуб» та ПЗ за патентом № 40276 та свідоцтвом № 44252;

- експертиза ОІВ стосовно дослідження КМ «Ковбасний виріб в упаковці» за патентом України № 126390 та ковбасного виробу в упаковці «ковбаса варена першого сорту «Фермерська з салом» виготовленого ТОВ «Нова Зоря Дніпра»;

- експертиза ОІВ стосовно дослідження використання в «Зразку бланка службового посвідчення Національної поліції України» авторський твір – «Дизайн бланка «Службове посвідчення Національної поліції України», права на який належать ДП «Поліграфічний комбінат «Україна» з виготовлення цінних паперів. Замовник: директор ДП «Поліграфічний комбінат «Україна» по виготовленню цінних паперів» Тетяна Бондаренко.

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса

За звітний період науковцями Інституту за цивільно-правовими договорами були виконано 65 науково-правових висновків на замовлення фізичних та юридичних осіб, зокрема:

- за зверненням адвокатського об'єднання стосовно питань притягнення особи до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією (договір № 01/02 від 02.01.2023);

- за зверненням адвоката щодо наявності в ділового паперу ознак офіційного документа (договір № 02/10 від 10.01.2023);

- за зверненням адвоката стосовно надання висновку щодо окремих кримінальних процесуальних питань (договір № 03/10 від 10.01.2023);

- за зверненням адвоката стосовно надання висновку щодо окремих кримінальних процесуальних питань (договір № 04/12 від 12.01.2023);

- за зверненням фізичної особи стосовно надання висновку щодо окремих кримінальних процесуальних питань (договір № 05/16 від 16.01.2023);

- за зверненням фізичної особи стосовно надання висновку щодо окремих кримінальних процесуальних питань (договір № 06/16 від 16.01.2023);

- за звернення адвоката щодо строків досудового розслідування (договір 07/16 від 16.01.2023);

- за зверненням адвоката стосовно надання висновку щодо окремих кримінальних процесуальних питань (договір № 08/30 від 27.01.2023);

- за зверненням адвоката щодо підстави застосування положень ст. 80 Кримінального кодексу України (договір № 09/07 від 07.02.2023);

- за зверненням адвоката щодо кримінально-правової кваліфікації дій особи (договір № 10/10 від 10.02.2023);

- за зверненням адвоката щодо кримінально-правової кваліфікації дій особи (договір № 11/15 від 15.02.2023);
- за зверненням адвоката стосовно надання висновку щодо окремих кримінальних процесуальних питань (договір № 12/15 від 15.02.2023);
- за зверненням адвоката стосовно надання висновку щодо окремих кримінальних процесуальних питань (договір № 13/15 від 15.02.2023);
- за зверненням адвоката щодо захисту честі, гідності та ділової репутації особи (договір № 14/15 від 15.02.2023);
- за зверненням адвоката стосовно надання висновку щодо окремих кримінальних процесуальних питань (договір № 15/22 від 22.02.2023);
- за зверненням адвоката щодо тлумачення і застосування норм кримінального та кримінального процесуального права у кримінальному провадженні, відкритому за ч. 2 ст. 364 КК України (договір № 16/01 від 01.03.2023);
- за зверненням адвоката щодо кримінально-правової кваліфікації дій особи (договір № 17/01 від 01.03.2023);
- за зверненням адвоката стосовно надання висновку щодо окремих кримінальних процесуальних питань (договір № 18/02 від 02.02.2023);
- зверненням адвоката щодо підстави застосування положень ст. 80 Кримінального кодексу України (договір № 19/06 від 06.03.2023);
- за зверненням адвоката щодо захисту честі, гідності та ділової репутації особи (договір № 20/10 від 10.03.2023);
- за зверненням адвоката стосовно надання висновку щодо окремих кримінальних процесуальних питань (договір № 21/10 від 10.03.2023);
- за зверненням адвоката стосовно надання висновку щодо окремих кримінальних процесуальних питань (договір № 22/17 від 17.03.2023);

- за зверненням адвоката щодо тлумачення і застосування норм кримінального процесуального законодавства України з питань досудового розслідування (договір № 23/22 від 22.03.2023);
- за зверненням адвоката стосовно надання висновку щодо окремих кримінальних процесуальних питань (договір № 24/23 від 23.03.2023);
- за зверненням адвоката щодо тлумачення і застосування норм кримінального процесуального законодавства України під час судового провадження у першій інстанції (договір № 24/28 від 28.03.2023);
- за зверненням адвоката щодо захисту честі, гідності та ділової репутації особи (договір № 25/28 від 15.02.2023);
- за зверненням громадської організації стосовно надання висновку щодо окремих кримінальних процесуальних питань (договір № 25/29 від 29.03.2023);
- за зверненням адвоката щодо кримінально-правової кваліфікації дій особи за ст. 191 КК України (договір № 26/25 від 25.04.2023);
- за зверненням адвоката стосовно надання висновку щодо окремих кримінальних процесуальних питань (договір № 27/26 від 26.04.2023);
- за зверненням адвоката стосовно надання висновку щодо окремих питань адміністративного права (договір № 28/27 від 26.04.2023).

Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування

У 2023 році Інститутом було підготовлено й надано науково-правовий висновок з питань реалізації Новоїпільською сільською радою Криворізького району Дніпропетровської області повноважень органу місцевого самоврядування в сфері регулювання земельних відносин, охорони земель та захисту прав територіальної громади.

**Державна наукова установа
«Інститут інформації, безпеки і права
Національної академії правових наук України»**

За звітний період ДНУ ПБП НАПрН України надавалися послуги з питань використання та обслуговування ІПС «Законодавство», яке включає бази даних «Законодавство України», «Законопроект», «Крим», «Київ». Всього оформлено 24 договорів.

Працівниками ДНУ ПБП НАПрН України проведено 3 науково-правових експертизи за зверненнями юридичних і фізичних осіб за цивільно-правовими договорами (спеціальний фонд):

- науково-правова експертиза з питань компрометації особистого ключа електронного підпису за договором № 112 від 03.07.2023 на запит адвоката Барбашина Сергія Володимировича;
- науково-правова експертиза з питань подвійного оподаткування за договором № 171 від 27.10.2023 на замовлення СП ТОВ «Нива Переяславщини»;
- науково-правова експертиза з питань та послуг щодо Договорів товариства за договором № 182 від 15.11.2023 на замовлення ТОВ «Промоушн Девелопмент Груп».

**Науково-дослідний інститут правового забезпечення
інноваційного розвитку**

У звітному році науковцями Інституту за господарськими договорами (науково-технічні послуги) здійснено 8 досліджень, а саме:

- науково-правовий висновок за договором № 11/05-СФ від 30.11.2022 за запитом АТ «Українська залізниця»;
- науково-правовий висновок за договором № 09/01-СФ від 19.09.2023 за запитом Адвокат Русин О. Ю.;
- науково-правовий висновок за договором № 10/01-СФ від 10.10.2023 за запитом ФОП Демченко Д. Б.;
- науково-правовий висновок за договором № 10/02-СФ від 31.10.2023 за запитом ФОП Демченко Д. Б.;

- науково-правовий висновок за договором № 11/01-СФ від 13.11.2023 за запитом ПП «ВВС»;
- науково-правовий висновок за договором № 11/02-СФ від 28.11.2023 за запитом ТОВ «КЮЛОДЖІК»;
- науково-правовий висновок за договором № 12/02-СФ від 28.12.2023 за запитом ТОВ «КЮЛОДЖІК»;
- науково-правовий висновок за договором № 12/01-СФ від 22.12.2023 за запитом ТОВ «КЮЛОДЖІК».

Науково-дослідний інститут правотворчості та науково-правових експертиз

За звітний період НДІ правотворчості та науково-правових експертиз НАПрН України провів 14 наукових досліджень для державних і недержавних організацій за цивільно-правовими договорами, зокрема:

- науково-правовий висновок № 001/2023 від 03.02.2023 щодо особливостей договірних відносин із надання послуг приймання платежів і переказу коштів, за запитом Приватного акціонерного товариства «АЙБОКС БАНК»;
- науково-правовий висновок № 002/2023 від 06.02.2023 щодо особливостей договірних відносин із надання послуг приймання платежів і переказу коштів, за запитом Приватного акціонерного товариства «АЙБОКС БАНК»;
- науково-правовий висновок № 003/2023 від 07.04.2023 щодо визначення правового статусу ВАТ «Меридіан» ім. С. П. Корольова, за запитом ВАТ «Меридіан» ім. С. П. Корольова;
- науково-правовий висновок № 004/2023 від 05.05.2023 щодо особливостей електронного аукціону з продажу єдиного майнового комплексу, за запитом Товариства з обмеженою відповідальністю «Рейлроуд Сервіс»;
- науково-правовий висновок № 005/2023 від 09.05.2023 щодо документів, необхідних для участі в електронному аукціоні з продажу єдиного майнового комплексу, за запитом Товариства з обмеженою відповідальністю «Рейлроуд Сервіс»;

- науково-правовий висновок №006/2023 від 21.06.2023 щодо договірних відносин майнового найму та фактичної передачі нежитлових приміщень ВАТ «Меридіан» ім. С. П. Корольова, за запитом ВАТ «Меридіан» ім. С. П. Корольова;
- науково-правовий висновок №007/2023 від 29.06.2023 з питань набуття та здійснення корпоративних прав;
- науково-правовий висновок №010/2023 від 11.09.2023 щодо особливостей застосування ст. 652 Цивільного кодексу України стосовно розірвання договору у зв'язку з істотною зміною обставин за рішенням суду;
- науково-правовий висновок №011/2023 від 16.10.2023 щодо виконання договірного зобов'язання та обсягу повноважень представника контрагента на підписання договору, за запитом Товариства з обмеженою відповідальністю «Автологістика»;
- науково-правовий висновок №012/2023 від 16.10.2023 щодо окремих питань визначення предмету доказування, встановлення обставин справи та оцінки обраного способу захисту у справах господарського судочинства;
- науково-правовий висновок №013/2023 від 13.10.2023 щодо особливостей правового регулювання відносин на ринку криптоактивів у чинному законодавстві України;
- науково-правовий висновок №14 від 08.11.2023 щодо правового статусу ПрАТ «Науково-виробниче об'єднання «Київський завод автоматики»» в контексті норм цивільного та антикорупційного законодавства України.

VIII. УЧАСТЬ В ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННІ НАУКОВИХ ЗАХОДІВ: КОНФЕРЕНЦІЙ, СЕМІНАРІВ, «КРУГЛИХ СТОЛІВ»

З метою обговорення актуальних питань правознавства, що розробляються в рамках тем наукових досліджень за участю як співробітників інститутів, так і науковців провідних наукових, науково-дослідницьких та освітніх центрів України, правознавців, регулярно проводилися наукові конференції, семінари, круглі столи тощо.

Загалом у 2023 році науково-дослідні інститути виступили організаторами та співорганізаторами 76 наукових заходів – конференцій, вебінарів, круглих столів, читань. Члени Національної академії правових наук України та науковці її структурних підрозділів у 2023 році взяли участь у більше ніж 400 наукових заходах.

У 2023 році НАПрН України та її наукові установи в умовах воєнного стану систематично проводили наукові заходи з актуальних питань розвитку правової системи в сучасних умовах. Зокрема, 23 березня 2023 року Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України» спільно з Національною академією Служби безпеки України, Національним координаційним центром кібербезпеки (при РНБО України); Комітетом Верховної Ради України з питань національної безпеки, оборони та розвідки; Апаратом Верховної Ради України; Інститутом дослідження кібервійни, за участі фахівців, експертів і вчених у сфері забезпечення інформаційної та кібербезпеки, проведено науково-практичний семінар «Організаційно-правові засади розвитку системи забезпечення кібернетичної безпеки України». Участь у науково-практичному семінарі також взяли фахівці суб'єктів забезпечення кібербезпеки України, зокрема, Департаменту контррозвідувального захисту інтересів держави у сфері інформаційної безпеки СБ України, Українського науково-дослідного інституту спеціальної техніки та судових експертиз СБ України, Державної служби спеціального зв'язку та за-

хисту інформації України, Департаменту кіберполіції Національної поліції, представники Державного бюро розслідувань, Державної служби статистики України, Національного інституту стратегічних досліджень, провідних наукових установ і навчальних закладів України, приватного сектору держави.

23 червня 2023 року Національна академія правових наук України виступила співорганізатором Всеукраїнського круглого столу «Публічна служба: нова архітектура та стратегії для деокупованих територій». Співорганізаторами наукового заходу також виступили Національне агентство України з питань державної служби, Вища школа публічного управління, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Запорізький національний університет, Навчально-науковий інститут права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Донецький державний університет внутрішніх справ, Одеський державний університет внутрішніх справ, Громадська мережа публічного права та адміністрації UPLAN та Асоціація фахівців адміністративного права.

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака

У звітному році Інститутом було проведено 7 наукових заходів, 6 із яких на виконання паспорту бюджетної програми, а саме:

- XXI міжнародна науково-практична конференція «Здійснення та захист корпоративних прав в Україні: шлях до європейських стандартів» (м. Івано-Франківськ, 6 жовтня 2023 р.);

- Круглий стіл «Правові засади як основа регламентації та регулювання житлових відносин в умовах воєнного часу» (м. Київ, 19 травня 2023 р.);

- Науково-практичний круглий стіл «Перспективні напрями правового забезпечення повоєнної відбудови України» (м. Київ, 13 липня 2023 р.);

- Шостий науково-практичний круглий стіл «Імплементация міжнародних стандартів у цивільне та господарське судочинство України» (м. Київ, 15 червня 2023 р.);

– Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасні виклики для приватного права України: європеїзація, диджиталізація, війна» НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України та Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, (м. Київ, м. Хмельницький, 21 грудня 2023 р.).

Наукові заходи проведені за власною ініціативою – 1:

Круглий стіл, присвячений світлій пам'яті академіка Володимира Васильовича Луця «Доробок Академіка Луця: погляд у майбутнє» (м. Київ, 11 грудня 2023 р.).

У 2023 році співробітники Інституту взяли участь у 25 наукових заходах.

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності

Інститутом організовано й проведено 14 наукових заходів, у тому числі 9 на виконання показників паспорту бюджетної програми 6581040.

Наукові заходи організовані та проведені на виконання показників паспорту бюджетної програми – 9:

– Міжнародна науково-практична конференція «Інтернет-міст Київ-Дніпро. Управління проектами. Ефективне використання результатів наукових досліджень та об'єктів інтелектуальної власності». Секція «Удосконалення законодавства та механізму реалізації захисту прав інтелектуальної власності в умовах післявоєнного відновлення України» (23–24 березня 2023 р.);

– Круглий стіл «Концептуальні підходи до розробки Кодексу промислової власності України» (27 березня 2023 р.);

– V Всеукраїнська науково-практична конференція «Право, інтелектуальна власність, креативні індустрії: сучасний вимір і подальші перспективи» (19 травня 2023 р.);

– Круглий стіл «Деякі новели авторського права у діяльності креативних індустрій» (19 квітня 2023 р.);

– Науково-практичний семінар до Дня інтелектуальної власності «Інтелектуальна власність у сфері фармації: виклики війни» (26 квітня 2023 р.);

– Круглий стіл «Актуальні питання судового захисту права інтелектуальної власності: вітчизняний та зарубіжний досвід» (16 травня 2023 р.);

– Круглий стіл «Інтелектуальна власність та доступ до ліків в умовах війни та післявоєнного відновлення» (14 вересня 2023 р.);

– Міжнародна науково-практична конференція з проблем цифрової економіки та інтелектуальної власності «Правове регулювання цифрової економіки та штучного інтелекту: національний та міжнародний виміри» (16 листопада 2023 р.);

– Круглий стіл «Комерційна таємниця: стан та перспективи правової охорони» (23 листопада 2023 р.).

Наукові заходи організовані та проведені за власною ініціативою Інституту – 5:

– Міжнародний круглий стіл «Правове регулювання епідемічної безпеки в умовах війни та поствоєнного відновлення» (29 червня 2023 р.);

– VI Всеукраїнська науково-практична конференція «Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності» (26 квітня 2023 р.);

– Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми інтелектуального, інформаційного, Інтернет права та ІТ права» (25 травня 2023 р.);

– XI Всеукраїнська науково-практична конференція молодих вчених та студентів з проблем інтелектуальної власності «Законодавство України у сфері інтелектуальної власності та його правозастосування: національні, європейські та міжнародні виміри» (12 жовтня 2023 р.);

– III Всеукраїнська науково-практична конференція «Соціальна і цифрова трансформація: теоретичні та практичні проблеми правового регулювання» (23 листопада 2023 р.).

У звітному році науковці Інституту взяли участь у 118 наукових та науково-практичних заходах (конференціях, семінарах, круглих столах тощо).

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса

У звітному році Інститутом було проведено 15 наукових заходів, 5 із яких на виконання паспорту бюджетної програми.

Заходи на виконання показників паспортів бюджетних програм – 5:

- Науково-методичний семінар у формі круглого столу «Реалізація прав засуджених в суспільстві змін: науковий і прикладний дискурс (онлайн, 04 квітня 2023 р.);

- VII міжнародна науково-практична конференція «Національна безпека України в умовах інформатизації та глобалізації суспільних процесів: сучасні загрози та кримінально-правове регулювання» (м. Харків, 11 травня 2023 р.);

- Всеукраїнська заочна науково-практична конференція «Перспективні напрями розвитку кримінальної юстиції в цифрову еру» (м. Харків, 24 липня 2023 р.);

- Міжнародний круглий стіл «Використання цифрових технологій в криміналістиці та судовій експертизі» (11 грудня 2023 р.);

- VII медико-правовий форум «Сучасні виклики в системі охорони здоров'я України» (м. Полтава, 15 грудня 2023 р.).

Заходи, організовані в Інституті понад виконання показників паспорта бюджетної програми – 10:

- Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми протидії злочинності та корупції» (м. Харків);

- Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану» (м. Хмельницький, 16 березня 2023 р.);

- Вебінар «Використання методології DATA SCIENCE для проведення кримінально-правових досліджень» (м. Харків – м. Львів, 24 березня 2023 р.);

- Вебінар «AI literacy. Грамотне використання штучного інтелекту» (м. Львів – м. Харків, 26 квітня 2023 р.);
- Міжнародна наукова конференція VII Харківські кримінально-правові читання на тему «Кримінально-правові рефлексії на актуальні виклики сьогодення» (м. Харків, 28 квітня 2023 р.);
- Круглий стіл «Проблеми ефективності міжнародно-правового регулювання прав військовополонених» (м. Харків, 23 червня 2023 р.);
- Міжнародний круглий стіл «Правові питання епідемічної безпеки під час воєнного стану» (м. Полтава, 29 черв. 2023 р.);
- Міжнародний юридичний форум, дискусійна кримінально-правова панель в рамках VII Харківського «Кримінальне право України періоду глобальних викликів: від воєнного стану до повоєнного відродження» (м. Харків, 29 вересня 2023 р.);
- Міжнародна наукова конференція «Кримінально-правова протидія корупції у воєнній та повоєнній Україні» (м. Харків, 24 листопада 2023 р.);
- Всеукраїнська науково-практична конференція «Слідча та детективна діяльність: виклики і перспективи» (м. Харків, 25 травня 2023 р.).

За звітний період співробітники Інституту взяли активну участь у роботі понад 50 міжнародних, республіканських, регіональних та місцевих науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів.

Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування

На виконання показників бюджетної програми у 2023 році колективом Інституту були організовані та проведені 11 наукових заходів, а саме:

- Науковий семінар «Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах війни та післявоєнний період» (Львів, 23 червня 2023 р.);

– Круглий стіл, присвячений 30-річчю Національної академії правових наук України «Еволюція доктрини адміністративного права в Україні» (м. Харків, 19 травня 2023 р.);

– Круглий стіл «Трансформація законодавства в умовах воєнного стану та післявоєнного часу: стан та перспективи» (м. Харків, 17 березня 2023 р.);

– Науково-практична конференція з нагоди 30-ї річниці заснування Національної академії правових наук України «Національна безпека України в умовах нових викликів і загроз» (м. Харків, 19 травня 2023 р.);

– IV науково-практична конференція «Права людини і демократія» (м. Харків, 12 травня 2023 р.);

– Науково-практична конференція з нагоди Дня Конституції України та 30-річчя з дня заснування НАПрН України «Державна влада та місцеве самоврядування на шляху до євроінтеграції та післявоєнного відновлення України» (м. Харків, 30 червня 2023 р.);

– Круглий стіл «Питання взаємовідносин громадських організацій з органами державної влади з актуальних проблем надання допомоги внутрішньо переміщеним особам» (м. Дніпро, 16 червня 2023 р.);

– Міжнародна науково-практична конференція «Конституційне право ЄС в аспекті євроінтеграції України» (м. Харків, 21 квітня 2023 р.);

– Науково-практична конференція «Права людини і громадянина під час дії воєнного стану» (м. Харків – м. Київ, 8 грудня 2023 р.);

– II Міжнародна науково-практична конференція «Публічне управління в Україні: виклики сьогодення та глобальні імперативи» (м. Хмельницький, 18 травня 2023 р.);

– Науково-практична конференція «Міське самоврядування у контексті національної безпеки та територіальної цілісності України» (м. Харків, 23 жовтня 2023 р.).

Протягом року науковці Інституту брали активну участь у понад 40 різноманітних наукових заходах.

**Державна наукова установа
«Інститут інформації, безпеки і права
Національної академії правових наук України»**

У 2023 році ДНУ ПБП НАПрН України було організовано і проведено 3 міжнародні наукові конференції, 3 всеукраїнські науково-практичні конференції, 2 круглі столи, та 3 науково-практичні семінари.

На виконання показників паспорта бюджетної програми організовано і проведено 6 планових наукових заходів, а саме:

- Круглий стіл на тему «Освіта і наука у сфері національної безпеки: проблеми та пріоритети розвитку» (м. Київ, 27 січня 2023 р.);

- Науково-практичний семінар «Організаційно-правові засади розвитку системи забезпечення кібернетичної безпеки України» (м. Київ, 23 березня 2023 р.);

- Круглий стіл «Проблеми європейської та світової безпеки: правові вектори» (м. Київ, 10 травня 2023 р.);

- Міжнародна наукова конференція «Вісімнадцять юридичні читання «Людина, закон і право у державно-владній парадигмі» (м. Київ, 24 травня 2023 р.);

- Науково-практична конференція «Проблеми інформаційно-правового забезпечення децентралізації державної влади та цифрової трансформації в Україні» (м. Київ, 15 червня 2023 р.);

- Науково-практичний семінар «Протидія негативним інформаційним та психологічним впливам на людину і суспільство» (м. Київ, 22 червня 2023 р.).

Також науковці взяли участь у наукових заходах, серед яких, зокрема:

- Науково-практична конференція «Нормативно-правова інформація і парламентський контроль» (21 вересня 2023 р.);

- VII Харківський міжнародний юридичний форум (27 вересня 2023 р.);

- Міжнародна науково-практична конференція «Правове регулювання цифрової економіки та штучного інтелекту: національний та міжнародні виміри» (16 листопада 2023 р.);

- III Всеукраїнська науково-практична конференція «Соціальна і цифрова трансформація: теоретичні та практичні проблеми правового регулювання» (23 листопада 20203 р.);

- Науково-практичний семінар «Проблеми відновлення, забезпечення правопорядку та безпеки на деокупованих територіях України» (5 грудня 2023 р.).

У 2023 році співробітники ДНУ ПБП НАПрН України взяли участь у 193 конференціях та інших наукових заходах, у межах яких було підготовлено 118 наукових доповідей.

Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку

На виконання показників бюджетних програм у 2023 році колективом Інституту були організовані та проведені такі наукові заходи, зокрема: інтернет-конференція – 1; круглих столів – 3; науково-практична конференція – 1; міжнародна науково-практична конференція – 1:

- Інтернет-конференція «Актуальні питання розбудови науково-дослідницької інфраструктури» (м. Харків, 28 лютого 2023 р.);

- Круглий стіл «Інноваційний процес: перспективи євроінтеграції» (м. Харків, 24 березня 2023 р.);

- II науково-практична конференція «Економічна безпека: міжнародний і національний рівень» (м. Харків, 21 квітня 2023 р.);

- III круглий стіл «Актуальні проблеми господарської діяльності в умовах розбудови економіки Індустрії 4.0» (м. Харків, 25 травня 2023 р.);

- IV круглий стіл «Цифрові трансформації України 2023: виклики та реалії» (м. Харків, 29 вересня 2023 р.);

- II міжнародна науково-практична конференція «Сучасні тренди соціально-економічних перетворень та інтелектуалізації суспільства в умовах сталого розвитку» (10 листопада 2023 р., онлайн).

Науковці Інституту брали активну участь у понад 40 різноманітних наукових заходах.

Науково-дослідний інститут правотворчості та науково-правових експертиз

З метою обговорення актуальних питань розвитку правничої освіти як складової правової реформи, взаємодії правової держави, громадянського суспільства та особи, теоретико-методологічних засад правотворчості та науково-експертного забезпечення нормативно-правової діяльності органів державної влади, які розробляються в межах фундаментальних тем, НДІ правотворчості та науково-правових експертиз НАПрН України регулярно організовує та бере участь у проведенні різноманітних науково-практичних виступах, наукових дискусіях у вигляді конференцій, семінарів, круглих столів, симпозіумів тощо.

Загалом у звітному періоді науковці НДІ правотворчості та науково-правових експертиз НАПрН України організували та провели 12 наукових заходів, взяли участь у 42 науково-практичних заходах (конференціях, семінарах, круглих столах), підготували 77 наукові доповіді з питань щодо розвитку правничої освіти, взаємодії держави та громадянського суспільства, теоретико-методологічних засад правотворчості, науково-експертного забезпечення нормативно-правової діяльності органів державної влади.

- Науково-практична конференція «Методологія проведення сучасних правничих досліджень» (м. Київ, 19 травня 2023 р.);
- Міжвідомчий науково-практичний круглий стіл «Порушення законів і звичаїв війни: актуальні проблеми теорії, практики та правового регулювання» (м. Київ, 22 лютого 2023 р.);
- Національний круглий стіл «Геноцид української нації: збройна агресія росії проти України» (м. Київ, 31 березня 2023 р.);
- Експертне обговорення проекту Закону України «Про колективні трудові спори» (м. Київ, 3 липня 2023 р.);
- Експертне обговорення «Оновлення цивільного законодавства: досвід правозастосування» (м. Київ, 17 січня 2023 р.);

– Науково-практична конференція, присвячена пам'яті професора Чингізхана Нуфатовича Азімова «Проблеми вдосконалення приватноправових механізмів набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних та сімейних прав у сучасних умовах в Україні» (м. Київ, 20 січня 2023 р.);

– Всеукраїнська науково-практична конференція до Дня науки та 30-річчя Національної академії правових наук України «Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях молодих вчених» (м. Київ, 18 травня 2023 р.);

– Науково-практичний семінар для молодих вчених, аспірантів та студентів «Регламентація договірних відносин в умовах воєнного стану» (м. Київ, 5 жовтня 2023 р.);

– Науково-практичний круглий стіл «Правовий моніторинг якості нормативно-правових актів та ефективності правового регулювання» (м. Київ, 25 жовтня 2023 р.);

– Круглий стіл «Правовий моніторинг у постзаконодавчому контролі: від теорії до практики» (м. Київ, 26 січня 2023 р.);

– XII міжнародний цивілістичний форум «Рекодифікація цивільного законодавства: Книга перша ЦК України» (м. Київ, 25 квітня 2023 р.).

У 2023 році науковці НДІ правотворчості та науково-правових експертиз НАПрН України взяли участь у 42 наукових заходах.

ІХ. ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДАВНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ – НАУКОВА/НАУКОВО- ТЕХНІЧНА ПРОДУКЦІЯ І НАУКОВО- ПУБЛІКАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ

Національна академія правових наук України у 2023 році перевиконала план результативних показників з випуску друкованої продукції за бюджетною програмою 6581020 – наукова і організаційна діяльність президії Національної академії правових наук України та за бюджетною програмою 6581040 – наукова і науково-технічна діяльність у сфері законодавства і права.

Зокрема, за бюджетною програмою 6581020 було видано 6 збірників наукових праць, підготовлено 165 публікацій у наукових виданнях України та 48 публікацій у наукових виданнях, які індексуються у міжнародних наукометричних базах даних Scopus та Web of Science; за бюджетною програмою 6581040 – 30 монографій, навчальних і науково-практичних видань; 72 збірника наукових праць, аналітичних досліджень, реферативних оглядів та коментарів законодавства; 463 наукові статі в наукових періодичних виданнях та 79 статей у наукових виданнях, які індексуються в міжнародних наукометричних базах даних Scopus та Web of Science.

У 2023 році Національною академією правових наук України підготовлено та видано колективну монографію «Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану», присвячену 30-й річниці НАПрН України. У роботі розглянуто стратегічні напрями розвитку української держави, правової науки, громадянського суспільства в період воєнного стану; теоретико-правові основи становлення і розвитку системи національної безпеки й оборони України; правові засади відновлення економіки України та відшкодування збитків, заподіяних державі, юридичним і фізичним особам, природним ресурсам; вектор європейської інтеграції як основний напрям розбудови українського законодавства; підстави і правові механізми притягнення осіб дер-

жави-агресора до кримінальної відповідальності за вчинення на території України воєнних злочинів.

Монографічне видання було підготовлено дійсними членами (академіками) та членами-кореспондентами Академії, а також науковцями, які працюють в установах НАПрН України. Загалом авторський колектив налічує 96 науковців, серед яких понад 30 членів Національної академії правових наук України. Обсяг монографії складає 73 друк. арк.

Відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України від 29.06.2021 № 735 «Вісник Національної академії правових наук України» внесений до Переліку наукових фахових видань України, включених до категорії «А».

Починаючи з 2009 року Національною академією правових наук України видається Щорічник українського права (Yearbook of Ukrainian law), в якому публікуються найкращі статті членів академії та науковців її установ. З 2014 року Щорічник українського права друкується англійською мовою. Кожен випуск англomовної версії надсилається більше ніж у 70 юридичних бібліотек світу, зокрема Австралії, Великої Британії, Данії, Канади, Латвії, Литви, Німеччини, Норвегії, Португалії, США, Швейцарії. У Щорічнику за 2023 рік опубліковано 34 наукові статті з актуальних питань розвитку держави і права.

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака

Наукові праці, що були видані на виконання показника паспорту бюджетної програми 6581040–4 монографії, 1 навчальний посібник, 5 збірників наукових праць (коментарів законодавства), 71 стаття.

Монографії – 4:

– Васильєва В. А., Зозуляк О. І., Вінтоняк Н. Д., Сіщук Л. В. Здійснення і захист корпоративних прав в умовах правових режимів надзвичайної ситуації та воєнного стану в Україні : монографія /

за заг. ред. В. А. Васильєвої. Київ : НДІ приватного права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2023. 250 с.

– Правові принципи вноормування житлових відносин в сучасних умовах : монографія / Галянтич М. К., Заїка Ю. О., Кочин В. В. та ін. ; за заг. ред. М. К. Галянтича. Київ : НДІ приватного права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2023. 100 с.

– Нагнибіда В. І., Мул А. М. Завдання та відшкодування шкоди в умовах правових режимів надзвичайної ситуації та воєнного стану : монографія. Київ : НДІ приватного права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2023. 255 с.

– Крупчан О. Д., Гайдулін О. О. Євроінтеграція приватного права: теорія та методологія : монографія / за заг. ред. О. Д. Крупчана. Київ : НДІ приватного права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2024. 277 с.

Навчальний посідник – 1:

Вінник О. Право цифрової економіки України : навч. посібн. Київ : НДІ приватного права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2023. 270 с.

Збірники наукових праць (коментарів законодавства) – 5:

– Здійснення та захист корпоративних прав в Україні: шлях до європейських стандартів : зб. наук. праць за матеріалами XXI міжнар. наук.-практ. конф. (м. Івано-Франківськ, 6 жовтня 2023 р.). НДІ приватного права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України ; за ред. В. А. Васильєвої. Івано-Франківськ, 2023. 140 с.

– Правові засади як основа регламентації та регулювання житлових відносин в умовах воєнного часу : зб. матеріалів круглого столу (м. Київ, 19 травня 2023 р.). Київ : НДІ приватного права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2023. 126 с.

– Правове забезпечення ринкових відносин в умовах євроінтеграції : зб. наук. праць / Безух О. В., Бакалінська О. О, Бичкова С. С. та ін. ; за ред. Полюховича В. І. Київ : НДІ приватного права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2023. Вип. 1. 250 с.

– Імплементация міжнародних стандартів у цивільне та господарське судочинство України : зб. матеріалів Шостого наук.-практ. круглого столу (м. Київ, 15 червня 2023 р.) ; упоряди. В. М. Короленко. Київ : НДІ приватного права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2023. 115 с.

– Цивільний процесуальний кодекс України : наук.-практ. коментар. Вид. 3-тє, перероб. та доп. ; за заг. ред. М. М. Ясинка. Київ : Алерта, 2023. 860 с. (Гетманцев М. О. Коментар до Глави 5. Докази та доказування (статті 76–119) С. 151–257).

Статті у виданнях, що індексуються базами Web of Science та/або Scopus – 6

віднесені до квартилів Q1/Q2:

Teremetskyi V., Myronova G., Batryn O., Udrenas G., Makhmurova-Dyshliuk O., Yatskovyna V. Legal Guaranteeing for Providing Socially Significant Medical Services During Martial Law and Post-War Recovery of Ukraine. *Journal of Law and Sustainable Development*. 2023. Vol. 11. № 6. P. 1–15.

віднесені до квартилів всього Q3/Q4

– Zozuliak O., Cherniak O., Panchenko S., Nikolenko L., Orel L. Imminence of Ukrainian and EU legal systems in the field of conventional law. *Lex Humana*. 2023. V. 15. N. 1.

– Teremetskyi V., Avramova O., Rusnak L., Gorbenko A., Kyrychenko T. Correlation between the right to health care and the right to housing within medical and law-enforcement practice in terms of the COVID-19 pandemic. *Georgian medical news*. 2023. № 7(340). P. 198–204 (*Scopus*).

– Olefir V., Andrushchenko L., Popovych T., Shumilo O., Gorinov P., Environmental Relations in Armed Conflict (War) Conditions: Assessment of Damage to the Environment and People. *Cuestiones Políticas*. 2023. Vol. 41 № 77. P. 243–255.

– Nahnybida V., Chorna Zh., Lozinska S., Ivanova S., Bobryk V. Protection of Rights of Ownership under Ukrainian and European Law: Theory and Practice. *Revista Jurídica Portucalense*. 2023. № Especial. P. 321–339.

– Nahnybida V., Chorna Zh., Lozinska S., Ivanova R., Boryslavska M. Freedom of contract as a fundamental principle of Ukrainian and EU contract law. *Rivista di Scienze Giuridiche*. 2023. №2. P. 206–225.

Наукові статті – 71, зокрема:

– Сіщук Л. Визнання недійсними vs скасування рішень загальних зборів підприємницького товариства. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 22. С. 94–102;

– Сіщук Л., Зеліско А. Корпоративний договір в підприємницькому товаристві: законодавчі трансформації. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 23. С. 16–26;

– Сіщук Л., Калаур І. Корпоративні права як об'єкт цивільних прав. *Наше право*. 2023. №3. С. 196–204;

– Зозуляк О., Парута Ю. Про цивільні правовідносини у контексті ускладнення правових зв'язків у їх структурі. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2023. №62. С. 237–245;

– Вінтоняк Н. Визнання недійсними установчих документів ТОВ: аналіз судової практики. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №3. С. 132–135;

– Вінтоняк Н. Вчинення значного правочину з порушенням встановленого порядку. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №9. С. 61–64;

– Васильєва В. А., Васильєва В. В. Безвідклична довіреність з корпоративних прав: хронологія змін та нове у правовому регулюванні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №5. С. 60–63;

– Kostruba A., Haliantykh M., Iskra S., Dryshliuk A. Legal Gaps: Concept, Content, Problems of the Role of Legal Doctrine in Overcoming them. *Statute Law Review*. 2023. Vol. 44. Iss. 2;

– Галянтич М., Пижова О. Проблеми набуття права власності на житло шляхом інвестиційного житлового будівництва. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 22. С. 125–133;

- Галянтич М. К., Гармаш О. О. Правове регулювання відносин, пов'язаних із індивідуалізацією фізичної особи, як особистого немайнового права. *Часопис Київського університету права*. 2023. № 1. С. 37–43;
- Давидова Н. О. Правові моделі забезпечення житлом в країнах ЄС. *Порівняльно-аналітичне правознавство*. 2023. № 1. С. 121–126;
- Davydova N., Otradnova O., Svitlak I., Baieva L., Hetsko V. Trends in the development of civil law at the present stage. *Cuestiones Políticas*. 2023. Vol. 41(76). P. 611–626;
- Заїка Ю. О. Право на соціальне житло в умовах воєнного часу. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 22. С. 134–140;
- Заїка Ю. О. Зміна черговості спадкування за законом як вияв соціальної справедливості. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 25. С. 101–107;
- Kochyn V. Research methodology of legal regulation of economic relations in the conditions of privatization and European Integration. *Приватне право і підприємництво*. 2023. № 22. С. 158–169;
- Кочин В. В. Трансформування принципів житлового права відповідно до економічних відносин у державі. *Юридична Україна*. 2023. № 10. С. 57–64;
- Бернацький М. Відновлення права на житло та права власності на житлове приміщення порушених військовою агресією. *Приватне право і підприємництво*. 2023. № 23. С. 27–34;
- Аврамова О. Система суб'єктів житлового права в умовах відновлення та модернізації житла. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 122–125;
- Галянтич М. К., Кочин В. В. Поняття та юридичні наслідки самочинного будівництва житла. *Ius Privatum (legal doctrine and practice / правова доктрина і практика)*. 2023. № 1–2. С. 18–28;
- Полюхович В. І. Реформування господарсько-правових основ регулювання економіки в контексті євроінтеграції. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 22. С. 178–183;
- Полюхович В. І. Нові законодавчі ініціативи в сфері захисту економічної конкуренції. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 23. С. 75–83;

- Бичкова С. С. Особливості примирення сторін виконавчого провадження. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 10. С. 76–79;
- Olefir V. I., Popovych T. G., Andrushchenko L. V. Circulation of commercial goods: violation of legislation in wartime conditions. *Юридична Україна*. 2023. № 5. С. 19–24;
- Гончаренко О. М., Нескороджена Л. Л. Електронний договір (контракт) як інноваційна модель засобу саморегулювання. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Вип. 5. С. 49–55;
- Гончаренко О. М. Транскордонне банкрутство та принцип правової взаємності. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 22. С. 170–177;
- Гончаренко О. М. Правова експертиза законопроектів у сфері господарювання в умовах євроінтеграції та дії правового режиму воєнного стану. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 23. С. 283–290;
- Гончаренко О. М. Правові засади саморегулювання господарської діяльності повоєнної України. *Право України*. 2023. № 10. С. 36–48;
- Запорожченко А. В. Революційна правосвідомість – від широти дискреції до свавілля та суцільної зарегульованості. *Juris Europensis Scientia*. 2023. Вип. 1. С. 3–7;
- Ковалишин О. Р. Страхування відповідальності в корпоративному управлінні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2023. № 63. С. 88–91;
- Ковалишин О. Р. Корпоративне право України кін. 80 – поч. 90 рр. XX ст.: історико-правовий аспект. *Юридичний вісник*. 2023. № 3. С. 21–27;
- Черненко О. А. Примусове відчуження акцій в умовах воєнного стану. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 22. С. 103–109;
- Черненко О. А. Корпоративна соціальна відповідальність суб'єктів господарювання в період дії воєнного стану. *Київський юридичний журнал*. 2023. № 4. С. 66–73;

- Popovych T. G., Andrushchenko L. V. Circulation of commercial goods in wartime conditions. *Юридична Україна*. 2023. №4. С. 12–17;
- Цветков А. М. Невідповідність публічного порядку України як підстава відмови у визнанні та наданні дозволу виконання рішень іноземних арбітражних судів та оскарження рішень МКАС при ТПП України. *Приватне право і підприємництво*. 2023 Вип. 23. С. 109–116;
- Цветков А. М. Теоретичні та законодавчі підходи до визначення поняття «банк» як одного із основних інститутів фінансово-кредитної системи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №8. С. 174–177;
- Берестова І. Е. Судова процесуальна процедура в нетривіальних судочинствах. *Юридична Україна*. 2023. №1. С. 13–29;
- Берестова І. Міжнародні стандарти та конституційні гарантії в процедурі обмеження прав людини в умовах воєнного стану в Україні. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 23. С. 151–162;
- Бобрик В. І., Берестова І. Е. Право судді, призначеного на посаду строком на п'ять років, бути обраним на адміністративні посади. *Юридична Україна*. 2023. №4. С. 17–26;
- Бобрик В. І. Виконання судових рішень як стадія цивільного судочинства. *Форум права*. 2023. №76(3). С. 100–108;
- Бобрик В. І. Уніфікація судового контролю за примусовим виконанням судових рішень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №9. С. 485–489;
- Гетманцев М. О. Поняття та сутність процесуальної політики. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 22. С. 50–58;
- Гетманцев М. О. Процесуальна політика і «справедливе правосуддя» як державна стратегія розвитку цивільного процесуального права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №9. С. 180–184;
- Гетманцев М. О. Виконання рішення суду як один із елементів права на справедливий суд. *Форум права*. 2023. №76(3). С. 87–99;
- Гетманцев М. О. Значення процесуального режиму у забезпеченні судового захисту та єдності судової практики. *Юридична Україна*. 2023. №. 10. С. 49–56;

- Пільков К. Значення res judicata арбітражних рішень у господарському судочинстві. *Право і суспільство*. 2023. № 4. С. 153–160;
- Пільков К. Висновки Верховного Суду: формула висновку, його обов’язковість та механізм відступу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 8. С. 201–209;
- Попович Т. Г. Європейський досвід застосування стандартів при вирішенні спорів. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 22. С. 184–189;
- Нагнибіда В. І. Процесуальні гарантії учасників арбітражного розгляду при вирішенні міжнародних комерційних спорів в режимі відеоконференцз’язку. *Юридична Україна*. 2023. № 4. С. 38–46;
- Chumak V, Teremetskyi V., Popovych T. Organizational and Legal Model of the Activities of the Police of Germany regarding Anti-Smuggling: Prospects for the Implementation of the Positive Experience in Ukraine. *Журнал східноєвропейського права*. 2023. № 110. С. 27–32;
- Пожоджук Р. Окремі питання імплементації Директиви 2005/29/ЄС про недобросовісні комерційні практики. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 207–211.

Наукові праці співробітників установи, видані понад виконання показників паспорту бюджетної програми – 11 розділів (підрозділів) у монографіях, 12 коментарів/розділів (підрозділів) у коментарях законодавства, 13 журналів, 14 статей у виданнях, що індексуються базами Web of Science та/або Scopus, 22 статті, 36 тез наукових доповідей, 3 інформаційні видання.

Заїка Ю. О. – член редколегії журналу «European Journal of Law and Political Sciences» (Австрія) <http://ppublishing.org/journals/405/>.

Берестова І. Е. – член редколегії журналу «Legal Horizons. Scientific and practical law journal» (Україна) <https://legalhorizons.com.ua/en>.

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності

На виконання показників паспорту в 2023 році співробітниками Інституту підготовлено до друку або опубліковано: 1 монографію,

4 збірника матеріалів конференції, 2 збірника наукових праць, 3 публікації в наукових журналах, що індексуються в Scopus чи WoS, 36 статей у фахових виданнях; 90 тез наукових доповідей, 15 аналітичних матеріалів, зокрема:

Монографія – 1:

Інтелектуальна власність в цифровій економіці: проблеми теорії і практики : монографія / кол. авторів ; за наук. ред. Г. О. Андрощука. Київ : НДІ інтелектуальної власності НАПрН України. 2023.

Збірники матеріалів конференції – 4:

– Право, інтелектуальна власність, креативні індустрії: сучасний вимір і подальші перспективи : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 19 травня 2023 р.) / за заг. ред. А. С. Штефан ; Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України. Київ : Інтерсервіс, 2023. 188 с.

– Удосконалення законодавства та механізму реалізації захисту прав інтелектуальної власності в умовах післявоєнного відновлення України. Секція 6. «Управління проєктами. Перспективи розвитку проєктного та нейроменеджменту, інформаційних технологій управління, технологій створення та використання об'єктів права інтелектуальної власності, трансферу технологій» : зб. наук. праць за матеріалами V Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Київ, 23–24 березня 2023 р.) / за заг. ред. : О. О. Штефан, А. В. Шабалін ; Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України, 2023. 276 с.

– Законодавство України у сфері інтелектуальної власності та його правозастосування: національні, європейські та міжнародні виміри : матеріали XI Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених та студентів з проблем інтелектуальної власності (м. Київ, 12 жовтня 2023 р.) : електр. збірник / КНУ імені Т. Шевченка, НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, УКРНОІВІ. Київ, 2023. 271 с.

– Правове регулювання цифрової економіки та штучного інтелекту: національний та міжнародний виміри : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (16 листопада 2023 р.) ; Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України. Київ : Інтерсервіс, 2023. 308 с.

Збірники наукових праць – 2:

– Актуальні проблеми інкорпорації та кодифікації законодавства з інтелектуальної власності з огляду на євроінтеграційні процеси в Україні : зб. наук. праць. Київ : НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, 2023.

– Питання інтелектуальної власності : зб. наук. праць / за ред. О. Ю. Кашинцевої ; НДІ інтелектуальної власності НАПрН України. Київ : Інтерсервіс. Вип. 21. 2023.

Наукові статті у виданнях, що індексуються в Scopus чи WoS – 3, з них у виданні, що віднесено до кuartилів Q1/Q2–1:

Shtefan A. Creations of artificial intelligence: in search of the legal protection regime. *JIPITEC – Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law*. 2023. Vol. 14 (1). P. 95–107. (*Scopus Q1*.)

з них у виданні, що віднесено до кuartилів Q3/Q4–2:

– Shabalin A., Shtefan O. Use digital technologies in judicial proceedings in some countries of Europe and USA. *Petita. Jurnal Kajian Ilmu Hukum dan syariah*. 2023. N 246C/Petita/X/2023. (*Scopus Q3*)

– Svitlychnyy O., Myronenko N., Voroshylova I., Yurko S., Myrza S. Confiscation as One of the Methods to Protect Intellectual Property Rights. *Brazilian Journal of Law*. 2023. Vol. 19. N 3. P. 47–52. (*Scopus Q4*)

Наукових статей – 36:

– Андрощук Г. О. Патентування криптовалютних та блокчейн технологій: стан, тенденції, проблеми регулювання. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023, № 1–2. С. 53–63.

– Бутнік-Сіверський О. Б. Інтелектуалізація цифрової економіки: економіко-правовий погляд. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 1–2. С. 86–96;

– Ромашко А., Дорошко Г., Кравець О. Стандартні основні патенти на нові технології. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 3. С. 43–51;

– Шульпін І. Технології блокчейн у захисті та управлінні авторськими правами: зарубіжний досвід та стан в Україні. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 6. С. 81–90;

- Омельченко А. В. Суспільні відносини у сфері цифровізації як предмет правового регулювання. *Юридична Україна*. 2023. № 10. С. 40–48;
- Зеров К. Чи мріють системи генеративного штучного інтелекту про електричних овець? Поняття та умови охороноздатності об'єктів, згенерованих системами генеративного штучного інтелекту в Україні? *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 4–5. С. 90–100;
- Штефан А. Об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою (штучним інтелектом) без безпосередньої участі людини: перший світовий досвід правової охорони. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 1–2. С. 75–85;
- Улітіна О. Правове регулювання мальовисів як об'єктів авторського права в Японії. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 1–2. С. 45–52;
- Коваль І., Павлюченко Ю. Правове забезпечення інтересів суб'єктів господарювання у сфері набуття і реалізації прав інтелектуальної власності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 1–2. С. 16–24;
- Троцька В. М. Право на винагороду авторів аудіовізуального твору відповідно до законодавства ЄС та України. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 3. С. 24–32;
- Федорова Н. Склад авторів реклами як аудіовізуального твору. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 4–5. С. 20–27;
- Міщенко І. Економічний аналіз тенденцій та проблем розвитку креативних індустрій у світі та Україні. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 4–5. С. 101–112;
- Пилюченко Д. Сценічний образ у театрі як об'єкт авторського права. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 6. С. 23–28;
- Дорошенко Д. Проблеми охорони трансляцій спортивних заходів в контексті авторського права і суміжних прав. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 6. С. 29–39;

- Мироненко Н. Теорія та практика кодифікації законодавства у сфері промислової власності: порівняльно-правовий аспект. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 1–2. С. 5–15;
- Глотов С. О. Право автора v. Право власника в контексті права доступу. *Право України*. 2023. № 2. С. 144–160;
- Дмитренко В. В. Аналіз правової природи майнових прав промислової власності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 146–148;
- Ленго Ю. Правове регулювання комерційної таємниці за законодавством України та ЄС. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 4–5. С. 61–72;
- Троцька В. М. Умови вільного використання творів з метою створення освітніх матеріалів та дистанційного навчання. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 4–5. С. 28–37;
- Штефан А. Якість законодавства у сфері авторського права і суміжних прав з позиції принципу правової визначеності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 6. С. 13–22;
- Жихарев О. Судово-експертна діяльність як показник ефективності законодавства у сфері промислової власності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 6. С. 40–47;
- Омельченко О. П. Система крові України як елемент національної біобезпеки у сфері охорони здоров'я в умовах війни. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 1–2. С. 97–104;
- Ponomarova O., Chomakhashvili O. Features of exercising the rights of patients to medical treatment in wartime conditions. *Wiadomości Lekarskie Medical Advances*. 2023. Vol. LXXVI, Iss. 2. P. 445–452; (Scopus)
- Пономарьова О. О., Чомахашвілі О. Ш. Огляд деяких нововведень щодо клінічних випробувань з позиції прав людини та інтелектуальної власності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. № 1–2. 2023. С. 113–120;
- Iakovets I., Haltsova O., Kashyntseva O. Ensuring the right to health care for groups vulnerable to HIV in penitentiary institutions and pre-trial detention centers in Ukraine. *Wiadomosci Lekarskie Medical Advances*. 2023. Vol. LXXVI. Iss. 5. P. 1113–1121; (Scopus)

– Омельченко О. Права інтелектуальної власності крізь призму біології, медицини та фармації: погляд у майбутнє. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. №3. С. 109–117;

– Кодинець А. О., Волинець І. П. Недобросовісна реклама лікарських засобів як загроза біобезпеці. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2023. №1(125). С. 48–53;

– Омельченко О. Правові та етичні межі захисту комерційної таємниці щодо виробництва біологічних лікарських засобів в умовах війни. *Право України*. 2023. №3. С. 115–127;

– Кашинцева О., Кондратюк С. Використання медичних технологій під час війни: виняток із безпеки Угоди ТРІПС Світової організації торгівлі. *Право України*. С. 48–62.

– Штефан О. Цивільно-правові способи захисту авторського права і суміжних прав: новації законодавства. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. №1–2. С. 64–74

– Дроб'язко В. С. Захист інформації про управління правами. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. №3. С. 61–67.

– Шабалін А. В. Застосування судом ефективного способу захисту, який не встановлений законом або договором: деякі цивільно-процесуальні питання. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. №4–5. С. 73–79.

– Штефан О. Вимоги та способи захисту авторського права та суміжних прав: співвідношення понять. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. №4–5. С. 80–89.

Аналітичні матеріали – 15:

– аналітична довідка «Проблеми патентування методів підприємництва (методів ведення бізнесу)»;

– аналітична довідка «Проблеми патентування винаходів, створених з використанням штучного інтелекту»;

– аналітична довідка щодо проблем правової охорони особистих немайнових прав автора;

– аналітична довідка щодо винятків та обмежень в авторському праві, прийнятих у законодавстві ЄС, обов'язкових для імплементації (інтелектуальний аналіз тексту і даних);

- аналітична довідка щодо правового регулювання креативних індустрій в Україні;
- аналітична довідка щодо проблемних питань термінологічного узгодження норм законодавства у сферах авторського права та архітектури;
- аналітична довідка щодо необхідності розширення визначення порушених прав, які випливають з державної реєстрації патенту на винахід (корисну модель);
- аналітична довідка щодо патентної програми *pro bono*;
- аналітична довідка щодо винятку Болар в ЄС та необхідність вдосконалення відповідних положень Закону України «Про лікарські засоби»;
- аналітична довідка щодо питання про внесення змін до закону «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» з метою імплементації *aquis* ЄС в сфері регулювання ринку лікарських засобів в Україні;
- аналітична довідка щодо підстав для реформування законодавства в сфері примусового ліцензування;
- аналітична довідка про вплив додаткової охорони на доступ до лікарських засобів;
- аналітична довідка щодо визначення розміру матеріальної шкоди у кримінальних та адміністративних провадженнях (справах), пов'язаних із порушенням авторського права та/або суміжних прав, станом на 2023 рік;
- аналітична довідка щодо цивільно-правових способів захисту авторського права і суміжних прав;
- аналітична довідка щодо посилення захисту права інтелектуальної власності: зміни і доповнення процесуального законодавства.

Понад виконання показників паспорту бюджетної програми 6581040 у 2023 році співробітниками Інституту підготовлено й опубліковано: 1 розділ у монографії; 2 публікації в наукових журналах, що індексуються в Scopus чи Web of Science; 28 наукових статей у фахових виданнях; 55 тез наукових доповідей; 4 випуски науково-практичного журналу.

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса

У звітному році науковцями Інституту було підготовлено й опубліковано 4 монографії, 5 збірників наукових праць (коментарів законодавства), 67 статті у вітчизняних та іноземних виданнях, 8 статей у виданнях індексованих у міжнародних наукометричних базах даних Scopus, Web of Science, 4 збірники наукових праць, 2 науково-практичні видання/розділи (підрозділи) у виданні, зокрема:

Монографії – 4:

– Міжнародні стандарти та національна кримінально-правова політика у сфері охорони інформаційної безпеки : монографія (електрон. наук. вид.) / за заг. ред. : В. І. Борисова, М. В. Карчевського, М. В. Шепітька ; Нац. акад. прав. наук України ; НДІ вивчення проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України. Харків : Право, 2023. 152 с.

– Глинська Н. В., Клепка Д. І., Рєпіна Ю. С. Вступ до проблеми цифровізації кримінального провадження : монографія. Харків : Право, 2023.

– Голіна В. В., Шрамко С. С. Культурологія безпеки дорожнього руху в Україні: теорія та практика запобігання автотранспортним правопорушенням : монографія. Харків : Право, 2023.

– Яковець І., Пивоваров В., Ворожбіт-Горбатюк В. Право засуджених на освіту в установах виконання покарань: виклики, рішення, перспективи : монографія (електрон. наук. вид.) / наук. ред. В. В. Пивоваров ; Нац. акад. прав. наук України ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України, Відділ дослідж. проблем кримінал.-виконав. права. Харків : Право, 2023. 110 с.

Науково-практичні видання (розділи/підрозділи) відповідно до показників паспорта бюджетної програми – 2:

– Гальцова О. В., Пащенко О. О., Степанюк А. Ф., Яковець І. С. Дотримання прав людини в діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України і Служби пробачії : наук.-практ. посіб. / за заг. ред. А. Ф. Степанюка ; НАПрН України ; НДІ ви-

вчення проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України. Харків : Право, 2023. 130 с.

– Інноваційні методи, засоби та технології в криміналістиці та судовій експертизі : наук.-практ. посібн. / кол. авт. : Шепітько В. Ю., Авдєєва Г. К., Коновалова В. О. та ін. ; за заг. ред. В. Ю. Шепітька. Харків : Право, 2023. 116 с.

Періодичні видання відповідно до показників паспорта бюджетної програми – 2:

– Питання боротьби зі злочинністю / редкол. : В. С. Батиргарєєва (голов. ред.) та ін. Харків : Право, 2023. Вип. 45. 178 с.

– Питання боротьби зі злочинністю / редкол. : В. С. Батиргарєєва (голов. ред.) та ін. Харків : Право, 2023. Вип. 46. 190 с.

Збірники наукових праць відповідно до показників паспорта бюджетної програми –4:

– Реалізація прав засуджених в суспільстві змін: науковий і прикладний дискурс : дайджест стенд. доп. наук.-метод. семінару у формі круглого столу онлайн (м. Харків, 4 квітня 2023 р.) : електрон. наук. вид. / уклад. : В. Пивоваров, В. Ворожбіт-Горбатюк ; Нац. акад. прав. наук України ; НДІ вивчення проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса Нац. акад. прав. наук України, Відділ дослідж. проблем кримін.-виконав. права. Харків : Право, 2023. 48 с.

– Національна безпека України в умовах інформатизації та глобалізації суспільних процесів: сучасні загрози та кримінально-правове регулювання : матеріали VII міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 11 травня 2023 р.) / редкол. : Л. М. Демидова (голов. ред.), Н. В. Шульженко, Д. О. Куковинець, О. С. Попович ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; НДІ вивчення проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса Нац. акад. прав. наук України ; ГО «Всеукр. асоц. кримін. права». Харків : Право, 2023. 322 с.

– Сучасні виклики в системі охорони здоров'я України : матеріали VII медико-правового форуму (м. Полтава, 15 грудня 2023 р.) : електрон. наук. вид. / уклад. : Ю. Ю. Забуга, Т. О. Михайліченко, А. В. Салашна ; НДІ вивчення проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Му-

дрого ; Видавництво «ALUNA»; НДІ інтелект. власн. НАПрН України; ГО «Асоціація фармацевтичного і медичного права»; ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права»; БО «Всеукраїнська мережа людей, які живуть з ВІЛ/СНІД». Харків : Право, 2023. 126 с.

– Перспективні напрями розвитку кримінальної юстиції в цифрову еру : матеріали Всеукр. заоч. наук.-практ. конф. (м. Харків, 24 липня 2023 р.) : електрон. наук. вид. / редкол. : В. С. Батиргареєва (гол.), Н. В. Глинська, Д. П. Євтеєва ; уклад. : Н. В. Глинська, Д. І. Клепка ; НДІ вивчення проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України. Харків : Право, 2023. 194 с.

Аналітичні дослідження відповідно до показників паспорта бюджетної програми – 2:

– Збірник ініціативної нормопроектної діяльності фахівців Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України в межах реалізації фундаментальних досліджень у 2022 р. : електрон. наук. вид. / упоряд. : В. С. Батиргареєва, Д. П. Євтеєва, Н. В. Нетеса, В. В. Пивоваров ; НДІ вивчення проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України. Харків : Право, 2023. 134 с.

– Криміналізація інфікування вірусом імунодефіциту людини в Україні: медична наука проти безпідставного кримінального переслідування людей, які живуть з ВІЛ : зб. аналіт. матеріалів : електрон. наук. вид. / уклад. : Н. Гуторова, Є. Гнедик, А. Салашна; НДІ вивчення проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України ; Благод. орг. «100 відсотків життя». Харків : Право, 2023. 220 с.

Наукові статті відповідно до показників паспорта бюджетної програми:

Наукові статті у виданнях, що індексуються базами Web of Science та/або Scopus – 9:

у виданнях, що віднесені до квантилів Q3/Q4–9:

– Karchevskiy M., Losych S., Germanov S. Socialization of artificial intelligence and transhumanism: legal and economic aspects. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2023. Vol. 9(1). P. 61–70;

- Iakovets I., Stepanyuk A., Zverkhovska V. Penitentiary medicine in the context of national health care reform in Ukraine. *Wiadomości Lekarskie*. 2023. Vol. 76. No. 5. Part 1. P. 1068–1074; (*Scopus Q4*)
- Batyrgareieva V., Kolodyazhny M., Netesa N. War as a Challenge to Road Safety: Damage to Society and the Economy of Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2023. Vol. 9. №5; (*Web of Science*)
- Gutorova N. O., Rachynska V., Gnedik Ye. S. Hiv criminalization's origins, enforcement, and social impacts. *Polski Merkurys Lekarski*. 2023. №6. P. 624–631; (*Scopus Q4*)
- Pashkov V. M., Sydorenko A. S., Gnedik Ye. S. The rehabilitation of post-traumatic stress disorder of servicemen: certain aspects. *Acta Balneologica*. 2023; (*Web of Science*)
- Pashkov V. M., Harkusha A. O., Soloviov O. S. The impact of the introduction of artificial intelligence technologies on the current human rights and freedoms concept. *Polski Merkurys Lekarski*. 2023. №6. P. 646–655; (*Scopus Q4*)
- Selivon A., Nykytchenko N., Oderii O., Korotun O., Podkopaev S. Court-initiated call for evidence in the Ukrainian economic process. *Cuestiones Políticas*. 2023. Vol. 41. №77. P. 335–351; (*Web of Science Q4*)
- Shevchuk V. M., Musiienko O. L., Sokolenko M. O. Criminal Offenses Related to Illicit Trafficking in Falsified Medicines: Investigation Problems. *Wiadomości Lekarskie*. 2023. Vol. 76, No. 5. Part 1. P. 992–1000; (*Scopus Q4*)

Наукові статті – 67, зокрема:

- Базелюк В. В. Інформаційна безпека як складова кримінально-правової політики в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 445–448;
- Євтеєва Д. П. Проблеми застосування ст. 304 КК України (втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність). *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 46. С. 95–100;
- Демидова Л. М. Кримінально-правова охорона інформаційної безпеки: європейські стандарти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 7. С. 354–357;

– Демидова Л. М. Новелізація положень Кримінального кодексу України щодо кримінальних правопорушень проти громадської безпеки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. Вип. 78 (2). 2023. С. 160–167;

– Карчевський М. В., Куковинець Д. О. Використання технологій штучного інтелекту правоохоронними та судовими органами: світовий досвід та напрями розвитку національного законодавства. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 46. С. 21–31;

– Куковинець Д. О. Кримінальна відповідальність за діяння, пов'язані з порнографією: міжнародні та національні стандарти. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 46. С. 101–116;

– Нетеса Н. В., Мокляк В. В. Спеціальні інформаційні операції проти України як елемент гібридної війни та напрями протидії їм. *Інформація і право*. 2023. № 3(46). С. 98–107;

– Новікова К. А. Кримінально-правове регулювання цензури в умовах війни (на прикладі російсько-української війни). *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 45. С. 35–41;

– Новікова К. А. Питання караності кримінальних правопорушень проти інформаційної безпеки держави за кримінальним законодавством України. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 46. С. 41–47;

– Попович О. С. Погроза вчинення терористичного акту. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 2. С. 312–316;

– Шепітько М. В. Перспективи впровадження, використання та відповідальності штучного інтелекту в ЄС та Україні. *Вісник асоціації кримінального права*. 2023. № 2 (20). С. 48–61;

– Федюк В. В. Інформаційний суверенітет як об'єкт кримінально-правової охорони. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 12(18). С. 683–695;

– Ворожбіт-Горбатюк В. В. Правоосвіта і соціально-виховна робота в установах виконання покарань у контексті реалізації державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6. С. 437–440;

- Ворожбіт-Горбатюк В. В. Вебінар як форма організації навчання і консультаційної підтримки неповнолітніх осіб, засуджених до обмеження/позбавлення волі. *Правова позиція*. 2023. № 2 (39). С. 30–33;
- Пащенко О. О. Кримінальна політика та проблема поведження із засудженими. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 45. С. 80–85;
- Пащенко О. О. Кримінально-правова політика та політика поведження із засудженими. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 46. С. 117–123;
- Кутепов М. Ю. Актуальні проблеми захисту прав засуджених в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 10. С. 476–478;
- Пивоваров В. В. Безпечне середовище в установах виконання покарань: правоохоронний аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 10. С. 493–497;
- Пивоваров В. В., Яковець І. С. Ворожбіт-Горбатюк В. В. Програми підтримки для засуджених ветеранів війни в Україні. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2022. Вип. 46. С. 124–133;
- Яковець І. С. Останні новації у правовому регулюванні праці засуджених до обмеження та позбавлення волі в Україні. *Європейські перспективи*. 2023. № 4. С. 150–153;
- Батиргарєєва В. С. Убезпечення учасників дорожнього руху в Україні: до методології створення сучасної правової платформи в умовах євроінтеграції. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 45. С. 68–80;
- Батиргарєєва В. С. Транспортна філософія та сучасна злочинність. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 46. С. 66–77;
- Голіна В. В. Комплексний підхід до розробки культурологічного напрямку запобігання автотранспортним правопорушенням: поняття, змістовна характеристика значення. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 45. С. 58–68;
- Голіна В. В. Суб'єкт запобігання дорожньо-транспортним правопорушенням: поняття, ознаки, класифікація, практичне зна-

чення. *Вісник Асоціації кримінального права права України*. 2023. Вип. 2(20). С. 231–248;

– Головкін Б. М. Віктимна поведінка учасників дорожнього руху. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 46. С. 78–86;

– Головкін Б. М. Кримінологічна характеристика жертв дорожньо-транспортних пригод. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2023. № 80(6). С. 23–29;

– Колодяжний М. Г. Оцінка ефективності репресивної та кримінологічної моделей убезпечення дорожнього руху. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2023. № 2. С. 110–120;

– Колодяжний М. Г. Вплив дорожньої інфраструктури на стан безпеки дорожнього руху. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2023. № 2. С. 96–106;

– Данильченко Ю. Б. Кримінологічний аналіз стану та особливостей детермінації незаконного заволодіння транспортними засобами в Україні в умовах збройної агресії. *Право і безпека*. 2023. № 2. С. 66–76;

– Данильченко Ю. Б. Доктринальна модель кримінологічної стратегії забезпечення безпеки дорожнього руху в Україні. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2023. Вип. 2(29). С. 77–89;

– Калініна А. В., Шрамко С. С. Запобігання автотранспортній злочинності: аспекти наукового і прикладного дискурсу. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2023. Вип. 2(20). С. 210–230;

– Калініна А. В. Науково-технічні трансформації і безпека дорожнього руху: pro et contra. *Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди «Право»*. 2023. № 38. С. 56–58;

– Новіков О. В. Соціальні наслідки дорожньо-транспортних пригод. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Юридичні науки». 2023. № 4. С. 37–41;

– Новіков О. В. Регіональний розподіл адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 46. С. 87–94;

- Шрамко С. С. Теорія та практика убезпечення дорожнього руху в Україні: кримінологічний погляд. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2023. Вип. 2(29) С. 136–144;
- Шрамко С. С. Взаємодія громадськості з органами державної влади у сфері безпеки дорожнього руху в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. Вип. 12. С. 355–358;
- Панова С. В. Міжнародний досвід правового регулювання персонального легкого електротранспорту. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 1. С. 474–478;
- Кисельова М. С. Нормативно-правове регулювання відповідальності за правопорушення у сфері дорожнього руху в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 6. С. 457–461;
- Христич І. О. Проблеми об'єктивного визначення обсягу правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. Вип. 11. С. 514–516;
- Христич І. О. Проблеми зміни методичних підходів щодо обчислення кількості правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту в Україні. *Juris Europensis Scientia*. 2023. № 5. С. 86–90;
- Гуторова Н. О., Михайліченко Т. О., Забуга Ю. Ю. Окремі правові питання епідемічної безпеки під час війни в Україні. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 45. С. 11–23;
- Гуторова Н. О. Протидія легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом: відповідність кримінального законодавства України та практики його застосування *acquis communautaire*. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. № 45. С. 42–57;
- Забуга Ю. Ю., Михайліченко Т. О. Юридична відповідальність за відпуск або продаж рецептурних лікарських засобів без рецепта в Україні та деяких країнах Європейського Союзу. *Форум права*. 2023. № 2. С. 100–111;
- Михайліченко Т. О. Окремі питання кримінально-правової характеристики стерилізації людини. *Вісник асоціації кримінально-го права України*. 2023. № 2(20). С. 127–145;

– Михайліченко Т. О. Фармацевтичні кримінальні правопорушення: історія та сучасність. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 6. С. 592–595;

– Забуга Ю. Ю. Проблемні питання кримінальної відповідальності за порушення права на безоплатну медичну допомогу. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 6. С. 565–570;

– Нога П. П. Адміністративно-процедурна регламентація проведення заходів контролю якості лікарських засобів в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 12;

– Глинська Н. В. Правовий аспект запровадження режиму paperless в кримінальному провадженні України. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 45. С. 86–96;

– Глинська Н. В., Клепка Д. І. Основні аспекти стратегії унормування інституту цифрових доказів в кримінальному процесуальному законодавстві. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 46. С. 48–66;

– Подкопаєв С. В. До питання дієвості гарантій незалежності прокурорів в Україні. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. № 2. С. 206–226.

Наукові статті в інших закордонних наукових періодичних виданнях – 5:

– Pyvovarov V. V., Sirets O. O. Update of the legal status of captive servicemen of the armed forces of the russian federation. *Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej*. 2023. Vol. 57. № 2. P. 157–165.

– Shepitko V., Shepitko M., Kapustina M. Criminalistics in Ukraine – between Theory, Practice and Training. *Social Issues*. 2023. № 1 (18), P. 41–65.

– Shepitko V. Innovative Methods and Technologies of Digital Forensics in the Investigation of War Crimes. *Criminalistics and Digital Forensic Expertology: Science, Studies, Practice*. 2023. Vol. 19. P. 74–80.

– Shevchuk V. M. Development trends in criminalistics in the era of digitalization. Modern knowledge: research and discoveries: I International Scientific and Practical Conference (May 19–20, 2023; Vancouver, Canada), 2023.

– Avdeeva G. Problems of the digital evidence usage during the investigation of traffic incidents. *Law and life: Scientific-practical publication. Special edition*. 2023. P. 65–69.

Наукові статті в інших вітчизняних наукових періодичних виданнях – 2:

– Пашков В. М., Гнедик Є. С. Правові підстави вакцинації в аптеках: досвід європейських країн. *Полтавський правовий часопис*. 2023. № 1. С. 119–132.

– Shevchuk V. M. The role of digital technologies in the investigation of warcrimes in Ukraine: criminalistic problems. *Grail of Science: International scientific journal*. 2023. № 25. 2023. P. 97–110.

Наукові статті в інших вітчизняних наукових періодичних виданнях – 4:

– Попович О. С. Кримінально-правовий охорона національної безпеки України від терористичних загроз. *Альманах наукових праць фахівців Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України за результатами досліджень у 2022 році* / редкол. : В. С. Батиргарєєва, В. І. Борисов, Д. П. Євтєєва та ін. ; НДІ вивчення проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України. Харків : Право, 2022. С. 108–115.

– Губанова О. В., Нога П. П. Проблеми визначення місця проживання дитини в умовах воєнного стану в Україні. *Полтавський правовий часопис*. 2023. № 2. С. 19–39.

– Нога П. П. Темпоральний аспект виконання податкового обов'язку: еволюція доктринальних підходів та правових позицій. *Право України*. 2023.

– Глинська Н. В. Нормативна стратегія запровадження режиму paperless в кримінальному провадженні України. *Актуальні питання права та соціально-економічних відносин* : зб. наук. статей. Кропивницький : ЦРПЛ, 2023. С. 70–84.

Крім того, понад виконання показників паспорту бюджетної програми 6581040 науковці Інституту підготували 1 репринтне ви-

дання, 6 довідкової літератури, 1 наукову рецензію, 1 науковий огляд, 1 навчально-методичний матеріал.

В Інституті 3 співробітники є членами редколегій періодичних видань, що входять до баз даних Scopus та Web of Science, а саме:

1. Батиргареева В. С., Гуторова Н. О. – члени редакційної колегії журналу «Wiadomości Lekarskie», що індексується у міжнародній наукометричній базі Scopus.

2. Пашков В. М. – член редакційної колегії журналу «Acta Balneologica» (Польща), включеного до міжнародної наукометричної бази Web of Science.

В Інституті 4 співробітники є членами редколегій провідних закордонних видань або редакторами монографій, наукових збірників тощо, а саме:

– Гуторова Н. О., Пашков В. М. – члени редакційної колегії журналу Socrates (Латвія, RSU elektroniskais juridisko zinātnisko rakstu žurnāls, що індексується в ERIH PLUS database, Index Copernicus ICI Journals, The Directory of Open Access Journals).

– Колодяжний М. Г. – член редакційної колегії журналу «International Journal of Law and Society», США. Журнал індексований у наукометричних базах: CNKI SCHOLAR, CrossRef, WorldCat, ResearchBib, Eurasian Scientific Journal Index.

– Шепітько В. Ю. – член наукового комітету щорічного збірника наукових праць «Criminalistics and forensic expertology: science, studies, practice». (Литва, <https://www.mruni.eu/en/events/international-criminalistics-forensic-expertology-congress-mru/>); член редколегії журналу «Problemy Współczesnej Kryminalistyki» (Польща, <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=3314>).

Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування

У 2023 році працівниками Інститута було видано й опубліковано 5 монографій, 8 збірників наукових праць, 71 статтю в наукових виданнях, 15 статей у виданнях індексованих у наукометричних базах даних Scopus/Web of Science.

Наукові праці, що були видані на виконання показника паспорту бюджетної програми 6581040.

Монографії – 5:

– Внутрішньо переміщені особи Дніпропетровської області: гендерний портрет : наук. видання / за заг. ред. : Л. Р. Наливайко, І. О. Грицай. Дніпро. 2023. 116 с.;

– Впровадження в Україні міжнародних стандартів прав людини (загальнотеоретичні, методологічні та прикладні аспекти) : монографія / Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України ; редкол. : П. М. Рабінович та ін. Серія І. Дослідження та реферати. Вип. 37. Львів : «Медицина і Право», 2023. 271 с.;

– Місцеве самоврядування в механізмі забезпечення національної безпеки та територіальної цілісності України в умовах війни та післявоєнного відновлення : електр. видання. Харків : НДІ держ. будів. та місц. самовряд., 2023. 220 с. (Серія «Наукові доповіді». Вип. 29);

– Модернізація Української державності в умовах європейської інтеграції та повоєнного відновлення : електр. видання. Харків : НДІ держ. будів. та місц. самовряд., 2023. 140 с. (Серія «Наукові доповіді». Вип. 30);

– Публічне управління в умовах цифрової трансформації: сучасний стан та тенденції : електр. видання. Харків : НДІ держ. будів. та місц. самовряд., 2023. 186 с. (Серія «Наукові доповіді». Вип. 31).

Збірники наукових праць – 8:

– Державна влада та місцеве самоврядування на шляху євроінтеграції та післявоєнного відновлення України : зб. наук. статей за матеріалами наук. практ. конф. з нагоди Дня Конституції України та 30-ї річниці з дня засн. НАПрН України (м. Харків, 30 червня 2023 р.) / редкол. : С. Г. Сergyгіна, Д. В. Лученко та ін. Харків, 2023. 211 с.;

– Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. праць / редкол. : С. Г. Сergyгіна (голова) та ін. Харків : Право, 2022. Вип. 46. 380 с.;

– Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. праць / редкол. : С. Г. Серьогіна та ін. Харків : Право, 2023. Вип. 45. 450 с.;

– Еволюція доктрини адміністративного права в Україні : зб. тез доповідей та повідомлень за матеріалами круглого столу, присвяченого 30-річчю Національної академії правових наук України (м. Харків, 19 травня 2023 р.). Харків : НЮУ ім. Ярослава Мудрого. 2023. 163 с.;

– Національна безпека України в умовах нових викликів і загроз : зб. наук. статей за матеріалами І-ї наук. практ. конф., присвяч. пам'яті проф. Ю. П. Битяка (м. Харків, 19 травня 2023 р.) / редкол. : С. Г. Серьогіна, І. В. Яковюк та ін. Харків, 2023. 120 с.;

– Права людини і громадянина під час дії воєнного стану : зб. наук. ст. за матеріалами наук.-практ. конф. з нагоди 75-ї річниці Загальної декларації прав людини (м. Харків, 8 грудня 2023 р.) : електрон. наук. вид. / редкол. : Серьогіна С. Г., Бошицький Ю. Л., Рабінович П. М. та ін. ; НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування ; Київ. ун-т права НАН України. Харків : Право, 2023. 308 с.;

– Права людини і демократія : зб. наук. статей за матеріалами ІV наук. практ. конф. з європ. права (м. Харків, 12 травня 2023 р.) / редкол. : Д. В. Лученко, С. Г. Серьогіна, Т. В. Комарова та ін. Харків, 2023. 194 с.;

– Трансформація законодавства в умовах воєнного стану та післявоєнного часу: стан та перспективи : зб. тез доповідей та повідомлень за матеріалами круглого столу (м. Харків, 17 березня 2023 р.). Харків : НЮУ ім. Ярослава Мудрого, 2023. 232 с.

Коментарі до законодавства (розділи/підрозділи) у коментарях до законодавства – 1:

Організація Об'єднаних Націй у спробах протидіяння агресії Російської Федерації проти України / уклад. : П. Рабінович, Р. Тополевський, Т. Дудаш, В. Гончаров, А. Наконечна. *Інформаційний бюлетень*. Львів : Вид-во ЛОБФ «Медицина і право». 2023. Вип. 3. 38 с.

Наукові статті – 86:

у виданнях, що індексуються базами Web of Science та/або Scopus всього – 15:

з них у виданнях, що віднесені до кuartилів Q1/Q2–5:

– Bielikova M. I., Georgiievskiy I. Challenges and Developments in the Public Administration of Autonomous Shipping. *Lex Portus*. 2023. №9(1). P. 20–36;

– Hryhorchuk M., Shevchenko A., Melnyk M., Nalyvaiko L., Dolhoruchenko K. Protection of Property Rights during the Russian-Ukrainian War: Theoretical and Legal Analysis. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2023. №2(19). P. 172–190;

– Lomaka V., Yakoviyk I., Bilousov Y. Europeanisation and Its Impact on Candidate Countries for EU Membership: A View from Ukraine. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2023. Vol. 6, Iss. 2. P. 59–81;

– Vapnyarchuk N. M., Yaroshenko O. M., Lutsenko O. Ye. Melnychuk N. O., Mohilevsky L. V. The Impact of Digitalization on Labor Relations in Ukraine. *Inter EU Law East. Journal for the international and European law, economics and market integrations*. 2023. Vol. 10 No. 1. P. 67–82;

– Pysarenko N., Bytiak Yu., Balakarieva I., Marchenko O. Concepts and Features of Administrative Contracts through the Prism of Regulatory Provisions and Judicial Practice in Ukraine. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2023. №1(18). P. 147–167.

з них у виданнях, що віднесені до кuartилів Q3/Q4–10:

– Bilousov, Y., Yakoviyk, I., Kosinova, D., Asirian, S., & Zhukov, I. Foreign state immunity in the context of Russia's full-scale aggression against Ukraine. *Amazonia Investiga*. 2023. Vol. 12. Iss. 67. P. 283–292;

– Danilyan O. G., Dzeban O. P., Hetman Y. A. Kalynovskyi Y. Y. Features of information war in the media space in the conditions of Russian aggression against Ukraine. *Cogito*. 2023. Vol. 15. Iss. 3. P. 55–71;

– Danilyan O. G., Dzeban O. P., Kalynovskyi Y. Y. Digital man as a product of information society. *Cogito*. 2023. Vol. 15. Iss. 1. P. 142–159;

– Osiejewicz J., Surzhenko O. A., Baranova L. M., Biryukova A. G., Anakina T. M. Legal Design in the European Union: Toward Understandable Law. *The International Journal of Communication and Linguistic Studies*. 2023. 22(1). P. 79–95;

– Petryshyn O. O. Population Loss Through Migration and Internal Displacement as a Risk Factor for Stronghold Territorial Communities in Post-Invasion Ukraine. *Studia Regionalne i Lokalne*. 2023. № 1(91). P. 92–104;

– Petryshyn O. O., Petryshyna M. O., Boichuk D. S., Novikovas A. Exploring the ideal legal model of state supervision for local self-government and municipal rulemaking for Ukraine: insights from the EU. *International Comparative Jurisprudence*. 2023. Vol. 9, Iss. 2. P. 197–208;

– Serohina S., Bodrova I., Hrytsenko H., Omelianenko O. The Potential of Territorial Communities as a Factor of Socio-Environmental Development of Territories. *WSEAS Transactions on Environment and Development*. 2023. № 19. P. 197–206;

– Serohina S., Loiko V., Butenko A., Teremetskyi V., Sukhomlyn V. Level of the information ecosystem of an educational institution and the impact of the digitization process on its development. *Revista De La Universidad Del Zulia*. 2023. 3ª época. Año 14. № 39. P. 474–491;

– Yaroshenko O. M., Shapoval R. V., Melnychuk N. O., Luchenko D. V., Shvets N. M. Labour Migration During the War: State Regulation, Integration into the Economic System and Migration Policy. *Urbanities – Journal of Urban Ethnography*. 2023. Vol. 13. Iss. 1. P. 89–104;

– Zozulia O., Zozulia I., Dovhan O. Legal regulation of foreign affairs governance: foreign experience for Ukraine. *DIXI*. 2023. Vol. 25. № 2. P. 1–16.

у фахових виданнях категорії «Б» – 71:

– Harashchuk I. V. Implementation of the principle of subsidiarity in the process of decentralization in Ukraine. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 208–217.

– Holovashchenko O. S. Participation of civil society and the state in ensuring the development of volunteer organizations. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 306–316.

– Kostenko I. V. Legal disputes and gaps in the context of space and security legislation of Ukraine. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 354–371.

– Mucomela I. V. The evolutionary development and role of the right to information in the information society. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 229–241.

– Petryshyn O. O. Reevaluating the impact of local self-government on national security and territorial sovereignty. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 185–196.

– Petryshyn O. O., Rahulina K. A. Accessing Ukraine's progress towards European integration amidst military hostilities: accomplishments and impediments. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 213–228.

– Steshenko T. V., Boldyrev S. V. Current state and prospects of adoption of the municipal code of Ukraine. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 270–279.

– Барабаш Ю. Г. Система демократичного управління в Україні в умовах російської агресії. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 71–85.

– Баранова Л. М., Ковтун В. В. Правова категорія довірчої власності: порівняльно-правовий аналіз цивільного законодавства України та міжнародного приватного права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6. С. 122–130.

– Битяк О. В. Підстави та порядок звільнення від адміністративної відповідальності за Порушення правил дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 317–328.

– Бодрова І. І. Місцеве самоврядування в національній системі стійкості. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 218–228.

– Болдирев С. В., Лінник М. П. Вплив децентралізації на статус районних рад, їх місце та роль у системі місцевого самоврядування в Україні. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки»*. 2023. № 9.

– Болдирев С. В., Лінник М. П. Впровадження дистанційних пленарних засідань Верховної Ради України в контексті розвитку електронного урядування в умовах дії воєнного стану. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки»*. 2023. № 5.

– Вапнярчук Н. М. Питання правового забезпечення гендерної рівності у трудових правовідносинах в Україні в умовах війни. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 6. С. 346–351.

– Вольвач Б. В. Модель правової політики у сфері місцевого самоврядування: аналіз типових взаємозв'язків. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 372–383.

– Гаращук І. В. Засідання постійних комісій місцевих рад як організаційна форма їх діяльності. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 180–192.

– Головащенко О. С. Громадянське суспільство та соціальна правова держава: взаємодія в контексті мовних та інших соціокультурних відносин. *Форум права*. 2023. № 77 (4). С. 16–22.

– Гончаров В. В. Дискримінація і звинувачення жертви у світлі натуралістичної теорії моралі Пітера Стросона. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 296–306.

– Гончаров В. В. Про деякі особливості відображення правової природи дискримінації в національній судовій практиці. *Право України*. 2023. № 6. С. 96–104.

– Гришко Л. М. Верховенство права, законність, конституційність та демократизація в монархіях Арабського Сходу: сучасний стан та перспективи. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2023. № 35.

– Гришко Л. М. Шляхи підвищення згуртованості територіальних громад в Україні. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 229–255.

– Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Права і свободи людини: інформаційний вимір. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. 2023. № 3(58). С. 6–22.

– Данильян О. Г., Калиновський Ю. Ю. Соціальна нестабільність та форми її прояву в сучасному світі. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 125–150.

– Дашковська О. Р. Держава в умовах нової інформаційної реальності. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 15–163.

– Дашковська О. Р., Васютін В. О. Юридична процедура і права людини. *Економіка. Фінанси. Право*. 2023. № 11. С. 133–136.

– Дашковська О. Р., Терела Г. В., Стрілець В. В. Нагляд прокуратури з трудових справ в усрр: політико-правові передумови та практика реалізації (1925–1931 рр.). *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Том 30. № 2. С. 70–87.

– Добрянський С. П., Кокір Я. В. Межі здійснення репродуктивних прав людини: деякі теоретичні аспекти. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 39–53.

– Добрянський С. П., Кокір Я. В. Репродуктивні права людини у Європейському Союзі: перспективи удосконалення. *Право України*. 2023. № 6. С. 69–84.

– Жук Н. А. Концепції трансформації капіталізму як фактору розвитку держави і права капіталістичного типу: критично-порівняльний аналіз у світлі ідей макромоделі «капіталізму стейхолдерів» К. Шваба. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2023. Вип. 35. С. 15–23.

– Жук Н. А. Мова як об'єкт міждисциплінарних досліджень: методологічні аспекти у контексті тенденцій розвитку політико-правової сфери у сучасних умовах. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2023. Вип. 36.

– Зозуля О. І. Особливості організації роботи Верховної Ради України в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 4. С. 70–75.

– Зозуля О. І. Перспективи розвитку парламентського контролю в Україні. *Форум права*. 2023. № 3. С. 6–29.

– Зозуля О. І. Повноваження Голови Верховної Ради України: особливості та шляхи вдосконалення. *Форум права*. 2023. № 1. С. 20–32.

– Зозуля О. І. Порядок обрання та відкликання Голови Верховної Ради України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 1. С. 62–67.

– Зозуля О. І. Проблеми та шляхи удосконалення законотворчої діяльності Верховної Ради України. *Форум права*. 2023. № 2. С. 43–64.

– Зозуля О. І. Сучасний стан і перспективи правового регулювання парламентської етики в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 5. С. 128–133.

– Кучерявенко М. П. Узгодження податкового регулювання на межі чинного законодавства, юрисдикційних критеріїв та викладання податково-правових дисциплін. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 28–40.

– Лученко Д. В., Балакарева І. М., Белікова М. І. Державне управління в цифрову епоху в Україні. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 10(24). С. 289–301.

– Лялюк О. Ю. Проблеми функціонування органів місцевого самоврядування як суб'єктів забезпечення національної безпеки та територіальної цілісності України. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 129–141.

– Максимов С. І. Верховенство права у концептуальному та інституційному вимірах. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 51–70.

– Мерник А. М. Контроль за дотриманням прав людини під час їх обмежень в умовах особливих правових режимів. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Том 30. №. 1. С. 31–43.

– Мерник А. М. Проблемні питання визначення моменту виникнення права на життя людини. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 45. С. 284–295.

– Мукомела І. В. Теоретико-правовий аналіз нормативного забезпечення інформаційної безпеки в Україні. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 164–173.

Понад планові показники паспорта бюджетної програми 6581040 науковці Інституту підготували: 6 наукових статей у виданнях, що індексуються базами даних Web of Science/Scopus, 39 наукових статей у періодичних фахових виданнях України, 2 монографії, 2 розділи/підрозділи в колективних монографіях, а також 33 тез наукових доповідей.

Станом на 2023 рік науковці НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України входять до наступних редколегій журналів, що індексуються в міжнародній наукометричній базі Web of Science:

– Зозуля О. І. «Futurity Economics&Law». <https://www.futurity-econlaw.com/index.php/FEL/about/editorialTeam>.

– Данильян О. Г. «Newsletter on the results of scholarly work in sociology, criminology, philosophy and political science» (Німеччина); <https://sci-result.de/journal>; «La Revista Científica del Amazonas» (Колумбія); <https://revistadelamazonas.info/index.php/amazonas/about/editorialTeam>; «Negotium» (Венесуела) <https://www.revistanegotium.com>; «Revista Latinoamericana de Difusión Científica». <https://dialnet.unirioja.es/servlet/revista?codigo=27823>.

Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права Національної академії правових наук України»

За звітний період на виконання показників паспорта бюджетної програми 6581040 в ДНУ ПБП НАПрН України видано: 2 монографії, 3 навчальні (науково-практичні) посібники, 5 розділів у колективних монографіях, 8 збірників наукових праць, 4 наукових журнали, 10 випусків інформаційно-аналітичних дайджестів, 2 науково-аналітичних оглядів (коментарів законодавства), 79 наукових статей, у т.ч. 12 наукових статей у наукових журналах, що ін-

дексуються в Scopus та Web of Science, 61 стаття у фахових виданнях категорії «А», «Б» та 6 статей у інших наукових періодичних виданнях.

Монографії – 2:

– Ланде Д. В., Фурашев В. М. Парламентський контроль із застосуванням генеративного штучного інтелекту : монографія. Київ : ТОВ «Інжиніринг», 2023. 202 с.;

– Baranov O., Kostenko O., Dubniak M., Golovko O. Digital Transformation of Society: Problems of Law : monograph. Scholarly Publisher Rs Global Sp. Z O. O., Poland, 2023. 108 p.

Розділи монографій, виданих в Україні – 5:

– Глобальні трансформації міжнародного правопорядку та їх вплив на системи національної, колективної та міжнародної безпеки. *Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану* : монографія, 2023. С. 593–611 (розд. 5.1);

– Концептуальні засади становлення і розвитку національної безпеки та військового права в Україні. *Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану* : монографія. 2023. С. 611–626 (розд. 5.2);

– Створення та організація діяльності системи військової юстиції в контексті євроатлантичної інтеграції України. *Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану* : монографія. 2023. С. 627–642 (розд. 5.3.);

– Формування та розвиток міжнародно-правових стандартів щодо прав і свобод людини. *Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану* : монографія. 2023. С. 643–685 (розд. 5.4.1);

– Правові засади становлення системи демократичного контролю над сектором безпеки і оборони України відповідно до стандартів країн-членів ЄС і НАТО. *Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану* : монографія. 2023. С. 686–703 (розд. 5.6);

Науково-практичні підручники/посібники – 3:

– Інформаційна безпека України : академічне видання : у 3 т. Київ : ПБП НАПрН України, НА СБ України, 2023. Т. 1: Захист персональних даних у євроінтеграційному правопорядку України / Пилипчук В. Г., Найдьон Ю. О., Брижко В. М., та ін. ; за заг. ред. : Пилипчук В. Г., Найдьон Ю. О. Київ : НА СБУ, 2023. 240 с.;

– Богуцький П. П. Право національної безпеки та військове право: сучасні виклики : навч. посіб. / Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України». Київ ; Одеса : Фенікс, 2023. 252 с.;

– Довгань О. Д., Тарасюк А. В., Старосек А. І., Ткачук Т. Ю. Технологія OSINT в управлінні кризовими ситуаціями та попередженні кіберзагроз : практич. посіб. / Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України». Київ ; Одеса : Фенікс, 2023. 180 с.

Науково-аналітичні огляди/коментарі законодавства – 2:

– Пилипчук В. Г., Золотар О. О., Радзівська О. Г. Додержання прав українських військовополонених та незаконно утримуваних РФ цивільних громадян і членів їх сімей (підготовлена в рамках підготовки спеціальної доповіді Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини);

– Богуцький П. П. Злочини проти основ національної безпеки України: науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. Київ ; Одеса : Фенікс. 2023. 96 с.

Наукові журнали:

– Інформація і право. 2023. № 1(45). 208 с.;

– Інформація і право. 2023. № 2(45). 224 с.;

– Інформація і право. – 2023. № 3(46). 255 с.;

– Інформація і право. – 2023. № 4(47). 247 с.

Збірники наукових праць – 8:

– Проблеми європейської та світової безпеки: правові вектори: матеріали круглого столу (м. Київ, 10 травня 2023 р.) / упоряд. : Бевз С. І., Бирса Н. О., Серебрякова Ю. О. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2023. 234 с.;

– Протидія негативним інформаційним та психологічним впливам на людину і суспільство : зб. матер. наук.-практ. семін. (м. Київ, 22 червня 2023 р.) / упоряд. : Ю. Найдьон, В. Пилипчук, Т. Давидова, Л. Заславська, М. Теплюк, Г. Ладика. Київ, 2023. 140 с.;

– Організаційно-правові засади участі Збройних Сил України у вирішенні завдань розслідування воєнних злочинів та інших порушень гуманітарного права під час збройної агресії російської федерації проти України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. / упоряд. : П. П. Богущкий, В. Г. Пилипчук, М. О. Теплюк, О. В. Лебединська, В. І. Маслюк, Д. С. Риндич, І. Г. Заворотько. Київ ; Одеса : Фенікс, 2023. 180 с.;

– Проблеми правового забезпечення національної безпеки в умовах війни та євроатлантичної інтеграції України : зб. матеріалів панельної дискусії в межах VII Харківського міжнародного форуму (м. Київ, 27 вересня 2023 р.) ; упоряд. : Ю. Найдьон, В. Пилипчук, Т. Давидова. Київ : 2023. 176 с.;

– Організаційно-правові засади розвитку системи забезпечення кібернетичної безпеки України : зб. матеріалів наук.-практ. семінару (м. Київ, 23 березня 2023 р.) ; упоряд. : Ю. Найдьон, В. Пилипчук, Н. Ткачук, М. Теплюк, Т. Давидова, Л. Заславська. Київ : 2023. 144 с.;

– Соціальна і цифрова трансформація: теоретичні та практичні проблеми правового регулювання : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23 листопада 2023 р.) ; наук. керівник конф. О. А. Баранов ; упоряд. : М. В. Дубняк, С. О. Дорогих. Київ, 2023. 150 с.;

– Проблеми інформаційно-правового забезпечення децентралізації державної влади та цифрової трансформації в Україні : зб. матеріалів наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 15 червня 2023 р.). Вінниця, 2023;

– Нормативно-правова інформація і парламентський контроль : матеріали наук.-практ. конф. (м. Київ, 21 вересня 2023 р.) ; наук. керівник конф. Д. В. Ланде ; упор. : В. М. Фурашев, А. І. Нижник, С. О. Дорогих ; ДНУ «Ін-т інформ., безпеки і права Нац. академії правов. наук України». Київ, 2023. 118 с.;

Інформаційно-аналітичні дайджести – 10:

– Кібербезпека в інформаційному суспільстві. *Інформаційно-аналітичний дайджест* / відп. ред. О. Довгань ; упоряд. : О. Довгань, Л. Литвинова, С. Дорогих ; ДНУ «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України» ; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2023. № 1 (січень). 229 с.;

– Кібербезпека в інформаційному суспільстві. *Інформаційно-аналітичний дайджест* / відп. ред. О. Довгань ; упоряд. : О. Довгань, Л. Литвинова, С. Дорогих ; ДНУ «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України» ; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2023. № 2 (лютий). 199 с.;

– Кібербезпека в інформаційному суспільстві. *Інформаційно-аналітичний дайджест* / відп. ред. О. Довгань ; упоряд. : О. Довгань, Л. Литвинова, С. Дорогих ; ДНУ «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України» ; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2023. № 3 (березень). 267 с.;

– Кібербезпека в інформаційному суспільстві. *Інформаційно-аналітичний дайджест* / відп. ред. О. Довгань ; упоряд. : О. Довгань, Л. Литвинова, С. Дорогих ; ДНУ «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України» ; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Київ : Вид. дім «АртЕк», 2023. № 4 (квітень). 188 с.;

– Кібербезпека в інформаційному суспільстві. *Інформаційно-аналітичний дайджест* / відп. ред. О. Довгань ; упоряд. : О. Довгань, Л. Литвинова, С. Дорогих ; ДНУ «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України» ; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2023. № 5 (травень). 197 с.;

– Кібербезпека в інформаційному суспільстві. *Інформаційно-аналітичний дайджест* / відп. ред. О. Довгань ; упоряд. : О. Довгань, Л. Литвинова, С. Дорогих ; ДНУ «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України» ; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2023. № 6 (червень). 153 с.;

– Кібербезпека в інформаційному суспільстві. *Інформаційно-аналітичний дайджест* / відп. ред. О. Довгань ; упоряд. : О. Довгань, Л. Литвинова, С. Дорогих ; ДНУ «Інститут інформації, без-

пеки і права НАПрН України»; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2023. № 7 (липень). 270 с.;

– Кібербезпека в інформаційному суспільстві: Інформаційно-аналітичний дайджест / відп. ред. О. Довгань; упоряд. : О. Довгань, Л. Литвинова, С. Дорогих; ДНУ «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України»; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2023. № 8 (серпень). 318 с.;

– Кібербезпека в інформаційному суспільстві: Інформаційно-аналітичний дайджест / відп. ред. О. Довгань; упоряд. : О. Довгань, Л. Литвинова, С. Дорогих; ДНУ «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України»; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2023. № 9 (вересень). 351 с.;

– Кібербезпека в інформаційному суспільстві: Інформаційно-аналітичний дайджест / відп. ред. О. Довгань; упоряд. : О. Довгань, Л. Литвинова, С. Дорогих; ДНУ «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України»; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2023. № 10 (жовтень). 320 с.

Наукові статті – 79:

у виданнях, що індексуються базами Web of Science та/або Scopus та відносяться до кuartилів Q3/Q4–12:

– Kostenko O. M., Bieliakov K. I., Tykhomyrov O. O., Aristova I. V. «Legal personality» of artificial intelligence: methodological problems of scientific reasoning by Ukrainian and EU experts. *Societ.* 09 February. 2023; (*Scopus Q3*)

– Danilyan O., Dzoban O., Kalynovskyi Y. Digital man as a product of the information society. *Cogito. Multidisciplinary research journal.* 2023. Vol. XV. № 1. P. 142–158; (*Scopus Q3*)

– Danilyan O., Dzoban O., Hetman Y., Kalynovskyi Y. Features of information war in the media space in the conditions of russian aggression against Ukraine. *Cogito.* 2023. Vol. XV. № 3. P. 55–71;

– Kronivets T., Melnychuk O., Yaremenko O., Opolska N. Protecting the rights of children in the armed conflict: the tasks before the state government. *Amazonia Investiga.* 2022. № 11 (60). P. 32–38;

- Zavorotko I. Ukrainian Women are Raped, Men are Killed: the Russian Federation Violates International Law. *International and Comparative Law Review*. 2023. Vol. 23. № 1. P. 229–255;
- Tarasiuk A., Prokofieva-Yanchylenko D., Lutsenko Yu., Danylevskiy A., Makarenko T. Corporate liability and white-collar crime: Comparative review. *Cuestiones Políticas*. 2023. № 78. P. 523–540;
- Shamara O. V., Kyrychenko O. V., Lykhova S. Ya., Lysko T. D., Kosilova O. I. Cyber-corruption: new types of corruption offences in the digital world and their impact on criminal liability. *Revista Relações Internacionais do Mundo Atual Unicuritiba*. 2023. Vol. 3. № 41. P. 135–147;
- Tarasiuk A., Lutsenko Yu., Motyl V., Areshonkov V., Diakin Ya., Kamensky D. Globalization of White-Collar Crime: Far and Beyond National Jurisdictions. *Cuestiones Políticas*. 2023. № 76. P. 64–75;
- Bieliakov K. I., Kostenko O. V., Tykhomyrov O. O., Radovetska L. V. Digital Rights in the Human Rights System. *Review Article*;
- Kostenko O. V., Zhuravlov D. V., Dniprov O. V., Korotiyuk O. Metaverse: model criminal code. *Bratislava Law Review*. 2023. Vol. 9 No. 4. P. 134–147; (*Scopus Q3*)
- Lande D., Beibei Xu, Kuzminykh V., Shiwei Zhu, Junfeng Yu, Mingjun Zhang, Sisi Li. Research on library construction driven by multi-technology integration. In: *Proceedings Volume 12462, Third International Symposium on Computer Engineering and Intelligent Communications (ISCEIC 2022)*; 124620K (2023);
- Lande D., Nafiev A., Kholodulkin H., Rodionov A. Comparative Analysis of Machine Learning Models with Different Types of Data Representations for Detecting Malicious Files. *Selected Papers of the IX International Scientific Conference «Information Technology and Implementation» (IT&I-2022)*. Conference Proceedings Kyiv, Ukraine, November 30 December 02, 2022. CEUR Workshop Proceedings (ceur-ws.org). Vol. 3347. P. 367–375.

Наукові статті – 61:

- Богуцький П. П., Пилипчук В. Г., Хендель Н. В. Правовий режим біологічної безпеки у системі забезпечення національної

безпеки: національний та міжнародно-правовий аспекти. *Вісник національної академії правових наук*. 2023. Т. 30. № 1. С.109–134;

– Корж І. Ф., Богуцький П. П., Пилипчук В. Г. Правова безпека України: поняття і зміст. *Вісник Національної Академії правових наук України*. Том 30. №4. С. 15–36;

– Баранов О. А., Дубняк М. В. Адміністративні правовідносини та штучний інтелект: проблема суб'єктності. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. №2. С. 108–141;

– Гиляка О. С. Право на приватність та захист персональних даних в умовах цифровізації. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. №1. С. 15–30;

– Гиляка О. С. Новітні технології та права людини: аналіз деяких критичних проблем цифрової ери. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. №2. С. 15–30;

– Гиляка О. С., Мерник А. М. Деякі питання реалізації права на приватність та конфіденційність в умовах сучасних цифрових технологій. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. №3. С. 156–172;

– Пилипчук В. Г. Теоретичні та історико-правові засади трансформації інформаційного суспільства в суспільство знань. *Інформація і право*. 2023. №4 (47). С. 9–17;

– Petryshyn O. V. Form of Government in Ukraine in the Context of European Integration: Lessons From History and Modern Innovations. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2022. Вип. 44. С. 30–42;

– Омельченко І. К., Яценко В. А. Євразійство як претензійність на ідеологічну парадигму росії. *Інформація і право*. 2023. №4(47). С. 232–240;

– Красноступ Г. М. Правове регулювання забезпечення доступу до публічної інформації під час правового режиму воєнного стану в Україні. *Інформація і право*. 2023. №3(46). С. 55–64;

– Красноступ Г. М. Становлення національного законодавства про інформацію: врахування найкращих європейських практик. *Інформація і право*. 2023. №2(45). С. 64–73;

- Красноступ Г. М. Медіа безбар’єрність: поняття та удосконалення правового регулювання. *Інформація і право*. 2023. № 1(44). С. 58–66;
- Красноступ Г. М. Блогери: статус, засади діяльності та відповідальності під час правового режиму воєнного стану. *Право України*. 2023. № 10. С. 138–151;
- Бебик В. М. Теоретико-методологічні засади інформаційно-комунікаційних, психологічних та гібридних війн. *Інформація і право*. 2023. № 4(47). С. 18–26;
- Бебик В. М. Інформаційно-комунікаційні війни та інформаційно-комунікаційні війська. *Інформація і право*. 2023. № 3(46). С. 86–97;
- Брижко В. М., Дзьобань О. П. Дезінформація як фактор маніпулювання свідомістю. *Інформація і право*. 2023. № 2(45). С. 50–63;
- Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Права і свободи людини: інформаційний вимір. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2023. № 3(58). С. 6–22;
- Дзьобань О. П., Брижко В. М. Безпека людини: неklasична рефлексія загроз у філософії модерну й постмодерну. *Інформація і право*. 2023. № 3 (46). С. 9–24;
- Богуцький П. П. Система військової юстиції України: теоретико-прикладний аспект. *Інформація і право*. 2023. № 3 (46). С. 215–223;
- Бобров Ю. О., Боброва Ю. Ю. Притягнення російської федерації до відповідальності за воєнні злочини: правові проблеми та шляхи їх вирішення. *Держава та регіони*. 2023. № 1(79). С. 185–190;
- Бобров Ю. О., Боброва Ю. Ю. Військові суди як виклик сьогодення в умовах збройної агресії рф проти України: історична ретроспектива та генеза розвитку. *Military offences and war crimes: background, theory and practice: collective monograph*. Ed. by V. M. Stratonov. Riga, Latvia: «Baltija Publishing». 2023. P. 112–138;

- Доронін І. М., Гордієнко С. Г. Стратегічне планування у сфері державної безпеки як прикладна проблема. *Інформація і право*. 2023. № 1. С. 168–176;
- Вронська Т. В., Беланюк М. В. Відстрочення виконання вироку під час війни. Практика застосування (1941–1942 рр.). *Інформація і право*. 2023. № 1. С. 186–198;
- Тарасюк А. В., Луценко Ю. В. Актуальні проблеми удосконалення окремих положень кримінального та кримінального процесуального законодавства України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 388–391;
- Ірха Ю. Б. Дотримання верховенства права та прав і свобод людини в умовах війни в Україні: проблеми теорії та практики. *Інформація і право*. 2023. № 3 (46). С. 42–54;
- Короткий Т., Заворотько І., Кириченко Д. Заява Amnesty International «Ukraine: military endangering civilians by locating forces in residential areas – new research»: питання об'єктивності, справедливості та міжнародного права. *Український часопис міжнародного права*. 2023. № 1. С. 28–37;
- Короткий Т. Р., Тропін З. В. Юрисдикційний імунітет та імунітет державної власності: особливості застосування та подолання в контексті агресії росії проти України. *Правова держава*. 2023. Вип. 51. С. 144–159;
- Копан О. В. «Павове регулювання проведення міністерством внутрішніх справ Ураїни перевірок діяльності органів системи МВС». *Наука і правоохорона*. 2023. № 4;
- Шамара О., Комашко В. System of bodies combating organized crime of Ukraine: problems and possible solutions. *Право і суспільство*. 2023. Вип. № 3. С. 71–82;
- Кудінов С. С. Формування антитерористичних компетентностей фахівців національної системи кібербезпеки. *Інформація і право*. 2023. № 3(46). С. 187–192;
- Кудінов С. С., Шехавцов Р. М. Щодо законодавчого визначення Конфіденційного співробітництва. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С. 377–380;

- Стрельбицький М. П., Стрельбицька Л. М., Міжнародно-правове регулювання забезпечення енергетичної та ядерної безпеки України в умовах війни. *Інформація і право*. 2023. № 1(44). С. 177–189;
- Стрельбицький М. П., Гринь М. В. «Когнітивна війна Росії проти України». *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом*. Юридичні науки. 2023. Вип. 1(64). С. 46–52;
- Стрельбицький М. П. Інформаційний тероризм РФ проти України: цілі та масштаби. *Науковий вісник НА СБУ*. 2023. № 83. С. 107–116;
- Баранов О. А. Визначення терміну «штучний інтелект». *Інформація і право*. 2023. № 1(44). С. 32–49;
- Баранов О. А. Трансформація правових систем – засаднича умова сталого розвитку. *Інформація і право*. 2023. № 2(45). С. 9–32;
- Баранов О. А. Цивілізаційна місія цифрових трансформацій. *Інформація і право*. 2023. № 3(46). С. 25–41;
- Баранов О. А. Особливості визначення правового статусу робота із штучним інтелектом. *Інформація і право*. 2023. № 4(47). С. 40–54;
- Батиргарєєва В. С. Використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій для безконтактного збуту наркотичних засобів в Україні. *Інформація і право*: № 1(44). 2023. С. 142–153;
- Корж І. Ф. Правові основи обмеження конституційних прав і свобод в Україні. *Інформація і право*. 2023. № 2(45). С. 42–50.
- Ланде Д. В., Страшной Л. Л. Формування мереж понять в галузі права за допомогою системи штучного інтелекту. *Інформація і право*. 2023. № 2. С. 88–93.
- Ланде Д. В. Формування семантичної мапи понять в галузі парламентського контролю. *Інформація і право*. 2023. № 4(47). С. 116–123.
- Lande D., Feher A., Strashnoy L. Cybersecurity in AI-Driven Casual Network Formation. *Theoretical and Applied Cybersecurity*. 2023. Vol. 5. Iss. 2. P. 105–113.

В інших наукових періодичних виданнях – 6:

– Кронівець Т., Горбонос В. Контроль європейських інституцій у питаннях забезпечення та непорушності прав дитини. *Публічне управління і право: історія, теорія, практика*. 2023. Вип. 3.

– Pylypchuk V. G., Baranov O. A., Hyliaka O. S. The problem of legal regulation in the field of artificial intelligence in the context of the development of the legislation of the European Union. *Yearbook of Ukrainian law*. 2023. № 15. P. 308–327.

– Lande D., Strashnoy L. Concept Networking Methods Based on ChatGPT & Gephi. *Available at SSRN*. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4420452.

– Lande D., Strashnoy L. Hierarchical Formation of Causal Networks Based on ChatGPT. *Available at SSRN*. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4440629.

– Lande D., Strashnoy L. Causality Network Formation with Chatgpt. *Available at SSRN*. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4464477.

– Ланде Д., Страшной Л., Дрямов О., Феєр А. Формування сценаріїв діяльності на базі сервісів генеративного штучного інтелекту. *Штучний інтелект*. 2023. №97(3). С. 94–103.

У звітний період понад показники паспорта бюджетної програми 6581040 в ДНУ ІБП НАПрН України видано: 1 монографію, 14 розділів монографій, 13 підручників (посібників), 1 збірник наукових праць, 27 наукових статей, у т.ч. 10 наукових статей у наукових журналах, що індексуються в Scopus та Web of Science, 12 статей у фахових виданнях категорії «Б» та 5 статей у інших наукових періодичних виданнях, 148 тез наукових доповідей.

Працівники Інституту, які є членами редколегій провідних закордонних видавництв або редакторами монографій, наукових збірників тощо:

– Бесяков К. І., Золотар О. О. – постійні рецензенти наукового видання «*Studia nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem*» <https://wuwr.pl/sfzh> (Вроцлавський університет, Польща);

- Дзьобань О. П. – член редакційної колегії наукового журналу «Orbis Journal» <https://www.journals.elsevier.com/orbis/> (Університет Сулії, Венесуела);
- Дзьобань О. П. – член редакційної колегії наукового журналу «Revista Negotium» <http://revistanegotium.org/> (Університет Сулії, Венесуела);
- Довгань О. Д. – член наукової ради та постійний рецензент збірника наукових праць «Європейське співробітництво» <https://european-cooperation.eu/index.php/EC/article/view/16> (Польща);
- Пилипчук В. Г. – член редакційної колегії польсько-українського електронного наукового журналу «Соціально-гуманітарні науки» <http://sp-sciences.io.ua/> (м. Варшава, Польща);
- Шамара О. В. – член редакційної колегії наукового видання «International Journal of Legal Studies» (IJOLS) <https://ijols.com/resources/html/cms/Scientificcouncil> (Польща)

Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку

Наукові праці, що були видані на виконання показника паспорту бюджетної програми 6581040.

Монографії – 4:

- Правове регулювання господарської діяльності в умовах розбудови економіки Індустрії 4.0 : монографія / за ред. : С. В. Глібка, О. В. Корват. Харків : НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2023. 346 с.;
- Правове забезпечення розвитку технологій цифрової економіки та суспільства : монографія / за ред. : О. В. Шаповалова, К. В. Єфремова. Харків : НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2023. 300 с.;
- Створення правових умов здійснення інноваційної діяльності на шляху набуття членства України в ЄС : монографія / за ред. : С. В. Глібка, О. В. Розгон. Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2023. 250 с.;

– Правове забезпечення науково-дослідницьких інфраструктур: зарубіжний досвід, тенденції та перспективи для України : монографія / за ред. : А. М. Любич, І. В. Огієнко. Харків : НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2023. 190 с.

Розділи в монографіях – 7:

– Vnukova N. A risk-oriented approach in the financial policy of providing services for the development of Industry 4.0 of the post-war economy. Financial Policy of Ukraine in the Context of European Integration: Trends of Martial State and Post-War Revival : monograph / Ed. by R. Pukala, Tyschenko V. Jaroslaw : National Academy of Applied Sciences priest Bronisław Markiewicz, 2023. P. 276–300;

– Vnukova N. M., Ryvovarov V. M. Інтеграція світових освітніх екосистем 4.0 в інформаційно-правовий простір Індустрії 4.0. World trends in the use of interactive technologies in education: international collective monograph. *Intellebence Transportation System And Smart City Institute (ITS-SCI)*. Lima, Peru-Kiev, 2023. P. 489–516;

– Внукова Н. М., Шматков Д. І., Єфремова К. В. Правові євроінтеграційні аспекти розвитку цифрової економіки України. *Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану* : монографія / ред. кол. : В. А. Журавель (співгол.), Н. С. Кузнєцова (співгол.), О. М. Бандурка та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. Харків : Право, 2023. С. 763–779;

– Гетьман А. П. Бредіхіна В. Л. Правове забезпечення екологічно збалансованого використання природних ресурсів у контексті європейських вимірів відновлення економіки України. *Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану* : монографія / ред. кол. : В. А. Журавель (співгол.), Н. С. Кузнєцова (співгол.), О. М. Бандурка та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. Харків : Право, 2023. С. 779–801;

– Глібко С. В., Селіванова І. А., Коритін Д. С. Удосконалення державної підтримки малих і середніх підприємств як засіб післявоєнного відновлення України. *Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану* : монографія / ред. кол. : В. А. Журавель (співгол.), Н. С. Кузнєцова

(співгол.), О. М. Бандурка та ін. ; Нац. акад. прав. Наук України. Харків : Право, 2023. С. 835–851;

– Любич А. М., Кохан В. П. Упровадження в правову систему України досвіду ЄС у сфері розвитку дослідницьких інфраструктур. *Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану* : монографія / ред. кол. : В. А. Журавель (співгол.), Н. С. Кузнєцова (співгол.), О. М. Бандурка та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. Харків : Право, 2023. С. 748–763;

– Розгон О. В., Подрез-Ряполова І. В., В. І. Чубенко. Удосконалення правового регулювання розвитку національної інноваційної системи та механізмів комерціалізації результатів наукової діяльності з метою набуття членства в ЄС. *Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану* : монографія / ред. кол. : В. А. Журавель (співгол.), Н. С. Кузнєцова (співгол.), О. М. Бандурка та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. Харків : Право, 2023. С. 801–820.

Збірники матеріалів конференції – 6:

– Актуальні питання розбудови науково-дослідницької інфраструктури : зб. наук. праць НДІ ПЗІР НАПрН України за матеріалами інтернет-конф. (м. Харків, 28 лютого 2023 р.) / за ред. С. В. Глібка. Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2023. 145 с.;

– Інноваційний процес: перспективи євроінтеграції : зб. наук. праць НДІ ПЗІР НАПрН України за матеріалами круглого столу (м. Харків, 24 березня 2023 р.) / за ред. : С. В. Глібка, І. В. Подрез-Ряполової. Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2023. 223 с.;

– Економічна безпека: міжнародний і національний рівень : зб. наук. праць за матеріалами І наук.-практ. конф. (м. Харків, 21 травня 2023 р.) / за ред. : О. О. Дмитрик, О. В. Корват. Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2023. 116 с.;

– Актуальні проблеми господарської діяльності в умовах розбудови економіки Індустрії 4.0 : зб. наук. праць НДІ ПЗІР НАПрН України за матеріалами ІІІ круглого столу (м. Харків, 25 травня 2023 р.) / за ред. : О. О. Дмитрик, О. В. Корват. Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2023. 242 с.;

– Цифрові трансформації України 2023: виклики та реалії : зб. наук. праць НДІ ПЗІР НАПрН України за матеріалами IV круглого столу (м. Харків, 29 вересня 2023 р.) / за ред. С. В. Глібка та ін. Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2023. 421 с.;

– Сучасні тренди соціально-економічних перетворень та інтелектуалізації суспільства в умовах сталого розвитку : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 10 листопада 2023 р.). Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2023. 410 с.

Наукові статті:

у виданнях, що індексуються базами Web of Science та/або Scopus всього:

з них у виданнях, що віднесені до кuartилів Q1/Q2–5:

– Bondarenko I., Shulga T., Kapustnyk V., Hotsuliak S., Duravkin P. Directions for the implementation of regulatory means for the application of tax benefits in the general system of regulatory regulation of technology support means. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2023. Vol. 1. № 13(121). P. 125–131; (*Scopus* Q2)

– Davydiuk O., Duiunova T., Shovkopliash H., Sivash O., Hlushchenko S., Lisohorova K., Maryniv I. Directions for improving the international legal regulation of the support program for the transfer of innovations and technologies «Horizon Europe». *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2023. Vol. 2. № 13(122). P. 85–91; (*Scopus*)

– Davydiuk O., Ostapenko I., Shekhovtsov V., Sukhodubova I., Senyk Y. Identifying directions for improving means of technology transfer safety regulation. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2023. Vol. 5. № 13(125) P. 88–97; (*Scopus*)

– Davydiuk O., Shvydka T., Ostapenko I., Yurovska V., Bytiak O., Senyk Y.. Directions for improving the status of startups in the technology transfer system. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2023 Vol. 3. № 13(123). P. 111–120; (*Scopus*)

– Davydiuk O., Shvydka T., Shovkopliash H., Senyk Y., Toporkova M.. Directions for improving the system of guarantees for participants

in technology transfer. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2023. Vol. 4. № 13(124). P. 16–25; (*Scopus*)

з них у виданнях, що віднесені до кuartилів Q3/Q4–5:

– Bilousov Y., Yakoviyk I., Yefremova K., Novikov E., Zhukov I. Mechanisms of strengthening the economic sovereignty of the state in the context of military operations: Mecanismos de fortalecimiento de la soberanía económica del Estado en el contexto de operaciones militares. *Cuestiones Políticas*. 2023. № 41(78). P. 400–416; (*Web of Science*)

– Hlibko S., Vnukova N., Davydenko D., Pyvovarov V., Avanesian V. The Use of Linguistic Methods of Text Processing for the Individualization of the Bank's Financial Service. *Computational Linguistics and Intelligent Systems 2023: Proceedings of the 7th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems*. Vol. III: Intelligent Systems Workshop. Kharkiv, Ukraine, April 20–21, 2023. P. 157–167;

– Liubchych A., Savchuk O., Vrublevska-Misiuna K., Tychyna V. Review of Public Environmental Interests in Ukrainian Contexts. *Grassroots Journal of Natural Resources*. 2023. № 6(2). P. 4–18; (*Web of Science*)

– Vapnyarchuk N. M., Barabash Iu. G., Tatarenko H. V., Omelko I. I., Danylova M. V. Comparative analysis of social protection models of the European Union and Ukraine. *P. A. Persona e Amministrazione*. 2022. Vol. X. Fascicolo 1. P. 873–901; (*Scopus*)

– Tyschenko V., Vnukova N., Ostapenko V., Kanyhin S. Neural Networks for Financial Stability of Economic System. *Computational Linguistics and Intelligent Systems 2023: Proceedings of the 7th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems*. Vol. I: Machine Learning Workshop. Kharkiv, Ukraine, April 20–21, 2023. P. 274–288. (*Scopus*)

у фахових виданнях категорії «Б» Переліку наукових фахових видань України – 47:

– Matyushenko I., Hlibko S., Khanova O., Korytin D. Assessment of the Impact of Digitalisation on Business Development in EU Countries and Ukraine. *Law and Innovative Society*. 2023. № 1(20);

- Білоусов Є. М., Корват О. В. Правове регулювання економічної безпеки України в умовах становлення Індустрії 4.0. *Право та інновації*. 2023. № 4(44). С. 88–94;
- Бредіхіна В. Л. Правове забезпечення використання технологій Індустрії 4.0. у сфері природокористування та охорони довкілля. *Право та інновації*. 2023. № 4(44). С. 40–48;
- Вапнярчук Н. М. Забезпечення гідних умов та оплати праці для науковців – шлях до відродження престижу науки. *Право та інновації*. 2023. № 4 (44). С. 34–39;
- Внукова Н. М. Євроінтеграційне спрямування змін у циркулярній Індустрії 4.0. *Право та інновації*. 2023. № 1(41). С. 111–117;
- Внукова Н. М., Глібо С. В. Трансформації інноваційного подвійного переходу до Індустрії 5.0 за наявності правових умов. *Право та інновації*. 2023. № 4. С. 95–108;
- Гетьман А. П., Бредіхіна В. Л. Правове забезпечення екологічного збалансованої системи природокористування в умовах європейської інтеграції України. *Право та інновації*. 2023. № 3(43). С. 64–74;
- Глібо С. В., Мамаєв І. Огляд та порівняльна характеристика сервісів, що сприяють інформаційному забезпеченню інноваційної діяльності. *Право та інновації*. 2023. № 2(42). С. 46–54;
- Глібо С. В., Розгон О. В. Відкритий доступ як засіб забезпечення наукових досягнень в інноваційному процесі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2023. № 80(6). С. 252–258;
- Головащенко О. С. Проблема забезпечення довгострокової стійкості дослідницьких інфраструктур в умовах сьогодення. *Право та інновації*. 2023. № 3(43). С. 26–31;
- Давидюк О. М. Господарсько-правові аспекти реформування правового регулювання принципів державної технологічної політики в умовах воєнного стану. *Право та інновації*. 2023. № 1. С. 22–27;
- Дмитрик О. О., Артеменко К. В. Безпека та прозорість: як blockchain змінює платіжні системи і фінансовий сектор. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С. 460–464;

- Дмитрик О. О., Єфремова К. В., Безцінна А. Р. Фактори формування міжнародного бізнесу в сучасних умовах. *Право та інновації*. 2023. № 4(44). С. 74–80;
- Дуравкін П. М. Втілення принципів державної інноваційної політики та шляхів здійснення державного регулювання інноваційної діяльності у фінансовій підтримці виконання інноваційних проєктів. *Право та інновації*. 2023. № 2(42). С. 121–128;
- Дуравкін П. Гафич І. Сучасні виклики та майбутнє правового захисту персональних даних: під впливом розвитку цифровізації. *Право та інновації*. 2023. № 3 (43). С. 89–100;
- Кохан В. П. Європейський консорціум дослідницьких інфраструктур: правова форма дослідницьких інфраструктур в Європейському Союзі. *Право та інновації*. 2023. № 1 (41). С. 28–34;
- Кохан В. П. Підготовлено і опубліковано статтю «Мобільність дослідників в Європейському Союзі та Україні». *Право та інновації*. 2023. № 3 (43). С. 31–38.
- Любич А. М. Відкрита наука: затребуваність та перспективи. *Право та інновації*. 2023. № 3(43). С. 19–25;
- Любич А. М. Науково-дослідницька інфраструктура як інструмент наукової інтеграції: деякі аспекти досвіду ЄС для України. *Право та інновації*. 2023. № 4(44). С. 7–13;
- Маковій В. П., Кузніченко С. О. Трансфер технологій як засіб до комерціалізації інтелектуальної власності. *Юридичний бюлетень*. 2023. № 30. С. 43–51;
- Петришина М. О. Інноваційна складова муніципально-правової політики: проблеми формування та перспективи подальшого розвитку. *Право та інновації*. 2023. № 4. С. 63–68;
- Петришина М. О. Інноваційні компоненти муніципально-правової політики в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 100–102;
- Селіванова І. А., Порохняк В. Д. Малі та середнє підприємство – рушійна сила впровадження в Україні Індустрії 4.0. *Право та інновації*. 2023. № 4 (44). С. 81–87;

- Суц О. П. Особливості правового становища транснаціональних корпорацій. *Наука і техніка сьогодні. Серія: Право.* 2023. № 3 (17). С. 62–71;
- Суц О. П. Юридична характеристика спеціального інвестиційного договору. *Право та інновації.* 2023. № 1(41). С. 40–48;
- Хаустова М. Г. Вигоди, ризики та проблеми цифровізації суспільства: загальнотеоретичний аспект. *Аналітично-порівняльне правознавство.* 2023. № 5. С. 753–759;
- Хаустова М. Г. Ефекти цифрової трансформації у процесі відновлення України. *Право та інновації.* 2023. № 2(42). С. 99–107;
- Чубенко В. А. Правові аспекти deep tech інновацій в Україні в контексті євроінтеграційних процесів. *Право та інновації.* 2023. № 3(43). С. 13–18;
- Чуприна А. Т. Актуальні правові проблеми підтримки розвитку стартапів в умовах російсько-української війни. *Право та інновації.* 2023. № 1(41). С. 49–55;
- Шаповалова О. В., Вінник О. М. Правове забезпечення сфери публічних електронних реєстрів. *Актуальні проблеми права: теорія і практика.* 2023. № 1(45). С. 137–149;
- Шматков Д. І. Ліцензійні угоди на використання інтелектуальної власності користувачів на цифровому ринку. *Право та інноваційне суспільство.* 2023. № 2(42). С. 10–20;
- Ярошенко О. М., Вапнярчук Н. М. Принцип справедливості – ключовий принцип в оплаті праці наукових працівників. *Право та інновації.* 2023. № 2(42). С. 86–92.

Понад планові показники паспорта бюджетної програми 6581040 науковці Інституту підготували: 7 монографій, 5 науково-практичних посібника/розділи (підрозділи) у посібнику, 5 підручників та навчальних посібників, розділи (підрозділи) в підручниках та навчальних посібників, 4 наукові статті у виданнях, що індексуються базами Web of Science та/або Scopus, 31 наукову статтю у фахових виданнях категорії «Б» Переліку наукових фахових видань України, 2 наукові статті в інших закордонних наукових періодичних виданнях, 30 тез наукових доповідей.

На 2023 рік 2 наукових співробітника Інституту є членами редколегій періодичних видань, що входять до наукометричних баз Scopus/Web of Science:

– Шматков Д. І. Journal of Sport and Health Research, Didactic Asociation Andalucia

<http://www.journalshr.com/> (*Scopus Q3*).

– Шматков Д. І. Frontiers in Psychology,
<https://www.frontiersin.org/journals/psychology>.

– Матюшенко І. Ю. ACTA Innovations (PRO-AKADEMIA, Lodz, Poland)

<https://www.proakademia.eu/en/acta-innovations/>

Науково-дослідний інститут правотворчості та науково-правових експертиз

На виконання планових показників, що характеризують виконання бюджетної програми 6581040 «Фундаментальні дослідження, прикладні наукові і науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері законодавства і права, підготовка наукових кадрів, фінансова підтримка наукової інфраструктури», затверджених паспортом бюджетної програми, у 2023 році співробітниками Науково-дослідного інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАПрН України опубліковано 34 наукові статті у фахових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України категорії «Б», 9 наукових статей у виданнях України категорії «А» та виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних SCOPUS, WEB of SCIENCE, 1 збірник наукових праць, 3 монографії, 2 аналітичних дослідження, 77 тез доповідей.

Монографії – 3:

– Громадянське суспільство та правова держава: виклики сьогодення / за заг. ред. : О. О. Кота, А. Б. Гриняка, Л. Ф. Купіної, В. І. Шакуна. Київ : Алерта. 2023. 304 с.;

– Бугайко Ю. О. Лінгвістична експертиза законопроектів в Україні: теоретичний та конституційно-правовий аспекти : монографія. Київ : Алерта, 2023. 204 с.;

– Правовий моніторинг як складова правотворчої та правозастосовчої діяльності : монографія / за заг. ред. : О. О. Кота, А. Б. Гриняка, Н. В. Міловської. Київ : Алерта, 2023. 268 с.

Аналітичні дослідження – 2:

– Аналітичне дослідження актів Верховної Ради України, прийнятих після введення воєнного стану в Україні. Вип. 3. Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2023. 116 с.

– Закони воєнного часу (аналітичне дослідження) / упоряд. : О. О. Кот, А. Б. Гриняк, Л. В. Красицька. Одеса : Вид-во «Юридика», 2023. 208 с.

Збірник наукових праць – 1:

Правова доктрина та правнича освіта: функціональні зв'язки : зб. наук. праць / за заг. ред. : О. О. Кота, А. Б. Гриняка, М. М. Хоменка. Київ : Алерта, 2023. 158 с.

Статті у фахових виданнях України категорії «Б» – 34:

– Костюченко О. Є. Норми й правила етичної поведінки та академічної доброчесності як необхідні складники розвитку юридичної освіти в Україні. *Нове українське право*. 2023. № 2. С. 108–115;

– Красицька Л. В. Бінарне заняття як інноваційна форма проведення лекційних занять при підготовці правників. *Нове українське право*. 2023. № 2. С. 116–120;

– Кухарев О. Є. Основні напрями удосконалення викладання навчальної дисципліни «Спадкове право». *Нове українське право*. 2023. № 2. С. 121–127;

– Костицький М. В. Методології пізнання в юриспруденції як науково-практичному комплексі. *Нове українське право*. 2023. № 2. С. 104–107;

– Константінов С. Ф. Юридична освіта та підготовка правників в умовах воєнного стану. *Нове українське право*. 2023. № 2. С. 98–103;

- Константінов С. Ф. Напрями вдосконалення підготовки правоохоронців у військовий час. *Нове українське право*. 2023. № 3. С. 135–140;
- Константінов С. Ф. Гармонізація освіти України з європейським освітнім простором. *Нове українське право*. 2023. № 4. С. 113–119;
- Костюченко О. Є. Таксономічний підхід до визначення професійних компетентностей випускників правничих шкіл. *Нове українське право*. 2023. № 4. С. 120–126;
- Якубівський І. Є. Академічний плагіат як вид порушення академічної доброчесності. *Нове українське право*. 2023. № 4. С. 127–134;
- Гуцуляк В. К. Договірне регулювання відносин зі здійснення спільної діяльності шляхом інвестування у будівництво. *Нове українське право*. Вип. 1. 2023. С. 89–94;
- Гуцуляк В. К. Класифікація договорів про спільну діяльність. *Нове українське право*. 2023. Вип. 3. С. 16–21;
- Кот О. О., Чорний І. В. Співвідношення понять «правова послуга» та «правова допомога» в контексті цивільно-правового регулювання договірних відносин. *Нове українське право*. 2023. Вип. 2. С. 14–21;
- Кузнецов В. В. Проблеми нормативно-правового забезпечення участі цивільних осіб у захисті України. *Нове українське право*. 2023. Вип. 1. С. 105–111;
- Кузнецов В. В., Сийпловіч М. В., Нестерова І. А. Злочини проти основ національної безпеки України: нові виклики сьогодення. *Аналітичне-порівняльне правознавство*. 2023. № 1. С. 483–489;
- Кузнецов В. В. Бойовий імунітет: проблеми нормативного закріплення та реалізації. *Нове українське право*. 2023. Вип. 2. С. 146–153;
- Кузнецов В. В. Умови реалізації бойового імунітету. *Нове українське право*. 2023. Вип. 3. С. 147–155;
- Кузнецов В. В., Кузнецова Л. О. Умови виключення відповідальності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або

місцевого самоврядування за вчинення діяння в умовах воєнного стану. *Нове українське право*. 2023. Вип. 4. С. 175–184;

– Монаєнко А. О. Адміністративно-правовий статус Європолу та Євроюсту у сфері протидії деяким видам правопорушень в ЄС. *Нове українське право*. 2023. Вип. 2. С. 46–54;

– Монаєнко А. О. Правове забезпечення документування адміністративних правопорушень органами Національної поліції України. *Нове українське право*. 2023. №3. С. 88–95;

– Монаєнко А. О. Досвід окремих країн ЄС у протидії правохоронних органів нелегальній міграції. *Нове українське право*. 2023. №4. С. 207–213;

– Островська Б. В. Діти війни: незаконна депортація, насильницьке переміщення та репатріація. *Нове українське право*. 2023. Вип. 2. С. 60–72;

– Шакун В. І. Аналіз злочинності: проблеми термінології. *Нове українське право*. 2023. Вип. 2. С. 154–162;

– Шакун В. І. Правовий статус поліцейського під час війни або іноземної окупації. *Нове українське право*. 2023. Вип. 3. С. 120–127;

– Монаєнко А. О. Атаманчук Н. І. Гармонізація українського законодавства про акцизне оподаткування тютюнових виробів з правом ЄС з урахуванням практики суду ЄС. *Нове українське право*. 2023. №1. С. 124–136;

– Атаманчук Н. І. Адміністративно-юрисдикційна діяльність податкових органів в Україні: сучасний стан та перспективи реформування в умовах вступу до Європейського Союзу. *Нове українське право*. 2023. №3. С. 53–61;

– Атаманчук Н. І. Органи державного фінансового контролю в Україні: особливості правового забезпечення адміністративно-юрисдикційної діяльності. *Нове українське право*. 2023. №4. С. 46–51;

– Атаманчук Н. І. Адміністративно-юрисдикційна діяльність Рахункової палати в Україні: сучасний стан та перспективи реформування на шляху до вступу у Європейський Союз. *Нове українське право*. 2023. №5. С. 46–52;

– Бодюл Є. М. Теоретико-правові аспекти визначення суб'єктного складу правового моніторингу в Україні. *Нове українське право*. 2023. № 4. С. 52–57;

– Великанова М. М. Правові наслідки недійсності правочинів: реституція чи кондикція? *Нове українське право*. 2023. № 1. С. 54–59;

– Кот О. О., Гриняк А. Б. Господарський кодекс України: скасувати, не можна залишити. *Нове українське право*. 2023. № 1. С. 11–19;

– Колодій А. М., Тернавська В. М. Правовий моніторинг – засіб забезпечення конституційно-правової політики в Україні. *Нове українське право*. 2023. № 1. С. 95–104;

– Тернавська В. М. Правові акти в теорії конституційно-правової політики. *Альманах права*. 2023. Вип. 14. С. 377–382;

– Тернавська В. М. Правозастосування як форма реалізації конституційно-правової політики України. *Нове українське право*. 2023. № 2. С. 92–97;

– Тернавська В. М. Правові режими відповідно до теорії конституційно-правової політики. *Нове українське право*. 2023. № 4. С. 100–106;

Стаття у наукових виданнях України категорії «А» та виданнях, які індексуються у міжнародних наукометричних базах даних (Scopus, Web of Science) – 9:

– Шумило М. Є. Проблема якості юридичної освіти або чому маємо те, чого не повинні мати? *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. № 3. С. 242–255;

– Kupina L., Andrusyshyn B., Bilozorov Y., Opolska N., Kupina L., Tokarchuk O. Right to a fair trial in extraordinary conditions. *The Age of Human Rights Journal*. 2023. № 20; (Scopus)

– Кот О. О., Великанова М. М. Способи захисту цивільних прав: оновлення статті 16 ЦК України. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. № 3. С. 242–255;

– Ternavska V., Okhrimenko I., Chekhaniuk L. The Concept of Humanitarian Intervention in the Context of Constitutional and Legal

Policy of the State. *Journal of Law and Political Sciences (JLPS)*. 2023. Vol. 37. Iss. 2. P. 171–182; (*Web of Science*)

– Ternavska V., Tsvietkova Yu., Okhrimenko I. Legal Values In The Context of Constitutional And Legal Policy of Modern States. *Journal of Law and Political Sciences (JLPS)*. 2023. Vol. 38. Iss. 3. P. 219–237; (*Web of Science*)

– Великанова М. М., Атаманчук Н. І., Томкіна О. О. Гармонізація законодавства України про захист прав споживачів з правом Європейського Союзу: аналіз законодавчих ініціатив. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. № 1. С. 190–212;

– Колодій А. М., Тернавська В. М., Колодій О. А. Правотворчість українського народу як форма реалізації конституційно-правової політики держави. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. № 1. С. 64–90;

– Гриняк А. Б., Міловська Н. В. Адаптація законодавства України у сфері гарантування вкладів фізичних осіб до права Європейського Союзу. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. № 3. С. 203–220;

Співробітниками НДІ правотворчості та науково-правових експертиз НАПрН України понад виконання показників паспорту бюджетної програми опубліковано 36 наукових праць, зокрема:

– Гуцуляк В. К. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 9. Цивільне право / ред. : Н. С. Кузнецова, О. В. Кохановська, А. Б. Гриняк, В. І. Борисова, А. С. Довгерт, О. О. Кот ; Нац. акад. прав наук. НДІ правотворчості та наук.-прав. експертиз НАПрН України. 2023. Харків. С. 154–155;

– Кот О. О. Передмова. Закони воєнного часу (аналітичне дослідження) / упоряд. : О. О. Кот, А. Б. Гриняк, Л. В. Красицька. Одеса : Вид-во «Юридика», 2023. С. 9;

– Кот О. О. Науково-правова експертиза як дієвий інструмент розбудови українського законодавства. Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану : монографія / ред. кол. : В. А. Журавель (співгол.), Н. С. Куз-

нецова (співгол.), О. М. Бандурка та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. Харків : Право, 2023. С. 338–357;

– Кот О. О. Міжнародно-правові механізми розслідування воєнних злочинів на території України. *Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану* : монографія / ред. кол.: В. А. Журавель (співгол.), Н. С. Кузнєцова (співгол.), О. М. Бандурка та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. Харків : Право, 2023. С. 545–575;

– Кот О. О. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Харків. Право. Т. 9 Цивільне право / ред. : Н. С. Кузнєцова, О. В. Кохановська, А. Б. Гриняк, В. І. Борисова, А. С. Довгерт, О. О. Кот. ; Нац. акад. прав. наук ; НДІ правотворчості та наук.-прав. експертиз НАПрН України. 2023. С. 32–37, 96–98, 237–239, 258–262;

– Кузнєцов В. В., Вознюк А. А. Порушення законів та звичаїв війни: сучасні моделі криміналізації. *Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану* : монографія / ред. кол. : В. А. Журавель (співгол.), Н. С. Кузнєцова (співгол.), О. М. Бандурка та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. Харків : Право, 2023. С. 436–454;

– Кузнєцов В. В. Закон України «Про ратифікацію Додаткового протоколу до Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму» від 20 вересня 2022 р. № 2589-XI. *Закони воєнного часу (аналітичне дослідження)* / упоряд. : О. О. Кот, А. Б. Гриняк, Л. В. Красицька. Одеса : Вид-во «Юридика», 2023 С. 148–152;

– Кузнєцов В. В. Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо удосконалення відповідальності за катування» від 1 грудня 2022 р. № 2812-IX. *Закони воєнного часу (аналітичне дослідження)* / упоряд. : О. О. Кот, А. Б. Гриняк, Л. В. Красицька. Одеса : Вид-во «Юридика», 2023 С. 180–185;

– Купіна Л. Ф. Умови забезпечення ефективності норм трудового права під час цифрової трансформації суспільних процесів. *Соціально-трудова права і виклики цифровізації* : монографія / кол. авт. ; за ред. : Я. В. Сімутіної. М. М. Шумило. Київ : Ніка-Центр. 2023. С. 78–104 (розд. 1.3);

– Купіна Л. Ф. Правові основи та пріоритетні напрямки адаптації національного законодавства України до права ЄС. *Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану* : монографія / ред. кол. : В. А. Журавель (співгол.), Н. С. Кузнецова (співгол.), О. М. Бандурка та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. Харків : Право, 2023. С. 285–306;

– Купіна Л. Ф. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав працівників» від 12 травня 2022 р. №2253-IX (аналітичне дослідження). *Закони воєнного часу (аналітичне дослідження)* / упоряд. : О. О. Кот, А. Б. Гриняк, Л. В. Красицька. Одеса : Вид-во «Юридика», 2023. С. 80–86;

– Михайлова І. Ю. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо спрощення механізму участі у загальнообов’язковому державному пенсійному страхуванні» від 4 листопада 2022 р. №2734-IX. *Закони воєнного часу (аналітичне дослідження)* / упорядники О. О. Кот, А. Б. Гриняк, Л. В. Красицька. Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. С.169–171;

– Михайлова І. Ю. Цифрова трансформація соціальної сфери в Україні. Соціально-трудова права і виклики цифровізації : монографія / кол. авт. ; за ред. : Я. В. Сімутіної, М. М. Шумило. Київ : Ніка-Центр. 2023. С. 287–314. (розд. 3.1);

– Монаєнко А. О. Застосування судом ЄС Конвенції та практики ЄСПЛ у податкових та інших спорах. *Юридична газета*. 2023. 31 січня;

– Монаєнко А. О. Принцип стабільності податкового законодавства крізь призму аналізу практики Верховного Суду, ЄСПЛ, Суду ЄС. *Юридична газета*. 2023. 3 березня;

– Монаєнко А., Куц М., Атаманчук Н. Податкове шахрайство та підтвердження реальності господарських операцій у практиці Суду ЄС та Верховного Суду. *Юридична газета*. 2023. 9 червня;

– Погрібний С. О. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Харків. Право. Т. 9 Цивільне право / ред. : Н. С. Кузнецова, О. В. Кохановська, А. Б. Гриняк, В. І. Борисова, А. С. Довгерт,

О. О. Кот ; Нац. акад. прав наук ; НДІ правотворчості та наук.-прав. експертиз НАПрН України. 2023. С. 11–15, 238–243, 643–645, 655–658, 660–666;

– Простибоженко О. С. Міловська Н. В. Закон України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України» від 1 квітня 2022 р. №2174-IX1 (аналітичне дослідження). *Закони воєнного часу (аналітичне дослідження)* / упоряд. : О. О. Кот, А. Б. Гриняк, Л. В. Красицька. Одеса : Вид-во «Юридика», 2023. С. 34–38;

– Простибоженко О. С. Тернавська В. М. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо призначення і виплати одноразової грошової допомоги» від 29 липня 2022 р. №2489-IX1 (аналітичне дослідження). *Закони воєнного часу (аналітичне дослідження)* / упоряд. : О. О. Кот, А. Б. Гриняк, Л. В. Красицька. Одеса : Вид-во «Юридика», 2023. С. 128–135;

– Островська Б. В. Закон України «Про систему громадського здоров'я» від 6 вересня 2022 р. №2573-IX. *Закони воєнного часу (аналітичне дослідження)* / упоряд. : О. О. Кот, А. Б. Гриняк, Л. В. Красицька. Одеса : Вид-во «Юридика», 2023. С. 140–148;

– Федорченко Н. В. Українська енциклопедія туризму / за заг. ред. В. К. Федорченка. Київ : Юрінком Інтер, 2023. 660 с.;

– Гриняк А. Б. Правовий моніторинг як інструмент євроінтеграційної правової політики України. *Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану* : монографія / ред. кол. : В. А. Журавель (співгол.), Н. С. Кузнєцова (співгол.), О. М. Бандурка та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. Харків : Право, 2023. С. 367–384;

– Колодій А. М. Посилення взаємодії держави і громадянського суспільства; консолідація патріотичних сил. *Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану* : монографія / ред. кол. : В. А. Журавель (співгол.),

Н. С. Кузнецова (співгол.), О. М. Бандурка та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. Харків : Право, 2023. С. 188–201;

– Колодій А. М., Тернавська В. М., Лапко А. Г. Тоталітарний державний режим – антипод демократичної конституційно-правової політики. *Vectors of the development of science and education in the modern world* : collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services, 2023. Р. 142–148;

– Міловська Н. В. Вплив євроінтеграційного вектору на етапі планування та прогнозування українського законодавства. *Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану* : монографія / ред. кол. : В. А. Журавель (співгол.), Н. С. Кузнецова (співгол.), О. М. Бандурка та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. Харків : Право, 2023. С. 321–337;

– Сийплові М. В., Кузнецов В. В., Ступник Я. В., Черниченко І. В., Мацола А. А., Реплюк Н. М. Кримінальний процес України : Тестові завдання : навч. посіб. / за заг. ред. В. В. Кузнецова. Ужгород : РІК-У. 2023. 248 с. (Кузнецов В. В. – розділи 1, 2. С. 9–22);

Х. МІЖНАРОДНЕ НАУКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Національна академія правових наук України активно співпрацює з міжнародною науковою спільнотою шляхом проведення спільних наукових досліджень та заходів, обміну науковою інформацією з міжнародними й іноземними структурами.

Зокрема, Академія та її науково-дослідні інститути підтримують творчі зв'язки з Офісом Ради Європи в Україні, Фондом народонаселення ООН, ОБСЄ, Міжнародною організацією праці (Швейцарія), Міжнародною асоціацією кримінального права (Франція), Європейським центром передового досвіду з протидії гібридним загрозам (Hybrid Coe) (Фінляндія), Європейським центром космічного права Європейського космічного агентства (European Centre for Space Law ESA), Інститутом східноєвропейського права (Регенсбург, Німеччина), Міжнародною громадською організацією «Асоціація милосердя «Еммануїл» (США), Міжнародною організацією «Ла-Страда Україна», Громадською організацією українців у Словаччині «SME SPOLU», Асоціацією філософії права та соціальної філософії (IVR), Університетом ім. Яна Кохановського (Польща), Regent University (США), «VasiLascar» Police Agents School (Румунія), Academy «StefancelMare» (Молдова), Айхонским університетом (КНР), Коледжом Сенека (Канада), Ліверпульською школою права (Велика Британія), Університетом Казимира Семеновича (Литва), Вроцлавським університетом (Польща), Університетом Калгарі (Канада), Університетом Марії Кюрі-Склодовської (Польща), Університетом імені Георга Августа (Німеччина), Інститутом права, управління та економіки Педагогічного Університету (Польща), Вільнюським державним університетом (Литва), Університетом Миколаса Ромеїса (Литва), Талліннською школою права (Естонія) та ін.

Провідні вчені Академії входять до складу редакційних колегій/наукових рад 28 іноземних наукових видань Австрії, Великобританії, Венесуели, Греції, Еквадору, Колумбії, Латвії, Литви, Польщі, Румунії, Словаччини, США.

Постійним партнером Національної академії правових наук України в проведенні багатьох наукових заходів виступає Координатор проектів ОБСЄ в Україні. За його допомоги було організовано й проведено низку різноманітних конференцій, круглих столів, вебінарів, літніх шкіл тощо.

XI. НАУКОВО-ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ АКАДЕМІЇ

Наукові установи Національної академії правових наук України на виконання показників паспорту бюджетної програми 6581040 «Наукова і науково-технічна діяльність у сфері законодавства і права» проводять активну роботу спрямовану на отримання свідоцтв про реєстрацію авторських прав, які виникли внаслідок проведення фундаментальних наукових досліджень. Так, у 2023 році наукові установи академії отримали 8 свідоцтв про реєстрацію авторського права на наукові твори.

ХІІ. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ НАУКОВИХ КАДРІВ

У наукових установах Національної академії правових наук України успішно функціонує аспірантура. У 2023 році підготовка наукових кадрів у аспірантурі за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб здійснювалася в більшості науково-дослідних інститутах Національної академії правових наук України. Середньорічна кількість аспірантів з відривом від виробництва становила 105 осіб, без відриву від виробництва – 102 особи, докторантів – 13 осіб.

У зв'язку зі скороченням фінансування підготовка наукових кадрів в аспірантурі науково-дослідних інститутів НАПрН України за бюджетні кошти не здійснювалася.

Відповідно до законів України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про вищу освіту», «Про ліцензування видів господарської діяльності» а також постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» діяльність наукових установ з цього питання підлягає ліцензуванню. На сьогодні відповідні ліцензії отримали НДІ приватного права та підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака, НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса, НДІ інтелектуальної власності, ДНУ «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України», НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування, НДІ правотворчості та науково-правових експертиз.

ХІІІ. КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Відповідно до Указу Президента України від 19.06.2013 № 337/2013 загальна чисельність членів НАПрН України становить 146 осіб, з яких 53 дійсних членів (академіків) і 93 членів-кореспондентів. Фактично станом на 1 січня 2024 року до складу Національної академії правових наук України входять 126 членів НАПрН України та 6 іноземних членів, з них: 43 дійсних членів (академіків) та 83 членів-кореспондентів.

Станом на 1 січня 2024 року науково-організаційний апарат президії НАПрН України складав 35 осіб, серед яких: 8 докторів наук, 7 кандидатів наук. У 2023 році в установах НАПрН України працювало 336 наукових працівників, з них науковців, які мають науковий ступінь доктора наук – 129 осіб, науковий ступінь кандидата наук – 155 осіб, зокрема:

Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України

Загальна чисельність працюючих наукових працівників – 61; середній вік – 46 років. Докторів наук – 16; кандидатів наук – 37; мають почесні звання – 4.

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України

Загальна чисельність працюючих наукових працівників – 41; середній вік – 53 роки. Докторів наук – 15; кандидатів наук – 20; мають почесні звання – 6.

Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України

Загальна чисельність працюючих наукових працівників – 35; середній вік – 46 років. Докторів наук – 8; кандидатів наук – 24; мають почесні звання – 2.

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України

Загальна чисельність працюючих наукових працівників – 55; середній вік – 49 років. Докторів наук – 14; кандидатів наук – 22; мають почесні звання – 1.

Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України»

Загальна чисельність працюючих наукових працівників – 58; середній вік – 54 роки. Докторів наук – 25; кандидатів наук – 21; мають почесні звання – 10.

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

Загальна чисельність працюючих наукових працівників – 49; середній вік – 47 років. Докторів наук – 26; кандидатів наук – 19; мають почесні звання – 7.

Науково-дослідний інститут правотворчості та науково-правових експертиз НАПрН України

Загальна чисельність працюючих наукових працівників – 37; середній вік – 49 років. Докторів наук – 25; кандидатів наук – 12; мають почесні звання – 12.

За заслуги перед державою, вагомий особистий внесок у розвиток правової науки і освіти, сприяння становленню правової держави, розвиток державного будівництва, вдосконалення законодавства України, плідну наукову діяльність почесне звання «Заслужений юрист України» присвоєно члену-кореспонденту Гриняку А. Б.

Почесною грамотою Верховного Суду нагороджено дійсного члена (академіка) Оніщенко Н. М. та членів-кореспондентів Дзеру О. В., Кота О. О., Устименка В. А.

Грамотою Голови Конституційного Суду України нагороджено дійсного члена (академіка) Гетьмана А. П.

Орден «За заслуги» ІІІ ступеня Союзу юристів України нагороджено члена-кореспондента Задихайла Д. В.

Почесне звання «Видатний юрист України» присвоєно дійсному члену (академіку) Малишевій Н. Р., членам-кореспондентам Нагребельному В. П., Гусарову С. М.

Відзнакою Президента України «За оборону України» нагороджено членів-кореспондентів Буханевича О. М., Барабаша Ю. Г.

Відзнакою Міністерства оборони України «За сприяння обороні України» нагороджено члена-кореспондента Барабаша Ю. Г.

Звання почесного професора Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» присвоєно дійсним членам (академікам) Журавлю В. А., Бандурці О. М., Шепітьку В. Ю.

Молоді вчені досягли вагомих результатів у наукових дослідженнях: 1 науковцю НАПрН України здійснювалася виплата стипендії Кабінету Міністрів України для молодих вчених, а саме: Шeverдін В. І. та 1 науковцю присуджено Премію Верховної Ради України молодим ученим, а саме: Новіковій К. А.

п/п №	Назва структурної одиниці	Кількість працюючих академіків	Кількість працюючих членів – кореспондентів	Кількість наукових співробітників (чол.)							
				Доктори наук		Кандидати наук		Всього наукових співробітників			
				Осн.	Сум.	Осн.	Сум.	Осн.	Сум.	Осн.	Разом
1	Президія м. Харків	5	3	3	5	6	1	9	6		15
2	НДІ П та НПЕ	2	7	15	10	8	4	23	14		37
3	НДІ ВПЗ	3	1	8	7	15	5	27	14		41
4	НДІ ПШП	2	3	19	7	11	8	34	15		49
5	НДІ ІВ	-	1	4	10	15	7	37	18		55
6	ДНУ «ШП»	2	1	10	15	13	8	34	24		58
7	НДІ ДБМС	2	2	5	11	13	24	22	39		61
8	НДІ ПЗІР	1	2	1	7	15	9	19	16		35

XIV. ФІНАНСОВЕ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Національна академія правових наук України згідно з чинним законодавством є вищою державною науковою організацією України, що організовує й здійснює фундаментальні дослідження в галузі держави і права. Відповідно до ст. 22 Бюджетного кодексу України Академію визначено головним розпорядником бюджетних коштів.

Законом України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» затверджені видатки для НАПрН України загальним обсягом 111128,7 тис. грн.

Протягом 2023 року до резервного фонду державного бюджету було повернуто економію видатків загального фонду державного бюджету за 2023 рік у сумі 716,9 тис. грн, а саме:

- по програмі 6581020 «Наукова і організаційна діяльність президії Національної академії правових наук України» – 216,8 тис. грн;

- по програмі 6581040 «Наукова і науково-технічна діяльність у сфері законодавства і права» – 500,1 тис. грн.

Таким чином, обсяг фінансування з загального фонду з урахуванням змін для НАПрН України на 2023 рік склав 101314,7 тис. грн, скорочення видатків в цілому по Академії склало 716,9 тис. грн або 0,7%.

За підсумками 2023 року НАПрН України профінансована з Державного бюджету України в обсязі 101314,7 тис. грн, що складає 100 відсотків від планових річних показників.

Крім того, наукові установи академії самостійно отримали у 2023 році по спеціальному фонду бюджету 12405,3 тис. грн, що склало 12,2% від надходжень по загальному фонду.

Середньорічна чисельність працюючих у бюджетних установах НАПрН України у звітному році становила 374 осіб.

Кошти, що були визначені Державним бюджетом України у 2023 році, з урахуванням змін за загальним і спеціальним фондами, спрямовувалися на виконання двох бюджетних програм:

– 6581020 «Наукова і організаційна діяльність президії Національної академії правових наук України» у сумі 23873,1 тис. грн, у тому числі видатки загального фонду – 20303,3 тис. грн, спеціального фонду – 3569,8 тис. грн.

– 6581040 «Наукова і науково-технічна діяльність у сфері законодавства і права» у сумі 93310,0 тис. грн, у тому числі видатки загального фонду – 81011,4 тис. грн, спеціального фонду – 12298,6 тис. грн.

Касові видатки за бюджетною програмою 6581020 у 2023 році склали 22523,5 тис. грн, у тому числі видатки загального фонду – 19439,4 тис. грн, спеціального фонду – 3084,1 тис. грн.

Касові видатки за бюджетною програмою 6581040 у 2023 році склали 91027,6 тис. грн., у тому числі видатки загального фонду – 81011,4 тис. грн, спеціального фонду – 10016,2 тис. грн.

У цілому касові видатки по НАПрН України за 2023 рік склали 113551,1 тис. грн, у тому числі із загального фонду бюджету – 100450,8 тис. грн. і зі спеціального фонду 13100,3 тис. грн.

Кошти було витрачено на:

– виплату заробітної плати з нарахуваннями – 100137,8 тис. грн, або 88,2% всіх видатків, у тому числі по загальному фонду – 92110,7 тис. грн і по спеціальному фонду – 8027,1 тис. грн;

– придбання предметів постачання і матеріалів, оплату послуг – 2800,5 тис. грн або 2,4% всіх видатків, у тому числі по загальному фонду – 1268,2 тис. грн і по спеціальному фонду – 1532,3 тис. грн;

– відрядження – 141,8 тис. грн або 0,1% всіх видатків, у тому числі по загальному фонду – 73,1 тис. грн і по спеціальному фонду – 68,7 тис. грн;

– оплату комунальних послуг – 2310,7 тис. грн, або 2,0% всіх видатків, у тому числі по загальному фонду – 1756,6 тис. грн і по спеціальному фонду – 554,1 тис. грн;

– виплату стипендії та довічної плати дійсним членам (академікам) та членам-кореспондентам – 5306,6 тис. грн, або 4,7% всіх видатків, у тому числі по загальному фонду – 5242,2 тис. грн і по спеціальному фонду – 64,4 тис. грн;

- сплата податків до бюджету – 68,2 тис. грн, або 0,1 % всіх видатків, у тому числі по спеціальному фонду 68,2 тис. грн;
- придбання обладнання і предметів довгострокового користування – 2785,5 тис. грн, або 2,5 % всіх видатків, у тому числі по спеціальному фонду 2785,5 тис. грн.

Звіт про витрачання коштів Державного бюджету України
Національної академією правових наук України за 2023 рікТаблиця № 1
(тис. грн.)

6580000	Код економічної класифікації видатків	Національна академія правових наук України				
		Показники	Загальний фонд		Спеціальний фонд	
			Затверджено кошторисом на рік	Касові видатки	Затверджено кошторисом на рік	Касові видатки
		Видатки – всього	101314,7	100450,8	15868,4	13100,3
		В тому числі:				
2000		Поточні видатки	101314,7	100450,8	13068,5	10314,8
2110,2120		Оплата праці працівників з нарахуваннями на оплату праці	92183,4	92110,7	9018,4	8027,1
2210,2240		Використання товарів і послуг	1405,7	1268,2	2690,3	1532,3
2250		Видатки на відрядження	74,3	73,1	143,6	68,7
2270		Оплата комунальних послуг та енергоносіїв	2391,0	1756,6	1040,7	554,1
2282		Окремі заходи (навчання)	0	0	6,0	0
2800		Інші поточні видатки	0	0	105,1	68,2
2700		Соціальне забезпечення	5260,3	5242,2	64,4	64,4
3000		Капітальні видатки	0	0	2799,9	2785,5

Таблиця № 2
(тис. грн.)

Код економічної класифікації видатків	Найменування бюджетної програми	Загальний фонд		Спеціальний фонд	
		Затверджено кошторисом на рік	Касові ви- датки	Затверджено кошторисом на рік	Касові ви- датки
6581020	Наукова і організаційна діяльність Президії Національної академії пра- вових наук України	20303,3	19439,4	3569,8	3084,1
6581040	Наукова і науково – технічна діяль- ність у сфері законодавства і права	81011,4	81011,4	12298,6	10016,2
ВСЬОГО		101314,7	100450,8	15868,4	13100,3

Науково-довідкове видання

**ЗВІТ
ПРО НАУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
ЗА 2023 РІК**

Упорядники:

Є. А. Гетьман, О. С. Гиляка, Я. В. Ковач